

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

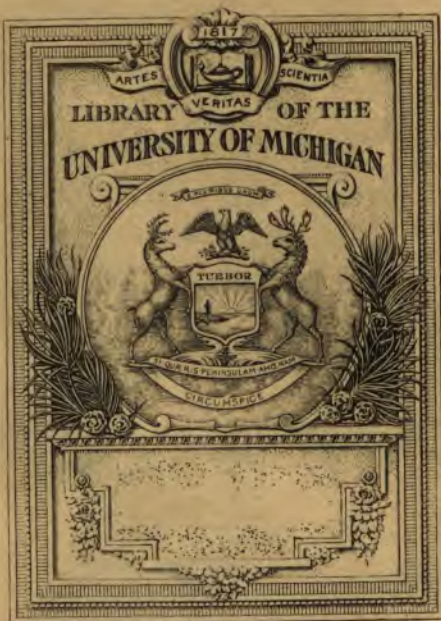
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

OTTO HARRASSOWITZ
BUCHHANDLUNG
LEIPZIG

V. 20

Prof. K. J. J. J. J.

DD
3
MS
A6
V. 20

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Small, faint mark or stamp in the bottom right corner.

SCRIPTORES
RERUM GERMANICARUM

IN USUM SCHOLARUM

EX

MONUMENTIS GERMANIAE HISTORICIS

RECUSI.

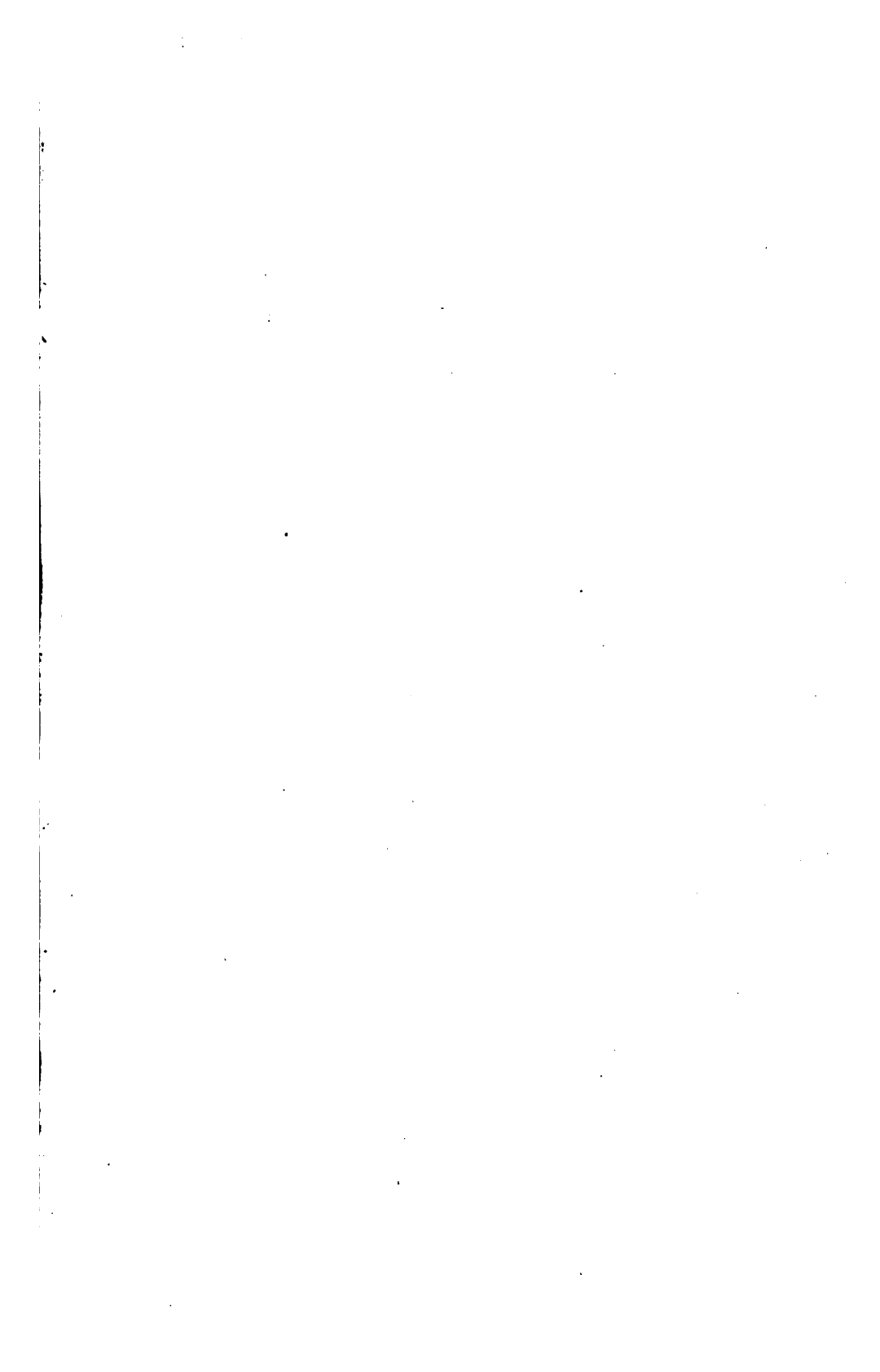
CHRONICON MOGUNTINUM.

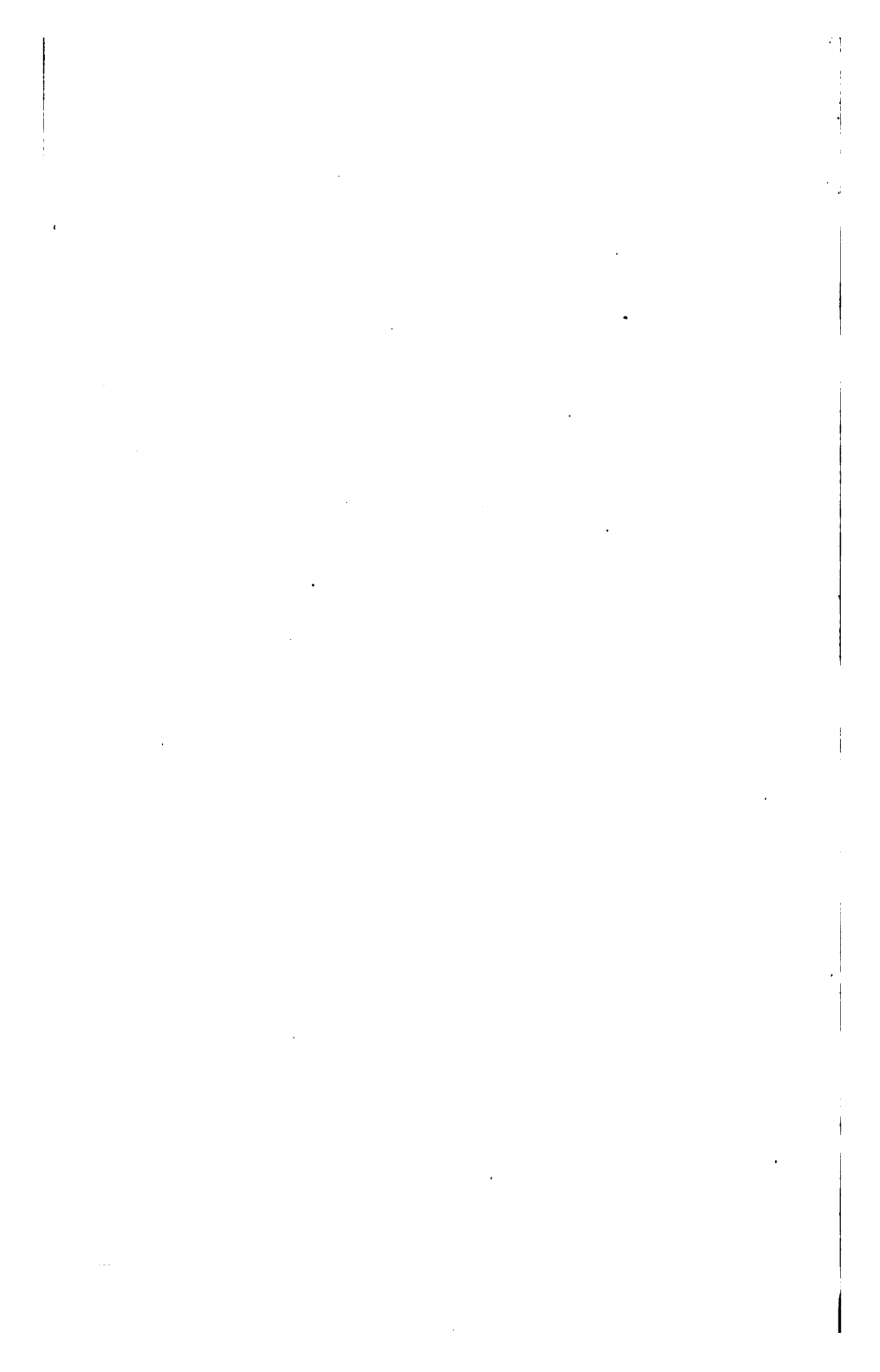

HANNOVERAE

IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI

1885.

**CHRONICON
M O G U N T I N U M.**

EDIDIT

CAROLUS HEGEL.

**HANNOVERAE
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI**

1885.

HANNOVERAE, TYPIS CULEMANNORUM.

Handwritten notes at the top left, possibly including a date or reference number.

Handwritten notes at the top right.

Leite 1822-22.1

Path: N. A. 1718721, 2121-

Handwritten note in a box: [Fische, Pa. Transact., November 1858]

Geo. W. P. 7 ex. Heiland: NA 4, 64
4992507

Handwritten note: ... 68.3

Anura (Hogua) ka ... Druck!

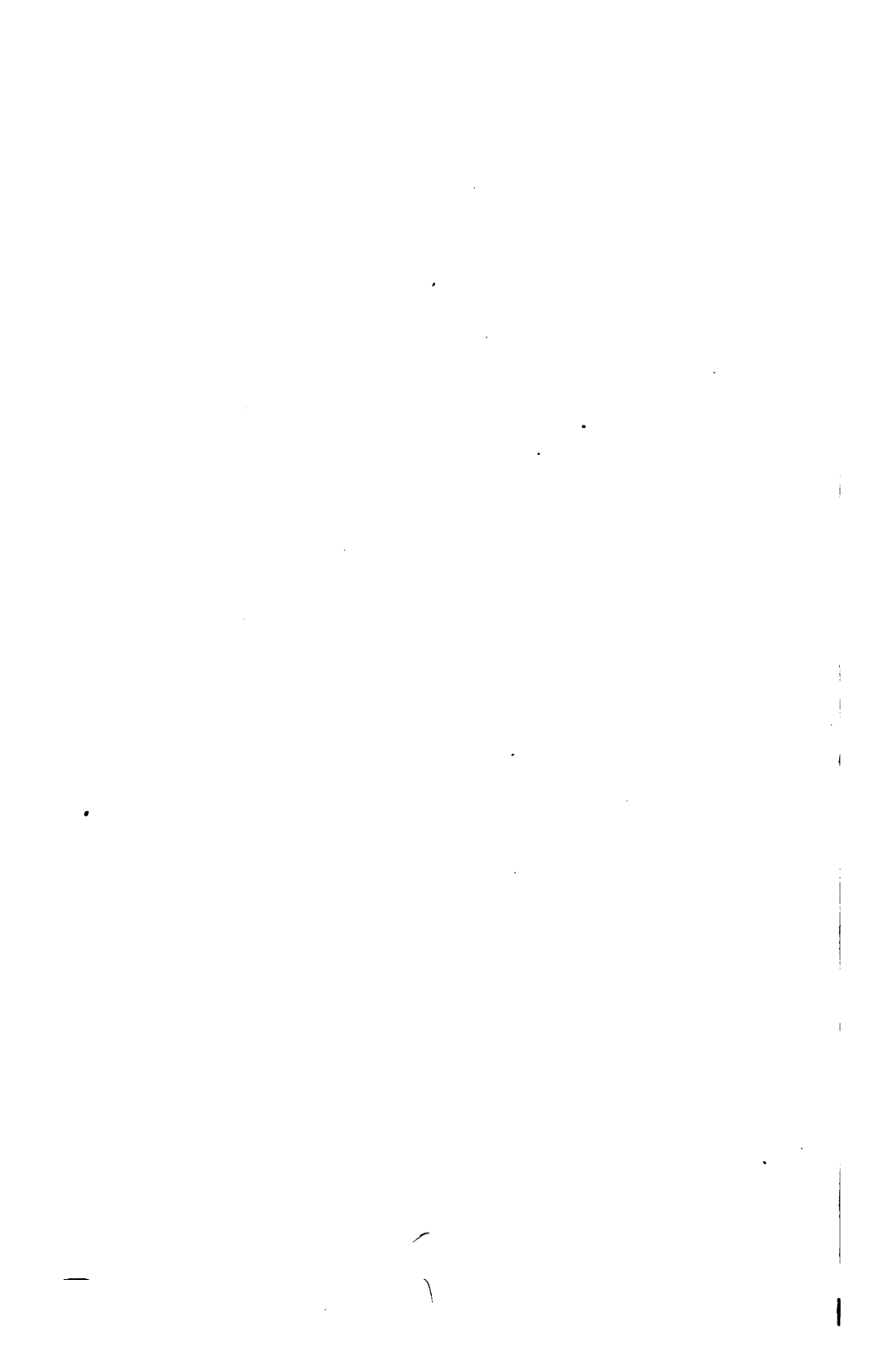
[Herm. Körner!

(Handwritten notes in parentheses)

Recessia parvi colicum mss. bibliotheca ...
politani mozumbi: v. Guterus, Col. Dipl. 2, 563ff. (Fischer & ...)
+ 338(-) = 597 m. CXXXIV
c. Chamion miscellum

[Op. 7. unid. ...] (Op. 7. unid.) ...
... 266 (13/11), 267 (14/11), 268 (15/11), ...
... (Handwritten notes and numbers)

[Herm. ...

Compl. Sets
Harras,
11-25-27
15545

Chronicon Moguntinum pridem amissum, quod quantum valeat ad describendam Germaniae historiam saeculi XIV, iam fragmenta eius testimonio erant, Böhmer aliique frustra investigaverunt. Mihi denique, ut invenirem, contigit, non Moguntiae quidem, ubi Bodmann et Schaab Moguntini ultimi eo usi erant, sed Monaci in bibliotheca regia. Est autem ibi in cod. Lat. no. 24163.

Qui codex, chartaceus formae maximae scriptus ineunte saeculo XVI, nuper demum ab hac bibliotheca comparatus et in parte altera Catalogi Cod. Latinorum, quam C. Halm et W. Meyer ediderunt, T. II, P. IV, p. 125. breviter descriptus est.

Codex Monacensis.

Numerantur in eo 342 folia, cum re vera tantum 314 existent, quorum quinque priora et alia quoque vacua sunt. Tegumentum autem ab antiquo missali avulsam notarius quidam, qui postea codicem possidebat, addidisse ei videtur, cuius signum atque nomen (Signetum Pauli Rucklini N P) interiori tegumenti parti agglutinatum est.

Codice ipso collectio continetur commentariorum et actorum ad historiam atque rem publicam spectantium, quae cum universa — facta enim est altera saeculi XVI. decade ab auctore certum consilium secuto — tum propter singulas partes maximi vel unici momenti est. Pleraque ab eodem librario ex exemplis descripta sunt, quamquam compluribus locis, praecipue sub finem, ab aliis quoque scripta inveniuntur.

Collectio codicis.

Priore parte longe maiore chronica continentur Latino sermone conscripta vel eorum summaria:

1) (f. 6—50) *Historica descriptio Vangionum et de Wormatia, quae a praefatione de Vangionibus incipit, deinde episcoporum historiam et annales Wormatienses praebet usque ad annum 1509. pertinentes atque ex diversis libris compositos, ut apparet ex verbis extremis: Hec sunt quae in variis libris reperta sunt. Fontes, quos compilator excerpsit, in praefatione cum variae historiae iam per artem impressoriam valde multiplicatae, tum Iacobus*

Koenigshofen et chronica Augustae Trevirorum commemorantur.

2) (f. 88—152) *Chronicon Moguntinum, sine titulo et inscriptione, de quo in sequentibus agetur.*

3) (f. 153—173) *Adiungitur praecedentibus sine propria inscriptione Catalogus et historia archiepiscoporum Moguntinorum a Bonifatio usque ad Albertum de Brandenburg 1514, cuius maiorem partem responsum canonicum obtinet, quo dimissio Henrici de Virneburg probatur a Clemente VI. papa constituta. Haec pars nullius momenti est.*

4) (f. 197—199) *Acta antiqua tempore Eberhardi (legendum est: Eckardi) de Dersch episcopi Wormatiensis, id est res gestae Wormatienses tempore magnae civitatum confoederationis annis 1381—1388, quae incipiunt verbis: Circa annos Domini 1381. civitates potentes, Ratispona scilicet, Noriberga et 36 opida Suevie, et finiuntur verbis: Et sic omnis conspiratio confederationis civitatum annihilata et lis soluta est.*

*Fragmen-
tum a Coch-
lao et Bu-
dero editum.*

Hoc fragmentum primus Cochlaeus in collectaneis suis: In causa religionis miscellaneorum libri tres. Ingolstadii 1445. f. 111'—113'. e codice Moguntino edidit, ut in inscriptione adnotat: Acta antiqua tempore Eberhardi episcopi Worm., ex codice quodam scripto excerpta Moguntiae, atque iterum libro exeunte: Exscriptum Moguntiae anno 1522. Animadvertendum est, in hoc libro idem vitium quod in nostro quoque codice inveniri: tempore Eberhardi pro Eckardi; sed in describendo anno 1386. amplius locus, quo seditio a Wormatiensibus et Moguntinis contra clericos facta enarratur, in excerpto omissus est.

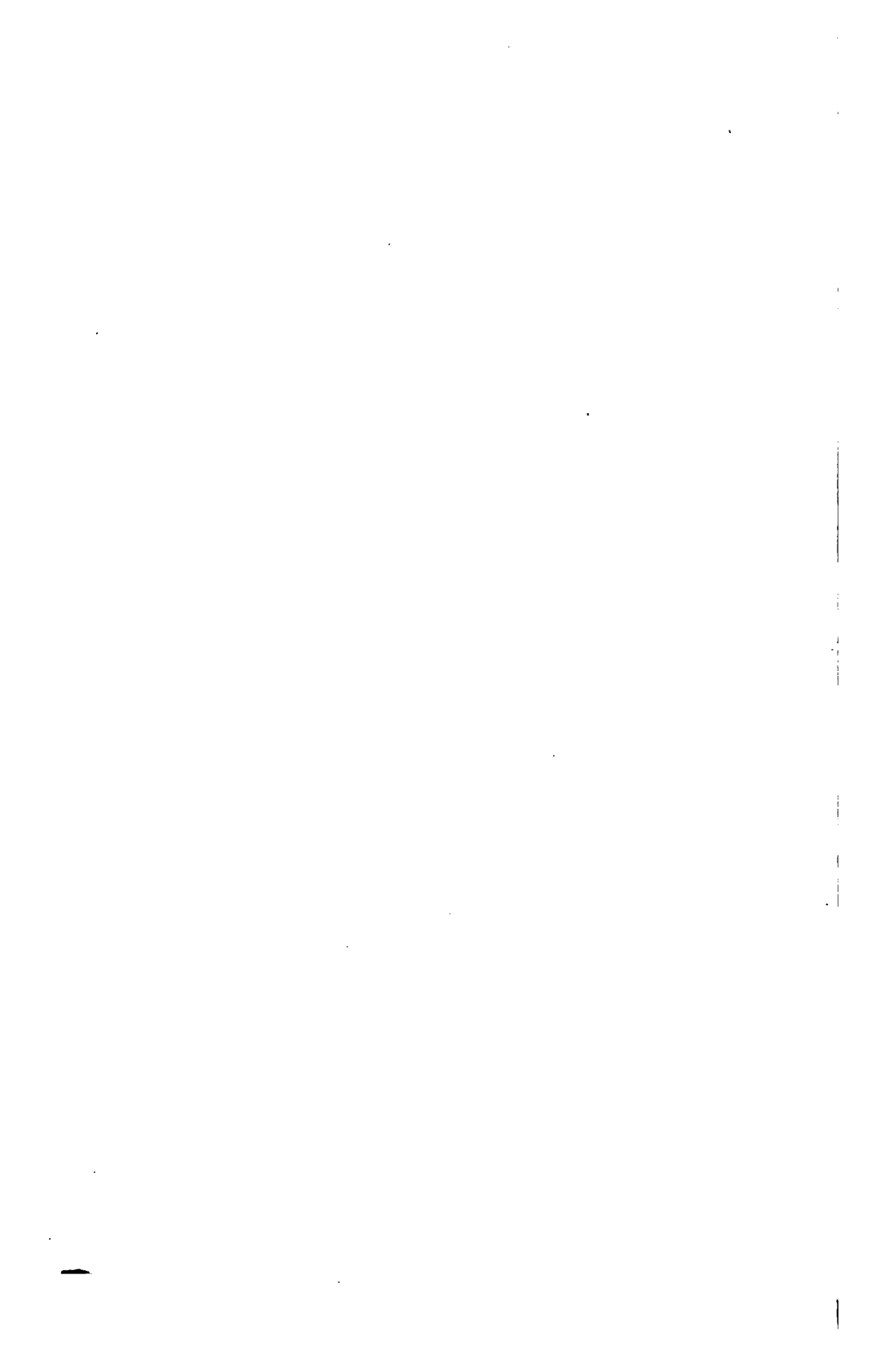
Idem fragmentum, quamquam nonnullis ex parte ineptis mendis corruptum (velut ipso initio, ubi pro Noriberga et 36 opida Sueviae legitur Noriberga etc. opida Sueviae) in Buderii libro typis expressum est, 'Nützliche Sammlung' (1735) p. 491. cum inscriptione: 'Historische Nachricht von dem Bund der Rheinisch- und Schwäbischen Städte de anno 1381'.

Schannat quoque in libro suo 'Historia episcopatus Wormatiensis' (a. 1734. edito, priusquam Buderii libri sui editionem curavit) p. 404. eius fragmenti partem aliquam ad verbum descripsit ex verbis anonymi cuiusdam Synchroni, ut ipse addit.

Böhmer hoc fragmentum e Buderii libro sumptum in quarta parte Fontium rerum Germanicarum edere volebat inscriptum: Annales Wormatienses vel Rhenani.

Rectius, ut postea demonstrabitur, A. Huber praetulit singulas eius partes fragmentis Chronici Moguntini miscelli

inserere, ita ut ad singulos annos quae ad quemque attinent adderet (cf. praef. ad Fontes IV, p. XLVI).

Duae res sunt animadvertendae in hoc fragmento memorabili, quae ex nostro demum codice intellegi possunt.

Est enim fragmentum illud nihil aliud nisi redintegratio sumpta ex Historica descriptione de Wormatia f. 40—43. (v. supra sub nr. 1), qua ea, quae Buder tradit, saepe emendari et verbis ab eo omissis compleri possunt. Tum vero, ut liber totus ex quo excerptum est, ex antiquioribus scriptis confusum compositumque est. Praecipuus autem fons erat Chronicon Moguntinum, ex quo loci ad Wormatiam spectantes excerpti et ex parte sententiis temere inter se coniunctis vel transpositis commutati, praeterea autem eisdem verbis expressi sunt. Qualis haec ratio sit, subtilius ostendamus necesse non est: quicumque enim Chronicon Moguntinum legerit, facillime ipse eam cognoscere poterit. Quae commemorantur sola duo additamenta digna sunt, quae ad f. 129. et 132. (p. 55 et 60) significavi; quorum altero compilator Wormatiensis tabulas foederis inter clericos et cives Wormatienses die 25. Iunii a. 1386. initi (typis expressum est in Schannati Hist. episcop. Wormat. II, p. 202) laudat, a quibus conditiones atque diem petiit: Continet autem littera compositionis hec in se etc. — laborent. Actum anno Domini 1386. in crastino nativitatis sancti Iohannis baptiste. In Buderii libro hic locus vocabulo laborarent clauditur, omissa temporis mentione. Eodem modo locum tradiderunt Böhmer-Huber in Fontibus IV, p. 380. Alterum autem additamentum ad crudelissimum illud in civitatum, quod vocatur, bello factum attinet, servorum captorum exustionem iussu Ruperti ducis calcaria fornace factam, quod auctore Koenigshofio ('Städtechroniken' IX, p. 845) traditum est, ut in Historica descriptione de Wormatia dilucide dictum est: prout Iacobus Kunigshofen in sua cronica dicit. (Quae verba allata desunt in Buderii Fontibus IV, p. 382).¹

Pergo codicem describere.

5) (f. 200—225) *Excerpta ex chronica Magdeburg., quae incipiunt verbis: Cives Numantini obsessi a Scipione Affricano — usque ad annum 1347, et deinde tanquam novo exordio capto a rege Dagoberto a. 632. vel secundum aliam cron. 707 — 1363.*

6) (f. 225—228) *De Erffordia. Civitas Erffurdensis habuit initium tempore Clodii regis Francorum et*

1) *Pro actum feria tertia ante Martini a. 1388. praebet Hist. descr. Wormat. recte feria sexta (die 6. Nov.), ut Koenigshofen: am fritage.*

Marcomedis regis Thuringorum a. 436. usque ad a. 1351; sequuntur epitomae a. 1066—1213.

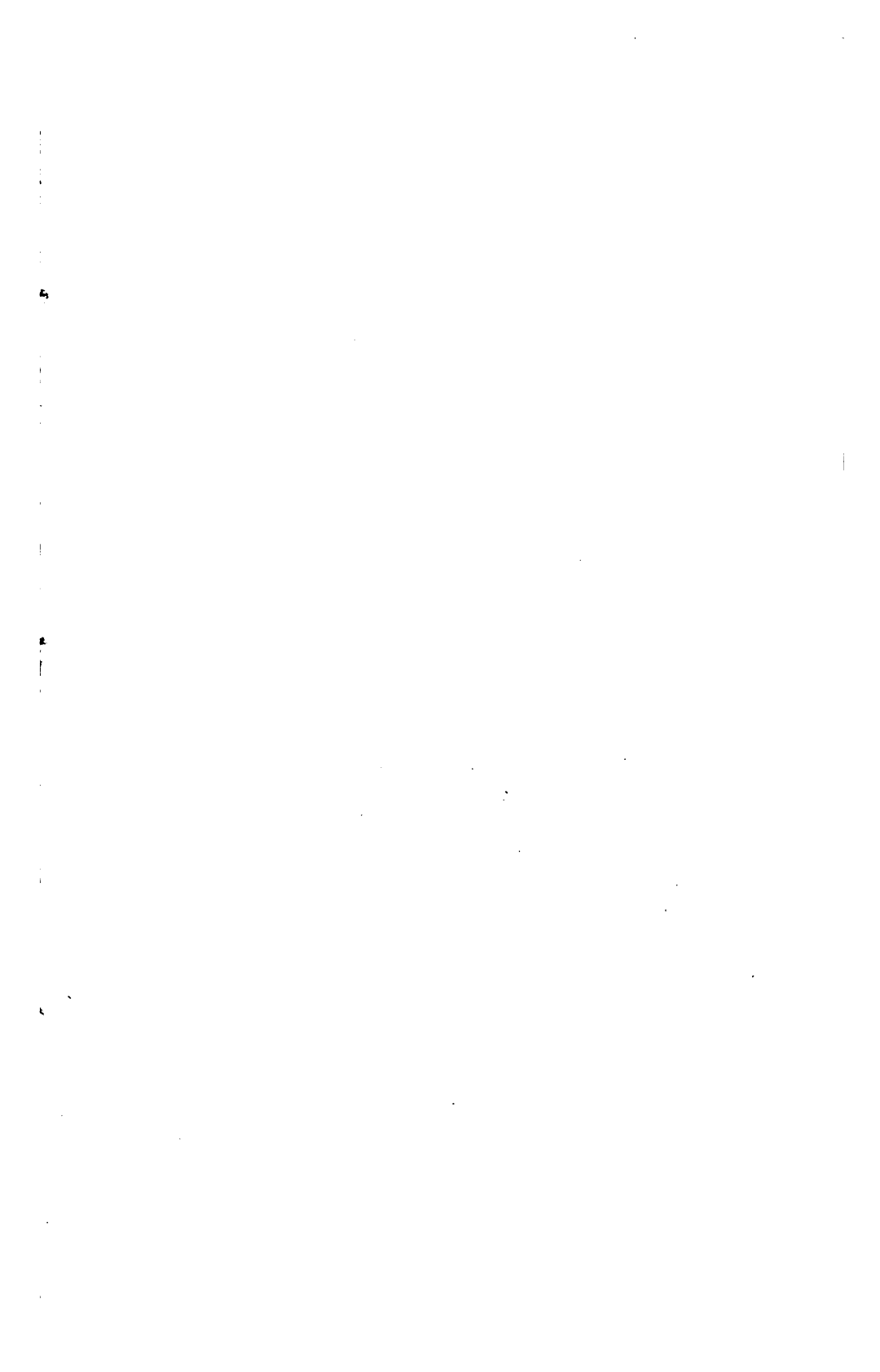
In hanc priorem, praecipue chronica continentem, partem codicis nostri collectanea quoque quaedam aliunde descripta commentariique alius generis inserta sunt: f. 77: *Suspensio domini Iulii pape secundi* — quae decreta est a concilio Pisano a. 1512, Apr. 21; f. 178: *Catalogus villarum pignorataram archiepiscopatus Moguntini litterarum ordine dispositus*; f. 193: *Catalogus comitatuuum Austriacorum aliorumque finium, quos Helvetii in ditonem suam redegerant*; f. 195: *Catalogus eorum, qui in proelio ad Pfeddersheim (die 4. Iul. a. 1460) commisso capti sunt*.

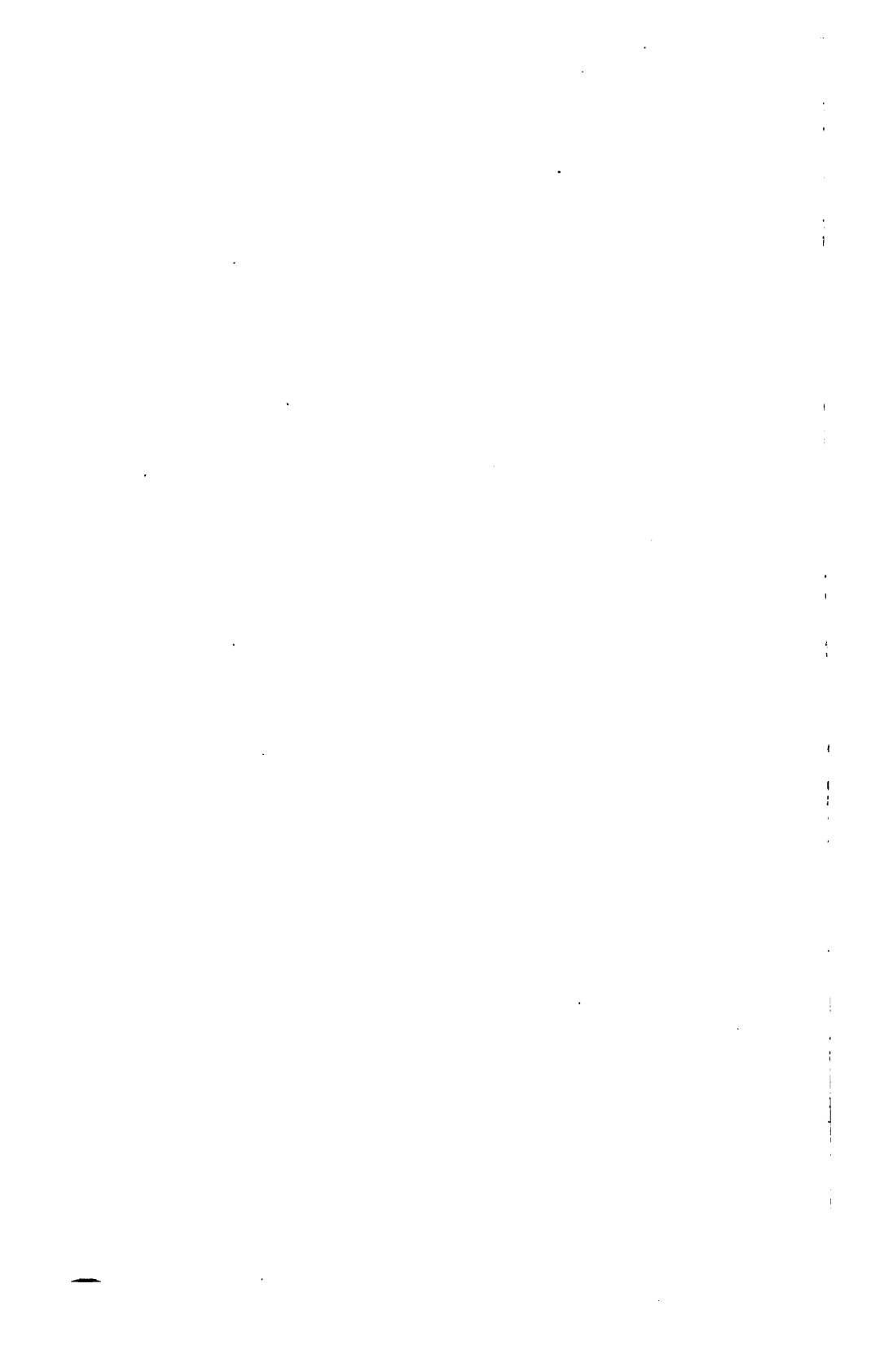
Altera autem minor, totius collectionis fere tertia pars (f. 229—340), effigie portenti puellarum duarum in unum corpus coniunctarum incipiens, quae Isenaci a. 1518. natae sunt, constat e variis notis, litteris publicis, epistolis usque ad a. 1528. pertinentibus, quae ad Karoli V. imperium attinent, nonnullisque carminibus Latine compositis.

Carmina in
Lutherum.

In quibus memoratu maxime digna sunt primum complura carmina probrosa Latino sermone in Martinum Lutherum condita, cuius effigies in tabula marginata et more architectorum ornata, cum columba ad sinistram aurem insusurrante (quod signum inspirationis Dei esse constat; adnotatum autem est in margine: bene in sinistram aurem), pictura lineari descripta hisque verbis insignita est: *Causa tanti mali. Subscripta autem sunt imagini haec verba: Ita ille heresiarca Martinus Luther monachus se depingi fecit; sequuntur nonnulli versus maledici, qui exclamatione clauduntur: O omnium scelestissimus monachorum monachus! Tum (f. 327) carmen aliquod, quod inscriptum est Epinicia protreptica, Latino sermone ad splendidas epulas celebrandas compositum, quas Laurentius Truchsess de Bommersfelden, decanus ecclesiae Moguntinae, die 10. Ian. a. 1527. domi suae comparaverat. In inscriptione Fredericus Nausea auctor huius carminis nominatur: In splendidum vereque regale reverendi nobilissimique viri ac domini d. Laurencii Truchses de Bomersfelden ecclesie Moguntine decani longe dignissimi convivium Fride-rici Nausee N. doctorum, et in fine alia manu, quae hoc loco primum, in sequentibus autem (329'—336) iterum apparet, adnotatum est: Regalia hec convivia sunt acta in magnificis edibus d. Laurencii Truchses decani Moguntini etc. unici mei Mecenatis anno post Christum natum MDXXVII, quarto Idus Ianuarii, die vero eiusdem mensis decima, Imp. Carolo quinto, d. Alberto marchione Brandenburgensi archiepiscopo Moguntino. Ne sim solus ingratus!*

Carmen
Frid. Nauseae.

Ex his verbis apparet, eum, qui ea scripsit, clericum et necessitudine quadam pietatis cum decano coniunctum fuisse. Nec alienum ab re videtur suspicari, auctorem carminis ipsum, Fridericum Nauseam, ea scripsisse; atque hoc eo magis, quod aliud etiam carmen eius Latine compositum, addita dissertatione de terrae motibus a. 1528, exstat, quod eidem Laurentio Truchsess, Mecenati suo, dedicatum est¹. Hanc ob rem verisimile mihi videbatur, eundem et scripsisse et possedisse totum codicem, qui intra annos 1520. et 1528. exaratus est. Eodem enim tempore Nausea primum professor universitatis litterarum Moguntinae erat, tum aliquamdiu Francofurti ad Moenum sacerdotium S. Bartholomaei gerebat; sed ibi, cum reformationi Lutheranae adversaretur, diutius manere non potuit; quam ob rem orator a sacris Moguntiam rediit, unde episcopus Vindobonam arcessitus est².

Sed hanc coniecturam, quamvis verisimilem, quam feci in editione mea Germanica ('Mainzer Chroniken' II, p. 135) eam ob causam abieci, quod epistolarum a Nausea sua manu scriptarum, quae in tabulario Francofurti ad Moenum servantur, ductus litterarum nulli ex variis manibus similes sunt, quae sive in illa nota, sive aliis in additamentis vel glossis in margine adscriptis inveniuntur³.

Quam ob rem alius collectionis illius memorabilis auctor exquirendus est. Ex carmine illo per se mediocri, quo epulae a decano Laurentio Truchsess comparatae celebrantur, in collectionem recepto concludi potest, interfuisse collectoris et rem et carmen commemorare. Qua ex re colligi potest, huius codicis auctorem si non Nauseam, tamen decanum ipsum esse⁴.

Quam rem ita se habere, nunc ex documentis probare possum.

1) *Librum typis exprimendum curaverunt Freher-Struve, Scriptores III, p. 309, inscriptum: Friderici Nauseae Blancicampiani de praecipuo huius anni post Christum natum MDXXVIII. apud Moguntiam terrae motu responsum. Praefatio autem incipit: Ut olim Mecaenas ille cum Flacco suo Venusino, ita tu, reverende Pater, cum Nausea tuo Blancicampiano agis et cet.* 2) *Serarius in Ioannis Rer. Mogunt. I, p. 127, Ioannis epiclegium p. 544, et Schunk, 'Beiträge zur Mainzer Geschichte' III, p. 143, ubi scripta eius relata sunt.* 3) *Hoc primum animadvertit A. Wyss in suo commentariolo: 'Die Ausgabe der Mainzer Chroniken. Eine Studie. Westdeutsche Zeitschrift Jhg.' III, p. 48, quod rectum esse ipse mihi persuasi, postquam epistolas illas inspexi. Sunt enim quinque a. 1529. scriptae, quarum uni subscripsit 'Friedrich Nausea', ceteris nomen suum gentile 'Graw, pfarher zu Francfort, iczo thumprediger zu Mentz', indidit.* 4) *Eadem coniectura iam in supra allato Catalogo codd. Latinorum p. 123. proposita est.*

*Alia collectio
in cod. Wir-
ceburgensi.*

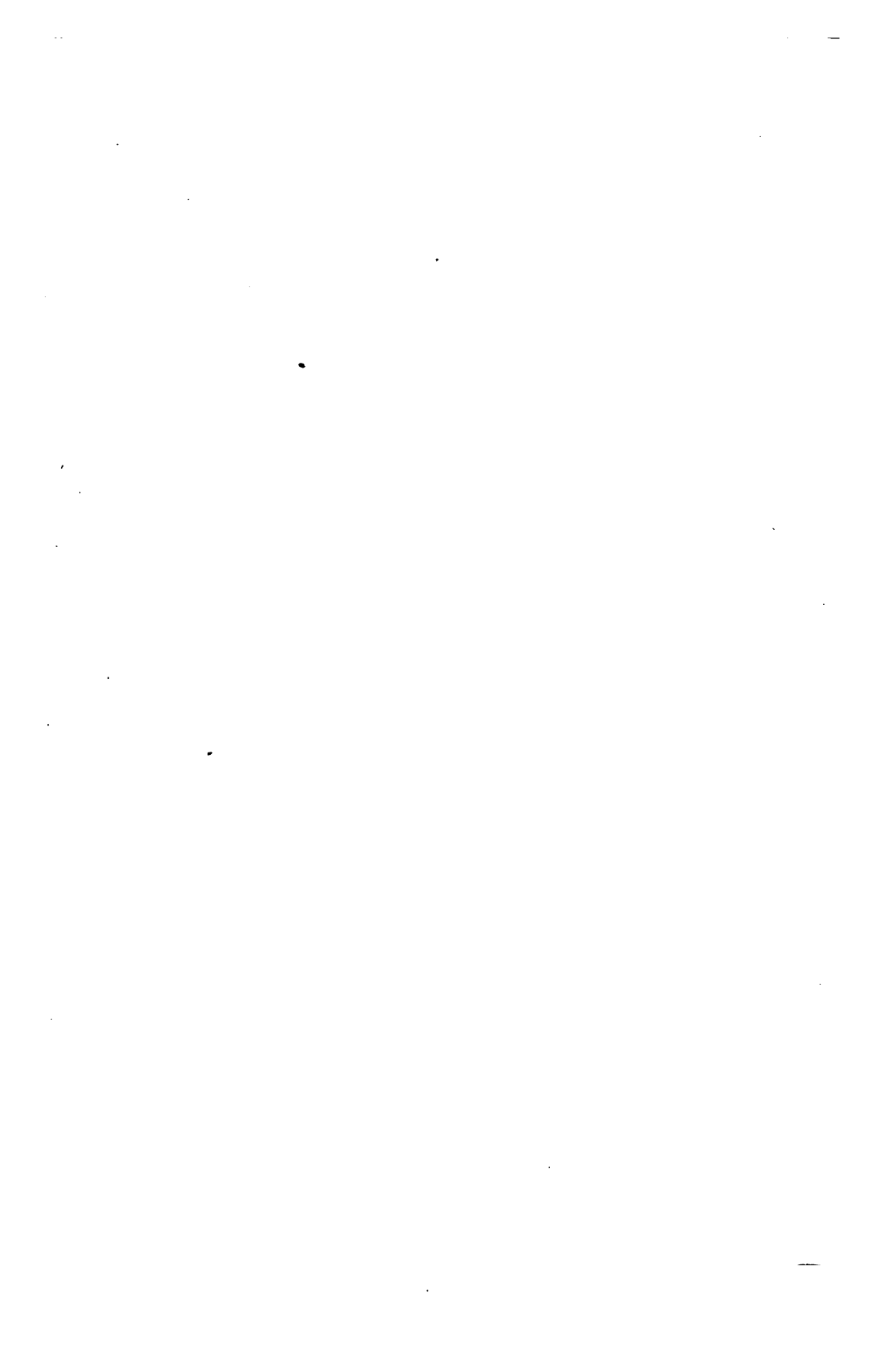
Cum enim postea codicem chartaceum maximae formae, qui in bibliotheca societatis historicae Franconiae inferioris sub no. 163 (in catalogo typis expresso p. 300, no. 11771) invenitur et inscriptus est: Collectio documentorum ad historiam ecclesiae Metropolit. Moguntinae pertinentium inspicerem, primo obtutu similitudinem admiratus sum, quae ipsi cum eo codice est de quo hic exponimus. Collectio autem, ut vel ex inscriptione a tabularii praefecto quodam addita apparet, documentorum est aliorumque scriptorum, quorum maior pars ad ecclesiam Moguntinam, praecipue ad privilegia et redditus capituli attinet. Ipsa quoque ineunte saeculo XVI. a variis librariis scripta eodemque modo, quo altera collectio, glossis in margine appositis et additamentis a possessore aucta est¹. Quarum collectionum utraque invicem sese complet, cum una praebet res ad historiam et rem publicam, altera ad canones et instituta ecclesiae spectantes. Maxima autem necessitudo inter has collectiones eam ob causam intercedit, quia dubium non est, quin utraque ab eodem auctore orta sit. Manus enim, quae in utraque glossas in margine adscriptas et additamenta addidit, prorsus eadem est. Quae singularis atque propria manus Conservatorio tabularii regii Wirceburgensis certo manus decani Laurentii Truchsess cognita est, cum compararetur cum apochis ibi servatis, quas intra annos 1529—1540. Conrado episcopo conscripsit usque nomen suum subscripsit se appellans 'thumbdechant zu Meintz, thumbher zu Wirtzburg und Wormbs'². Utraque collectio eodem fere tempore ab ipso facta est, ea quae res ecclesiasticas continet haud scio an paulo prius; incipit enim a tabula inscripta: Confederatio singularum personarum capituli ecclesie Moguntine Cal. Mart. a. 1514, cum collectio ad historiam et rem publicam pertinens, ut iam supra dictum est, inter annos 1520. et 1528. facta sit³.

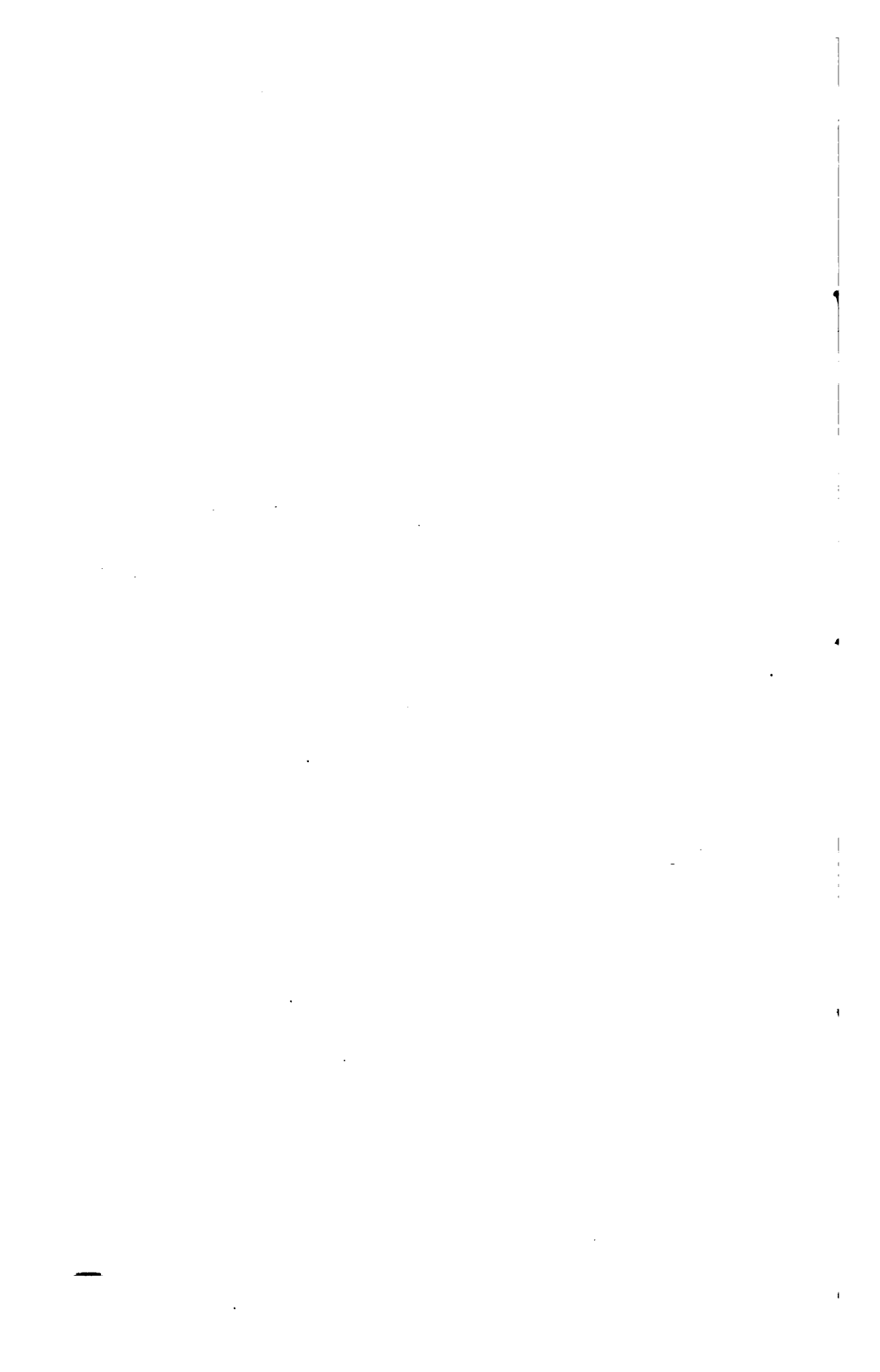
Ut intellegamus atque ostendamus, quo spectaverit harum collectionum auctor, quidque ipsae ipsae valeant ad perspiciendum ingenium eius et studia, necesse est vitam eius atque fortunam breviter narrare.

*Collectio-
num auctor
Laur.
Truchsess.*

Laurentius Truchsess de Bomersfelden — stirps a. 1710. exstincta est eiusque possessiones in Pommersfelden

1) *Accuratiorem codicis descriptionem dedi in commentariolo meo: 'Mainzer Chroniken - Handschriften, Neues Archiv' X, 2, p. 363.* 2) *Sunt autem novem apochae, quae quotannis acceptas testantur viceimas, quae constant centenis florenis, duorum milium, quos debebat episcopus decano.* 3) *Anni 1520—1527. singulis glossis in margine adscriptis indicati sunt; postrema autem collectionis particula epistola est Ferdinandi regis ad ministros regios, data Pragae a. 1528, Sept. 16.*

diocesis Bambergensis vico sitae ad comites Schönborn translatae sunt — ab a. 1513. decanus erat capituli Moguntini, a. autem 1518. ab Alberto Brandenburgensi, qui inde ab a. 1514. archiepiscopus et princeps elector erat, vicarius archiepiscopatus factus est; idemque munere canonici Wormatiensis et Wirceburgensis fungebatur¹.

Necessitudo, qua Albertus cum decano coniungebatur, mature turbata esse videtur nimio quo hic omni tempore capituli iura defendebat studio, et postea magis etiam infesta facta est, cum Laurentius Truchsess etiam rei publicae administrandae rationem, qua ille utebatur, nonnunquam improbaret. Cum igitur decanus principem palam obiurgaret atque vituperaret propter foedus archiepiscopatus noxium, quod hic a. 1528. cum Philippo landgravio Hassiae inierat², et ecclesiae capitulum, ne foedus probaret, moveret, principis ira contra eum inflammata est. Accusans decanum, quod superbis se consecratus esset conviciis, per vim in eum egit eumque in carcerem coniecit. Ecclesiae capitulum impetravit quidem, ut e custodia emitteretur, sed princeps postulavit, ut decanatu se abdicaret. Et abdicavit se eo munere sollemniter, postquam per complures annos nonnullis frustra intercedentibus cum principe egit, suam iniuriam professus et ab omni inimicitia se temperaturum iurans³. Discessit Moguntia et versabatur postea plerumque Wirceburgi, ubi die 20. Dec. 1543. mortuus est⁴.

Animadvertendum est, collectionem scriptorum, quae codice nostro continentur, a. 1528. non ultra continuatam esse, ex quo tempore commutatio illa auctoris fortunae facta est. Atque nunc demum recte intellegere possumus varias Ritus glossae. glossas ab eo in utriusque collectionis margine adscriptas. Velut inimicitiae, quae inter codicis auctorem et Albertum principem exercebantur, cognoscuntur cavillatione acerrima in principem facta, quae in codice Wirceburgensi eo loco invenitur, quo in brevi Moguntinorum archiepiscoporum Catalogo de Rabano archiepiscopo haec dicta sunt: Sepultus in monte S. Albani, sed dicitur corpus suum esse in Fulda, et additum est in margine: Si fuit in monte S. Albani, tunc Albertus marchio Brandenburgensi anno 1514. potenter vio-

1) Cf. Ioannis II: De Decanis p. 305. 2) Cf. Ioannis I, p. 832.

3) J. May, 'Kurfürst Albrecht II. von Mainz und Magdeburg' II, p. 72, ubi sine ulla alia significatione ad 'Mainzische Domkapitelakten' provocatum est. In tabulario Wirceburgensi invenitur fasciculus (Domkapitel K. 278) tabularum a. 1529. scriptarum, quae intercessiones continet a principibus electoribus Trevirensi et Palatino factas ad explicandos errores inter cardinalem et archiepiscopum et ecclesiae decanum Moguntinos ortos. 4) Ioannis II, p. 305.

lenter ut tyrannus arripuit, ad Hall Saxonie oppidum perduxit. *Ad eundem vivum adhortatio spectat digna decano et vicario ecclesiae Moguntinae, quo munere ad tempus functus est, quae in margine alterius collectionis Chronici Moguntini eo loco invenitur (f. 127), quo narratur, quemadmodum Adolfus archiepiscopus a. 1383. contumaces Rheni accolae puniverit; est autem admonitio haec: Tu quoque fac simile, Alberte, et vives; 'es seyn bösz bawern'. Haud mira etiam vehemens inimicitia est, qua auctor Lutherum eiusque sectatores persequitur, quae ex carminibus illis maledicis atque conviciis iam supra allatis apparet. Eo autem loco Chronici Moguntini, quo condemnatio et supplicium de haereticis Moguntiae a. 1389. sumptum narratur (f. 134), votum factum est: O utinam Lutheranis simile eveniret! 1522. Et quam valde aliud, quod illo tempore accidit, bellum rusticorum, quod vocatur, animus eius commoverit, apparet ex hoc dicto (f. 99): Anno 1525. 'Die teufel in der luft waren alle in die bawern kumen' — doctrina Martini Luther mali hominis, et ex exclamazione, quae f. 264. invenitur: 'O ir tollen bawern!'*

Ceteroquin auctor huius alterius collectionis exemplaribus pauca ipse adiecit, nonnullis locis inscriptiones colore rubro vel epitomas inseruit, versus nonnullos rubra linea instruxit, interdum vocabulum omissum addidit, raro corruptum emendavit.

*Chronicon
Moguntinum.*

Nunc ad Chronicum Moguntinum transeo, quod servatum decano Laurentio Truchsess nos debere iam constat.

Vulgaris appellatio Chronici Moguntini hactenus ideo tantum probanda est, quod auctor Moguntiae scripsit, et ex hac civitate res suo tempore prope et procul gestas tradidit.

Eorum quoque, quae ex praeteritis temporibus sumpta praemittit, parva ad Moguntiam ipsam pertinet pars, plurima autem ad historiam aut totius orbis terrarum aut imperii Germanici attinent, et ex iis fontibus hausta sunt, qui ei praesto erant. Initium factum est ex brevi pasagiorum, ut dicuntur, christianorum in Terram Sanctam sive sacrarum expeditionum descriptione et longiore obsidionis oppugnationisque Damietae narratione, quarum illa ad verbum est descripta ex Narratione patriarchae Hierosolymitani, quae in Martenii et Durandi Thesaurio III, p. 282—287. typis expressa et per errorem liber tertius Historiae Orientalis Iacobi de Vitriaco nominatus est; altera autem narratio de obsidione Damietae ad verbum excerpta est ex epistolis 1—4. ab eodem Iacobo ad papam Hono-

rium III. missis (l. l. p. 287—306). Tum pauca de Petro et Matthia archiepiscopis Moguntinis, quorum ille a. 1320, hic a. 1328. mortuus est, ex episcoporum catalogo traduntur. Sequuntur nonnulla, quae temere ex chronico universalis Mariani Scoti, qui homo solitarius, Moguntiae in cella monasterii S. Martini inclusus, opus suum confecit et mortuus est a. 1083, tum ex annalibus monasterii S. Disibodi prope Kreuznach siti, aliisque aliquot ex fontibus non minus propinquis excerpta esse videntur. Digniores autem qui memorentur quam haec omnia loci nonnulli sunt de imperatore Heinrico VII. veneno interempto agentes ex Gestis Heinrici VII. excerpti, quem librum a Iacobo de Moguntia scriptum esse verisimillimum est. Notus autem est omnibus hic annalium conscriptor nuperrime celebratus ex Naucleri universalis historiae descriptione¹.

Quibus in excerptis, quae praemissa sunt eis quae chronista de suo tempore tradit, nec temporum ordo servatus est, nec consilium perspici potest. Tum demum auctor inscriptione: Incipit liber cathalogus brevi praefatione se in hoc libro omnia traditurum dicit, quae ab a. 1346. acciderint, deinde ordine temporum iterum neglecto nonnulla a. 1349—1354. gesta tradit, tum omnia, quae tradat, vera esse atque certa confirmans (certa et vera comprobantur f. 95) rursus ad a. 1347. revertitur, et statim ad a. 1356. transit

1) *Emendatam Gestorum Heinrici VII. editionem Waitz in 'Forschungen zur D. Geschichte' XV, p. 582—591. curavit. Quae simul cum Gestis Rudolphi, Adolphi et Alberti, ut ex verbis extremis apparet, anno 1316. brevi tempore (VI. Cal. Oct. — XV. Cal. Nov.) ab Iacobo quodam notario scripta et Chronico Martini Oppaviensis addita dominoque suo Wernero de Boland, qui capituli praepositus erat S. Victoris (extra muros civitatis Moguntinae), dedicata sunt — per Iacobum notarium suum, ut dicit. Quem eundem fuisse atque Iacobum de Moguntia, qui in tabella Spirensi a. 1339. clericus Spirensis publicus imperialis auctoritate notarius nominatur, verisimillimum est, quamquam documentis haud constat. Wichert in libro suo de Iacobo Moguntino (1881) non uno nomine laudando constare contendit, Iacobum Moguntinum ipsum composuisse Gesta Heinrici, antecedentia autem descripsisse Gesta, neque minus constare dicit, eum priorem commentarium etiam Spirae scripsisse ibique, ut ait, domi fuisse. Quae sententia refutatur vel appellatione de Moguntia, qua eius originem significari apparet. Si autem auctorem vel librarium Gestorum eundem esse putamus ac Iacobum Moguntinum chronici scriptorem, consentaneum est, eum antea notarium Werneri fuisse capituli S. Victoris praepositi, postea autem Spiram migrasse, ubi munere notarii publici et imperialis fungebatur et Chronicon scripsit. Et si, ut eundem existimo, Gesta Heinrici VII. Moguntiae scripta sunt, ex ea re etiam intellegitur, cur auctor Chronici Moguntini haec tantum, non etiam Iacobi chronicon Spirae scriptum noverit, quo, quamquam potius pertinet ad historiam suam, eum usum esse, nullum invenitur indicium.*

atque ab illo tempore singulos annos usque ad a. 1406. describit, temporum ordine servato.

Quo tempore
opus scrip-
tum sit.

Quo tempore opus conscriptum sit, certis ex indiciiis intellegi potest, quae in eo ipso inveniuntur. Eo enim loco, quo excerpta de 'passagiis' desinunt, Saraceni sanctum Hierosolymis sepulcrum usque ad illud tempus (a. 1389. mense Iunio) occupare traduntur: sicut adhuc hodie Terram Sanctam occupant (v. p. 1). Hoc igitur anno coeptum est scribi chronicon, finitum autem a. 1406, usque ad quem annum idem pertinet. Memoria tamen auctoris usque ad a. 1346. valet. Occupatus fuit igitur, si eum circa a. 1330. natum esse putamus, in opere suo conscribendo usque ad annum vitae suae septuagesimum sextum. Sed hoc non demum a. 1389. eum incepisse, sed iam prioribus annis noscenda congessisse, apparet cum ex adnotationibus, quas ab a. 1356. de tempestate et de messibus fecit, tum ex eis locis, quibus illud significat tempus, velut a. 1358, quo vinum vilius esse adnotat quam decem annis superioribus: ita ego vidi et audivi; a. 1379, quo eadem ubertas in fructibus percipiendis laudatur et apponitur: et adhuc habundancia omnium rerum, Deo dante, durat; a. 1389, ubi haereticorum Moguntinorum persecutionem designans dicit: quorum multi adhuc latent, compluraque alia eiusmodi. Contra a. 1371. adnotatio (f. 110) invenitur a. 1394. praeoccupans, quo princeps Lituaniae mortuus est. Quod additamentum cum postea demum appositum esse appareat, colligamus necesse est, auctorem posthac demum, quae sibi antea annotaverat, in corpus redegisse atque hoc tum continuavisse. Qua ex re etiam inaequalitas quaedam intellegi potest, qua priores anni tractati sunt, ut magnum illud Suevicarum civitatum bellum a. 1377. gestum paucis verbis commemoratur, ad quod describendum auctori aliae adnotationes praesto non erant, neque ipse ommissa sive ex memoria sive aliis ex fontibus complere studuit.

De auctore.

Chronista autem erat clericus Moguntiae habitans, ut multis apparet ex dictis. Pendendum ei erat 1367, se invito, ut ait (f. 102), tributum quattuor solidorum et trium hallensium papae legato. Non multum eius interest, quae sint civium res domesticae, multo magis, quomodo singulis annis messes evenerint, utrum fructuum pretia magna sint an vilia, quemadmodum tempestas ad ea valeat; sustentabant enim clerici vitam praediorum fructibus. Iracundissime civium fert malitiam eorumque in clericis immodestiam, qua Arianos etiam superent: summa autem ira atque indignatione nefariam illam insectatur civitatum confoederationem, quae clericorum consequatur perniciem

Kräftiger Bestand 7. 15-3 f. nimmt an, den Text Verf. Man bis 2. Frühjahr 1402

schröck, ein anderer im kl. Rest. Gröndt Oh.-Bs. (J. 15³²):

U. Mayleichmischl. der Behandlg. : Die 2. Frühj. 1402 - flücht. bezügl. : trüben Stamm
Nahm. in folg. Monat d. g. Jahr 1403 Übergang. 1404, 1405 wenig, 1406 mehr - aber
d. Inhalt wesentl. anders als sonst. Man könnte glauben, der Autor hätte s. früher so
viel betätigt. Interesse f. d. polit. Begebenheiten g. Jahr verloren : zwei Finden im
Ketzergew. , die schlecht überkommt & ein Turnier ist alles, was an der Aufzucht für wert
geschätzt hat.

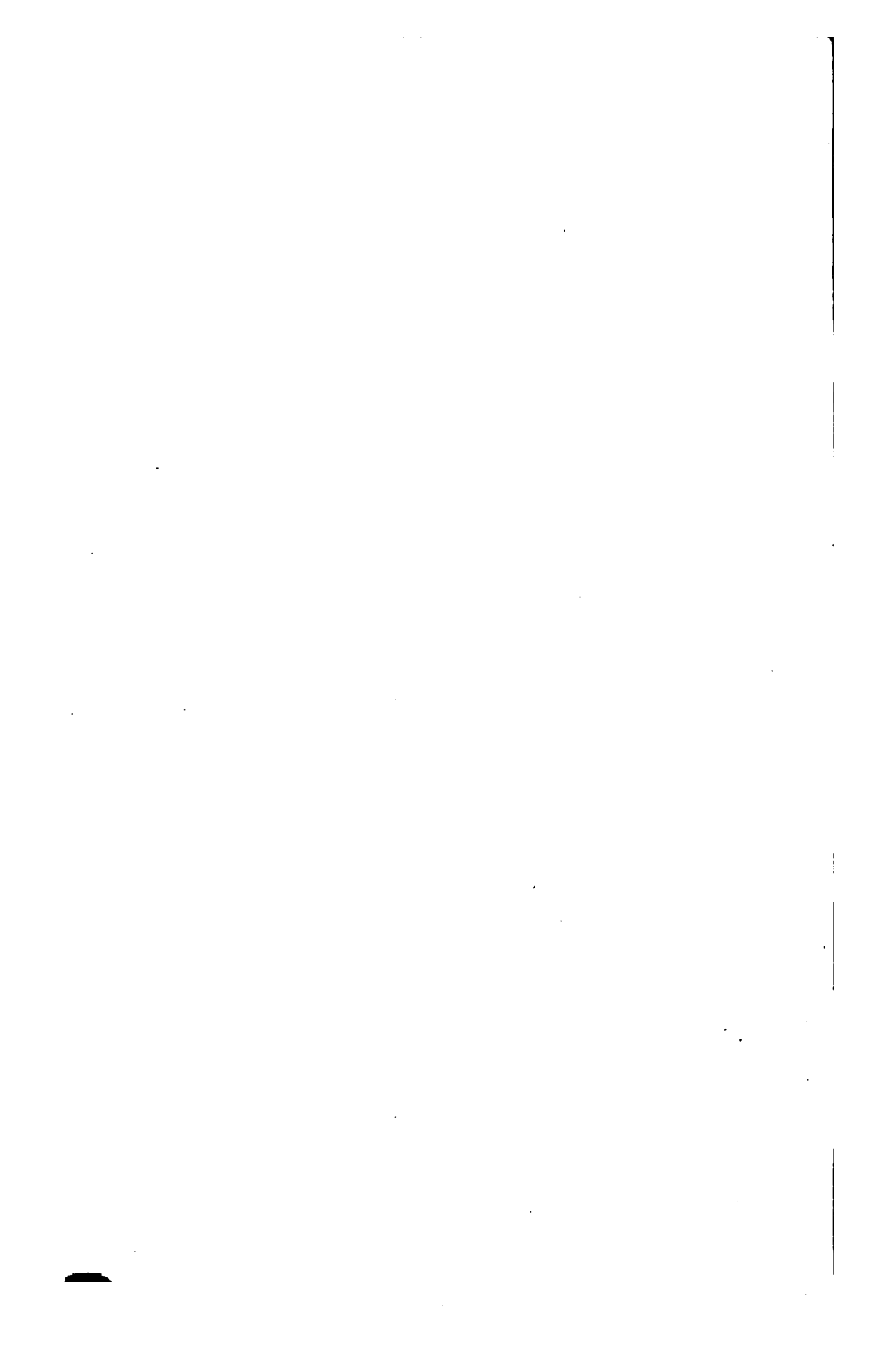
g. - Diese Annahme scheint aber auch v. Seiten der Sprache bewirkt zu werden : Verf. i. s. p. Ketz

1. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

I mi anno ut supra , II 2 mt. [leben an der anno prelibato !]

(1874) : I mi anno ut supra , II 2 mt. - e. My. - ulterius - s. in ambros. eccl. maioris
171.11

Kräftiger Bd. : Joh. Kungstein. [vgl. 27. 1404, unten S. 82].

(f. 128). *Sed etiam quid de imperatoribus atque papis, de archiepiscopis aliisque principibus aequalibus iudicet — et acerbissimum interdum eius iudicium est —, non celat. De Karolo IV. et Wenceslao rege vulgatam explicat opinionem, qua ille Bohemiae tantum parens fuisse et solam regni hereditarii utilitatem spectavisse¹, hic paparum discordiam neglexisse et libidinibus tantum suis Pragae indulxisse existimatur (f. 116'. 127).*

Maxime ducem Leopoldum Austriacum collaudat, qui similis Iude Machabeo contra Helvetios pugnans immanissimos ceciderit (f. 130), atque ducem Rupertum palatinum, qui civitatum prostraverit societatem (f. 135). Paparum autem aequalium Urbanus V. ab eo celebratur lux mundi et amator iusticie, quia optima illa antiquorum instituta renovaverit et monachos quoque mendicantes duos munere cardinalium ornaverit. Eo iratiore in Gregorium XI, successorem eius, animo est, qui illam de episcopatu Moguntino inter Adolfum I. Nassovium et Ludovicum Misnensem controversiam excitaverit: Accipe baculum, inquit, et vade mendicatum, rubigo te consumet (f. 118). Quod ad paparum attinet schisma eandem, quas Germanorum imperium, sequitur partes Romani papae Urbani VI, quamquam propter magnam eius in rebus agendis inconstantiam laude ei indignus esse videtur. Eadem libertate utitur in describendis episcoporum Moguntinorum, quos videbat regnantes, moribus; velut Gerlachi de Nassoue episcopi inconstantiam maximamque Ioannis de Ligny, successoris eius, inertiam despicit. In controversia illa inter episcopos diuturna atque perniciosa ecclesiae capitulo (a. 1374—1382) primum neutram, postea autem cum plurimis capituli clericis Adolphi Nassovii partes secutus est, quem sub finem principatus summis laudibus effert (f. 134').

Chronicon Moguntinum ad describendam historiam Germanicam ab a. 1347. usque ad a. 1406. maximi momenti est. Singulare est enim opus atque proprium, compositum ab aequali illis temporibus scriptore digno cui credatur rerumque gestarum quas tradit peritissimo. Cuius auctor usus non est chronicis Iacobi Moguntini et Matthiae Nuwenburgensis, quamquam usque ad annum sexagesimum vel septuagesimum saeculi XIV. eandem ferme ut illi tractat materiam. Eodem tempore scriptum ac commentarii Ulmanni Stromeri Norimbergensis et chronicon Iacobi Koenigshofen

*De auctori-
tate Chron.
Mog.*

1) Cf. Koenigshofen p. 491; Limburgensis Chronici auctor solus alia sententia usus esse videtur, dicens p. 30 (ed. Wyss): Derselbe Carolus regiret — als ein lewe me dan drissig jar.

Argentiniensis Chronicon Moguntinum, quod res regionesque in eo descriptas attinet, maxime cum chronico Limburgensi cohaeret, ita ut alterum altero confirmetur, atque compleantur inter se eis, quae de eisdem rebus in regionibus Rhenanis, Nassovia et Hassia gestis tradunt. Archiepiscopatum Moguntinum primo quasi loco positum esse, consentaneum est; sed auctor longe prospiciens, non minus certa atque fida ad universam historiam spectantia de imperatoribus et papis, de terris peregrinis, Italia, Franco-gallia, Flandria, Polonia, Lituania tradit.

Maximam autem chronicon perspicua morum atque temporum descriptione legentibus praebet et delectationem et institutionem. Iterum iterumque auctorem libidines atque intemperantiam principum militumque, qui latrocinio vitam sustentabant, plebis vitam sordidissimam, immodestiam civium, omniaque in urbibus non minus quam in agris infesta esse suo iure conqueri, ex eis quae tradit apparet, velut ex dilucida vestitus impudici descriptione (f. 104) aliorumque vitiorum insignium, quae in universum formidolosam imaginem barbariae et efferitatis, iurium infirmitatis et seditionum ac discordiarum praebent. Cui temporum descriptioni tristissimis verbis et acerbitate quadam factae nisi virtutes, quibus illa aetas nos delectat, opposueris, meram non adipisceris veritatem. Quam ad rem chronicon Limburgense inspicias necesse est, quo Tilmannus scriba publicus patrio sermone simplici atque suavissimo gravissimi cuiusque hominis et vultum habitumque et virtutem ac strenuitatem effingit atque exprimit, nobisque ostendit, quanta hilaritate luxuriaque suae aetatis homines usi sint, quamvis malis incommodisque urgerentur; immo vero ipse chronista iucundus est, cui novum carmen ad celebrandos amores compositum vel proverbium novum tam grave videtur, quam dirutum latronum receptaculum, inundatio terras devastans, portentum mirum aliudque factum inauditum.

De chronici
continua-
tione 1440
—1478.

Chronico usque ad a. 1406. pertinenti in eo, qui exstat, codice continuatio (f. 147—152') — sed temporis intervallo interiecto, incipit enim demum ab a. 1440. — addita est, cuius adnotationes usque ad a. 1478. pergentes admodum inter se dissimiles sunt. Variarum enim notarum praecipue ad a. 1440—1448. et praesertim ad civitatem Moguntinam spectantes, ob eamque rem haud leves, coniunguntur cum aliis excerptis temere correptis, quae neglecto temporum ordine ad prius et posterius tempus attinent, modo Latine, modo Germanice scripta. Auctor Moguntinus erat,

_____

_____

_____

_____

_____

_____

eisdem temporibus quae describit vivens, ut cum aliis ex locis tum ex eo intellegere possumus, quod ad a. 1445 (f. 149) adnotat: der Rhein war so gross, dass das Wasser knietief in meinem grossen Keller zu Neuenhof stand. Idem, qui imperite chronicon continuavit, etiam in antiquiore huius chronici parte loco inepto ad a. 1374 (f. 114') haud dubie adnotationem illam, qua agitur de vini pretio, quod erat a. 1426, inseruit.

Alia continuatio invenitur in Chronico quod vocatur rerum in tractu Rheni superioris gestarum ab a. 1361—1501, quod a Würdtwein in libro, Nova Subsidia VIII, p. 392—402, typis expressum atque ex hoc libro a Böhmer-Huber Chronico Moguntino miscello (Fontes T. IV) insertum est. Quae ratio huic scripto cum Chronico Moguntino intercedat, ex hoc demum illustrari potest. Ex hoc enim, quae de annis 1361—1399. tradita sunt, exceptis sententiis aliquot contractis aut in angustum coactis, ad verbum excerpta sunt. Electio autem temere facta esse videtur; cognosci quidem nec consilium nec ratio continuationis habita potest. Omissum est tempus, quod est inter annos 1399—1457. Quo anno adnotatio invenitur: Pueri S. Michaelis peregrinantur cum magno favore per turmas, quae quid significet ex comparatione demum cum Trithemii Chronico Sponheimensi, ex quo sumpta esse videtur, intellegi potest; scriptum enim est ibi: His etiam temporibus magnus puerorum concursus ad S. Michaellem in Hispaniae finibus ex omni Alemannia oritur et cet. (Opera Trithemii II, p. 370). Sequitur carmen a Sebastiano Brant lingua Latina ad celebrandam inventam artem typographicam compositum; tum series brevium continuorumque commentariorum de gestis Friderici Victoriosi electoris palatini ab a. 1460. incipientium, qui carmine, quod Wimpfeling ad celebrandum eum composuit, clauduntur, nonnullaque alia usque ad a. 1501. pertinentia, quo Margaretha ducissa, uxor Philippi electoris palatini, mortua est. Cum Chronico Moguntino haec omnia non cohaerent. Coniuncta cum brevibus excerptis ex eo factis, quae initio inveniuntur, haec continuatio a Palatino quodam auctore, qui Heidelbergae sepulcrum Friderici Victoriosi a se descriptum vidit, scripta esse videtur.

De continuatione, quae invenitur apud Würdtwein.

Aliquid admirationis habet, Chronicon Moguntinum, rerum fontem uberrimum et gravissimum, diu aut incognitum aut neglectum fuisse. Excepto enim Wormatiensi illo, de quo iam supra diximus, compilatore, qui in historia sua

Quemadmodum auctores Chronico Moguntino usi sint.

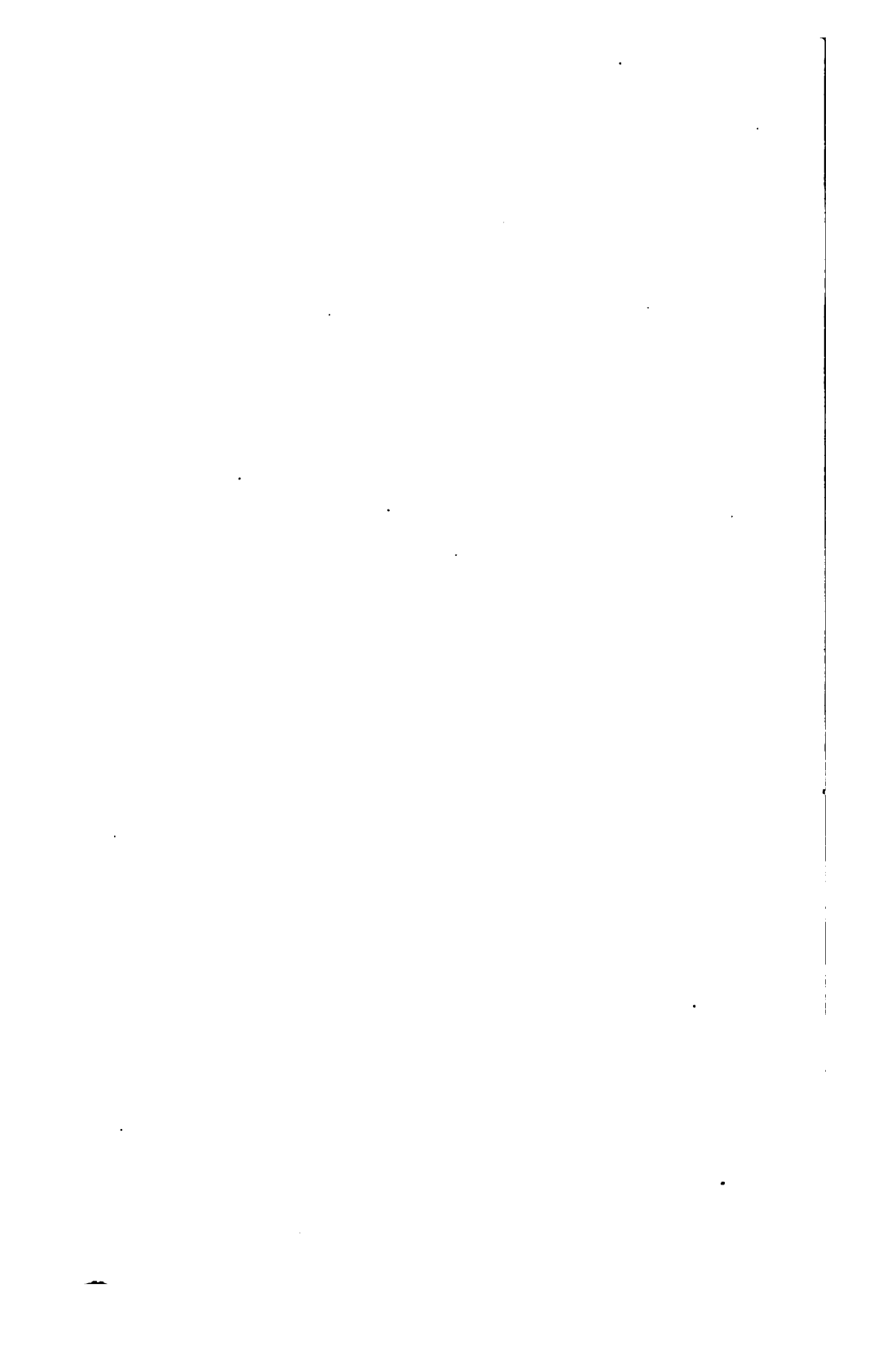
episcoporum Wormatiensium usque ad a. 1509. pertinente eo usus est, nullum eius invenitur vestigium, nec in Naucleri chronico omnium gentium historiam usque ad a. 1500. tractante, nec in Trithemii Chronicis Sponheimensi et Hirsauigiensi, in quibus materia cum ex multis aliis, tum ex Moguntinis fontibus congesta est.

Primus Chronico Moguntino usus est Latomus nonnullis locis Catalogi sui episcoporum et archiepiscoporum Moguntinensium usque ad a. 1582 (Böhmer, Fontes IV, p. 418. et 419)¹. Etiam Serarius, societati Iesuitarum addictus et Moguntiae professor theologiae, in magno suo atque gravi libro, 'Rerum Moguntiacarum libri V', cuius editio princeps a. 1604. typis expressa est, nonnullis locis Chronico Moguntino usus est, ubi litteris MSL (i. e. manuscriptum Latinum) significatur, velut eo loco, quo seditio a Moguntinensibus contra satellites Bohemicos imperatoris Karoli IV. a. 1372. facta (Ioannis I, p. 682; cf. f. 111') et eo, quo narratur Ludovicum Misnensem archiepiscopatus aemulum casu adverso in oppido Kalbe a. 1382. mortuum esse (I, p. 687; cf. f. 125).

Multo saepius hoc codice nova in Serarii operis editione usus est Ioannis, Rerum Moguntiacarum T. I. a. 1722. Quo in libro ille optime de historia meritis — natus a. 1658. in urbe Marktbreit, professor erat Biponti, ubi mortuus est a. 1735. — materiam multo etiam amplioribus auxit adnotationibus, quas ex tabulis publicis auctoribusque excerpterat. Etiam t. II, quo auctores, dissertationes, tabellae ad historiam archiepiscopatus et ecclesiarum Moguntinarum spectantia continentur, Miscella, quod nomen haud aptum Ioannis Chronico nostro imponere solet, nonnullis locis commemorantur. Plura de hoc codice a se ad historiam describendam adhibito tradit in praefatione t. I, ubi generatim de Moguntinis agit operibus, ex quibus historiam suam hausit; describit eum (p. 16) his verbis: Habentur etiam collectanea miscella manuscr. praeter res alias Moguntinas praecipue complectentia. Incipiunt ab anno 1187. et finiunt in anno 1478, continentque plura aliis ignorata, plura etiam melius aliis explicant — — latent in ἀρχαῖω bene mihi noto. Initium atque finis congruunt igitur cum Chronico eiusque continuatione nostri codicis; item argumentum breviter narratum, quod quanti sit momenti Ioannis non fugit. Dolendum est, quod quasi arcanum locum celavit, quo codex servatus esset, atque difficile cognitu, cur haec Miscella non universa in suo tomo novo Scriptorum historiae Mogunt.

1) Cf. Wyss 'Studie' p. 46.

ediderit, sed multos tantum locos ad verbum descripserit, cum in eo libro tot minus gravia, ne dicam inania, typis exprimenda curaret.

Excerpta autem ab Ioanne facta, si paucas neglegimus commutationes, quae emendationes ab ipso factae et addita-
menta putanda sunt, cum Chronici Moguntini verbis plane congruunt. Quin etiam eundem librum fuisse manuscrip-
tum ab eo adhibitum ac codicem nostrum, quamquam, ubi eum invenerit, celat, ex nonnullis apparet locis allatis: velut Rer. Mogunt. II, p. 484, ubi narratio inundationis Moguntinae a. 1447. ad verbum descripta est atque adnota-
tum: Narrant nobis rem Miscella nostra de quibus alias ἀνέχδοτα f. 149'. his verbis: — et invenitur locus pagina allata codicis nostri; item II, p. 609, ubi de bello duorum militum latrocinantium contra Gerlacum archiepiscopum a. 1366. gesto adnotat: Miscella nostra ἀνέχδοτα f. 102, quod prorsus consentit cum codice nostro.

Bodmann quoque in suo opere 'Die Rheingawischen Alterthümer' a. 1819. interdum in adnotationibus locos Chronici Moguntini ad verbum expressit. P. 33. adnotat, in quodam chronico Latino, typis nondum expresso, tumultus Bertholdo archiepiscopo propter agrorum immunitatem et tributi vacationem, quibus clerici Moguntini fruebantur, a Rheni superioris accolis factos uberrime enarratos esse. Eodem loco docet, glossam in margine appositam: Nota hoc tibi Alberte! die Reingawer sein bös bawern ab Alberto principe electore, cuius codex fuisset, sua manu scriptam esse. Quam ob rem Bodmann aliud Chronici Moguntini manuscriptum eiusque continuationem maius temporis spatium describentem novisse eoque usus esse videri possit. Nihilominus autem nihil certius est, quam eum hac in re non minus falso se iactasse quam in aliis sibi soli notis¹. Illorum enim tumultuum, quos Bodmann in codice describi dicit, Bertholdo archiepiscopo (a. 1484—1504) in Rheni regionibus factorum nemo alius mentionem facit, nec Serarius, nec Ioannis, nec Bodmann ipse. In libro enim suo 'Rheingawische Alterthümer' multa quidem exponit (p. 823—882) de rebus ecclesiasticis Rhingaviae, sed nihil de tumultibus tradit, quos ex illa ortos esse dicit. Glossa quidem similis ei, quam affert, invenitur in codice nostro; sed verba sunt alia: tu quoque fac simile, Alberte et vives: es seyn böss bawern (cf. quae supra dicta sunt, p. XII). Ceterum constat, Bodmannum codice nostro usum esse; com-

1) Cf. quae in praefatione 'Städtechroniken' T. XVIII (Mainzer Chr. II), p. 5—8. exposui.

pluribus enim locis (f. 157' 232'. 254') sua manu in margine adscripsit: ist gedruckt¹.

Schaab in libris 'Geschichte der Stadt Mainz' (T. II, p. 476) et 'Geschichte des rheinischen Städtebunds' (T. I, p. 9) Chronicon Moguntinum Latino sermone scriptum affert, quod a clerico saec. XIV. et XV. med. scriptum et usque ad a. 1478. continuatum sit, multaque excerpta ex eis in adnotationibus suis tradit. Quos locos si nostro cum codice comparaveris, eorum verba cum codicis verbis etiam in vitiis congruere inuenies, quae Schaab aliis auxit, qui sententias quoque nonnullas contraxit aut in angustum coegit, parum clare scripta aut obscura simpliciter omisit².

Fragmenta
in Böhmerii
Fontibus.

Codex saepe adhibitus, qui quo loco servaretur, Ioannis, Bodmann, Schaab celaverunt, adeo abditus atque reconditus erat, ut ne Böhmer quidem, vir ille clarissimus et eruditissimus, eum cognoverit, quamquam inprimis Moguntina manuscripta ad historiam spectantia per multos investigavit annos et cum Schaab et Hennes Moguntinis assiduum epistolarum commercium habuit³. In commentario a. 1849. edito: 'Ueber die Geschichtsquellen des Erststiftes Mainz im Mittelalter' in 'Periodische Blätter der beiden G. Vereine von Hessen' p. 172. Böhmer Chronicon Moguntinum commemoravit auctoritate Ioannis et Bodmanni nisus, postea autem fragmenta ab utroque atque a Schaab communicata collegit, quae coniuncta cum excerptis a Budero et Würdtwein editis, quae supra commemoravimus, A. Huber in quarta Fontium parte edidit et Chronicon Moguntini miscelli fragmenta collecta a. 1329—1501. appellavit.

Nostra demum aetate codex ad antiquarios quos vocamus perlatus esse videtur et postremo in portum tanquam atque perfugium bibliothecae regiae Monacensis pervectus est⁴.

De nostrae
editionis ra-
tione.

E codicis natura aliqua ex parte intellegi potest causa, cur qui antea eo usi sunt, Chronicon Moguntinum, quam-

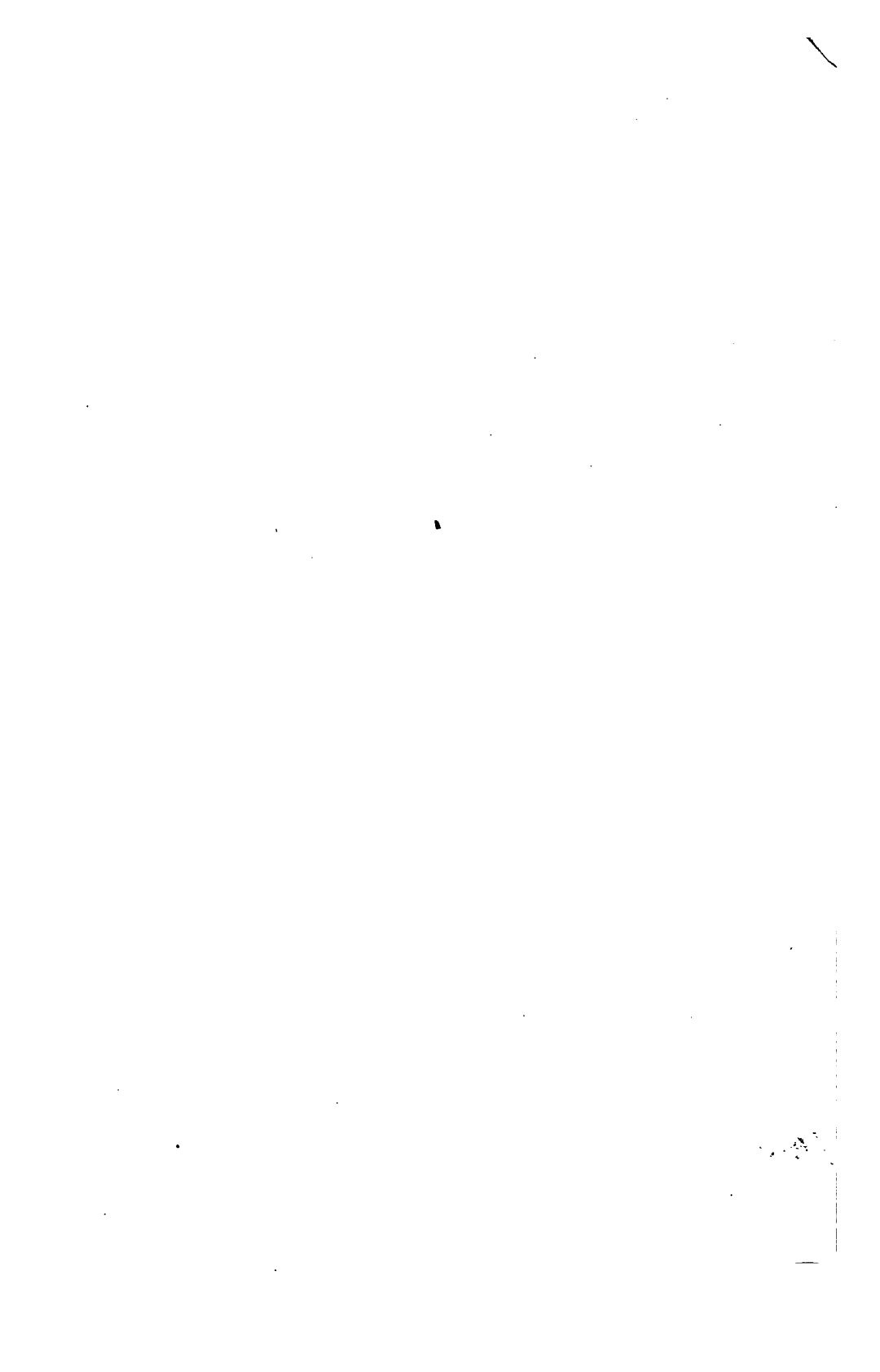
1) A. Wyss, l. c. p. 46. adn.; mihi quoque Bodmanni manus satis nota est.

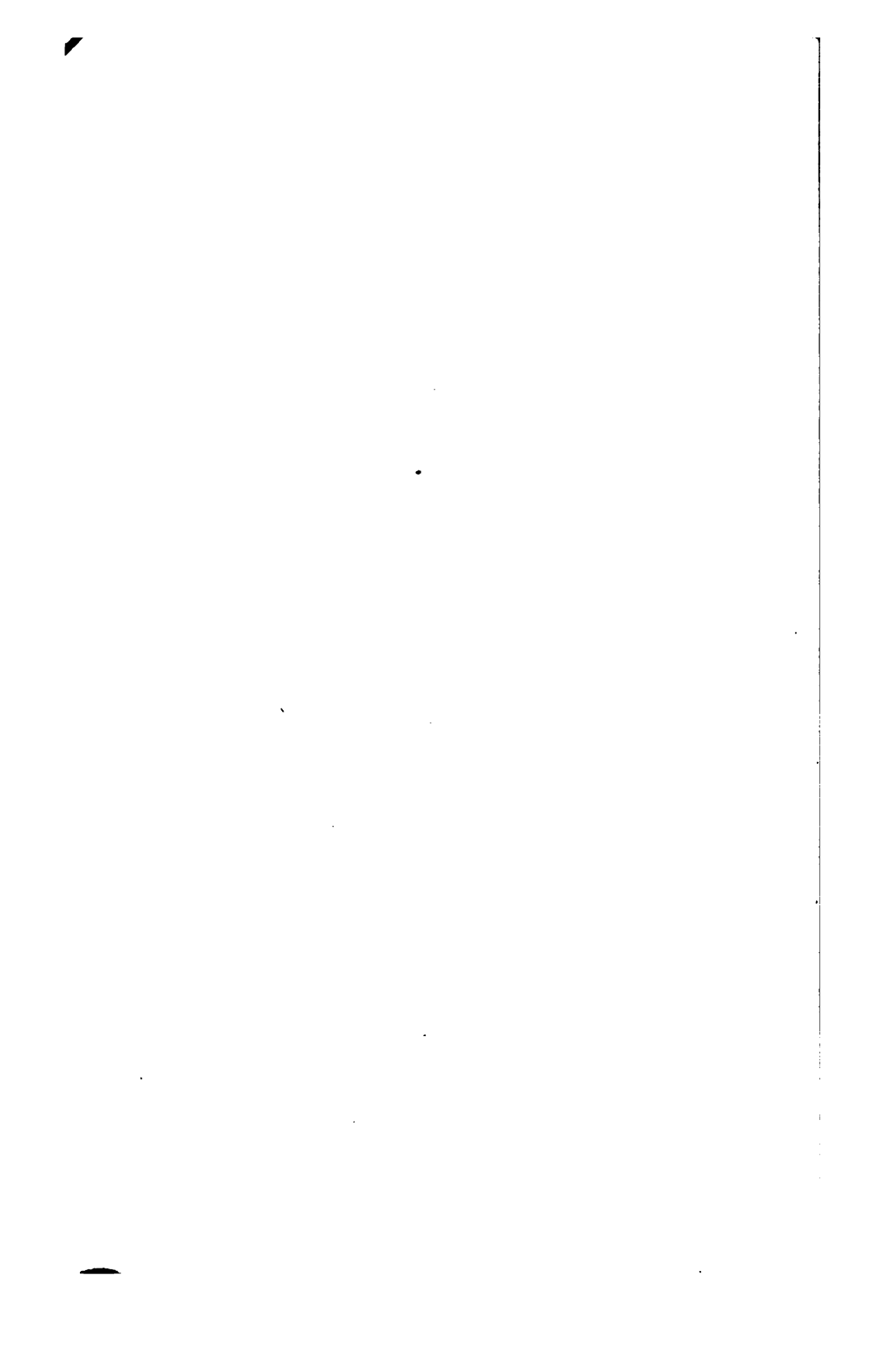
2) In legendo erravit aut emendavit, ut pauca afferam exempla, in 'Geschichte des rhein. St. B.' I, p. 325, ubi discutiebant pro dissentiebant, p. 328, ubi ducendi ipsos pro ducendo ipsos, p. 341. omnia opida pro extra opida, p. 375. risalte pro ribaldi scripsit et alia.

3) Desidero in Iannsenii libro 'Böhmers Leben und Briefe' epistolam illam ad Schaab missam, qua Böhmer illi gratias agit, quod sibi historiam confederationis civitatum Rhenensium (a. 1843) miserit, eumque nimis blande collaudat; cf. Schaab, 'Geschichte der Stadt Mainz', praef. p. 29.

4) In interiore parte tegumenti prioris plumbo adnotatum est: Baer, p. 35 (a. 1869). Sed Baeri libraria de codicis fortuna interrogantem me certiore facere non potuit.

Baer 4

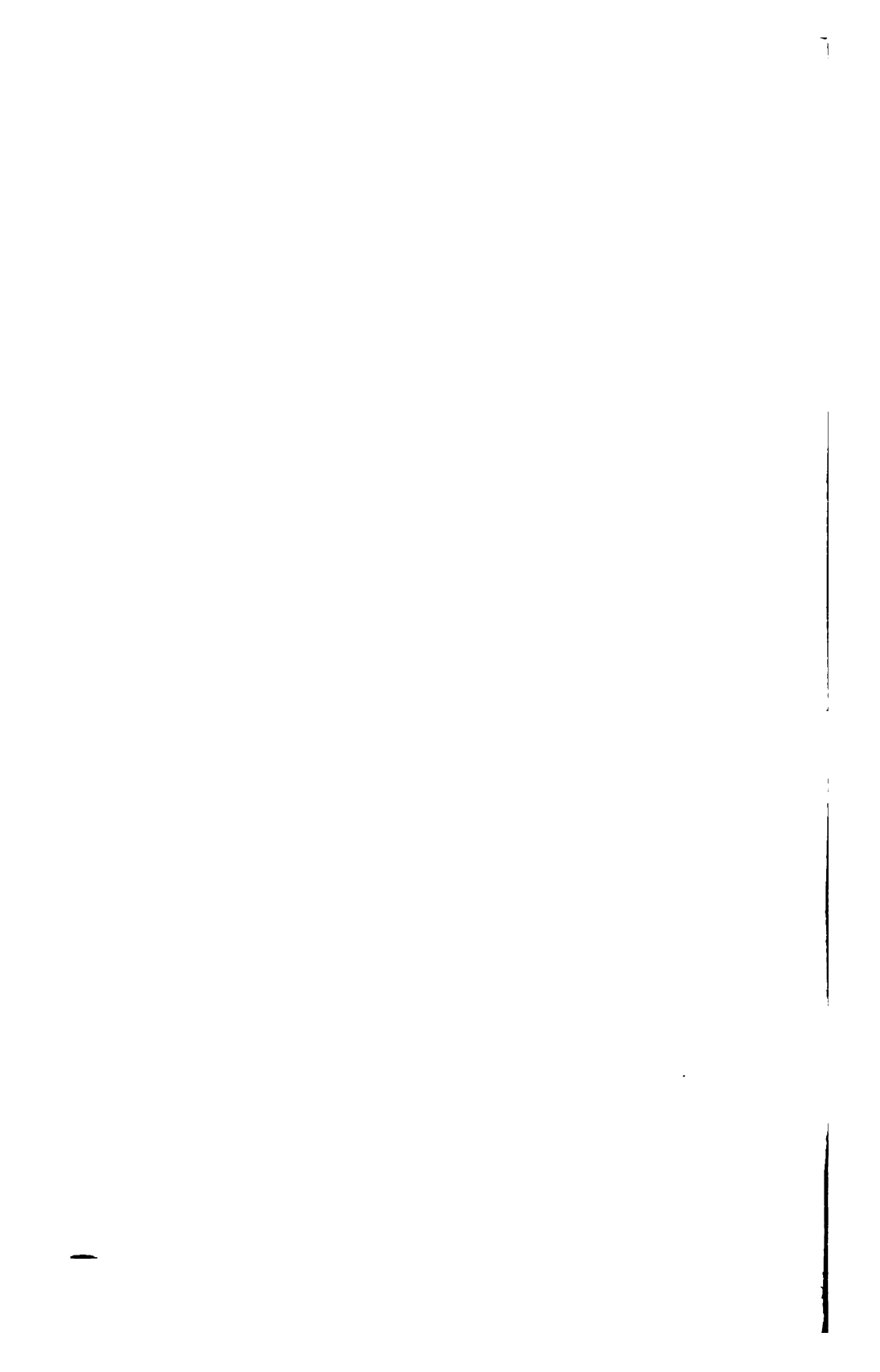

quam eos minime fugit, quanti sit momenti, edere noluerint. Scriptum enim est a librario, qui exemplum primum haud recte legere potuit et sententiam saepe perperam interpretatus est, negligenter atque mendose.

Librum iam primum in collectione 'Städtechroniken' t. XVIII. edidi. Idem hac editione nova et separata, quae Monumentis Germaniae historicis destinatur, multis modis emendatior et nitidior proditur. Ad quam perficiendam cum A. Wyssi diligentem collationem adhibui, quae in commentariolo eius iam commemorato continetur, tum ipsum codicem iterum excussi. Ea quae librarium perverse legisse perspicue apparet emendavi eiusque scripturas in apparatu critico adnotavi; attamen incertam scribendi rationem, ex. gr. Moguntia sive Maguntia, Mo- Maguntini sive -tinnenses, quae quatenus auctori an librario tribuenda sit, discerni non potest, servavi ideoque non omnes errores grammaticos correxi, scilicet eos qui iterati occurrunt, ex. gr. facte sunt terre motus, terre motus creberrime (p. 4. et 5); ebedomada (p. 7. semel correxi, p. 53. 80) et similia. Lacunas a librario indicatas sive ex coniectura litteris obliquis supplevi, sive punctis significavi, scilicet parvas duobus . . maiores unius vel plurium versuum tribus . . . Glossas autem partim ab eodem (A), partim ab auctore collectionis (B) adiectas, eis quae nuda praebent argumenta neglectis, in margine inferiore posui. Coniecturas denique ad locos corruptos emendandos ab A. Wyss factas nota W., illas, quibus clarissimus Germaniae monumentorum editor G. Waitz hanc quoque editionem exornavit, litteris G. W. signavi.

Dabam Erlangae ineunte Martio a. 1885.

Handwritten scribbles and lines at the top of the page.

* Hs.: none

Hs.: coc.
[Lücke für
c. 6. Buchstaben]

scriba

De rota (so.)

* ob: facta
at hinc

+ Hs.: pismaris

Handwritten note: "Handwritten - am selben
J. Buile Rausenf. 318 Buch.
- mensur, 2. Hs. Mittel der mittel-jährig"

[D. 11. 11. 11. 11.]

Hs.: mense /
in Janna maris 10.3

* In
m. cc. xx.

Handwritten note: "Handwritten für c. 6. Buchstaben (2. Beginn der
? Buile)"

Handwritten note: "Handwritten - Septimus, entweder Plautinisch zu Theodosius imperator de
Kurz. oder nach Theodosius von imperator inoffizien."

XII

31 2000

Mar. - 1887

Anno Domini millesimo centesimo octuagesimo septimo, et Saladino ac Sarracenis totum regnum Iherosolomitatum conculcantibus et devastantibus preter Tirum, que in medio cordis Terre Sancte sita est et fere mari undique circumdata, cui presedit marchio Conradus, ut prefertur, rumoreque hoc per orbem diffuso, fremuerunt gentes, commota sunt regna, christiani fecerunt multa passagia.

f. 88.
1187.
Narratio
patr. Hier.

.....
.....
.....

Qualiter postea iterum Terra Sancta et civitas Accon alieque magne civitates opida et casalia per Sarracenum soldanum nomine Melehschasseraff destructa sint et christiani de . . .^a Siria expulsi sunt, legitur in libro obsidionis et destructionis Accon civitatis per ipsum et alios multos reges Sarracenorum facte: sicut adhuc hodie Terram Sanctam occupant, sepulchrum Domini tributarium habent sub anno Domini 1389, durante scismate in sancta ecclesia catholica inter Clementem septimum, qui presidet Avinione, et Urbanum qui se nominat sextum, papam nunc degentem in Iunio mense.

f. 98.
*f. 98.

(M. P. 18 m.)

157/10 89
1887. p. 53 v. f. 100 m. 10 m. +

ex. 152 m.

Petrus archiepiscopus Maguntinus sedit annis 14, menses quinque, obiit anno D. 1320, pridie Nonas Iunii.
Mathias sedit annis septem, obiit 28, 4. Idus Septembris.

Catal.
episcop.
id.

Nota de Henrico imperatore.

Sanctus Henricus imperator de Lutzilnberg obiit anno D. 1313, anno sui regni 6, imperii vero secundo sub Clemente . . . intoxicatus

Jacobi de
Mog. Gesta
Heinr. VII.

a) de hoc c. b) hunc vitiosum compendium scripturas ex errore librarii.

1) Malek al Aschraf. 2) Anonymus de excidio urbis Acconis, Martene et Durand Veterum SS. amplias. Collectio T. V, p. 768. 3) Hoc et quod praecedit ex Catal. episc. Mog. (Jaffé Mon. Mog. p. 4) desumpta sunt.

veneno per quendam Iacobinum nomine¹, prevaricatorem ordinis Predicatorum, pecunia per Florentinos, Lucanos et Senenses Welfinos corruptum². Imperator Pise fuit honestissime sepultus ipso die Bartholomei moriens. Fuit autem intoxicatus in hostia sacramenti per dictum diabolum in die assumptionis Marie. Qui fuit electus anno D. 1308, et anno 9. in die epiphanie Domini Aquisgrana est honorifice coronatus.

* f. 94.

Marian.
Scot.

* Formatum est die dominico ^{XI/} 12. die³ Kal. Aprilis lux de nihilo atque celum celeste cum angelis. Postea feria sexta plasmavit Adam¹⁰. die Kal. Aprilis.

Mar. Scot.

A diluvio generali usque ad tempus nativitatis Abrahe fluxerunt anni 1002³. Sem, filius Noe, ante ingressum arche fuit etatis 100 annorum. Secundo anno egressionis genuit Arfaxat. Postea vixit 500 annis et obiit.

Mar. Scot.

MM. XCVII
Anno D. 1037. Sanctus Bardo archiepiscopus Moguntinis presente Conrado imperatore et multis episcopis et principibus consecravit monasterium Sancti Martini Moguntiae.

Anno D. 1329. ipso die Laurentii cives Moguntinenses destruxerunt monasterium Sancti Albani extra muros Moguntiae.

Ann.
Disibod.

Anno D. 1137. regnante Lothario imperatore monasterium principale Sancti Martini cum aliqua parte civitatis concrematum est, et eodem anno inventa sunt corpora sanctorum Auree et Iustine martyrum⁵. Qui quidem Lotharius revertens de Ytalia, 3. Kal. Decembris defungitur; cui successit Conradus III, electus circa festum cathedre Petri apud Confluentiam, et Letare Domini coronatus Aquisgrane.

* f. 94'.

Ann. Disib.

* Anno D. 1145. in nocte nativitatis Christi Roas civitas, capta est ab a Sarracenis. In anno sequenti terremotus factus est magnus 15 vicibus, cometa prius apparente.

Item anno 1147. cruces in medio Iridis in aere vise sunt in die palmarum.

Eodem anno rex Conradus Ungariam ingreditur et ducem Ungarie nomine Wladis superat et subditum facit Romano imperio.

Anno D. 1182. Fridericus primus regnat. In die penthecostes coronatur apud Magunciam; processionem fecit in monasterium Sancti Albani⁶.

a) corruptas c. b) Romani c.

1) Prevaricator Iacobinus nomine . . . membrum dyaboli etc. *Iacobi Gesta Henrici* in 'Forsch. zur D. G.' XV, p. 588. 2) *Mariani Scoti Chron.* (Pist.-Struve SS. I, 448): Decima quinta Kal. Aprilis. 3) *ib.* p. 477: Secundum Septuaginta interpretes a diluvio usque ad Abraham sunt mille septuaginta duo. 4) Cf. 'Städtechr.' XVII. (Mains I) p. 7. et adnot. Ioannis, *Her. Mog. I*, p. 653 n. 1. eadem promit ex 'Collectaneis miscellis Moguntinis' i. e. nostro Chronico. V. Praefat. 5) Cf. A. SS. Boll. Iun. III: Inventio et miracula SS. Aurei et Iustinae Moguntiae in ecclesia S. Albani auctore Goswino c. s. 6) Haec narratio ex fonte ignoto sumpta spectat, ut videtur, ad praeclaram illam curiam, quam imperator a. 1184. Moguntiae habebat, cum duo eius filii militiae cingulum accepere, quamquam idem etiam a. 1182. festum penthecostes Moguntiae celebravit.

cf. Ann. x
miscell. p. 1137.
v. n. Alban
(x. 1129 / 1137.
[Dimer])

(Ann. Mag. 1817) ...
 ...
 ...

[Ann. Mag. 1817]
 ...
 ...

D. duo Lauf Rame, ^{reunty} ammat: Duo —
 [1827]

Jela Mar. vielmehr [Ann. 1837] = 76.
 1036 Nov. 91

- h.: Mogunt = (Moguntinien)
 - h.: Mog [Moguntiner]

[D.: Mog vielmehr II. Nov. = 4. Dec.]

= 1822
 xv

(Stentest 95)
 [Bardel... f. 94... theog... 1-0... Freidig, S. 72-2]
 * Ms.: Sordis [D.: coronatus v. 17, 24]
 - h.: Mog [D.: coronatus v. 17, 24]
 y- Ann- bleu. Horn. in 1172 17, 24
 Giesbrecht 6, 597 (Ann. 7. 53)

1) 16: cyrtus
(3)

[see unsubst. base: ...] filium ...

Conradus [D.]

„antenn. fide ...

„Tribenarum: incipit (incipit)

+ hanc. paracet. ...
... ..
... ..

m^o ccc^o § XLVI.

... ..

„ indigneris [D.]

„ Oronaticis prescribitur ... Inq. ist. n. oronatic

... ..
... ..
... ..

[D.] 2d: Maguacis Lyl. 9, 11, 30, 31, 46,

Alt: tertia

... ..

... ..
... ..

in Mag. lat. Arg. p. p. ... ..
L. 2. 59, ...
Max. u. ... .. [D.]

... ..
... ..
1364. in mens. ... . [D.]

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Anno D. 1165. murus Erfordensis¹ destruitur a Ludovico Iantgravio Ann. Diöc. Thuringie nomine Probo¹.

Anno D. 1198. Philippus eligitur in regem contra Henricum, filium Friderici primi. Qui Philippus rex Odovacrum ducem Bohemie creavit regem et domini^a regis Philippi sexto anno 1204. ipsum Odovacrum in regem coronavit². Ann. Wormat.

Item anno 1214. frater Conradi de Marpurg predicavit per 18 annos et hereticos per totam Alamaniam³ ubicunque volebat nullo prohibente comburebat^{b. 3}.

*Incipit liber catalogus.

Notandum, quod incipio notare omnia, que percipiuntur in mundo ab anno D. 1346, et scripta sunt hec in libro isto. X

In nomine sancte et individue Trinitatis. Amen.

Transacta colligere et futura providere reddunt hominem quemque contra adversa securum: non igitur indignum, quod aliqua pro parvitate mei ingenii cronatica presentibus compilavi.

Anno D. 1349. tunc maiores et minores, divites et pauperes, senes cum iuvenibus circuierunt omnem terram se cum flagellis crudeliter percuciendo, cum modulis et canticis diversis asserentes se penitere, legentes quodque literas fictas et falsas contra fidem christianam⁴. Per idem tempus interficiebantur Iudei generaliter quasi per totum mundum a christianis.

Eodem tempore fuit dissensio magna inter dominum comitem de Swartzberg et Carolum regem Bohemie et inter Gerlacum de Nassaw et Henricum archiepiscopum Maguntinum⁵ et Cunonem de Falckenstein. Sed hec omnia acta sunt anno Domini 1353. . . . pacificata per dominum Karolum regem Bohemie et imperatorem Romanum in mense Ianuario⁵. Post modicum tempus pacificati sunt archiepi-

a) domino e. b) comburetur e. c) indignis e.

1) Cf. Ann. S. Petri Erphord. SS. XVI, p. 23: Subverso etiam muro Erpeshurd a Loudwig provinciali comite. Chron. Sanpetrinum (ed. Stübel) p. 33. 2) Ottocari regis Bohemie coronatio per regem Philippum a. 1198. Moguntiae facta est. V. Winkelmann, 'Philipp v. Schwaben' p. 138. 3) Ann. Wormat. (SS. XVII) p. 75, huius et prioris loci haud dubie fons, melius habent: A. 1214. frater Conradus de Marburg predicare incepit et hereticos quoscunque volebat per totam Tentoniam nullo contradicente combussit et sic decem et novem annis predicavit. Persecutor haereticorum circumventus et interceptus est, ut satis notum est, rediens a Maguntia in itinere ad Marburgum. 4) Epistola dom. nostri Ihesu Christi apud Closener 'Städtechr.' VIII. (Strassburg) p. 111. Cf. praeclaram narrationem et cantica in Chron. Lamberburgensi (ed. Wyss) c. 15. 5) Reconciliatio inter archiepiscopum Gerlacum et Cunonem de Falckenstein, administratorem

scopus et langravius Hassie¹. Eodem tempore mortuus est archiepiscopus Treverensis, cognatus imperatoris².

Anno D. 1352. Tartari pagani cum maximo exercitu invaserunt terminos christianorum et Rutenorum et regionem regis Crackoviensis, terras predictas et habitantes in eis devastantes³.

Tunc anno 1350. facta est pestilentia generalis per totum mundum, et mortua est ultra quam tertia pars hominum et . . . de omni gente.

1350/ Anno etc. 54. Renum est a frigore compactum a principio usque ad finem, ita quod transiebatur sicut terra arida sicco pede, quia fuit hyems durissima. Sequenti vero autumno fuit vinum optimum et pro modico estimabatur.

Hucusque quamvis ipse . . . vera conscripsi; que autem sequuntur certa et vera comprobantur.

Anno 1347. die Aprilis Clemens VI. papa deposuit Henricum de Viernburg archiepiscopum Moguntinum et substituit Gerlacum. Henricus obiit 1353. in die Thome apostoli⁴.

1356. Anno Domini trecentesimo quinquagesimo 6. crevit vinum tam debile, quod vix homines bibere poterant, et si vinum vetus poterat inveniri, in hoc non poterat tam precise . . . nisi hiberetur; et homines, qui poterant hoc habere pro excellenti precio, gavisii sunt quasi gratis haberent; et annona preciosa; et facta est pestilentia in multis partibus terre.

Eodem anno in Octobri facti sunt terremotus, et in crastino Galli confessoris ita fortes et tam plures, sicut unquam visum est. A quo terremotu subverse sunt civitates et multa castra super firmas . . . locata. Et cecidit civitas Basilea in nocte et . . . de igne, et . . . et perierunt in

Handwritten notes: *Handwritten notes in left margin, possibly 'H. A. R. H. 119' and 'Handwritten'.*

*) et sicut de igne c. corrupte; pro eicit fortasse legendum est Interit; cf. Fr. Closener 'Städtechr.' VIII, p. 136. W. suspiratur eadem de igne.

a) M^oCCCLII. o. b) M^oCCC.VIII. o., haud dubie mendum librarii est, qui V pro I. legi. c) Invento a.

ecclesias Moguntinas, per regem Karolum IV. effecta est a. 1354, Ian. 3; v. Gudeni Cod. dipl. III, p. 365 sq. 1) Archiep. Gerlacus et langravius Hassias Henricus II. cum filio Ottone. 2) Archiep. Baldunus Treverensis obiit a. 1354, Ian. 21; Chron. Limb. c. 32. 3) Cf. de bello Tartarorum a. 1352, ad quod narratio cum falso anno 1302. haud dubie spectat, Matth. Nuwenb. (ed. Studer) p. 208: Item anno 52. rex Lytovie cum auxilio Tartarorum . . . per Russiam . . . transiens animo destruendi Cracoviam. 4) Cf. Catal. episc. Mog. (Jaffé Mon. Mog.) p. 5. Archiepiscopus Henricus de Virneburg depositus est a. 1346, Apr. 7. (man nante ihn buseman, weil er gern trank, Chron. Limb. c. 26), mortuus a. 1353, die S. Thomae, v. Ioannis Rer. Mog. I, p. 605.

Handwritten notes: *Handwritten notes in left margin, possibly 'H. A. R. H. 119' and 'Handwritten'.*

(2. März 1308;
Nov. - April 13. Jh.)

x vna Liche fice. 10-18 Buchstaben [Balduinus]

M. CC. ij. = Tertiary pagani

√ 9m (20. facta [n.])

und eine am Ende des 13. Jh. Raum für 4-6 Buchstaben
Kausung für die
"ven" -----

2: 1346 7. April L. Hs.: M. CCC. XL. vii de Aprilis --
(x. 2. 1. km. 2.)

brüdermann in 2. Buchstaben

* nach "precise." Raum für 8-10 Buchstaben dann "nisi"

teue notes

2: factum est tunc et incepit -- ita fortiter et compleretur...
cecidit civitas Basilea in nocte et corruit de igne et... (in originem virentibus
detrimuntur)

* Raum für 7-8 Buchstaben (dann "locata.")
nach "firmas."

* et sic in igne et (Raum für 8-10 Buchstaben) et perierunt --

M. J. i. -- vna thiz, Mayn gesist, so allgait fest gesess
(x. v. 1. B) [rempa]

scopus et langravius Hassie¹. Eodem tempore mortuus est archiepiscopus Treverensis, cognatus imperatoris².

Anno D. 1352.^a Tartari pagani cum maximo exercitu invaserunt terminos christianorum et Rutenorum et regionem regis Crackoviensis, terras predictas et habitantes in eis devastantes³.

Tunc anno 1350. facta est pestilentia generalis per totum mundum, et mortua est ultra quam tertia pars hominum et
* f. 95. * de omni gente.

LIII/ Anno etc. 54. Renum est a frigore compactum a principio usque ad finem, ita quod transiebatur sicut terra arida sicco pede, quia fuit hyems durissima. Sequenti vero autumno fuit vinum optimum et pro modico estimabatur. —

Hucusque quamvis ipse^c. . vera conscripsi, que autem sequuntur certa et vera comprobantur. —

Anno 1347. die Aprilis Clemens VI. papa deposuit Henricum de Viernburg archiepiscopum Moguntinum^{um} et substituit
Dec. 21. Gerlacum. Henricus obiit 1353.^b in die Thome apostoli⁴.

1356. Anno Domini trecentesimo quinquagesimo 6. crevit vinum tam debile, quod vix homines bibere poterant, et si vinum vetus poterat inveniri^c, in hoc non poterat tam preciose . . . nisi biberetur; et homines, qui poterant hoc habere pro excellenti precio, gavisus sunt quasi gratis haberent; et annona preciosa; et facta est pestilentia in multis partibus terre.

2
Oct. 17. Eodem anno in Octobri factus est terremotus, et incepit in crastino Galli confessoris ita fortes et tam plures, sicut unquam visum est. A quo terremotu subverse sunt civitates et multa castra super firmas^a. locata. Et cecidit civitas Basilea in nocte et . . .^d de igne, et . . . et perierunt in

ann Reg. v. 5.
114. 5. 3. 39
Basilea

*) et eicit de igne c. corrupte; pro eicit fortasse legendum est interit; cf. Fr. Cloener Städtechr. VIII, p. 136. W. suspicatur eciam de igne.
y. 1. 5 (1357)

a) M^oCCCII. c.   b) M^oCCCVIII. c., haud dubie mendum librarii est, qui V pro L legi.   c) invenire c.

ecclesiae Moguntinae, per regem Karolum IV. effecta est a. 1354, Ian. 3; v. Gudeni Cod. dipl. III, p. 365 sq. 1) Archiep. Gerlacus et langravius Hassiae Henricus II. cum filio Ottone. 2) Archiep. Balduinus Treverensis obiit a. 1354, Ian. 21; Chron. Limb. c. 32. 3) Cf. de bello Tartarorum a. 1352, ad quod narratio cum falso anno 1302. haud dubie spectat, Matth. Nuwenb. (ed. Studer) p. 203: Item anno 52. rex Lytovie cum auxilio Tartarorum . . . per Russiam . . . transiens animo destruendi Cracoviam. 4) Cf. Catal. episc. Mog. (Jaffé Mon. Mog.) p. 5. Archiepiscopus Henricus de Virneburg depositus est a. 1346, Apr. 7. (man nannte ihn buseman, weil er gern trank, Chron. Limb. c. 26), mortuus a. 1353, die S. Thomae, v. Ioannis Rer. Mog. I, p. 606.

s. H. Rehm,
font. II. 5. 39
(37)

(s. März 1308
Nov. - April 13. 24)

x vnde Liche f. c. 10-18 Buchstaben [Palstrinien]

M. CC. ij. = Tertiary pagani

√ 9m (L. o. facta --- 13 1-
[11])

(L. o. facta
M. CC. ij.
Tertiary pagani
L. o. facta

anal case on allusion de la Rame
fin 4-6 Buchst
encours que
"ven" ---

2: 1346. 7. 8. Aprilis L. Hs.: M. CCC. XL. VII. 8. Aprilis --
(17. 29. km. 2)

24
Dinsdenman u. 2 Buchst

"rank .. precise." Rame f. 8-10 Buchstaben (den .. nisi"

teue motus

Q: factum et tandem ^{ref 4.5 km} inceptum -- ita fortiter et complerit...
cecidit civitas Paderla in nocte et corruit de igne... (in originem vire chris:
detromentum)

"Rame f. 7-8 Buchstaben (den .. locata.")
nach "firmas."

"et sic in ligne et Rame f. a. 10 Buchstaben et peruenit --"

M. ij. 1. -- vnde thide, M. ij. peruenit, et allegit fest peruenit
(ex. v. t. 18) [L. o. facta]

ea plus quam mille quingenti homines, et nulla domus in ea 1356. integra permansit nisi vilis domus cuiusdam *theolonarii, ita *f. 96. quod murus non remansit super murum¹.

Eodem anno Gerlacus archiepiscopus Maguntinus obsedit Erenvels castrum et Haseloch castrum², que Cuno de Falckenstein obtinebat, et expugnavit ea episcopus et obtinuit. In Decembri eiusdem anni facta sunt diluvia magna, et Rhenum crevit ultra statum debitum valde.

Eodem anno hyems suavis facta est valde, et modicum frigus est inventum, et estas precedens hyemem fuit ita frigida, quod aliquis calor non est inventus nisi in Augusto modicum et non plus.

Eodem anno factum est bellum maximum inter regem Anglie et regem Francie. Rex vero Francie succubuit captus esse et perdidit magnam partem regni sui, et sunt quam plurimi interfecti de Alamania³.

Anno vero 1357. factum est tornamentum maximum vel valde magnum Moguncie circa festum purificationis. Postea circa dominicam invocavit (cesar Romanus fuit in Moguncia, Carolus rex Bohemie⁴. Eodem anno inter festum pasce et pentecostes facti sunt terre motus creberrime, qui inducebant magnum pavorem⁵ habitatoribus civitatum, ne caderent edificia, et pinnacula quorundam edificiorum ceciderunt in Moguncia.

Anno D. 1357. circa festum Viti et Modesti facta est inundacio imbrium⁶ tam valida, quod multa edificia destruxit in partibus Rheni, et maxime que sita erant in convallibus inter montes, sicut in Herbach, Hasmansshusen.

Eodem anno circa festum ascensionis fuit regina Ungarie et rex Romanus in Maguncia causa peregrinationis cum magna multitudine gentis⁶. Eo quoque tempore fuit divulgatum per

a) annonem c.

1) Terraemotus Basileae die S. Lucae, 18. Oct. 1356 factus est; diversas narrationes W. Wackernagel 'Basel im 14. Jahrh.' p. 224 sq. collegit; cf. Chron. Limb. c. 42. 2) Ehrenfels contra Bingen. Haseloch prope Wiesbaden: sylvia Haseloch Gud. Cod. I, p. 479; curia olim nostra Haslach, in diplom. Eberbacensi Baur 'Hess. UB.' I, p. 4. 18. et saepius. 3) Pugna apud Mauvertuis a. 1356, Sept. 17. Cf. Chron. Limb. c. 35. 4) A. 1357, Febr. 23. Böhmer-Huber Reg. Kar. IV. 2616. et 2617. 5) Erbach in Rhingaria et Assmannshausen, utriusque vici in ostio faucium montanarum siti. 6) Res alioquin ignota, Regesta Karoli IV. eius commorationem indicant: 18. Maii 1357. Francofurti 20. Friedbergae 26. Coloniae. Intra hos dies rex Moguntiae fuisse videtur. Cf. Heintz de Diessenhoven (Böhmer, Fontes IV.) p. 108: Postea (1357. mense Maii) . . . cum matre regis Ungarie reversus in regnum Alamannie, ivit in Aquisgrani et in Coloniam, ipsam associando. Ungariae regina, mater Ludovici Magni, Elisabetha de Polonia erat.

yl. d. - H. d. 3. 725.

totam terram Renensem per litteras auctenticas, quod Antechristus natus esset, et narrabantur infinita signa que fecisset. In nativitate et post eciam dicebatur de multis miraculis de maximo calore qui deberet advenire, et de magnis fluviis et de multis preliis; que Deus avertat!

Anno predicto facta est magna pestilencia in multis partibus Rheni et in Hassia et Thuringia et Wedderabia, et annona preciosa est, quia crevit valde modicum siliginis, sed bonum, et vinum similiter¹.

Jul. 22. Eodem anno circa festum Marie Magdalene eclipsis lune facta est, quia fuit plenilunium, et facta est in quantitate manus, et postea eodem die reintegrata est.

Anno 56. predicto repertum est foramen in muro Pingwie factum a Cunone de Falckenstein, et ob hoc facta est inter dominum Moguntinum] etc.² et Kunonem predictum magna discordia³.

Anno 57. predicto congregatus est magnus exercitus qui dicebatur societas, et pertransibant omnes terras Provincie et Francie. Tandem irruerunt super dominum papam circa Avinionem⁴, qui^b dedit eis tantum thesaurum, quod recesserunt ab eo. Et fuit numerus eorum octo milia fortium virorum preter vulgum qui sequebatur⁵.

58. Alia societas congregata est in Lombardia contra dominum Mediolanensem et adversus alias civitates, et plurima castella devastarunt, et alie civitates redimebant se ab eis cum ingenti pecunia⁶. Et fuit numerus eorum fortium virorum de Alamania, Ungaria . . .⁷ triginta milia, excepto vulgo qui sequebatur.

Postea⁸ eodem anno episcopus Maguntinus exegit alterum dimidium maius subsidium a toto clero sue diocesis. Eodem tempore dominus Innocencius papa poposcit decimam ab omnibus clericis totius mundi catholicis, et non obtinuit eam ab eis, sed dabantur sibi procuraciones due pro satisfactione. Eo tempore circa festum Bonifacii mellifluus ros descendit super terram prope Magunciam, quod multi gustu experti sunt.

*) Verbis Postea — subsidium c. linea subducta et effigies manus adposita est.

a) certa Annoñ c. b) quo c.

1) Magna lues et caritas annonae a. 1356. Cf. Chron. Limb. c. 44. 2) Cf. Heincr. de Diessenh. l. c. p. 106: Ubi (Pingviae) episcopus invento specu subterraneo et a quodam de Falckenstein canonico Maguntinensi facta maliciose, per quam iri poterat ad cameram archiepiscopi; quo loco Böhmer epistolae archiepiscopi Gerlaci (1356, Sept. 17) et Cunonis de Falckenstein (Nov. 7) ad senatum Francofurtensem datas ex Lersneri Chronica II, 1, p. 305. adfert. 3) Cf. Baluzii Vitae Pap. Avenion. p. 334. 338, ubi tempus, p. 1357, mense Iulio, notatum est. 4) Cf. Heincr. de Diessenh. p. 111.

RE

renew

bras autenticas

Q: --- sigae, que fecerit in nativitate [brui senu senu] et post. sciam ---

-(Lancum 241)

[Lancum 241] 13. Oct 1928

1. Anne

2. (1928)

2. recylis

22

[Gelacum]

[P. und. i. d. h. i.]

(pl. 8 y. m.)

* Medicinal

* Kamm für 10-12 Bündel / Ungaria

styginta

Magnit

* Biop [Eaten] [1892 keine Lücke; Pl. f. ca 3 Bündel]

ref. B.-Herb. 2-790

Jan. Beckner - Brack. Ill. (1894-92) 651

x et deinde, - e. kant. 100/100

Par. aut.

12. Hohen 1790. Nam. 113. Is 1. 179

10. 11. 1)

x 1/5: p. 1/5. Nam. 1/5. a. 8-9. Bud. 1/5. a. cleric

1/5. Adon. 1/5. Nam. 1/5. 1132.

1/5. 5. Nam. 1/5. 1132.

x 1/5: aud. 1/5. Nam. 1/5. Hygiene

1/5: 1/5. Nam. 1/5. 1132.

[1/5. 1/5. Nam. 1/5. 1132.]

1/5.

1/5.

1/5: 1/5. Nam. 1/5. 1132.

1/5: 1/5. Nam. 1/5. 1132.

x 1/5: reliquid

Eo tempore circa octavam nativitatis sancti Iohannis 1358, Jul. 1. desursum catarracte celi sunt resolute, et cecidit nubes super terram prope Magunciam, multas domus et villas devastans et deducens, perfluens usque ad Rhenum cum maxima inundatione.

Eo tempore missus est legatus ex curia, scilicet Philippus episcopus Cavallicensis, versus Alamaniam et venit Mogunciam ad colligendum procuraciones a clericis; hic habuit omnem potestatem, quam summus penitenciaris pape solet habere et maiorem super omnes dispensationes et huiusmodi etc.¹

Eo tempore est facta pestilencia valida in partibus inferioribus et in Colonia^a et inibi. Eo tempore antequam vindemia inciperet vinum fuit tam preciosum, quod vinum venale non inveniebatur; sed postea statim *quando uve erant^{* f. 97.} collecte vinum optimo foro^o erat, sicut unquam in decem annis antea factum est: ita ego vidi et audivi. Hyeme sequenti Rhenum est compactum circa tres septimanas.

Anno 59. Rhenum inundavit magis quam antea unquam 1359. in decem annis. Eodem tempore circa festum pentecostes^{Jun. 8.} omnes principes Wedderabie, Rheni et alii plures, scilicet dominus Moguntinus, Coloniensis, Treverensis, langravius Hassie, abbas Fuldensis, civitates^b quoque ad imperium Romanum pertinentes in eisdem partibus site et alii comites et domini provincialium in his partibus morantes^c obsederunt castrum cum civitate Velmar³ propter violatam regiam pacem^d, quam Carolus rex Romanorum eo tempore constituerat, a domino Philippo de Ysenburg et suis complicibus, cuius tale castrum erat: et subverterunt castrum cum civitate infra quinque ebdomadas^e, ita quod lapis non remansit super lapidem⁴.

Eo tempore dominus papa Innocencius sextus expulit omnes alienigenas de civitate sub¹. et paucos in ea reliquit, nisi haberent^f fideiussores et causas rationabiles. Et hoc propter metum quorundam barbarorum christianorum, qui suam terram irrumpere minabantur, scilicet societas.

Eo tempore continuate sunt pluvie super terram a festo nativitatis Iohannis baptiste usque ad nativitatem Marie vir-^{Jun. 24. — Sept. 8.}

- a) colonibus c.   b) civitatum c.   c) morantur c.   d) suppl.; c. est sine lacuna.
e) ebdomadas c.   f) haberet c.

1) *Vita Innoc. VI. l. c. p. 350*: Mittitur hoc anno die sabbati 14. die Octobris in Alamaniam dominus Philippus episcopus Cavallicensis (i. e. de Cavailon). Cf. *Heinr. Ebdorf. (Böhmer, Fontes IV) p. 566.*

2) *Gallicismus*: 'bon marché'.   3) *Villmar prope Runkel ad Lahn fl.*

4) Cf. *Narratio de rebus æpp. Mog. ap. Bodmann 'Rheing. Alterth.'* n. 809. *Böhmer, Fontes IV, p. 365. et Chron. Limb. c. 50.*

ginis, et fuit aura nimium distemperata, - quia raro potest contingi aliqua dies nisi plueret, et ex hoc magnus timor incussus est hominibus, nec radii solares nisi rarissime directi sunt super terram.

*f. 98.
Nov. 1. *Eo tempore circa Omnium Sanctorum fuit pestilencia gravis in Bohemia et in partibus Bohemie et circumsitis.

Eo tempore fuit quidam frater ordinis Minorum et in vinculis Innocencii pape sexti, vaticinans multa futura diversosque mundi eventus^a, que pro maiori parte veritate compta sunt¹.

Anno D. 1360. in Marcio erat aura suavissima et temperies aeris optima; in fine autem Marcii venit ventus inducens frigus magnum una nocte et peremit quicquid floridum fuit in arboribus, vineis quoque multum nocuit, nuces autem in tantum vastavit, quod nec viriditas in ramis appareret.

Eo tempore facta est congregacio barbarorum de Anglia et regione Avernense et de Almania magna, valde multis plagis inhumaniter terras, civitates et oppida Metensium Lottoringorum et comicie de Baren devastaverunt, quorum, ut dicitur, aliqui de hominibus casu interfectis intestina, scilicet epar et pulmonem, fame coacti rapuerunt et cocta comederunt, et divisi^b castra et castella possiderunt in eisdem partibus, et multi reversi ad patriam suam².

Eodem anno in Augusto Carolus imperator fecit expeditionem pergrandem cum omnibus principibus et civitatibus Alamanie et Bohemie adversus comitem de Wertenberg, cuius territorium et terras circumsitas miserabiliter devastarunt, habens 50 milia galeatorum armatorum excepto vulgo, habens quoque 15 milia curruum^c et bigarum. Tandem inito pacto ab eo recesserunt et ablatam terre partem restituerunt³.

*f. 98.
1361. *Anno sexagesimo primo in mense Ianuario obiit Gerlacus comes de Nassaw, pater archiepiscopi Moguntini Gerlaci⁴.

Eo tempore congregacio magna filiorum Belial, barbari christiani. iterum partes Provincie super dominum papam circa Rodanum subvertentes, opida et castella multa et ad Sanctum Spiritum civitatem expugnarunt et predaverunt.

a) eventos c.   b) W. proposuit diversa.   c) curruum c.

1) Fusius de hoc Minorita et eius vaticiniis disserit Heinr. Rebdorf. l. c. addens: et propter hoc captus fuit per dominum papam.   2) Cf. Heinr. de Diessenh. p. 117.   3) Cf. de bello contra comites Eberhardum et Ulricum de Wirtemberg ibid. p. 118.   4) Senior comes Gerlacus Nassovius mortuus a. 1361, Ian. 7. (Menzel 'Gesch. v. Nassau' V, p. 16).

v. A. Huden.
s. 118, 119, 121

~Hs.: .

~Hs.: plures Et

~Hs.: eventos. que

D.: -- que pro maiori parte, veritate comperita, sunt... [als parte befinden sie?]
[vgl. H. v. Reubraf, Fontes II S. 566., vgl. Ch. Meynert S. 137, 158]

~Hs.: maximissima [unbe...?]

~Hs.: optima in

~Hs.: magnam hanc

~Hs.: noctis. hinc

Max
1368

~Hs.: ... in Almania magna valle ... (auch noch "sachmenster" an Punkt -
aber keine dem
hänge)

~Hs.: meten

Constante

~Hs.: divisi : casta

~Hs.: patricium - imperialium " imperatorum -

L
xv

~Hs.: alio [so! also korrekter Ausdruck d. Absichten o. Fiktionstheorien]

~Hs.: Amo (A gesiebt mit 99. Ähnlichkeit)

~Hs.: Nassett

~Hs.: amic - benefic

~Hs.: supplic - supplic

nimble congregatio!
(2728)

x lb.: qm ppan, = quem (so-pul f. 97 umb: potestatem qm)

x lb.: pitem [congr.]

x lb. (consider) reprobata?

x lb.: viderent tunc mortui sunt

My. li.: a. binap. alle. d. i. g. h. i. u. m. -
[qui] ... [fuit] ... [ex. lib. h. m.]
x lb.: Baptif: [H. Klein Hertz]

x lb.: pax
x lb.: confusio
x lb.: amissio
x lb.: opprimere quorum

Francis J. J. 1170-1430 L. H. Cambridge, Anglia
Christi Colleg. James
Ex. Petrus: M. m. 176. 177. 2. In. 19. 1. 20
1767-34. 201912. 225736
t. t. 1367 wart Kyrstet herzog on Lieven geyangen wart
gebrocht her (Kampfenburg und Ostpreu den dem geyangene)

Contra quos papa^{a)} fecit predicari crucem^{b)}, et papa dedit eisdem^{b)} 60 milia florenorum, et recesserunt ab eo¹.

Eo tempore exiit edictum a papa, ut omnia bona post mortem clericorum beneficiatorum relicta, exceptis bonis patrimonialibus, tenentur domino pape, sed dimittebatur.

Eodem anno in Februario aere serenissimo neque minima nubecula tecto^{c)} apparuerunt irides in celo non secundum modum consuetum, sed stantes in aere quasi falces, neque circuitus^{d)} respiciebat terram, sed inferior finalitas equaliter medio stetit in aere². Post circa dominicam Invocavit apparuit^{e)} nubes flammivoma in celo ad spatium unius miliaris, quod multi viderunt. Tunc mortui sunt. *(Hic)*

Hyems precedens fuit . . . quod magna pars vinearum in ariditatem versa est et fici quod omnes in Moguncia perierunt. Circa dominicam Quasimodogeniti Carolus imperator convocavit omnes electores imperii et quam plures alios dominos et principes ad suscipiendum filium suum de fonte baptis^{f)}mati³. Tunc factum est tornamentum in Nuremberg coram imperatore et principibus et hastiludium de 500 gradariis magnis³.

In Junio facta⁴ est maxima pestilencia et mortalitas in curia Romana Avinione^{f)}. Tunc obierunt ibi multi clerici Alamani⁴.

In hoc anno fratres de domo Theutonica captivarunt regem paganum Litovie nomine Stad⁵, qui tandem evasit aufugiens ad patriam suam⁵.

Eo tempore facta est coniuratio valida a quibusdam baronibus Alamanie, et maxime a Renensibus, qui conabantur congregare cohortem et societatem iuxta mare Lombardie et miserunt ad partes Lombardie pro societate, ut esset eis amminiculo, conantes regiones, civitates et principes provinciarum opprimere. Quorum, ut asseritur^{g)}, numerus in duabus

a) quem papam c. b) eidem c. c) tecta c. d) circuitus c. e) W. coniecit quasi; (quoque G. W.) f) Avinien c. g) asserit c.

1) Vita Innoc. VI. p. 364: De mense Ianuarii anno Dom. 1361. societas Anglicorum cepit villam Sancti Spiritus prope Avinionem. Cf. Heintr. de Diessenh. p. 122, 123. et Heintr. Rebdorf. p. 567. 2) Heintr. de Diessenh. p. 122: Item in Februario 7. Idus eiusdem mensis . . . vise sunt rubigines ascendentes de terra ad modum ignis etc. 3) Dies baptismatis Wenceslai erat 11. Apr. 1361; cf. Heintr. de Diess. l. c., Heintr. Rebdorf. 547, 'Städtechr.' I. (Nürnberg. I.) p. 352, Chron. Limb. c. 35. Gradarius est equus militaris. 4) Cf. Heintr. de Diess. p. 125. et Heintr. Rebd. p. 568. 5) Cf. Vita II. Innoc. VI. p. 335: Hoc anno (1361) per fratres ordinis Theotonicorum captus fuit Kuystad rex Lituanorum. V. de capto regulo Lituaniae nomine Kynstutte, qui postea ex custodia clam effugit, I. Voigt, 'Gesch. Preussens' V, p. 142; cf. 'Städtechron.' XIX. (Lübeck I) p. 531.

noctibus crevit ad quadringentos ⁵⁰ viros armigeros de baronibus, militibus armis bellicis instructis. Quo comperto, principes provinciarum domini Moguntinus, Treverensis, Coloniensis, dux Bavarorum et alii plures cum civitatibus potentibus predictam congregationem sederunt, et sic illa pessima machinatio fuit sedata. Tunc surrexerunt filii ini-
qui in . . .

Eo anno Kuno de Falckenstein cepit Philippum de Ysenburg cum quibusdam suis complicitibus¹.

Eo tempore maxime viguit ^{lucis} horribilis Avinione^a; ita quod defecerunt ministri palatii pape, et ceciderunt homines mortui ex improvise tam in lectis, in mensis quam in viis et ubilibet; et mortui sunt plures clerici, et octo cardinales obierunt².

Eodem anno circa Carnisprivium quoddam miraculosum veridica^b relatione multorum accidisse probatur in partibus Rheni inferioribus. Nam quidam miles, morans in castro quodam^c, invitans omnes barones et nobiles cum uxoribus et filiabus eum circumsedentes; quibus omnibus^d in dicto castro congregatis, iussit miles castrum claudi et neminem intromitti, quasi omnes ibidem haberet quos libenter haberet. Tunc ceperunt invitati et omnes ibidem congregati cum summa ambitione diversa illicita gaudia cum coreis et aliis ludis multimodis exercere; habuitque predictus miles capucium plenum nobiliss^e aureis dependentibus, et quando ipse saltabat nobile dederunt sonitum. Statim portis castri undique seratis^e, apparuerunt in medio convivancium adolescentes ignoti^f. Cum quo fact^o omnes presentes timuerunt; qui interrogati, unde^g venirent, nichil responderunt, et turbati sunt omnes convivantes. Predictus autem miles nimium terribus ianitorem dure increpavit; qui respondit, quod neminem intromississet; quocumque autem predictus miles se divertebat, nobile clarissimum sonum reddebant, an quiesceret an iret.

a) Avinieñ c. b) sic. corr. cum Wyss pro vitā dico. c) quoddam c. d) porte castri undique seras c., corr. W. e) adolescentem dignati c.; cf. infra ignoti adolescentes. f) fecit c. g) vidit c.

1) Cf. narrationem Chron. Limb. c. 56, quomodo Cuno de Falkenstein, administrator episcopatus Trevirensis, una cum Limburgensibus novum castrum 'Gretenstein' domini de Isenburg expugnaverit et ipsum ceperit, nec non excimiam descriptionem Cunonis his verbis: 'der stont uf sinen beinen als ein lewe' etc. 2) Vita II. Innoc. VI. p. 355: Eo tempore in aestate mortalitas reincepit in Avinione, ita quod . . . octo Cardinales mortui sunt et populus innumerabilis. 3) Nobilae = Nobilia; nobile, raro nobulus, genus monetae aureae Anglicum, cf. infra f. 139. florenorum que dicuntur theutonice 'nobiln'.

2. 16.: Jaipai (Holländ. du Japais) In. (auf der Seite)
von Pankel

16.: Trinität

16.: Trinität

V. Trinität

16.: nobilis (nobilität)

16.: nolule

16.: Lignok... einige facien omnes timuerunt.

16.: Convencionium

16.: nob. Lignok... (Holländ. du Japais) 2. Beginn der nobilität Jule... in einem
für c. 6. Band

16.: nolule

16.: nobile - mit i Pankel !!

- Ramm f. c. 6-8 Bnd.

of. Bonn. Hb. alt. Homs II. 574
22

a. National am. Francisci
ca. 15. : page

^{B.}
Krieg G. gegen Jh. v.
N. am. Willenborg
bet. 1382 in Am. Mus.
wie am. J. h. h. v.
Ch. quide dom
ex. h. m. p. p. : 62¹/₁₀ --

ab. : Jh. v. ~ . [illegible]

ca. 15. : page
ca. 15. : page
[illegible] $\left(\frac{10}{25}\right)^2$ --
ut multi sedes viator. [Ramm f. c. 6 Bnd.]. [illegible]
[illegible] 3. 26. 7

(K. ad. f. i. v. in signum
nova Zele : - [Ramm f. c. 6 Bnd.].) [illegible]
ay. wir selint : ibi = Maguntic [illegible]
of. Bonn. f. 12. 2. 12. h. (Bund. [illegible])
in ut prius, in auct. h. m. : [illegible]
et partes inferiores). [illegible]
[illegible] ex. f. 14.

* 2. : [illegible] L. 3. J.
[illegible] : J. H. f. c. 3-4
[illegible]

[illegible] [illegible]

Tandem ignoti adolescentes maximo strepitu recesserunt et per *aerem*^a evolaverunt, fracto per eos firmo propugnaculo, quod de muro eminebat, et in fossatum proiecto, et capucium dicti militis secum duxerunt. Et sic intellectum est, quod demones essent, et sic factum est convivium cum magna tristitia convivantium. — Eo anno transit estas absque omni tonitruo*.

Anno D. 1362. in mense Iulio congregata est quedam ^{1362.} *societas barbarorum christianorum* numero 50 milium, ut dicebatur, multas insolentias in partibus Metensium exercentes, volentes ad partes Rheni se transferre. Tunc convenerunt omnes principes et civitates, opinante per totam *Alamaniam* *Moguncie^b, ubi conspiraverunt contra dictos barbaros; et ex ^{*f. 99.} generali sententia decreverunt contra ipsos procedere, unusquisque princeps vel civitas secundum posse suum, ordinantes tres turmas, quarum unaqueque dictos barbaros poterat vincere^c.

Postea vero in Septembri mortuo Innocentio^a papa VI. Urbanus quintus eligitur et in vigilia Omnium Sanctorum ^{Oct. 31.} postea confirmatur, qui prius erat abbas Marsilienis ordinis sancti Benedicti²; nec ante suam electionem quartus ante^c cardinalatus gradum . . . fuit tanta inundacio aquarum ubique et maxime^d, ut multi scolares viatores . . .^d obtinenda periclitarent.

Postea anno 63. circa ^{in mense} *nativitatem Domini* idem papa ^{1363. [1362]} dedit crucem pro redemptione Terre Sancte et ad faciendum passagium generale, cuius facti rex Cypri fuit inchoator, qui *Alamaniam* visitabat et *ibi* fuit^e . . . descendens per flumen Rheni ad partes inferiores. Caruit tamen effectu et nichil . . .^{f. 114.}

*) Manus B explevit quatuor lineas (in margine signo manus cum numero a. 1525) adpicto, his verbis: Sicut et anno 1525, ratio: 'die teufel in der luft waren alle in die bawern kumen, in welchem jare viel kirchen und closter verstort, verbrant und verheret worden seyn: doctrina Martini Luther mali hominis'. Cf. praefationem.

a) aerem suppl. in lacuna W.   b) magis c.   c) pro quartus ante fortasse legendum est proventus ad.   d) supplie: de vita.

1) Cf. litteras exhortatorias episcopi Argentinensis, principum, dominorum et civitatum Alsaciae contra Anglos, Colmariae 1862, Maii 25, in Schilteri annot. ad Königshofen p. 887.   2) Innocentius VI. mortuus est a. 1362, Sept. 12. Successor fuit Urbanus V, nominatus antea Guillelmus Grimoardi, abbas Sancti Victoris Massiliensis, nondum cardinalis.   3) Rex Cypri Petrus I. venit ineunte a. 1363. Avinionem, ubi de expeditione sacra convenit. Vita Urbani V. l. c. p. 366. Cf. de adventu eius Argentiniae Koenigshofen, 'Städtechr.' IX. (Strassb. II) p. 858.

f. 12 - M - 611
557)
102

1363. Postea circa festum pasce idem papa anathematizavit^a

Apr. 2. Barlabonem^b vicecomitem^c Mediolanensem, crudelem tyran-
*f. 99. num, et omnes sibi adherentes, et ipsum damnavit, *et
bullam apostolicam talis damnationis per plures terre partes
emisit¹. Tunc Carolus imperator duxit uxorem, que quarta
fuit, defunctus² tribus primis uxoribus suis².

Sept. 29. Postea circa festum, Michaelis facta est pestilencia in
Maguncia et aliis multis locis.

1364, Jan. 5. Anno vero 64. Rhenus est coagulatus a vigilia Epiphanie
- Mart. 17. Domini usque ad festum palmarum; tunc glacies resoluta est
et recessit absque omni dampno.

Eo tempore congregata est societas multorum armato-
rum de diversis mundi partibus, habens numero triginta
milia equitum; devastabant locum dictum ad Sanctum Theo-
baldum³ et terras circumsitae, minantes, se velle terram Rhe-
nensem invadere*. Unde pertimescebant civitates iuxta Rhe-
num, habuerunt colloquium in Maguncia.

Postea in mense Iulio aquilone flante grando multa fru-
menta oppressit; post illam grandinem factum est tempus
frigidum ultra consuetudinem et duravit circa decem dies.

Circa idem tempus orta est seditio magna inter Philip-
pum⁴ seniore dominum in Mintzenberg, et obsessa est ab
eis de Kungin⁵ civitates per Wedderabiam ad im-
perium pertinentes^c.

Jul. 25. Postea circa festum Iacobi rex Cipri venit Magunciam
in negotiis passagii ut prius.

In mense Augusto conductum est bellum inter duces
Bavarie et ducem Austrie, sed non venit ad effectum, quia
*f. 100. dux Austrie cessit prelio, *et hoc dolose, ut sic suos adver-
sarios expensis maximis aggravaret⁵.

Circa idem tempus Tartari invaserunt regnum Krakaw
cum maximo plebis tumultu, sicut complures ante fecerunt.

Tunc in partibus Rheni fuit vinum valde preciosum,
quia ex frigore quod fuit cum vinum floruit, et frequentia
fulmina maxime botros annichilarunt, quamvis vites multos
racemos haberent.

*) In margine manus A scripsit quod iam pre manibus est.

a) post anathematizavit cod. iterum habet idem papa. b) Barlobos c. corr. W.
c) percurrentes c., corr. W.

B. h. h. p. 50

1) Bernabo Visconti. Cf. Vita Urbani V. p. 401: Martii die tertia in
consistorio publico declaratus fuit haereticus dominus Bernabos Medio-
lanensis etc. 2) Elisabetham, ducis Pomeraniae Bogislai V. filiam, in
uxorem duxit a. 1363, Apr. 3) S. Theobald prope Gorziam et Mettm.

4) Mûnzenberg ad fl. Weller, Koenigstein prope Homburg in Nassovia.

5) Bellum ducum Bavariae, Stephani I. et Alberti de Hollandia, contra
Rudolfum Austriacum de Tirolis ditione certantium.

- Viccomitem

127. 21-24 list. 1 May, in Vairois
49)

7

no: grande vide

127. 21-24 list. 1 May, in Vairois

okut... Mainzberg, et civitates per ht. et imp.

portantes. Obscur, est ab eis der Hunginatin. [Ebenso Drimer].

* nach Klappern - am Ende der Zeile: — (wobei klappern für Rauschen, das von
Raum an sich erstlich für c. vs. clap;
[de Füllhorn ?] (das ist die hundertste Zeile)

* nach Hunginatin: 1/3 Zeile (K. c. 21-24 B. list) , clap civitates - beginne neue Zeile
est. Dr. R. Rechenbuch 1864 f. 21 v. 22 n. o

127. Hs. Hys. complexus
sicut videtur.
(p. 100)

comple...

(Hys. s. 100: ante
clap) complexus

an
an

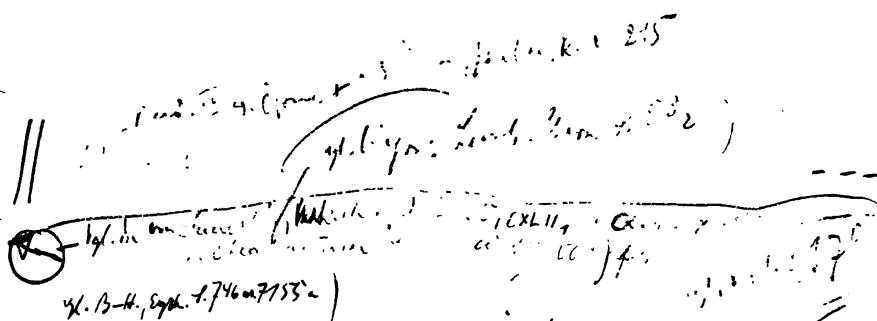
part...

* No. p. begin the ball: problem et

[No.: circa sex m.

in No. maximis. (Rauu fac. 8-10 (butouch). et

(et ...)

1/6 65 No. in ... (A-H, Sept. 2. 776)

2/6 1. Lammum (A-H, Sept. 2. 776)

2/6 1. ... (A-H, Sept. 2. 776)

(2/6 ... a ...)

* No.: occupant quorum

* No.: civitates
D.: civitatem

Item viguit magna pestilencia circa Rhenum durans pene 1864. ad festum Marci euangeliste, et mortui sunt in civitate Moguntia sex milia hominum in hac pestilencia et ^{April. 25.}

In Septembri venit incredibilis multitudo locustarum volantes hinc inde cum maximis et transvolaverunt Rhenum in multitudine gravi tamquam nebula, et in multis partibus residerunt et fructus terre ubi residebant usque ad aridam terram roserunt¹. H. H. - Rhen.
13. Locustae

Hyems sequens suavissima facta est, ita quod pene nullum frigus apparuit neque congelatio^a glaciei reperta est nisi duabus noctibus et modice usque ad festum Marci; tunc ventus gelidus flavit, quasdam tempestates postea excitando cum pluviis continuus usque ad tempus messium. April. 25.

Anno 65. circa festum pasce exiit rumor veridicus, quod Romani adiuncta societate elegerint alium regem, qui natus erat ex Alamania et de Habsperg; sed postea veritate compta nichil veri fuit. 1365.
April. 13.

Tunc imperator Karolus transtulit se Avinionem^b ad papam Urbanum cum magno comitatu, habens, ut dicebatur, tria milia equitum exceptis pedestribus, visitans singulos cardinales in suis curiis quasi humilis persona^c. [Item^d tunc civitates imperii obsiderunt Lichen^e et obtinuerunt^f.] Gallici estimabant eum quidam^e sanctum, quidam^g stultum. 100.
gehirt Hill
Z. 1. 12 m. 4.

Postea in mense Octobri revertente imperatore ab Avinione, societas barbarorum de Anglia et de aliis multis partibus congregata invaserunt partes Alamanie, scilicet Elsamiam, visitantes civitates Argentinam et oppida et terram circumsitam horribiliter occupando. Quorum fuit innumera bilis multitudo; ut relatum fuit, fuerunt sex milia galeatorum, duodecim milia peditum bellicorum virorum, excepto vulgo ipsos comitanti, habentes capitaneum qui dicebatur archiprespiter. Et fama communis volavit, quod ex consilio et favore imperatoris illuc venissent, quia ipsos trans Renum duxisse voluit, si non populus terre obstetisset^h. Contra quos convenerunt omnes principes totius Alamanie de Rheno D. 1. 12 m. 4.

^{*} Haec uncis inclusa falso loco a librario inserta sunt. gehirt Hill
Z. 1. 12 m. 4.

a) congelas c.   b) davinoñ c.   c) Anglós c.   d) idem c.   e) quidem bis in eodem versu c.

1) Locustarum calamitatem etiam Chron. Limb. c. 65. commemorat.

2) Cf. de itinere Karoli IV. ad Avinionem Matth. Nuwenb. cont. (ed. Studer) p. 213. et Koenigshofen p. 485. Reg. Karoli IV. eius commorationem Avinione in fine Maii et initio Iunii 1365. indicant. 3) Lich ad ft. Wetter.

4) Cf. Koenigshofen p. 487, qui eandem incusationem imperatoris ex ore vulgari rusticorum refert, ipse addens, magistrum et senatum Argentinenses hanc famam falsam coarguisse. B. H. 1. 12 m. 4.

de partibus inferioribus, de Bavaria, de Thuringia, de Saxonia, Westvalia, Hassia, Thuringia, Austria, Francoſia, et alii multi cum totis viribus; maxime dux palatinus, archiepiscopus Maguntinus, episcopus Augustensis, et civitates imperii et libere per totam Alamaniam multum nimis populum beligerum illuc miserunt, in tantum ut etiam pedites quidam ad partes proprias propter multitudinem non oportunam remitterentur. Ut dicebatur, numerus galeatorum optimorum beliatorum fuerunt ultra viginta milia, peditum octoginta milia fortissimorum virorum convenerunt circa Argentinam¹. Cum autem aciem dirigere intendunt adversus barbaros predictos, ipsi ad partes Italicas aufugerunt, et sequebatur exercitus Alamanorum ipsos usque ad montanos; sed ipsos non poterant detinere, et recesserunt unusquisque ad propria. Hec omnia ex consilio imperatoris communiter^a esse facta narrantur.

Item Kalendis Augusti intrantibus facta est maxima aeris distemperies cum ventis et pluviis continuis durans circa quatuor septimanas. Interim feria quarta ante festum assumptionis Marie hora quasi nona ortus est ventus validissimus, durans quasi per horam dimidiam, qui fuit ita fortis et austerus, quod quasdam ecclesias et domus totaliter everteret; tegmina autem^b multarum domorum deiecit, pinacula turrium et tota tegmina deiciens^c et magnam partem structure diverse annihilans, naves quoque multas submergens, arbores plurimas magnas et fortes radicitus evellens, fructus arborum et vineas inhumaniter demoliebatur.

In mense Octobri et infra vel citra sicut hucusque insanuit pestilencia inguinaria, sed maxime in Colonia, in Westvalia, in Hassia et in multis aliis partibus circumcirca.

Tunc obiit Nicolaus prepositus Sancti Victoris extra muros Maguncie, summus consiliarius domini Gerlaci archiepiscopi Moguntini².

Item circa nativitatem Christi rumor venit, quod rex Dec. 25. Cipri Allexandriam Grecie et terram circumsitam debellasset et depredatus esset. Et verum est, quia fuit in Allexandria aliquot^d dies, sed non poterant eam obtinere, quia Anglici spoliis sumptis aufugerunt³.

a) 9nter c. b) aut c.; corr. W. c) deiciens c. d) aliquod c.

1) Chron. Limb. c. 68: Wide unde side hatten si bi vir unde zwenzig dusent reiselude wol gewapent. 2) Nicolaus de Grunenberga obiit secundum epitaphium a Ioanne, Rer. Mog. II, p. 670, traditum ultimo die m. Augusti 1365; inibi nominatus est prepositus huius ecclesie, secretarius dom. Gerlaci de Nassove archiepisc. Mogunt. 3) Vitae Urbani V. p. 371. 404: Eodem anno (1365) die 11. Oct. capta fuit Alexandria

Memoria

3

22: numero

* specimen, est. ausgerei v. l. A. sphinorem - abegruh.
(also: i. v. d. l. d. l.)

23: viron; Conocerunt c. A.

ped. l. l. m. 7
ausgerei v. l. d. l. d. l.
i. v. d. l. d. l.

[16: Montano. — Allen der fiele)
Sub: ipso. —

* 16: puerit

* circumcirca am Alben la fiele, ohne Doblepunkt. d. l.

vgl. Juden II 1.309.

* 16: sanchi

(Nachtman d. d. h.)

17
am 16. 5. 2013, B. 19. 2. 5. d. 1. 411.

* cas: yfalia
-V

* oi: stall wild id. H.
(kein lücke)

LXVI

C

* qz

juviferant

[Wannst. 2. 105]

* (H) Königstein

* Typharus am Helen der Zelle
in 4. geram ~~Wannst.~~ & nächster 12. in caucasia
Zücht in Beer
-Tiere...

Prüfung 18. Juli 66.

Schreib. Buchen. 167
- 168

Item eodem tempore Urbanus papa destinavit societatem^a, que Alamaniam intravit et in Italia conseedebat, contra regem Yspanie hereticum et Iudeum factum, sallarians ipsos copiose, cum tali pacto, quod omnem terram illam, nisi sibi subiugarent, in feudum a sede apostolica haberent. Cuius pacti rex Francie obses fuit, et ipsi multas civitates expugnaverunt et terram circumsitam obtinuerunt¹.

Anno 66. a festo pasce usque ad assumptionem continentu^{1366.} nate sunt pluvie cum magnis inundationibus, et aer fuit ^{April. 5. —} continue nubilosus cum frigiditate, quod propter hoc vinum ^{Aug. 15.} cepit fieri preciosum, quia fuit aura mirabilissima et instabilis, aquilone ex^b obliquo semper tonante impetuose, quia rarissime radii solis terram inviserunt. Interea agebatur pernitiosus gwerrarum^c tumultus inter episcopum Maguntinum et civitatem Maguntinam, unde multi clericorum timentes cum suis rebus a civitate recesserunt.

Tunc pacificata^d sunt opida Wederabie ad imperium pertinentia cum Philippo de Falckenstein morante in Kungstein, qui fuit maximus tyrannus.

Tunc eciam fuit magna dissensio inter dominum Maguntinensem et ducem von me Saltze².

Interea societas barbarorum morabatur in confinio Metensium; contra quos iterum exierunt principes et civitates circumsite.

Circa predictum tempus facta est magna inundatio aquarum ex^{*} continuis pluviis. Tunc pisces plurimi fuerunt, et^{f. 102.} fuerunt in tam bono foro sicut unquam in diebus meis fuerant, quia Rhenus et aque maxime inundaverunt.

Et circa nativitatem Marie Karolus imperator venit Maguntiniam^{Sept. 8.} et concordavit dominum Gerlacum archiepiscopum cum civibus Maguntinensibus, ita quod cives Maguntinenses dederunt archiepiscopo quindecim milia florenorum, sed cum subsidio ipsius imperatoris, qui ipsis auxilium fecit de theloneis. Et multa, que archiepiscopus a civibus petiit, reformata sunt ad statum debitum³.

a) societates c.; corr. W.

b) et c.; corr. W.

c) gwerrarum c.

d) pacificati c.

per Petrum regem Cypri, sed eam non fuit ausus tenere dubitans de inimicis Christi etc. 1) Urbanus V. damnavit regem Castiliae Petrum Crudelem quasi haeticum et defensorem Iudaeorum et cum Karolo V. rege Franciae auxilia duce Bertrand du Guesclin misit ad partes Heinrici de Trastamara. 2) Albertus II. Brunswicensis, filius ducis Ernesti, a castro Salze, ubi sedem habebat, cognomen tulit 'herzog zum Salze'. V. Havemann, 'Gesch. von Braunschweig-Lüneburg' I, p. 426. 3) V. arbitrium dominorum mandatariorum de a. 1366, Sept. 3, confirmatum eodem die per Karolum IV. Francofurti (Böhmer-Huber Reg. nr. 4351).

In hoc autumpno crevit vinum amarissimum, quia uve non poterant maturescere propter pessimum pluviosum aerem iuxta prophetam: *Uvae eorum uva fellis et botrus amariss.* *Deut. 32, 32.* Et non cessavit ventus inducens pluvias usque ad festum *Dec. 6. Nicolai**. Tunc etiam annona vilia crevit et fuit preciosa, et omnia erant in caro foro propter maliciam hominum que quotidie augmentatur.

In diebus illis mortuus est Otto landgravius Hassie quasi morte subitanea, quia, cum aliquantulum debilis esset et de quibusdam placitis inter patrem suum illustrem Henricum et archiepiscopum Gerlacum Maguntinum paululum deberet recedere ad prociendam urinam, subito cecidit et mortuus est¹.

Circa idem tempus vise sunt due lune a quibusdam in Moguntia.

Interea quidam, videlicet dicti die zolner et de Rennenberg, pestilentes, circa Renum circumvagantes, captivaverunt clericos, quos poterant invenire, pretendentes, se iustam causam adversus dominum archiepiscopum Moguntinum habere. Unde incensus est timor clericis universis, ita quod unusquisque in loco tuto se retineret^b circa collegia extra civitatem Maguntinam^c scilicet ad Sanctam Crucem et Sancti Victoris intrantes, in civitate in suis locis permanere non audentes, quia archiepiscopus predictus, quamvis multas reciperet a clericis exactiones, tepide tamen defendit clerum^{**}, quia se minime intromisit, vacans commodo corporis^d, quia erat calculus et homo infirmi corporis, committens ipsius onera quibusdam minus eruditis. Tunc fuit summus consiliarius Ulricus Rufus de Cronenberg miles vicedominus suus. Tunc clerus pro modico reputabatur.

Et anno papa Urbanus beatissimus papa, renovans antiqua, creavit duos de ordine Mendicantium, scilicet Minorum et Predicatorum, cardinales, nolens detrahere statuta anti-

*) In margine manu A: ut iam.

**) In margine ut supra: ut iam fit. (*the Neureyde*)

a) praeter e., corr. cum G. W. b) retineret et e. delvi et. W. legit certa. c) civitatem c. d) commodo et corporis c.

1) Otto Sagittarius, filius landgravii Henrici II. Ferrei, obiit a. 1366, Dec. 10; cf. Rommel, 'Gesch. von Hessen' II, p. 158. cum annot. p. 114, ubi locus nostri chronici, quod hic male Chron. Wormatiense appellatur, ex tractatu Schminckii 'Untersuchung über Otto den Schützen' verbotenus laudatur. 2) Vita Urbani V. p. 374. 405: Guillelmum Iadre ordinis Praedicatorum tunc episcopum Massiliensem . . . et Marcum de Viterbio tunc generale ministrum ordinis fratrum Minorum. Similem laudem, ut auctor noster, huic papae impertit Chron. Limb. c. 60. et 87.

...
 ...
 ...

< qz ^{vms} _{1/2} vuc

= $\frac{x \cdot H_2 \cdot vilis}{D: [nicht H_2] \cdot \text{Pracht}}$ - $\frac{1}{2}$ pter

- b.: Moge

^{H₂}
 Magunt
 -
 -
 -

- H₂ dence
 D.: ... in civitate ... Victoria, inherent

ab: ... H₂: ... H₂: ...

gmo et cogno

-
 -
 -

[1879 31. Sept] 20

...
 ...
 ...

1. Febr. 1899

2. H. = es Amman - time co.

genus n. h. l.
17. Aug. 1899

(Opt. 5. Febr.) * 11. = Decidua = decimanum (Opt. 792. m. m. c.)
* nach Debat am Mlan de date Raum in c. 70. d. h.

(Opt. 52)

siue bedficut

Cap. kind. Kollert. 399

Quino

ste quod et ens recessit

* a. Civitate (dui deymen, 1/3 dilt nulle leu,
han paridomaaun v. S. d. d. h. n. 2. b. i. m. t. e.
opt. 23. S. unke mit de Tich in d. d. h. n. t. e. g. o. i. d.
C. m. n. t. e. d. h. n. t. e.

* Beridit

* 10. Marciv aus d. d. h. n. t. e.
Marcij outom. d. d. h. n. t. e.
(d. d. h. n. t. e. c. 70. d. h. n. t. e.)

* 11. influ. d. d. h. n. t. e. c. 5. d. h. n. t. e. et
* 11. d. d. h. n. t. e. c. 5. d. h. n. t. e. et
* 11. d. d. h. n. t. e. c. 5. d. h. n. t. e. et

factone rompre p. p. c. e. n. t. e. f. a. c. t. e. n. a. m. h. y. e. m. p.
p. r. e. c. e. d. i. m. s. f. i. a. c. t. e. d. e.

Licht

valde plurima

* 10. et, d. d. h. n. t. e. c. 5. d. h. n. t. e. c. 5. d. h. n. t. e.
* 11. multiplicata

f. iij

(Opt. 11)

quorum, quia fuit lux mundi et via veritatis, amator iusticie, recedens^a a malo et timens Deum. Cui invidēbant quidam cardinales ut beato Atheronimo, quia reprehendit vicia eorum et avariciam et duxit eos Romam. Tunc eo^a . . .

Anno D. 67. papa Urbanus peciit a clero decimas^a decime redditum clericorum. Istud eciam factum fuit ex consilio imperatoris Caroli, qui debebat^a . . . Tunc ab omnibus clericis cuiuscunque ordinis sive beneficiatis extorta fuit quedam propinatio, et ego dedi quatuor solidos cum tribus hallensibus, quamvis invite, satum pro expensis legatorum pape.

In die epiphanie Domini Cuno de Falckenstem Episcopus Treverensis suscepit curam regendi archiepiscopatum Coloniensem, honestissime susceptus¹.

Eo tempore fuit magna dissensio inter civitatem et episcopum Basiliensē, ita quod clerus recessit a civitate.^a

Anno predicto in mense Februario interposita est appellatio pro omnibus archiepiscopis et suffraganeis necnon clericis religiosis et secularibus cuiuscunque status et ordinis per totam Alamaniam contra decimam decimarum, excepto archiepiscopo Gerlaco Maguntino, qui fuit executor literarum.

Anno predicto in mense Marci^a facta est inundacio aquarum ipsum^b influ . . . et ex liquefactione^c . . . precedenti factarum hyemps^d predecens fuit valde . . . e^c ultra debitum statum valde excrevit, ita quod post inundanciam, que facta est anno 43, non fuit maior; perurgebat enim et oppressit multas domos et . . .

Circa idem tempus multiplicata sunt mala hominum super terram, ita quod unusquisque alium impeteret in campis et compitis^f obviantem, et qui prevaluit, victor extitit; transcurrerunt ante omnem regionem predones et nemini pepercerunt^g, indifferenter habebant sive clericum sive rusticum; et dissenciebant principes, et facte sunt insolencie multe. Vulgus bestialiter vixit: iura non servabantur et mandata, ymo spiritualia contempnebantur; et fuit timor omnibus viatoribus in Alamania et undique circa Rhenum, ubi olim pax vigeat; processus spiritualis iudicii omnino non curabantur^g nec recipiebantur: fuit enim tempus pravum, et

*) In margine ut supra: iam eciam pre manibus.

- a) recesses c. b) fortasse legendum: Rhenum influentium. G. W. c) fort. suppleendum: nivium anno. G. W. d) h. eys c., sane perperam a librario lectum et scriptum. e) supple. dura. Rheus. G. W. f) compitis c. g) curabatur c.

1) Decretum, quo archiep. Engelbertus III. Coloniensis Cunonem Treverensē coadiutorem declarat, datum est die 23. Dec. 1366, Lacomblet, 'UB'. III. p. 674!

omnia fuerunt incomparabilia necessaria hominibus et* . . .
 — Deus avertat! — maius malum supereminet, sive enim
 crimen olim . . . ^Xversum in iactanciam multorum; pollut
 enim mali detractores, adultores, usurarii, exactores et in-
 honesti questus amatores; Justus autem non requiritur, sed
 iacet ubique despectus^f et quidem^g non sine teste Scripture:
 Ps. 36, 35. *Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani.*

In mense Aprili eiusdem anni facta est morbida pestis
 in Maguncia hominibus quasi generaliter, quia cum frigore
 incepit tussis et obstipacio incongrua pectoris, eicientes . . .
 et multi homines inde moriebantur; eorum autem qui sani
 manserant^h aliqui sunt animo delirantes reperti. Quia proximo
 precedenti tempore fuit tanta inundacio aquarum sicut in
 viginti annis precedentibus nullus^c recordatur.

Item in Maio papa Urbanus recessit ab Avinione^d ad
 Romanas partes habitans Bitervis^e. Tunc facta est separacio
 ab Avinione quasi omnium alienorum^f ibi morancium, et ipse
 intravit Roman; statim postea acquisivit hereditatem sedis
 apostolice cum integritate^{**}.

In Iunio facta est in Alamania per dominos marggra-
 vum Thuringie, episcopum Moguntinum^g et plures alios gravis
 guerra^o contra ducem zum Saltze^h de Brunswigⁱ, tandem
 inito pacto munitiones expugnatas idem dux in feudum
 suscepit a domino Maguntino^j et recesserunt ab eo.

De rore mellis^f et combustione turris ad Gradus Mag.

Eo tempore ros mellifluus in multis partibus descendit
 super terram, unde fuit mala caristiarum . . .^o secuta, que
 etiam postea evenit, ut multorum periculo comprobatur.

Turris ad Gradus fuit combusta. 1367. 136A

Sept. 5. Item quinta die mensis Septembris circa mediam noctem
 orta est magna tempestas in aere super civitatem Magunti-
 nam. Venit enim ventus orientalis cum maximo impetu et
 tanta frequentia^g, et horribilia tonitrua^h cum fulgure continue
 facta sunt, qualia nulla etas protunc hominum prius^h facta
 meminerit. Tunc ex igne fulguris incensa est turris Sancte

*) In margine iterum: iam est.

***) Manus A addidit: Vide in isto passu Platignum; cuius opus
 de vitis pontificum Romanorum primum a. 1479. editum fuit.

1/4 a) quid c., corr. W. b) manserant c. c) nullis c. d) Avinone e) guerra in
 lacuna posuit. f) mensis c., corr. W. g) fregit c.; W. proposuit: presagicio; G. W.
 prefiguratio. h) plus c. corr. G. W.

1) *Vitas Urbani V*, p. 376. 406.: die ultima Aprilis dominus papa
 recessit de Avinione. — Bitervis = Viterbo. 2) *V. supra* p. 15. (n. 2.)

* nota

l. H.: et (Raum für ca. 3 Buchstaben) Deus

l. Kling. (Raum für ca. 4 Buchstaben)

auferter) maius

* Vorzeichen + nach Insuper-Klammer
H.: quis

* Linie für ca. 8 Worte (dicentes)

get multi)

and also nach vorne das nach hinten Stille klare
und Stille klare
und Stille klare
und Stille klare

* H.: trivone erst vom Hand für Ringelst, wie mir trivone

o. D.: Picaria - nach Viribus Rem de Sept am 5. Juni - a Rom a. 16. Okt. - B. Huber... (S. 517)

* clonae

Amone

* ley

[L. 17. 8. 13] normal Linie Rem für ca. 9 Buchstaben

clonae

* Prinsis

(H. ca. 14. 12. 13)

* Prigis

* secutis

o. D.!

Amone
nach: 22
Gut...
et...
passu

o. D.: ich vermut. quod prima mala christia iam perfingi adscuta; quod = abul. Vorzeichen, abuliden) etiam postea comit...

* fratris comitum / fratris + comitum geschrieben ist in de zute offen: comercia L. 13

o. D.: ...

* flatus = Latinam
comitum: passu

[Lust. Linnæi 347] (Linnæus 349) - bei Hermsky 2, 323

in Seite 19 z. 12 ff. empfiehlt Heffer - Biederst folg. Änderungen (unricht.):

2. 22: ^{ut} ~~neq~~ putibunda
 15: rima secretionum naturalium
 17: utubentur ita quot [stat: ut ut]
 18: feminum elucens: L - : f. seis

ut: intertum

~ Heidermann von ...
 XXX. B

B: V
 Q: id veritate "solvas enim 30 stides"
 hellenism in "Maguncia malthum silijin:"
 u. gloss. + 3 hille (= 31 fl + 3 fl) itz in malthum.

Q: -- divinis omniumque incisionibus vest., ut
 ee [H. 10] --- incedunt atque --- ponit contractari membris immisso femi-
num. Ecce sic nectant --- contractari ist technisch f. t. anzüht. Reform
 zu Körperliche
 { - In = Böhm (river, Bodman) auffgt. Considerare nicht ohne Wenig
glaubliches behaupten, wozu dann "elucens" faulid. di. Consequenz ist in [19].

S: R. sagt 2 Sept. d. Thell Kolach,
 Mit. a. 9. Th. u. Kile XIII 7.

Falk, Ph.
 Frankfurt
 1854

Q: D. will: domini Ph. domini Ph.
 [Dr. Ludwig ...]
 Verf. von ...
 im Sinn ...

Marie ad Gradus in cacumine beate Marie ad Gradus sicut scintilla; qui ignis in tantum excrevit, ut totam turrin, quicquid in lignea structura erat, et aliam turrin propinquam magnam ligneam, campanas sustinentem, cum toto tegmine ipsius ecclesie et turrium consumpsit et in cineres redegit.¹ Tunc añnona^a fuit preciosa; solvebat enim 31 ß h. 5*.

** In diebus illis in tantum stulticia hominum bachabatur, quod viri in adolescenti etate constituti vestes et tunicas tam brevissimas portabant, ut pudibunda nec nates possent^a velare, quia in gressibus et sessionibus apparebant verenda genitalia; si autem aliquis se debebat inclinare, videbatur rima secretorum natuum egestionis: proch pudor inmensus^b! Similiter mulieres exquisitis diversis et monstruosis incisuris^c vestimentorum, ut et^d mamillis discoopertis incederet, et quod propter vestimentorum strictitudinem in quibusdam posset considerari^e membrum in medio feminum eius^f. Sic mutant gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum.

Rupertus de Nassaw

In diebus illis insanuit circa Renum quidam Rupertus de comitibus Nassaw, morans in Sunnenberg castro prope Wißbaden; ipse erat frater Gerlaci archiepiscopi Moguntini ex latere patris³. Et idem multas insolentias exercuit cum rapinis et incendiis pauperibus illatis. Attende, Domine, et considera! Dum superbuit impius, incenditur pauper! Tunc ipse non quievit, sed occidendo multos pauperes domini Philippi domini in Mintzenberg predavit eos et alios multos; non verebatur principes aut civitates potentes, in suis comitatibus perseverabat diffidens, occidendo, incendiando et predando.

In diebus illis facta est magna caristia frugum et omnium rerum venalium: maldrum siliginis Maguntinense^g mensure

- * Hic a librario verba inculcata sunt: 3 heller et in Maguncia ein maldrum siliginis, quibus, ut puto, pretium maltri siliginis 31 ß h. et 3 h. indicare voluit. W. legit XXX: ß (non 31 ß) et pro V siglum. = id est, sed hoc quid sibi velit haud perspicio.
 **) Inscriptionem Rupertus de Nassaw, quam liber hoc loco habet, ad posteriorem narrationem spectare, apparet ideoque illic posui.

a) sustinentes c. b) inmensum c. c) incessibus c., corr. Bodmann, 'Rheingau. Aeth.' p. 703. d) es c. e) consedere c., item Bodmann corr. f) perseverabat c.

1) De hac calamitate etiam Chron. Limb. c. 79. tradit. 2) Cf. de inhonesto novo vestitu Chron. Limb. c. 27. 3) Rupertus de Nassowe, filius Gerlaci I. et frater eodem patre genitus archiepiscopi Gerlaci, obtinuit in divisione terrae a. 1355/ dominium Sonnenberg prope Wiesbaden.

appreciabatur quodam illorum tempore tribus vel duabus libris et quatuor solidis hallensium in Mag(incia)

Tunc exortus est tumultus magnus contra Iudeos in civitatibus commorantes; extranei enim cupiebant^a alleviari¹ usuram, quod Iudei noluerunt facere, inducti stiasione Maguntinensium, qui fuerunt ipsorum defensores; quapropter timebatur, quod vi irrumperent extranei^b civitates et non solum Iudeos, sed omnes habundantes spoliarent. Videte euangelium: *Surget gens contra gentem, et prevalet malicia in multitudine.*

Tunc eciam viguit guerrarum dissensio inter Philippum morantem in castro Kuningstein, qui fuit alter Nero, et Rupertum comitem in Sunnberg predictum, dominum de Hanaw, barones de Belditsch¹ et multos alios, qui absque discretionem^c pauperes occiderunt et spoliarunt; et merito, quia non cognoverunt Deum. ^{1100. 1367.}

Anno D. 1368. hiems precedens et instans preterit sine omni frigore et glacie, et fuit suavis valde, et finis valde cara tempora, et tunc in vinea^d.

Congregati sunt Carolus imperator et multi alii, et precipue principes electores et alii multi per Alamaniam in Franckenfordt, statuantes ibi pacem communem, quam minime servabant². Tunc concessa est decima decimarum, quam postulavit^e imperator auctoritate apostolica a clero, et solute sunt diverse pecuniarum summe nomine procuracionis imperatori de diversis Alamanie³ episcopatibus.

In mense Februario stabilita est pax generalis per partes Rheni predicta, que tamen quasi nichil valuit³. Et missus est legatus a Romana curia^f ad colligendam decimam de clericis de universis suis beneficiis ecclesiasticis. Tunc fuit caristia magna maldrum siliginis solvebat³ lib. et 10 S. hallensium Moguntinensium.

Tunc accidit quoddam miserabile in Maguntina civitate. Mulier quedam vidua habens duos pueros noviter ablactatos, que cum esset depauperata mendicatum ivit in civitate; cum vero tota civitate peragrata^g nullas elemosinas recepisset et in domum suam ad pueros rediisset, pueri sui pro alimentis

a) cupiebant¹ c. b) extranee a. c) discretos c., corr. W. d) post vinea nulla lacuna. W. pro finis propositus fuerunt et pro vinea, scilicet oratione pergentis, Ianuario congregati sunt. e) postulaverit c. f) Roma cui c., corr. W. g) pagrata c.

1) Beldisheim seu Bellersheim in Hassia superiori. WYSS. 2) Convencus principum electorum Francofurti exeunte Ianuario a. 1368. Cf. Ulman Stromer 'Städtechr.' I, p. 26. Böhmer-Huber, Reg. p. 374. 3) Pax publica pro 4 annis Francofurti a. 1368, Febr. 2. Böhmer-Huber, Reg. nr. 4593.

Jan Rende, v. h. h.
A: de submersione
(Pubertatione)
hominum
(hominum)
u. b.: cruciata

(om Rende: de Comete

A-Ram f2 - 9 Padich
(Tandem) extract

sd: cum

D. - H. h. J. 517

(om Rende: de exercitiis
Kerby

x de Ram f2 7 Padich
impetator (parram)
ano Zinder

u. b.: librae & g. att. 1 fluy
u. b.: solvet libram soltem vel
1 fluy.

(om Rende: de h. h. h. Colomin

vagierunt; quibus cum nichil posset dare, flevit simul cum eis. Alia die cum eciam mendicatum ivisset et per totum diem nichil recepisset, reversa ad pueros; qui cum miserabiles voces emitterent pro cibo, tunc dixit: 'O filii, mori melius michi et vobis est, ut eo momento simul moriamur, quam cruciatus longo famis afficiamur. Quia vobis nichil dare habeo et vestram penuriam videre michi intollerabile sit, moriar simul vobiscum'. Et apprehensis ambobus pueris, quolibet sub uno brachio concluso, in aquis Rheni se cum pueris submersit, et ita vitam finierunt. Tandem . . . extracti de fluviis, sepulti sunt simul.

Item in mense Aprili visa est stella flammivoma, scilicet cometa, in parte septentrionali, habens multas lineas cum vapore igneo de se protendentibus, et duravit^a usque ad octa-^{April. 16.} pasche.

Eodem tempore Karolus Romanorum imperator collegit exercitum fortem nimis de Alaman^a et Bohemia in^a auxilio Urbani pape quinti et aliorum regum principum Alamanie et Ytalie, habens, ut veraciter dicebatur, cencies mille viros electos^a bellatores et equites, et invasit terram Lumbardie^a contra Vicecomites Mediolanenses, qui fortiter restiterunt^b, habentes sub suis stipendiis triginta milia bellicorum forcium virorum. Tandem data pecunia imperator . . .^{106.}

Ista estas erat calida et optima in temperie aeris, sicut melius poterat convenire, et precedens hiems fuit tam suavis et bona, quod aliquid frigus non apparuit in ea et transivit sine nivibus, sicut eciam estas predicta sine grandine nocente.

Circa festum nativitatis Marie incepit aer distemperari^{Sept. 8.} cum pluviis et ventis, et duravit usque Michaelis, et acceleravit vindemia. Tunc mensura novi vini solvebat tres antiquos hallenses, et siligo solvebat libram et²⁹ 9 alb. 1 flor.¹³⁶⁹

Eo tempore imperator, recepta pecunia, recessit a terra Lumbardie, transferens se Alamaniam⁵.

Eo tempore orta est gravis sedicio inter clerum et cives Colonienses, et recesserunt de civitate Coloniensi omnes pene clerici, precipue seculares, et per annum et amplius foris manebant⁴.

a) duravit c. b) sic lacunam suppl. cum W. c) pro et siglum est quod rectius $\frac{1}{2}$ significat: libram dimidiam?

1) Karoli IV. expeditio bellica contra Vicecomites (Visconti) Mediolanenses ad auxilium papae Urbani V. a. 1368, m. Maio. Cf. Ulman Stromer l. c. p. 31. 2) Vitiosa scriptura esse videtur; cf. de moneta Moguntina 'Städtechron. Verfassungsgesch. von Mainz' XVIII, 2, p. 91 sq. 3) Karolus mense Augusto a. 1369. in Germaniam reversus est. 4) Contentio inter clerum et civitatem Coloniensem de vectigali ('Ungeld') et aliis rebus a. 1369. Cf. Chron. presulum p. 232. et Chron. Koelhoffii, 'Städtechron. XIV. Cöln', p. CIII. et 698.

Anno 69. in autumpno vel circa captus est comes *Iohannis*^a de Nassaw a domino de Westerburg¹, et hoc orbe sunt magne discordie inter dominum Gerlacum archiepiscopum Moguntinum et Cunonem de Falckenstein archiepiscopum Treverensem vicariumque Coloniensem et comites de Nassaw, sed tamen publice insimul non litigabant, quamvis insimul dissiderent.

*f. 106'. Item circa idem tempus captus est Walramus comes de Spanheim a^b domino de Bolandia, et occisi sunt et captivati sunt multi de incolis Ringgauwie, quos vicedominus domini Moguntini illic in auxilium predicti comitis destinaverat². Et prelium fuit circa Sprendlingen villam³, ubi multi, circa 300 homines de Ringgauwia corruerunt in prelio.

In autumpno predicto copia vini crevit et pro modico estimabatur; hiems sequens satis dura cum glacie et nive et diu duravit.

Item anno 70. in principio veris, visus est ignis magnus in nubibus scintillans, ardens in modum magni incendii. Post modicum tempus consumptum est igne fulguris oppidum Grunenberg situm in Alamania⁴ cum omni suo edificio.

Circa hoc tempus in principio Maii fuit magna siccitas, semper tamen . . . et aquilone et insonantibus, ita quod omnes letanias agerent⁵ pro pluviis; sed statim postmodum multiplicatae sunt pluvie super terram cum ventis continuis et tepida aura, ita quod annona preciosa fuit, videlicet maldrum pro 2 libris hellensium.

In diebus illis et ante et circa fuit magna dissensio inter dominum apostolicum et prefectum patrimonii.

Eo tempore mortuus est dominus de Westerburg⁵.

*f. 107.
Febr. 2.

In hoc precedenti tempore, videlicet circa festum purificationis Marie, fratres de domo Theutonicorum in bello occiderunt de . . . paganis et aliis paganis eorum auxiliariis, qui terras dictorum fratrum, scilicet Pruciam^c, invaserant. Milia paganorum, de fratribus autem cruciferis 25 interierunt et

a) nomen in lacuna posuit W.   b) de c.   c) pruciam c.

1) *Iohannes de Nassowe-Dillenburg et Iohannes de Westerburg*; cf. *Chron. Limb. c. 81.*   2) Cf. *Narrationem de r. g. ae. p. Mog. (Böhmer, Fontes IV, p. 365)*: cui (domino de Bol.) processit in occursum dominus Ulrichus de Cronberch vicedominus et capitaneus terre Ringaue cum armatis ultra sex centum hominibus terre predictae etc.   3) *Sprendlingen in Hassia Rhenensi prope Kreuznach*; cf. 'Strit zu Sprendlingen' in *Chron. Limb. c. 78.*   4) *Grünberg prope Giessen?* sed quid in Alamania?   5) *Iohannes I. mortuus a. 1370, ut Lehmann, 'Gesch. u. Geneal. der Dynasten von Westerburg' p. 77. sine mense et die indicat.*

16.7.24

14. Folio 100. f. 158 p. 34

Comes
[P. a. f. Namur
6. 10. 11.]

r. Ufm

in Haus

11 2. Trimonie - Grünberg am Vogelberg verbrannt - 13 Mai. .... s. Ritter, Compt.
pro metrica 2 481; Arch. f. hen. f. III n. 3 f. 51. Die Form Trimonis findet sich nur bei Fiesse,
Orbulet. f. 26 für Lisemont.

Hammer, sam. f. 2-8 Buchh. 100 - -
Agent

|| ma? (Seiten-mündl.) 2. Teil.

2 de. (Kam. f. c. 12 Buchh.) - pygmae

2 in versant (c. 4 Buchh.) - (Kam. de. Bile)

de. Marshall Mündelkopf, 2 Korntee, 23 Osterbrüder (Lohengrin) 3, 281

(nach d. höchsten Maße
300)

1. im Rand: perovana n.
page libano
2. enthalten: Teta

[unvollständig]

2. Widdenschie
[?]

3. x. Ferdinand Carl Hf.

x vulgus
x d. potentissima
b: p[ro]p[ri]et[ar]es q

x b: deterior. xvi
x Annon
x d.: -mensur
x b: preschle
prunna

multi* de christianis militibus et equitibus, ut credebatur 200; sed dicti fratres gentiles de suis finibus manu valida expulerunt¹.

Eodem succedenti tempore Urbanus papa extorsit procurationem a clero Alamane, quia in restauratione ecclesiarum et monasteriorum, et in pio opere consumpsit thesaurum ecclesie.

Et postea eodem anno circa quadagesimam mortuus est Adolfus comes de Nassaw, frater archiepiscopi Moguntini.

In diebus circa festum pentecostes Cuno archiepiscopus Treverensis cepit multos barones, milites et vasallos de Westvalia et aliis circumvicinis partibus, circa 50, qui suam terram invaserant, de quibus magnum thesaurum et servicium ac fidelitatem acquisivit.

Eo tempore mortuus est prepositus Treverensis, videlicet dominus Conradus Spiegelberg, consiliarius domini Cunonis Treverensis.

Circa hoc tempus exortus est perniciosus tumultus inter cives Colonienses: vulgus cepit multos de pocioribus civitatis, quosdam turribus mancipavit, alios sub pollicitatione fidei ambulare dimisit potestatesque de civitate deposuit².

In Augusto fautores domini de Bolandia invaserunt et depredarunt egregium opidum Laudenburg, quod nomine pignoris tenuit Walramus comes de Spanheim, et multi homines occisi sunt.

In illo tempore pacificati sunt clerus et cives Colonienses, qui dudum habuerunt invicem dissensionem. Tunc fuerunt tempora valde dura de omnibus ad victum hominum pertinentibus: maldrum siliginis solvit 33 solidos hellensium, carrata vini deterioris 16 lib. antiquorum hallensium.

Eoque tempore Urbanus papa reverti fecit curiam Romanam versus Avinionem civitatem.

In illo tempore circa navitatem Marie frigus erat, ita ut pruina frequencius de nocte caderet super gramina et alia loca.

*) Post multi verba de bello Theutonicorum cum paganis male interposita sunt c., haud dubie ex adnotatione marginali, ut recte W. monuit.

a) patesque c. b) pignus c. c) deterior c., corr. W.

- 1) Proelium apud Budau a. 1370, Febr. 17; ex quo magister ordinis Theuton., nomine de Kniprode, contra Kynstutte, regulum Littuaniæ, victor discessit.
- 2) A. 1370, Ian. 17. secundum epitaphium, v. Menzel, 'Gesch. von Nassau' I (V), p. 27.
- 3) Reformatio senatus (a. 1370, Iul. 2) in seditione textorum 'Städtechron. Cöln' XII, p. 237; XIV, p. CV. et 708.
- 4) Ladenburg ad fl. Neckar.

In illo tempore Iohannes comes de Nassaw¹ frater Gerlaci archiepiscopi Moguntini, collegit exercitum fortem voluitque novum castrum erigere in confiniis Westerburg, sed ipsi de Westerburg totum edificium lignorum, cum esset in via super vehicula, resecarunt et destruxerunt et, antequam exercitus adveniret, omnes prope dicta vehicula existentes tam homines quam equos captivarunt et quosdam occiderunt. Et^b sic frustatus abiit.

Item in Octobri Karolus imperator copulavit filium suum, Wentzeslaum regem Bohemie filie comitis Flandrie, et habuerunt nuptias in Norenberg; ibi fuerunt multi principes et barones².

*f. 108. Item circa idem tempus autore Ruperto Rufo comite palatino duces Bavarie sui^c. ., marggravius de Baden, dominus de Wirtenberg et eorum auxiliarii, circa mille galeati^d ascenderunt territorium Walframi comitis in Spanheim et devastarunt omnino et preदारunt omnes circumsedentes villas, nulli parcentes, et fugierunt omnes rureses sub dicto comite consistentes, et nemo auxiliabatur ipsi propter malitiam^e quam exercuerat captivando dominum de Bolandia, et magna tribulatio venit super omnes pauperes rureses, et incense fuerunt omnes ville dicti territorii et in favillam et solitudinem^f.

Oct. 16. Circa festum Galli frequentate sunt pruine noctium et valde nocuerunt botris, qui propter precedens tempus incongruum non poterant maturescere, ita quod modicum vinum crevit et amarum, quia uve non venerunt ad maturitatem propter aeris intemperiem. Et preciosa fuit annona: maldrum, 36 sol. emebatur, et carrata novi vini, quod tamen pro modico reputabatur, solvebat 20 flor., et vetus vinum multum prevaluit novo, quia erat adhuc habundancia veteris vini. Postea circa Dec. 25. nativitatem Christi cepit mitigari, et tunc carrata novi vini mediocriter solvebat 12 flor., et siliginis^f 32 sol.

Tunc viguit gwerrarum^g, dissensio in omnibus partibus circumvicinis, ita quod nullus audebat secure egredi menia

a) et c. superfluum, sed nomen substantivum deest; librarium compendium ff pro et legisse persuasum habeo. b) seq. c. c) sui iurium c.; W. suspicatur: sui vicini. d) galeatos c. e) malitiam in lacuna posui cum G. W. f) silig. c., scil. maldrum. g) gwarrum c.

silig

1) Iohannes de Nassowe-Weilburg, dominus de Merenberg. Castrum, de quo mentio fit, est 'die Kykenburg'. V. Kremer Orig. Nass. II, p. 329. in documento a. 1486: 'mit dem nuwen huß Kykenburg, das graf Johans seligen von Nassauw gebuwet hatt'. (ut C. Menzel litteris me docuit). Aliter sentit Wyss, qui Iohannem de Nassowe-Dillenburg intellegit et pro et proposuit auxilio. 2) Wenceslaus matrimonio coniunctus fuit cum filia ducis Bavariae Alberto de Straubing-Holland; cf. Ulman Stromer 'Städtechr. Nürnberg.' I, p. 33, ubi annus 1370, non 1372, legendus est.

41.7.22.

: [Ferrum de] Cyl. des. Hg. de ipi de G.

22: H. nak. in H. bis 2.40kt, an 9. in 2gr. R. - H. m. 2406.

22: patrii,
22: (alt) pedatus

22: jurin

~)

22: reducte

22: biligo
C2:

22: Ag. 1/2

collected 1970

rigid

H.: flouerant
(?)

rs.: flouerant

S.D.: iacturam. 4.673
(with 1149)

4x H.: antea

S.D.: eliptica et in die circ. & confirmata et in
fig. sp. S. coronata (4. 1149, 426)

S.D.: Spelicorant

H.: ut omg exp. ten fruit. anti. tota
L. 1149, 426

- Dr. (with Myra) anti. tota

2 H.: omg, also sup
omni & locum in
maius (om)

for hand: de morte
Galaci sp
Mog

civitatis Maguntin⁵⁾ et aliorum opidorum, quia predones discurrerant totam terram, rapientes et incendentes^a quicquid invenerunt, et incensa est villa Hexheim¹ contra Magunciam 1371, Ian. 9. quinta feria post epiphaniae Domini.

Sequitur de morte Urbani et dulce hyeme.

*In fine mensis Decembris mortuus est Urbanus papa^{*f. 108.} quintus, beatus et sanctus homo²; in morte sua fecit Deus per eum multa miracula circa infirmos et debiles.

Ista hyems preterit sine rigore³⁾ algorum, quia fuit valde lenis et mitis, et flavit semper subsolanus cum aura levissima: quod in fine Februarii et per totum Marcium fuit dulcissima 1371. et calida aeris temperies, ut ante incitium Aprilis quasi omnes arbores floruerint⁴⁾; in medio autem Aprilis, videlicet in diebus pascalibus tertia feria de vespere orta fuit tempesta, tonitrua et fulmina, aquilone subsolanum fugante; postea pluviosa aura, frigora pruine et glacies sunt secute, ita ut die dominica tubilate glacies de frigore cum pruinis videretur; unde^{April. 18.} arbores et vinee et fruges magnam passe sunt. ^{April. 27.}

Anno 71. mortuo Urbano quinto, Gregorius XI. eligitur^{Jan. 5.} in vigilia epiphaniae Domini et in die circumcisionis Domini^{Jan. 1.} coronatur⁵⁾. Hic antedictus fuit Bellifortis et erat consanguineus Clementis pape (quarti) sui predecessoris⁴⁾, et si ambulaverit in viis sui predecessoris Urbani, sancti et iusti hominis, vix apparet.

In diebus illis raptiores circumvagantes partes Rheni multos scolares spoliaverunt⁴⁾ et captivarunt, qui Avinionem properabant pro gracia obtinenda a papa.

Item 12. die mensis Februarii moritur Gerlacus archiepiscopus Moguntinus⁵⁾. Qui cum esset calculosus, nullius medici sprevit medicinam, sed omnium expertus fuit^{*f. 109.} artem^{e)}; tandem quidam phisicus Gallicus dedit sibi quoddam laxa-

a) incendentes c. b) floruerant c. c) G. W. suppl. iacturam. d) spoliarentur c. e) Omni expertus fuit ante vel anti c. Ioannis I, p. 679. quem secutus sum, corr. artem. W. suspicatur antidota.

1) Hechtsheim a meridionali parte Maguntiae. 2) Urbanus V. obiit a. 1370, Dec. 19. vel 20, V. Vitas Urbani V. p. 398. 413. 3) Dies errore librarii mutati sunt; secundum Vitas Gregorii XI. p. 425. 451. electio fuit a. 1370, Dec. 30, coronatio a. 1371, Ian. 5. in palatio Avinionensi. 4) Vitas l. c.: Gregorius ex patre Guillelmo comite Bellifortis (Beaufort) . . . diaconus cardinalis factus per Clementem papam sextum, cuius erat nepos ex fratre. 5) Epitaphium in monasterio Eberbacensi, ubi archiepiscopus Gerlacus sepultus est, et duo lapides ex vesica exserti in scrinio custodiebantur. Ioannis I, p. 680.

tivum tam forte, ut etiam lubricitas viscerum recederet ab eo, et sic circa aliquot^a dies exanimis^b iacebat donec moriebatur. Et idem phisicus in Mogano^c fuit prefocatus. Hic Gerlacus fuit filius comitis Gerlaci de Nassaw, et erat mitis et benignus, tanteque fuit clemencie, ut a suis consiliariis regeretur sicut puer a suo rectore.

In diebus illis erat quidam decanus Maguntinus, de natione Bavarorum Bopardiensium¹. Hic, assumptis^d sibi quibusdam de minori parte capituli Maguntini, fecit perniciosam discordiam eligendo quendam Adolffum, filium Adolffi, fratris Gerlaci archiepiscopi predefuncti de Nassaw, puerum videlicet octodecennem, non tam^e moribus, obedientia tamen^e imbutum; promissis et muneribus, ut dicitur, predicti electores subornati; maior autem et sanior pars canonicorum elegerunt seu postularunt Cunonem de Falckenstein archiepiscopum Treverensem. Ex qua dissensione magna pericula et incommoda in episcopatu sunt exorta. Predones enim circumquaque sedentes erecti sunt et nemini pepercerunt, nec fuit aliqua differentia hostium seu amicorum: unusquisque qui prevaluit alium spoliabat et fugabat. Tunc ve omnibus rurensibus circumquaque habitantibus, quia tam religiosi quam seculares indifferenter predabantur, etiam moniales et monachi quorumcumque ordinum! Tunc concremata est villa Flerßheim per latrunculos Ryffenberg, et Eschbach² et multe alie ville. Tunc confortati sunt filii iniquitatis, predones, raptores, qui milites et armigeri olim dicebantur, cuiusmodi nomina omnino portare iam non sunt digni, et tam malus status³ ortus est in terra, sicut ulla hominum etas poterat meminisse.

Eodem tempore Cuno archiepiscopus Treverensis cum auxilio civitatum Coloniensis¹, Aquensis et aliarum circumiacentium obsedit territorium comitis de Wiede³ et baronum Ysenburgensium; terras, castra, opida, villas eorundem potenti manu devastavit propter predam, quam predictus comes cum auxilio Ysenburgensium contra multos mercatores et civitatum Rhenensium incolas in ducatu sive conductu dicti archiepiscopi transeuntes fecerat et exercuerat, que quidem preda ad⁴ 150 milia florenorum se extendebat. Tandem predicti raptores ad gratiam dicti archiepiscopi se et sua contulerunt, et sic,

a) aliquod c. b) exanimus c. c) ita corr. (manus A vel B) ex Magno. d) eadem manus corr. pro assumpsit c. e) pro tam, tamen bis in cod. tñ vel tñ; Ioannis I, p. 680. corr. nondum, tamen. f) in Colon c. g) a c., corr. W.

1) *Henricus Beyer de Boppard. V. Catal. decanorum ap. Ioannem II, p. 302.*
 2) *Latrunculi erant milites de castro Reifenberg apud montem Feldberg sito; Floersheim ad Moenum ab orientali parte Maguntiae; Eschbach prope Usingen in Nassovia.* 3) *Comes de Wied.*

(---) Hirtzman, S. N. 8364 (18...)
 = c. *Melita* eller et en *Andropogonaceae* i *Magna* - *Sten...* gade i *Mogano*
 i en *Lev...* i *et* *virk* *græs*
Gesler *Tredje* *af*
 i *assumptis* *relativ* *et* *assumptis*.

(---) *Melita* *et* *Melita* (---)

et *ad* [---]
 et *ad*

Melita *inconspua*

[---]
et *ad*

Melita *et* *Melita* *Günther* III 2743/44 *Grz* 106-108, *Limb. Chron.* 162, *Mitt. a. S.*
B. A. Köln *St. 9*, 59.

et *ad* *et* *Limb. Chron.* 162. (12730 *Chron. f. 162*)

: [---] *Melita*: *C. L.*
 [X.Y.]

Limb. Chron. 162 Note c.: *hier* *hast* *describen* *am* *et* *et* *et*

x Pts.: obscurus

c. b.: *Ephedra*. *Northson*, *Mulherson*,
D.: Dr. Dünning Chron. u. Botte hat die Züchter in der ersten;
ke Limb. Chron. ebenfalls, *Jan 2 1872*.
S. 57.

cf. *Thelus* S. 43

[*Jan 2 1872*
by hand]

21/2

x b. *specimens de* *Symplocarpos Gallicus* *Jan 2 1872*
by hand *cf. *Thelus* S. 43*

datis obsidibus de restituendis ablati^s; fuerunt invicem pacificati. 1371.

In diebus illis incole Erfordenses, Northusenses^s, Mulhusenses^{aa}, comites de Swartzberg, Hoenstein¹ et alii circum-sedentes obsederunt castrum Hantstein² manu valida, volentes predones dicti castrum extirpare. Cum essent autem in obsidione neminem metuentes, irruiit super eos ex inproviso dux Otto de Brunswig cum equitibus quingentis lanceatis et quatuor milibus rusticis armatis; alios captivavit, alios interfecit, alios vulnerando fugavit, quia non erant premuniti nec armati, neque dictum ducem formidabant, quia non erat hostis eorum; quia, ut dicitur, statim ut literam diffidationis eis misit, et iam a primo legeretur, repente oppressit eos ex inproviso proditorie³. Hoc fecit, quia modica erat in eo veritas vel iusticia, et sic iniuste turbavit eos.

*Postea in mense Maio papa ex intercessione et voluntate imperatoris ordinavit Iohannem episcopum Argentinensem in archiepiscopum Maguntinum⁴, in cuius locum subrogavit episcopum Spirensen, in locum eiusdem^a Adolfum de Nassaw electum a minori parte capituli Maguntini, ut predictur, subrogando⁴. *f. 110. X

Avinione fuit magna pestilencia, in qua plus quam sexcenti scolares et clerici pro gratia ibidem commorantes de Alamania interierunt. Et ista gratia fuit omnibus pauperibus quasi inutilis, quia, quicumque habuit et dare voluit, gratiam qualemcumque voluit secundum eciam donorum qualitatem impetravit.

Predictus Iohannes archiepiscopus, de Sympole⁵, natione^b Gallicus, nomine Iohannes, puer moribus, statura procerus, regimini inhabilis, nullius momenti fuit. Tunc erecti sunt omnes predones et castrorum habitatores; rapientes et incen-

a) in cuius locum eiusdem c. et cuius cum W. deleri. b) natione de . . Gallicus c.; manus B correxit ut supra. *V. m. e. d. m. i. e. n. s. e.*

1) Comitatus Hohenstein Eichsfeldiae prope Nordhausen, et castrum H. a septentrione prope Neustadt. 2) Hanstein, castrum prope Heiligenstadt, feudum Moguntinum erat in vicecomitatu Rusteberg; Gudenus, Cod. I, 892. III, 208. 3) Cf. Chron. Limb. c. 85. 4) Iohannes de Luxemburg antea erat episcopus Argentinensis 1366—1371. Lambertus de Burn, primum episcopus Spirensis, ei successit Argentiniae ('Städtechron.' IX, p. 1059), et huic Spirae Adolfus de Nassowe. . . 5) Comes de St. Pol. Cf. Chron. Limb. c. 89: Unde Johan erzeb. zu Menze, der was bruder des vurgenanten greben von Simpaule, wi wol doch daz he ein Wal was, et epitaphium apud Ioannem I, p. 683: A. 1373. pridie nonas Aprilis Ioannes de Lutzelburg, Sancti Pauli comes, Argentinensis ep. primum, deinde Mog. archiep. Ceterum similiter naturae et indolis hominis lineamenta adumbrat Koenigshofen p. 675.

pl. 1.
26
dentes, nulli pepercerunt tunc de omnibus extra municiones morantibus. Latrunculi de Ryffenberg terram ecclesie Moguntine devastabant nullo prohibente^a.

1894,
Dec. 25.
Eo tempore magna terrarum^a dissensio vertebatur inter imperatorem et regem Ungarie pro regno Polonie, quod^b propter obitum regis Cracoviensis defuncti nuper vacare videbatur¹. Hoc regnum postea Schirial scismaticus rex Liteanorum est adeptus; migravit anno 94^{or} nativitatibus Christi².

* f. 110.
In illo tempore duo monachi ordinis sancti Benedicti et monasterii Sancti Albani vulneraverunt in civitate Maguntina quendam militem nomine Petrum de Geißpöfheim, qui predictum monasterium rapinis, incendiis et captivitatibus multimode molestabat. Iidem vero monachi ex post: ad ecclesiam Maguntinam confugerunt. Unde cives Moguntinenses indignati, dicentes quod dictus miles in eorum conductu et pace civitatem Mogunciam esset ingressus, et convocato communi concilio, miserunt magistrorum civium cum ingenti strepitu ad dictam ecclesiam; qui disrumpentes cum violentia seras ipsius ecclesie, monachos extraxerunt, captivos per civitatem ducendo ipsos turri dicta Muleport³ manciparunt; et sic ecclesiam ipsam temere violarunt, dicte ecclesie antiquam libertatem et prerogativam specialem^a minime attendentes. Et quia non erat rector, unusquisque quod sibi bonum videbatur faciebat. Vacabat sedes Moguntina⁴.

Eo tempore papa Gregorius ordinavit 12 cardinales⁵.

Eo tempore in Hassia opido Fritzlar et in Westvalia erat magna pestilentia epidimiarum, in Argentina pestilentia dissenteriarum.

Eo tempore imperator Karolus expeditionem magnam fecit in marciam Brandenburgensem et regnum Polonie: tandem . . . omnibus inde recessit, vendicans sibi et suis heredibus predictam marchiam, marchioni recompensam de quadam alia terra faciendo⁶.

a) tunc de omnibus — prohibente minore scriptura add. c. b) ꝛ c. c) LXXXXIX, ex errore librarii pro LXXXXIV. c.

1) Casimirus Magnus rex Polonie obiit a. 1370, Nov. 5, cui successit filius sororis, Ludovicus Magnus rex Ungarie. 2) Schirial est Skirgiello, princeps Lituaniae, frater Wladislai Jagellonis regis Polonie, mortuus a. 1394, die nativitatibus Christi. Caro, 'Gesch. Polens' III, 188. 3) 'Mühlenspforte', quae ad molendina Rheni ducebat. Schaab, 'Gesch. der Stadt Mainz' I, p. 196. 4) Propter imbecillitatem archiep. Iohannis. 5) Cf. Vitam Gregorii XI, p. 427, ubi 12 cardinalium nomina tradita sunt. 6) Bellum Karoli IV. contra Ottonem marchionem Brandenburgensem, cui Ludovicus rex Ungarie coniunctus erat, gerebatur mensibus Iulii et Augusti a. 1371; cf. Böhmer-Huber, p. 413. Marchia Bohemiae

* Hs.: De terrarum
D.: Ferrarum
London Wges (Kontakthof)

* Hs.: Lxxxxix

Uemingh. 107.

* Hs.: Feipapipia

* D.: ex proposito

ex p... ..

yl- 72710 (Or. Decemb. My Genes.)

* Buchend... ..
J. m. hat... ..
(... ..) ... ..
* D.: Hesse. Lyl. s. Ausföhrung | Die Hs. hat übrigens... ..
Fritzlar

* ... ..

...

x/16. ... 2 ...
... ..

= d. (alt) - 03
C

1. ... ..

2. ... ..

... XXX

3. ... ..

... ..

x/4. ... ..
... ..
... ..

Tunc fuit estas siccissima et calida transiens sine tonitruo et fulgure nocente.

Eo tempore cives Lüneburgenses ceperunt de latrunculis militibus magnum exercitum. . . qui eorum opidum irruerunt, quos pro maiori parte decapitabant¹.

In Augusto factum est bellum inter duces Brabancie^a et Gulche, et dux Brabancie succubuit et captivatus est, et multi comites domini provinciarum et barones cum eo; et occisi sunt de militibus et armigeris circa mille trecenti^b; et fuerunt de exercitu utriusque partis decies mille viri ad arma nati^c. In hoc bello obiit dux Gelrie².

³ Et circa hoc tempus facta est clades in Colonia lanificum⁴, p. 111. per cives antiquiores Colonienses, quia lanifices volebant omnibus dominari, etiam iurisdictionem deprimere⁵.

Eodem tempore crevit vinum dulce et modicum valde et preciosum. Carrata communis . . .⁶ solvebat 30 libras hellensium.

In illis diebus obiit Iohannes comes de Nassaw, frater Gerlaci archiepiscopi premortui.

Circa festum Andree venit legatus Alamaniam a curia^{Nov. 30.} Romana, videlicet patriarcha Alexandrinus, fungens legatione ad imperatorem et regem Hungarie et alia. Hic multam habuit potestatem a papa ad colligendam pecuniam; hic relaxavit interdictum, quod hucusque servabatur in Moguntia⁷ propter violationem ecclesie Moguntine per cives factam, ut est prescriptum.

Anno 72. hyems fuit asperrima cum multis nivibus, durans pene usque festum Gregorii.

Circa finem Februarii mensis⁸ incole Rinckaw cum capiteo eorum dicto Ditzla diluculo irruerunt castrum Delklicheim⁹ expugnantes, diripientes quicquid ibi invenerunt, et idem^f funditus concremantes, Wildericum eius dominum ibi

a) Brobancie bis c., hac et sequenti linea. a) carmaniet c. d) W. suppi. crementl. Bodmann c. p. 809.

b) trecentos e. e) mensem c.

c) sic. corr. W. pro eandem c., emend.

regno concessa est Fürstenwaldae a. 1373, Aug. 18; cf. l. l. Reg. nr. 5222—24.

1) Incurio militum ducis Magni die 21. Oct. 1371. in urbem Lüneburg per cives propulsata et vindicata est.

2) Proelium ad Baesweiler die 22. Aug. 1371. Koelhoff Chr. ('Städtechron. Cöln' XIV), p. 702. Eduardus dux Geldriae, qui cum Guilelmo Iuliacensi victoriam de Wenzeslao duce Brabanciae reportavit a quodam curialium suorum vindictae causa occisus est, ib. p. 708. Idem breviter refert Chron. Lubicense, 'Städtechron. Lübeck' XIX, p. 545. De aliis auctoribus cf. Böhmer-Huber, p. 588. 3) Clades textorum Coloniae die 20. Nov. 1371. 'Städte-Chr. Cöln' XII, p. 239. et Chron. Limb. c. 90. 4) Delkenheim prope Castel.

reperitum secum captivum ducentes, propter predas quas^a fecit et tenuit raptores.

Circa idem tempus Emcho comes Lyningen, civitates Maguncia, Wormatia et Spira^b fecerunt invicem pacem communem, conducentes centum^c octoginta viros lanceatos et galeatos, qui^d . . . debent eum defensare.

*f. 111'. Circa idem tempus Rhenus inundaverat maxime ex nivibus liquefactis, quia antea in multis annis non est visa tanta nix sicut in isto hyeme.

April. 23. Circa festum Georgii, cum antea fuisset gelidissima aura, ita ut omnes timerent de pernicie vinearum, arborum et frugum, tunc incepit aura mutari, et cepit aura suavissima et calidissima, ita ut vinee et arbores et omnia sementa cum impetu pollarent et florerent absque spe^e vivencium, et botri multiplicati sunt in vineis; siligo tamen tenuissima propter durum hyemem.

Mai. 16. Deinde circa festum pentecostes imperator Karolus fuit Maguncie et elector^{is} imperii¹. Tunc suscepit archiepiscopus Coloniensis² ducatum Westvalie tanquam feudum ab imperatore, presentibus multis principibus dominis terrarum et comitibus.

Eodem tempore Iohannes archiepiscopus Moguntinus quadam feria quinta intravit civitatem Moguntinam, et honestissime susceptus a civibus . . . Tunc obvium habuit imperatorem et multos principes.

Eodem die quando⁴ fuit susceptus, de vespere ortus est multus tumultus in civitate contra Bohemos, quia quibusdam garcionibus Alamannis et Bohemis in ludo tesserarum⁵ rixantibus ortus est clamor, quod Bohemi fecissent insidias civitati⁶, quamvis non esset in re. Tunc concurrerunt^h ad arma omnes mechanici vinolenti⁷ potali iussu magistrorum civium, et quidam ex eis irruerunt¹ curiam dictam Dirgarten³, videlicet emunitatem archiepiscopi, ubi Bohemi conversabantur in servitio imperatricis, que illa hora extra civitatem in quodam orto spaciabatur, et illi nequam cum fustibus et securibus effre-

*f. 112.

a) quam c. b) Magunciam, Wormatiam et Spiram c. c) centos c. d) qui huius pater debent eum c. W. emend. qui huiusmodi pacem deberent. G. W. proponit qui huius provincie debent pacem. e) speite c.; W. emend. spe tunc. f) ut ingeniosse emend. W. pro in . . . cassum c. g) civitate c. h) concurrerant c. i) irruerunt c.

1) Reg. Karoli IV. nr. 5043—5076. inde a 24. Maii usque ad 8. Iunii.
2) Archiep. Fridericus III. de Saarwerden. 3) 'Thiergarten' curia episcopalis prope cathedralem. 'Städte-Chron. Mainz' XVII, p. 350.

* H. 9

~~~~~  
\* H.: qui h[ab]et helicem?

\* D.: specimen

~~~~~  
* H.: ...

* D.: a civitate Moguntinis, vicium habuit imperatorum

* H.: garrulitas

{
 2. 1. 134
 2. 1. 134
 2. 1. 134

x/a

x/1000
an Lamb's work

x/16. at ...

[unclear]

V [Numburgensis]
yl 33,16

x/1

x/1000

ed.: Almeriam V [Klammern]
ed.: Votomio ex. Habes 1.579
Mass. UB. Ms. 3397
[unclear]

ed.: -- reconciliator imp. Moguncii -- ten Kaiser
[unclear]

Rem 11. Juli v. Ehrlich und Mg. Zürich, was dort 12.10. Juli (19.: Miltenberg. Habes 2.484.784
a. yf. B-H m. 590f
[unclear] 1.30f
Mainz, yf.

V 29/6
Dafman!

gerunt ianuas et portas emunitatis⁷ predicte, interficientes a^a. . . Bohemos quos poterant invenire, et etiam cameram sive cubile imperatricis violenter destructis/portis intraverunt, et quos poterant ibi invenire tunc in lecto et subtus lectum imperatricis occiderunt de Bohemis, rapientes etiam quedam de clenodiis imperatricis. Unde imperator et imperatrix multum indignati sunt, altera die summo mane recesserunt. Etiam omnes honesti cives ex illo facto multum dolebant^b, et postea multos de illis occisoribus captivarunt, et tres in curia ante dictam emunitatem decapitarunt, aliis dimissis¹.

Eo tempore imperator pacificavit duces Brabancie et *Gulich*^c, ita ut dux Brabancie de vinculis et captivitate ducis Gulich liberaretur^d. . . Et tunc Colonie fuit susceptus Fridericus, filius comitis de Sarwerde, archiepiscopus Coloniensis². Tunc etiam obiit Albertus episcopus Herbipolensis⁴.

Et factus^e est terremotus magnus in Basilea, ita quod pars templi maioris et altarum ecclesiarum caderet, et multa edificia destructa fuerunt.

Postea obtinuit episcopatum Herbipolensem quidam de comitibus Swartzburg, qui ante fuit episcopus^f. . .

Circa idem tempus vel paulo ante Tartari pagani invaserunt regnum Polonie; opidum pulchrum Lademar in Russia situm^g expugnaverunt, occidentes^h et secum ducentes homines ibi inventos¹.

Circa idem tempus misit papa Gregorius legatum versus¹, videlicet Heliam de Drodomo² cantorem³ ~~Xantensem~~ ad exigendam decimam a clericis, et non obtinuit. Et iste legatus habuit potestatem conferendi beneficia vacantia iuxta statuta Lateranensis concilii et multo ampliorem; et fuit a clero appellatum.

In mense Julio reconciliabat^h imperator omnes . . .

Circa idem tempus facta est conspiratio multorum baronum nobilium et militum contra langravium Hassie, quorum capita-

a) a parte suppl. Schaab in his verbis excerptis I, p. 330, non ita Iohanne I, p. 682.
b) dolebat c. c) Gulich in lacuna posui. d) libaretur a. e) facta c.
f) secum c. g) gilaam c. h) reconciliabatur c.

1) Cf. de hac re Böhmer-Huber, Reg. p. 421, ubi locus ex Benessio laudatur. 2) Böhmer-Huber p. 422, et nr. 5088. 3) Introitus archiep. Friderici III. die Iunii 21; cf. Annales Colon. 'Städtechron. Cöln' XIII, p. 40. 4) Albertus comes de Hohenlohe episc. Herbipolensis obiit a. 1372, Iun. 27. 5) Gerhardus comes de Schwarzburg, antea episcopus Naumburgensis. 6) Castrum Wladimir a Littuanis expugnatum et dirutum est. Caro, 'Gesch. v. Polen' II, p. 375.

neus fuit Otto dux Brunswicensis, filiaſter lantgravii¹. Qui intraverunt cum potenti^a manu terram Haſſie, incendentes et rapientes quicquid invenerunt. Ipſe autem lantgravius cum marggraviſo Miſnensi iſpis viriliter reſiſtebat, et inde pauperes rurenſes male torquebantur. In illa ſeditione captus eſt Heinricus Spiegel episcopus Padebornensis² per amicos lantgravii; qui tandem ſe redemit pretio et ſervicio.

In autumpno proxime ſequenti crevit tanta copia vini, quod vix homines poterant habere vaſa; et omnia celleraria impleta ſunt, que prius erant penitus evacuata. Tunc tempora tam bona inceperunt fieri, quod plauſtrum vini ſolvebat 8 libras, maldrum ſiliginis 9 ſolidos hallenſes; et tempus precedens durum nullum reliquit poſt ſe veſtigium.

Anno 73. Adolſus episcopus Spirensis, eodem tempore mortuo archiepiscopo Maguntino Iohanne, in administratorem eccleſie *Maguntinensis* et archiepiscopum communiter a capitulo poſtulatſus recipitur, qui prius fuerat electus, ut preſcriptum eſt. (f. 26/4. f. 27 m)

Item tunc Gregorius papa diu diſtulit confirmationem predicti archiepiscopi imperatore impediēte^b et ſcribente pro episcopo Bambergensi, qui fuit natione marchio Miſnensis³.

Eo tempore papa Gregorius agebat bellum cottidie^c contra dominos Barlabonem et Galiacium dominos Mediolanenſes; habens 4000 lanciatos ſub ſuis ſtipendiis, quibus omni mense diſtribuit pro ſtipendiis 90^d milia florenorum⁴. Ad illud bellum papa queſivit pecuniam de toto mundo christiano, et non ſufficiebat ſibi; neque quicquam utile egit contra predictos barbaros; quamvis omnes pauperes et divites clericos. ^f et omnia beneficia reſervaret pro extorsione pecuniarum, minime ſecundum^e euangelium dictum: *Esto conſcienſiens adverſario^f etc. et nolite pugnare etc.* et quod dictum fuit beato Petro: *Mitte gladium in vaginam.* Martinus dixit: *Christi miles ſum: mihi pugnare non licet.*

Matth. 5, 25

Ioann.

18, 11

a) potencia, c., em. W. b) ita corr. cum W. pro imperatoris impedimento c.
c) coeliſt' c., ſicut et infra f. 117. d) pro XC c. legendum eſt XC; cf. Gaſatae Chron.
Regiense ad a. 1373 (Muratori SS. XVIII) p. 80: inventique (Galatiſus) eum habentem
centum millia ducatorum — pro pagis mille lancearum pro quinque menſibus.
e) praeſiſitionem in lacuna poſui. f) adver c., cum W. ſuppl. ex euang. Matthaei 5, 25.

1) Otto cognominatus 'der Quade', nepos landgravii Heinrici Ferrei, nomine matris poſtulavit Haſſiam et foedere cum ſocietate equeſtri Stellae ſive Stelligerorum ('Sternen') inito, bellum contra ſeniores landgravium et eius ſucceſſorem designatum Hermannum ſuſcepit. V. diligenter deſcriptionem huius belli apud M. Landau, 'Die Rittergeſellſchaften in Heſſen', et Lindner, 'Geſch. des D. Reichs unter K. Wenzel, I, p. 420. 2) Heinricus III. (de Spiegel) episc. a. 1361—1380. ſocius erat Stellatorum. Landau l. l. p. 52. 3) Ludovicus marchio Miſnensis inde ab a. 1366. episc. Bambergensis. 4) Cf. Vitam Gregorii XI. p. 430.

n. d.: hallensium

n. s.: Hoffm. (sylv. h. h.?)

n. i.: idem

n. h.: Moguntin

x H. ... .. cingulata, occidentia

ca. Hoffm.

x H. ... .. Hoffm. ... ..
... ..
... ..

is p. ...

To: ... .. excoarctat (m. 60, 66, 77, 81, 115) excoarctat (m. 76)

x ... ..

x ...

... ..

Notandum quod anno 74. circa epiphaniam Domini et
Jan. 6. ante festum epiphanie oritur magnus et austerus ventus
mixtus pluviis, qui venit a septentrione, deiciens tegmina et
quedam debilia edificia. Sopito tali vento, venit diluuium
aquarum valde magnum, quale visum non fuit ab anno 44.^a,
quando fuit simile, sed maius diluuium et inundacio aquarum
quam predictum secundum hos versus:

1344.

M post e triplum xl et ii duplicatum

Diluuium vehemens fit, mala multa ferens, v. 183?

Kal. 21.

Praxedis^b festo; cuius facti memor esto!¹

Predictum diluuium fuit ipso die epiphanie Domini, et
circa idem tempus et omnis terra erat aquis occupata preter
montana; in Maguncja replevit aqua omnia celleraria et domus
in planis sitas^c; et scola sancte Marie ad Gradus^d et omnia
celleraria ibidem erant aquis Rheni copiosè referta, et fluxit
aqua usque ad . . . gradum eiusdem ecclesie.

*f. 114.

*Circa illud tempus erat tanta copia vinorum et frumen-
torum, quod pro nichilo reputabatur, et contigit eo tempore
quod infra scribitur: quidam vasorum ligator de opido Pingu-
ensi emit tria^a plaustra vini pro novem libris hallensium et
2 B in publico foro, et reduxit domum, et vina extraxit de
vasis, et replevit dolia que habebat et vasa reformavit, et
quodlibet vas pro tribus libris vendidit; et sic vinum gratis
quasi habebat, quamlibet carratam pro sex hell.⁴ reservabat³.

[Nota anno 1426. solvit unum vas 4 libras; vinum fuit
bonum, mensura pro 2 hallensibus, blada eciam in copia.]⁴

a) xxxiii c.; corr. cum G. W. secundum versus sequentes.
dum f. 147' (vide infra), ubi idem versus repetiti sunt.

b) Proximo c., em. secun-
dum f. 147' (vide supra), ubi idem versus repetiti sunt.

c) sita c. d) idem c.;

numerum legendum esse, recte monuit W.

dissoluta est. Otto dux Brunswic. non prius quam ineunte Iulio a. 1375.
pacem cum landgraviis fecit, sed eius affinis et socius Gotfridus de
Zigenhain bellum continuabat. V. Landau l. c. p. 63 sq. 1) Hi versus
spectant ad magnum diluuium a. 1344, quod Chron. Limb. c. 9. com-
memorat, diem 25. m. Iulii indicans. Wyss e verbis antecedentibus
quale visum non fuit ab anno 33, pro anno emendans annis, con-
clusit, haec a. 1377 (1344 + 33) scripta fuisse, sed error librarii haud
dubie numero ordinali 33 irrepsit. 2) Ecclesia 'Liebfrauenkirche'
prope cathedralem versus Rhenum. 3) Si tria plaustra vini 9 libris
hall. et 2 solidis constabant et ligator, qui ea emit, pro meris doliis
9 libras accepit, vinum per se ipsum non magis quam 2 sol. constabat,
et si singulas carratas pretio 6 hall. ille tenebat, solidus iam tunc tem-
poris Moguntiae non pro 12, sed 9 hall. (18 = 2 sol.) computabatur. Cf.
'Städtechron. Mainz' XVII, p. 146. et de monetarum ratione XVIII, 2,
p. 93. 4) Verba uncis inclusa, quibus pretium vini a. 1426. com-
parationis causa indicatur, haud dubie a continuatore chronici in-
serta sunt.

1. Ein Kreis um μ mit Radius σ im $\mathbb{R}^2$

g. $\mu = 0$

- $\sigma = 1$

σ

μ

σ

1. Ein Kreis um μ mit Radius σ im $\mathbb{R}^2$

σ

Retulerunt quidam viatores veraces, quod in quibusdam partibus circa Elsaciam^a et Suetiam^c erupit . . . inundacio aquarum, quod quasdam villas penitus deleuit, et in partibus inferioribus circa Hollandiam^d Selandiam mare intumuit et fines suos transgressum^b multa terrarum spacia occupavit¹.

Recedente et diminuto diluuiio, instetit^c durum frigus circa festum Prisce virginis; postea circa festum conversionis Pauli iterum aque intumuerunt, et crevit Rhenus circa pristinum diluuium usque ad unum palmum, quapropter precium annone et vini cepit ascendere, silig^o pro 14^a sol^o plaustrum^o vini . . . pro 14 flor. emebatur.

Item circa dominicam Estomich^o tam horribilis inundancia aquarum effluxit, quod priores inundaciones validissime transcendebat, eciam quod non fuit simile diluuium per quemquam tunc viventem visum; unde multa incommoda contingebant, vineas, fruges et edificia horribiliter devastans et multos homines et pecora domestica et silvestres suffocans.

Postea cum papa Gregorius recepisset 22 milia flor^o quos Adolfus episcopus, de quo prius dictum est, sibi nomine decime a clero diocesis Moguntine et a se ipso procuraverat et misit, et cum iam predictus Adolfus firmiter putaret, se confirmari per papam: idem papa deludendo ipsum, quamvis antea semper sibi bonum finem spondidisset, ipso amoto, providit Ludovico Bambergensi episcopo de sede Moguntina, Et quales inde insolencie, pericula, mala et incommoda in Alamania sunt exorta, videat Deus et iudicet auctores tanti mali. Contra predictam promotionem viriliter opposuit se Adolfus episcopus predictus, cui fuerunt subsidiosi domini Coloniensis et Treverensis Cuno egregius archiepiscopi, capitulum Moguntinum^{*} et quidam nobiles de societate Stellarum, quorum tanta fuit multitudo, ut eciam imperator ipsos posset formidare.

Eo tempore fuit magna pestilencia Avinione, ita ut pene omnes advene ibidem commorantes fugerent a curia, sic eciam papa et cardinales; et mortui sunt multi cardinales et circa 14².

^{*} Male haec verba Schaab l. c. p. 334. legit et distinxit: capitaneus, Moguntini, unde etiam apud Boehmer, Fontes IV, p. 373. sic repetita sunt.

a) Elsacium c. b) transgressus c. c) instetur c., cum W. em. d) ipse c.

1) De diluuiio a. 1374. in Elsatia referunt Matth. Nuwenb. ed. Studer p. 215. et Koenigshofen 'Städtechron.' LX, p. 866, item Chron. Limb. c. 96: donerstages vur fastnacht da was eine große flut uf erden. V. quas Wyss ad hunc locum adnotavit. 2) Cf. Vitam Gregorii XI. p. 432.

Et ibidem tunc et sequenti tempore fuit caristia tanta presura^a, quod . . . que se extendit ad alterum dimidium^b maldrum, mense Mag. solvebat 12 flor. auri currentis^c. Adhuc papa omnia beneficia petentibus reservabat et reservato imponebat centum flor. . . ad cameram. *xij*

*f. 115.
Mas. 21.

*In hoc tempore circa dies penthecostes^d navis quedam perit in Mogano circa villam Kelstirbach¹. Ibi perierunt circa centum homines de validis viris, mulieribus et infantibus, qui hinc inde reperti et sepulti, et fuerunt de diversis partibus Rheni.

Circa predictos dies perierunt multi homines ex resolutione nubis pluviose cadentis in loco dicto.

Ann. 15.

Circa festum Viti et Modesti fuit tempus valde pluviosum, durans per multos dies tempore quo vinee floruerunt, et usque ad mensem Augusti obtinuit terram nubilosus et pluviosus aer, unde vinum et frumentum valde perierunt.

Item predicto tempore succubuerunt opidani Fridbergenses occisi et captivati a Philippo iuniori de Falckenstein², quia volebant defendere ipsi opidani predam pecudum suarum per quosdam latrunculos factam, et sic inciderunt in manus dicti domini Philippi.

Eo tempore invaserunt Wedderabiam multi latrunculi de . . . quorum circa 100 sunt captivati ab castris³ Fridbergensi domino de . . . *de.*

In mense Augusto facta est tanta capcio piscium, que magna fuerat penitus . . . et quod prius pro uno floreno, nunc pro uno turonense in foro piscali poterat emi.

In mense Augusto Adolfus electus archiepiscopus transulit se cum magno armatorum comitatu ad partes Hassie, Westvalie, Saxonie et alibi, ubi erant munitiones ecclesie Moguntine⁴; et omnes fecerunt sibi homagium, respuentes Ludovicum, quem papa ordinaverat archiepiscopum Moguntinum, et orte sunt . . . gwerre⁴ inter ipsum et marggravios.

In Augusto accidit miraculosum, quod memoriam hominum amplius transcendebat. In partibus . . . Traiectensium, in Colonia et Brabancia^a et in vicino quedam furia invasit multos homines utriusque sexus infra senium constitutos, videlicet quod ipsi saltabant, corizabant cum risu et vocifera-

a) pro t. p. W. suspicatur tam pessima. b) hic aliquid excidisse apparet. c) penitus aboleret c.; W. proposuit post piscium, ubi quidem non est lacuna, ut caristiam inserere, tum aboleret recte se haberet. d) gewerre c. Ioannis I, p. 690. supplet graves guerras.

1) Kelsterbach ad Moenum fl. infra Hochst. 2) Falckenstein ad montem Taanum a meridionali et occidentali parte Friedbergae in Wetteravia.

non Rante: Caristia maxima
 x 1/2: D.: Ram. [E. & B. Buchh. 7. 9. que
 D.: caristia, que se extendit ad alterum dimidium anni (!) currentis
 tanta pressura, quot maltrum mensure Maguntine solvat III (!) flor.
 nos.
 x 1/2: flor [cum f. o. s. 6. Buchh.] et camera
 [solvent]
 - G. d. x
 x 1/2: fin om

(M.: Xij)
 Etiam expressio in hactenus
 hinc hinc hinc vix exp.
 ab u. 7. flor. 22

D.: x. limb. chron. 266, Bayer Hen. M. 1875.

x. D.: latunculi de circuitu ... ab ^{h.: caristia} castrensibus Frithbeyensibus, anno
 de Henest ... (x. 1796)
 D. h.: de Triste, l. c. 9. Buchh. 7. 9. [Reim] -- --
 x. h.: Frithbey cum Henest ...
 D.: ut Hugo: captio p., quot caristiam, que -- -- penitus aboleret

- Maguntin

[maxima]
 e sur [Ramm ... Buchh.] gerene
 a partibus [Ramm ... Buchh.] Trilecton
 x 1/2: Bro-
 (Wyn)
 D.: videlicet in partibus inferioribus, ut in Trilectonibus, in
 Colonia et Præbenis

2. circa [Raum f. 7. Buchst.]
Tisch

2. ...-H. Götz 2. 1742 Jun 22. (H. 4. 1742) 2. Jung nicht
da nicht 2/3 (Raum f. 4. Buchst.)
Joh

Misfey

2. B.: Bischöf (Raum f. 6. Buchst.)
(am 11. 1742)

2. 7. 1742

1742: 7

1742: 7

[y. l. d. s.]

tione maxima et de loco ad locum mocione et saltacione, in tantum quod, si non amici eorum ventres eorum strictis lonis constringebant, in se ipsis tabescebant et deficiebant, toto corporis vigore consumpto; sed tamen multi periculum mortis evaserunt. Cessante autem in eis huiusmodi furia, ad mentem revertebantur, et in bona memoria et confessione quidam evaserunt, alii perierunt. Predicti vero furibundi, si rubeum pannum vel calcios rostratos^a viderunt, ex hoc in maximam rabiem exarserunt propriisque manibus sciderunt¹. Item in quibusdam partibus terre et circa . . . iterum repullulant flagellatores.

Item in Octobri habitatores Riffenberg invaserunt castrum Konigstein, Philippum dominum ipsius castri cum tribus filiis suis ceperunt. Qui Philippus volens aufugere per murum, cecidit in fossatum et in brevi postea supervixit et miserabiliter vitam finivit². Sicut fecit, sic reddidit ipsi^b Dominus.

Et tempore Adolphi electus predictus profectus cum magno armatorum comitatu intravit terram marggraviorum Misnensium³ et comitiam de Schwartzburg, et cum potencia transivit vindicando inimicos suos marggravios et ipsorum auxilarios, quia ipsi marchiones dolo abstulerunt⁴ opida et castra, scilicet Saltza et Bischofsgottern⁵ ab ecclesia Moguntina. Sed postea Karolus rex Bohemus imperator fecit treugas inter ipsos: dictis opidis et castris⁶ in manibus suis pro iusticia receptis, transtulit se Magunquam⁷ et ibi, ut dicebatur, multa figmenta exponebat, eciam omnem libertatem ecclesiasticam, quantum in se erat, fultus⁸ ut dicebatur pape quoque Gregorii auctoritate, volens et tentans humiliare et longum esset dicere — ut possent obtinere machinationem sue voluntatis non propter tranquillitatem terre, sed ut omnia in adversitatem dimitteret; quod Deus avertat! quia modicum

a) rustratos c. b) ipsi posui in lacuna. c) supplivi cum Schaab in lacuna. d) dicta opida et castra c. e) sulcus c., corr. cum W. f) ¶ c.

1) Cf. de saltatoribus Coloniae a. 1374. Ann. Colon. 'Städtechr. XIII, Cöln', XIII, p. 41. Koelhoff, ib. XIV, p. 715. et Chron. Limburg. c. 97, cuius auctor prorsus prudenter sentit, haec addens: Unde fant man, daz ez duisserie was unde ketzerie, unde geschach umb geldes willen, daz ir endeiles frauwen unde manne in unkuscheit mochten leben unde di vollen zu bringen. 2) Chron. Limb. c. 105: Junker Philips herr zu Falkenstein unde der was genant der stüme von Falkenstein, nit daz he ein stume wer von reden, dan he was ein stome von werken. 3) Nunc Grossgottern ad fl. Unstrut prope Langensalza. 4) Karolus IV. Moguntiae commoratus est a. 1374, Oct. exeunte usque ad Nov. 14. Reg. p. 449.

376
X
1162
L. J. P. P.
H. J. P. P.
8472

¶ = gulden 14. 1172 f. 38

curavit pacem^c Alamanie, sed pater^a Bohemie^e, ut patet, quia ipse extunc Maguncie¹. . . predones undique fecerunt in circuitu rapinas, incendia, quod minime curabat, sed solum intendebat suo profectui^a et augmento regni Bohemorum, in desolatione positis^b cunctis opidis ad imperium pertinentibus.

Anno 75. orta est magna sedicio inter comitem de Lyningen, scultetum in Oppenheim et civitates Moguntiam, Wormatiam et Spiram. Postea circa festum nativitatis Iohannis Adolfus electus archiepiscopus invasit terram marchionum et Misnam cum magno exercitu, ceptans ipsos provocare ad bellum; sed non ausi fuerunt inire certamen; et stetit ibi multo tempore, donec marchiones, magno congregato^c exercitu. . . Tunc etiam fuit Avinione pestilencia^d calorum inaturalium^d, unde multi perierunt. Item fuit ibi magna caristia. Item comitive societates^e barbarorum christianorum ibidem residebant.

A principio Maii usque deinceps fuit calidissima aura, sole semper estuante, et fuit tantus calor sicut ulla meminit etas; eciam quod uve arefacte sunt in vitibus cum ipsis vitibus in multis partibus; *sed annona crevit multum bona et satis.

Tunc captus est Rupertus comes Nassaw, predo patrie, et dicti de Ryffenberg in Augusto, qui multas in patria sua fecerunt malicias. Et domina de Myntzenberg², relicta Philippi de Falckenstein, quem ipsi occiderunt³, cepit eos: ita Deus disposuit, alioquin magnum malum patrie machinassent. Dicitur, quod fuerunt federati cum episcopo Bambergensi contra^e Adolfum episcopum Maguntinensem electum.

Item tempore predicto, scilicet mensibus Maio, Iunio, Iulio et Augusto, fuit magna siccitas, sole semper estuante cum maximo ardore, et fuit tantus calor in terra, quod nullus hominum similem recordaretur⁴; et nisi Deus pluvias in Septembris⁵ initio misisset⁶, vinee periissent propter ariditatem.

Item circa predictum tempus Karolus imperator et marchiones Misnenses et multi alii principes et domini de Bohemia et circumquaque obsederunt Erfordiam cum magno exercitu, et resecarunt vineas et devastaverunt terram in . . . circumquaque: Adolfo electo archiepiscopo in civitate predicta existente et viriliter cum civibus reluctante; qui etiam ab

a) profectu e. b) positus posui in lacuna. c) congregatus e. d) Inatallu e.; W. suspicatur inguinalium. e) sic lac. explevi cum Bodmann. f) Septembris e.

1) Cf. p. 37, n. §. 4 supra p. 37.

2) Münzenberg in Wetteravia.

3) Vide

John (1809) note "Cronica" in "The" p. 116.

straxerunt marchionibus et eorum exercitui cottidianas^a predas in captivis et pecudibus et equis, ita quod marchiones ibi modicum profecerunt¹. Tandem imperator fecit treugas ad alterum dimidium annum, que tamen male servabantur. Et sic recesserunt quilibet ad propria².

Post hec Adolffus electus diffidavit Rupertum suum patrum^{b, s} et abstulit sibi castrum et munitionem^c et postea pacificati sunt.

* Circa predictum tempus quedam societas barbarorum^{Nov. 30} invasit Alamanniam et transtulit se Elsaciam cum duce eorum domino de Cussinis contra ducem Austrie⁴. Quorum ut veraciter dicitur fuit multitudo maxima, videlicet octo milia bene armatorum et cum vulgo et aliis suis sequacibus usque, ut veraciter referunt, ad 50 milia hominum, et dicebatur, quod ex iussu^e pape et imperatoris Alamanniam intrassent. Tunc fuit pestilencia epidimiarum in Erfordia et in tota Thuringia.

Circa festum Andree convenerunt^d contra dictos barbaros principes Alamannie, dux Austrie cum multis principibus et dominis terrarum suis vicinis, dux Rupertus⁵ et alii duces Bavarie, Adolffus archiepiscopus electus et de civitatibus magnus exercitus.

Hiis gestis, societas cessit transferens se ad partes superiores, pertransientes dictum Hawenstein⁶ ubi exercitus Alamanorum^e et ibidem quoddam castellum expugnarunt, ubi copia victualium inventa, se aliquamdiu, omnibus incolis occisis, retinuerunt. Interea prefectus patrimonio^f invasit Viterbium et terram circumsitam, quae fuit pape, quam Urbanus papa recuperaverat⁷. Tunc predictus dominus de

- a) cottidianas c. b) patrem c. c) in lacuna posui. d) convenerunt bis scr. c. e) Alamaneorum c. f) patrimonia c.

1) Cf. de hoc bello archiepiscoporum aemulantium et de obsidione Erfordiae Chron. Limb. c. 106. et Chron. Magdeb. 'Städtechr.' VII, p. 267.

2) Pactum est 6. Sept. apud Graefen-Tonna. Reg. Kar. IV. nr. 5500.

3) Archiepisc. Adolffus filius erat comitis Adolff de Nassowe, et Rupertus de Sonnenberg (prope Wiesbaden) huius frater eodem patre genitus ideoque patruus electi.

4) Cf. Koenigshofen p. 815. ad a. 1375: Von den andern Engelendern, et alios in adnot. laudatos scriptores cum epistolis civitatum; necnon Chron. Limb. c. 110. Dux Anglorum erat Enguerrand dominus de Coucy, qui hereditatem contra Albertum et Leopoldum duces Austriae arrogabat.

5) Princeps elector Rupertus I. Palatinus.

6) Cf. Iustinger, 'Berner Chronik' ed. Studer p. 141: Daz die Engelschen in daz lant kamen — also zugenit sie fir Basel heruf an den Houwenstein. Chron. Limb. l. l. 7) Cf. Vitae pap. p. 489: operante et procurante Francisco de Vico praefecto urbis, qui Viterbium et alia loca plura ad dictam ecclesiam pertinentia tunc detinens, tamquam eius hostis etc.

RTA: ... (y... 62, § 13 (...))

... ..

23

... ..

§ Hs.: Des ... D. ... ..

[... ..]

- D.: ... ..

Malle ...

...

...

D. ... ..
f.D.: non potuit vincere; tandem a conclusione recessit.

x.D.: in ... (Hs.: me = metior)

Hs.: primum

ad: primum (Mund. H. 100, des
primum list)

1000

ad: med. spec. pacificata
(-ata)

D. v. G. Reg. S. 113. (28 Aug 7)
F. v. L. Math. H. 100. F. v. L. H. 100.
12 287

11. 11. 11.
11. 11. 11.

xxvi

transportat

11. 11. 11.

adversarios, sed suis dispositis quibusdamque verbis minatoris prolatis, absque fine *se transtulit extra partes.

*f. 118.

In illo tempore multi barones, milites et armigeri, qui Adolfo archiepiscopo electo auxilium contra marchiones prestiterunt, volentes habere premium *laborum suorum, impetiverunt cives et homines ecclesie Maguntinensis; multa dampna ipsis intulerunt.

X

Cf. Ann. 7216/3. S. Pauli m. 1372. Riechen. a. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400.

Tunc etiam maxima lis est exorta inter archiepiscopum Coloniensem et civitatem ibidem, qui invicem multa dampna, incendia, captivaciones et homicidia perfecerunt. Auxilium prestiterunt archiepiscopo omnes provinciarum domini circumsedentes et civitates inferiores in communi pace confederate; sed comes de Marca, magna pecunia accepta, fuit cum civibus Coloniensibus. In mense Ianuario pacificatum est maximo cum periculo utriusque partis¹.

In Novembri sive Octobri mortuus est Herbordus de Hexheim laicus, prudentissimus consiliarius Cunonis archiepiscopi Treverensis; non fuit ei similis in terra illa in prudencia.

Misit imperator ad papam pro confirmatione filii sui Wentzlai in regno; quae non processit, Gregorio papa differente, donec Urbanus, ut eum sibi attraheret et principes electores, ipsum confirmavit; quod Clemens papa omnino cessavit quantum potuit².

X

Opida Suevie ad imperium pertinentia invaserunt terram domini de Wirtenberg³, auxiliatoris/imperatoris, *et destruxerunt 26 opida et munitiones ipsius, auferentes sibi spolia infinita, et multos captivos graves, divites et mediocres, secum tulerunt.

*f. 119.

Circa festum Michaelis Gregorius undecimus exiens ab Avinione⁴, transferens se Italiam pro acquirenda terra amissa, obligans palatium Avinionense^b et attinentia duci Burgundie, ut dicebatur, pro centum milibus florenorum, venitque ad regnum regine Neapolitane, ibique diu commoratus est.

Circa predictum tempus et preterito tempore fuerunt tempora valde bona, fertilia frumento et vino, quae pro

a) primū c.

b) Innnen c. *Innen*

1) Cf. Annales Colon. 'Städtechr. XIII. Cöln' p. 43. et Koelhoff ib. p. 720. Comes Engelbertus de Marca copias Colonienses ducebat. Pax facta est 1377, die S. Pauli, i. e. Ian. 25. 2) Urbanus VI. Wentzlaus electum probavit et regem pronunciavit a. 1378, m. Julio; ita et Clemens VII. adversarius papa m. Octobri. 'D. Reichstagsacten' I, p. 147 sq. 3) Comes Eberhardus. 4) Vita Gregorii XI. p. 438: Die decima tertia mensis Septembris a. 1376. de Avinione recessit.

(10)

modico^a reputabantur in Alamania. Sed pessimus incursum pre-
donum ubique surrexit, et fuit magna pestilencia in Lubecke¹.

Mart. 5. Anno 78. sexta ante Invocavit fuit susceptus rex Wen-
tzeslaus in Maguncia et aliis civitatibus².

Mart. 27. Anno 78. sabbato ante dominicam Letare moritur Gre-
gorius papa XI. in urbe Romana. Quo defuncto, Urbanus
April. 11. 18. papa sextus eligitur et in die palmarum confirmatur et in
die pasce coronatur; qui prius fuit archiepiscopus Barenensis,
non cardinalis. Ipse inherebat vestigiis Urbani quinti sui
predecessoris, hominis beatissimi, ut prima^b fronte dicebatur,
sed postea mirabilis inconstancie in factis suis.

*f. 119. Eodem anno magna fuit dissensio inter papam et cardi-
nales, quorum pauci astiterunt sibi; reliquorum aliqui dicebant,
quod non esset canonice electus aut creatus in papam, quia
coacti cardinales per Romanos ipsum creassent. Ipse . . .
papa cardinales qui ipsum elegerunt deposuit et alios creavit,
quia nolebant sibi obedire. Quo facto, omnes cardinales, qui
ipsum papam elegerant, concordarunt et alium papam, scilicet
cardinalem Gebinensem³, crearunt et Clemens VII. vocaverunt,

Nov. 1. et in die Omnium Sanctorum coronaverunt.

Anno predicto in estate magne gwerre aguntur inter
comitem de Wirtenberg et opida regalia Suevie^c, imperatore
Karolo hoc procurante. Dux Austrie⁴ confederatus fuit
opidis, que in multis actibus prosperata^d sunt contra dictum
comitem. Pacificata sunt hec in Augusto⁵.

In Octobri facta est treuga generalis prope Rhenum per
Rupertum ducem Bavarie et civitates Rheni Magunciam . .
et Spirenses⁷ et quosdam alios dominos terrarum ibidem⁶,
sed nichil valuit neque alicuius valoris fuit, quia predictus
dux fraudem meditatus^e est contra Adolffum.

Urbanus papa predictus confirmavit Wentzelaum regem
et pronuntiavit eum regem Romanorum in publico consi-
storio^f.

*f. 120. Item alia treuga in Wederabia per opida et dominos
Wederabie, que pro nichilo valuit; quia nemo fuit ex hoc
defensus, sed maiores⁶ insolencie predonum insurgabant.
Rupertus dux procuravit contra Adolffum archiepiscopum.

a) modica e.   b) primo c.   c) Suevia c.   d) prosperata c.   e) medicatus c.
f) maioris e.

1) Cf. 'Städtechr. XIX. Lübeck', p. 556.   2) Febr. 28. Spirae. Pelzel,
'Lebensgesch. K. Wenceslaus' I, p. 63.   3) Robertum de Geneva.   4) Leo-
poldus.   5) Norimbergae a. 1378, Aug. 30. Reg. nr. 5931.   6) Ad hanc
pacem spectat compensatio, quam Karolus IV. palatino Ruperto pro sum-
tibus et labore praestitit. 'D. Reichstagsacten' p. 210, nr. 1.   7) Vide
supra p. 41, n. 2.

18

... ..

Access 1, 1/2 - Rem...
[antem?]

D.: Clementine

... ..
D.: May, Hormacem et spiram (91. ~~...~~ 752)

Magnific... .. (90 and 81km Ponds 9,375)

...

Lincoln County, Iowa

1878

Lincoln County, Iowa

La: present

expl. canal. to river. Solms. co., Bismarck 4 x 449 :

c. 1878 comes to Solms equivalent. est. de civitate heteroplasia

ex. B. - H. (sup. up 2777)

n. 7478 (78498)

(224...)

1879

1878

Lincoln County, Iowa

Tunc papa predictus scripsit sub bulla sua Adolfo postu-
lato predicto inter cetera sic: *Nolumus te ignorare, quod
tibi totiens per iniuriam defraudato paterne compatimur,
sed tua decreta taliter intendimus.* . . .

Eodem tempore fuerunt in Alania tempora omni fer-
tilitate et habundancia frugum terre benignissime referta;
maldrum tritici solvebat 12 sol^o in Maguncia.

Circa Mathei festum papa Urbanus, volens sedare scisma ^{Sept. 21.}
et malum quod vertebatur inter episcopos Maguntinos, absolvit
Ludovicum de Missen a iuramento ecclesie Maguntine pre-
stito^a, et transtulit eum ab archiepiscopatu ad patriarchatum
Iherosolimitanum, et commendavit sibi ad hoc episcopatum
Camaracensem. Quod ipse Ludovicus et amici sui egre
ferentes [†]

In tempore illo circa festum Barbare opidani Wetzflari-
enses conglobati^b contra Iohannem de Solms dictum 'Spring-
indasleben', qui dictum opidum violenter obtinebat, ipsum
de munitione expulerunt.^c ^{Dec. 4.}

Circa tempus predictum fuit pestilentia in Suevia et
circa circumsa.

*Anno Domini millesimo 378, indictione prima, pontificatus [†] f. 120°.
domini Urbani sexti anno primo, in vigilia Andree apostoli ^{Nov. 29.}
in intempesta nocte moritur Karolus quartus imperator in
civitate Pragensi. Hic regnum Romanorum et Bohemie tenuit
multis annis, circiter 36^a.

Postea ipso die Thome Cantuariensis Rhenus est coagu-
latus glacie, quod transiebatur sicco pede circumquaque; qui
recessit in vigilia epiphanie Domini, videlicet octo diebus ^{Jan. 5.}
glacie penitus resoluta.

Anno Domini 1379. circa dominicam Esto michi Wen-
tzelaus rex venit Franckfordiam, ducens secum Ludovicum
. . .^c et mortuo patre suo Karolo imperatore ipse voluit
stabiliri in regno Romanorum. Et principes electionis impe-
rialis susceperunt ab eo feodalialia, et alii multi. Tunc venit
episcopus Parisiensis, missus a rege Franckorum, favente
Clementi pape contra Urbanum electo^d, ad suadendum regi
et principibus de adhesionem predicti Clementis; sed rex et
principes adhererunt Urbano pape predicto^s. ^{Febr. 20.}

a) prestito in lacuna suppl. cum W. b) conglobaer c. c) Lud. quam . . . et c.
d) contra — electo in marg. add. c.

1) Iohannes II. de Solms (1374—1405) Wetzlarium, cuius civis nobilis
erat, a. 1375. m. Iulio dolo in potestatem suam redegerat et hucusque
tenebat. Cf. Chron. Limb. c. 84. Landau, Ritterges. p. 72. 2) Pro
annis xxxvi legendum est xxxii sive xxxiii. 3) Cf. 'D. Reichstags-
acten' I, p. 226: Conventus Francofurti a. 1379, m. Febr. et Martio.

Urbanus papa restituit Ludovicum ad archiepiscopatum *Maguntinum*, quia ipse noluit esse patriarcha Iherosolimitanus, et tamen nichil obtinuit de munitionibus archiepiscopatus *Maguntini* nisi solum opidum *Saltza* in *Thuringia*, ubi se retinuit.

*f. 131. Clemens papa, ut dicitur, transtulit se *Avinionem* cum omnibus prioribus cardinalibus collegii et ibi se retinuit^a. Postea *Adolfus* postulatus accepit confirmationem et palleum a *Clemente* papa, magnas indulgentias ab eo recipiendo.

Illis temporibus magna fuit guerra inter episcopum *Metensem* et ducem *Lottingie*, qui episcopo^a multas intulit molestias et dampna; et inter marggravios et vasallos ecclesie *Maguntine* et ducem *Brunswig*, qui inivit ecclesiam *Maguntinam*; et inter *Clementem* et *Urbanum* papas.

Jul. 25. Item in festo *Iacobi Cuno* archiepiscopus *Treverensis*, civitas *Maguncia* et civitates *Wederabie*, domini de *Falckenstein* et de *Hanaw* obsederunt *Hatzstein* castrum^b. Incole predicti castri contulerunt^b se ad gratiam obsidentium; qui recepta possessione castri sub pollicitatione, recesserunt. Sed tamen predones dicti castri non minora propter hoc spolia fecerunt in . . . et tota patria *Wederabie*.

In hac estate multum pluit, sed tum continue calidum tempus fuit, unde *Rhenus* inundavit et peremit . . . fenum circa *Rhenum* crescens; et facte sunt multe et magne fovee et voragine terre in multis partibus ex nimia pluvia.

Jul. 28. In hac estate sabbato ante *Iacobi* radii solares cum estu maximo . . . terram; et ex illo vehementi estu multe vites cum

*f. 131. botris et foliis omnino aruerunt, quod magnum periculum vino incumbit.

Pape miserunt cardinales per diversas mundi partes, quorum unus ex parte *Urbani* visitabat *Alamaniam*, venit *Spiram*, *Wormatiam*, *Magunciam* et *Franckfordiam*, qui dicebatur *Pileus Sancte Praxedis*³; alter, scilicet dominus de *Agrifolio*, retinebat se *Metis* et *Friburgh*; tandem venit et fuit ex parte *Clementis*⁴. Hii habebant ex utraque parte maximas auctoritates pape.

Sept. 8. Circa festum nativitatis *Marie* principes electores cum

a) episcopus c. b) contulerint c.

1) *Clemens VII. m. Iunio a. 1379. Avinionem venit. Vita Clementis VII. p. 495.* 2) *Hatzstein castrum praedatorum in Nassoviae regione Usingen. Cf. de hac expeditione Chron. Limb. c. 116. et Lindner 'Gesch. des D. Reichs unter K. Wenzel' I, app. 8.* 3) *Cf. relationem cardinalis Pilei archiepiscopi Ravennatensis, apud Raynaldum, Ann. XVII, p. 65. et Lindner l. l. app. 7.* 4) *Vitae Clementis VII, p. 492: Propter quod memoratus dominus Guillelmus de Agrifolio presbyter cardinalis —*

An Rank:
Rafinesque Lacharia
Missouri &
Wedge

x H. ... 5 Bruch, Seite

9.: Bromus glaucus (qu) mimit

mimit

9.: Myantina ...
vgl. Linn. Chron. 1774, ...

In

x Hs.: ... [brach, ... mit ...
mit ...]

+ ...

Am Rant:
Festilg

1711: Epidemie von Helles Jule
"Up. 6 Bardeny et terris ca. 1000 (1717-18)
"On Begimnde
dele

Am Rant: Confirmatio
Hoffi

Am Rant: Festilg

Am Rant: maxima vis f
chid.

Am Rant: Hattellg

* Hoffus

consiliariis domini regis convenerunt Franckefordie¹, et ibidem firmaverunt, se papam Urbanum habere pro vero papa, et attraxerunt sibi multos episcopos, principes et civitates Alamanie, et ibidem tunc interfuit Pileus cardinalis Sancte Praxedis prescriptus. Adolfus postulatus et capitulum Moguntinum non consenciebant. Legati Clementis et regis Francie venerunt illuc cum duce Brabancie, et absque profectu^a recesserunt, quia eorum legacio respuebatur pro Clemente papa.

In autumno fuit magna pestilencia, epidemie . . . et terris circumscitis, et venit . . .

Sabbato crastino Symonis et Iude Adolfus publicavit Oct. 29. litteras confirmationis sue a Clemente, et palleo indutus a duobus episcopis, se gessit pro archiepiscopo. Et hec facta sunt in Eltevil in presentia cleri Moguntini et multorum officiorum^b et vasallorum ecclesie Moguntine. Capitulum Moguntinum recepit eum in archiepiscopum, assignatis sibi castis et munitionibus.

In illo tempore Parisius Francie et terra circumscita^{*f. 122.} erat magna pestilencia et mortalitas hominum.

Circa festum Nicolai cecidit maxima nix et postea super Dec. 6. terram, qualis antea in 20 annis non est visa, unde quasi omnes corvi^a . et similes^c aves et lepores.

Ista tempora fuerunt omni fertilitate referta; et adhuc habundancia omnium rerum Deo dante durat, excepto quod nequam raptores nullus cohercebat.

Hermannus lantgravius Hassie suscepit feudalia sua, que ab ecclesia Moguntina tenet, de Ludovico gerente se pro archiepiscopo. Et propterea Ludovicus dedit sibi montem dictum Wedelberg, ut dicitur, prope Nuweborg^a, super quem montem edificavit lantgravius castrum. Sed Adolfus^a et capitulum Moguntinum istud reclamarunt et restiterunt^d quantum potuerunt, unde magna gwerra sequebatur in terra Hassie et circumvicino; et tandem Adolfus cum auxilio illorum de Falckenberg subtiliter acquisivit castrum et omnino destruxit.

Anno Domini 1380, indictione tertia, pontificatus Urbani

a) prefectu c. b) officia eorum c. c) silles a. signo compendii omisso. W. d) restituerunt e.; ex sensu corr.

legatus destinatus — petens sibi dari audientiam, fuit diutius in Alamania, terris videlicet Leopoldi ducis Austriae iunioris etc. 1) 'D. Reichstagsacten' I, p. 257: *Conventus Francofurti a. 1379, Sept.* 2) *Chron. Limb. c. 124: eine burg uf den Wedelberg bi dem stedichen Nuwenburg, eine mile von Wolfhan. Numburg in Hassia inferiore, prope Wolfhagen a parte meridionali, in finibus comitatus Waldeck.*

VI. * anno secundo, Clementis VII. anno secundo, duravit scisma inter dictos papas. Urbanus privavit, excommunicavit et^b multa mala intulit adherentibus Clementi. Similiter Clemens fecit adherentibus Urbano.

Febr. 6. In Februariō mense circa festum Dorothee moritur Walramus comes in Spanheim.

* f. 122'.
Mart. 25.
Mai. 13. In illis diebus inter festa pasche et pentecostes) con-
venerunt ex Franckfordie Wentzelaus rex et principes electores
in negotio scismatis¹. Tunc fuit ibi presens Pileus cardinalis
Urbani pape tituli^d Sancte Praxedis. Qui post multas pecu-
niarum collectiones in Alania, penitencia ductus, transtulit
se ad Clementem papam.

Eo tempore fuit in tota illa regione pestilencia mortali-
tatis gallinarum, ita quod principes Franckenfordie^e commo-
rantes non commedebant de gallinis et raro de ovis^f, que
omnino erant exosa, que semper antea fuerunt grata pro
esu; eciam infimi et ignobiles spernebant esum gallinarum.
Tunc dicitur pacificatos fuisse ibidem in Franckfordia dominos
Adolfum et Ludovicum sepedictos. tamen in suspenso
manere.

In mense Iunio facte sunt mirifice tempestates turbinum,
grandinum et diluviorum in multis partibus circa Coloniam;
oppressit frumenta maximo dampno illato, et postea pluviale
et ventosum . . duravit usque ad medium Augusti, interdum
temperatum^g. September fuit valde bone aure.

In illo tempore dux Rupertus antiquus Bavarie comes
palatinus et Adolfus archiepiscopus Maguntinus magnas
habuerunt inter se gwerras.

In mense Iulio fuit Pragis et Bohemie magna pestilencia,
* f. 123. ut quasi omnes studentes timore mortis recesserint^h. *Tunc
dicebatur quod una septimana 1100 homines ibi moriebanturⁱ.

In diebus illis Rupertus dux, comes palatinus predictus
cum magno exercitu invasit diocesim^k Spirensim et postea
Maguntinam^k, et multa mala exercuit; combussit omnes
villas, pauperes spoliavit captivavitque et fugavit omnes in
dictis^k diocesisibus tam clericos quam laicos, eorum bonis et
redditis ablatiis, et iuxta suam voluntatem pertransivit
dictas dioceses, nemine sibi resistente, incendio devastando
extra opida quicquid erat in terra, non advertens sue senecutis
canitiem.

Post quindenam Adolfus archiepiscopus Maguntinus con-

a) V. c.   b) ex'avit in c.; pro in em. cum W. et.   c) communiter c.
d) tunc c. em. G. W.   e) Franckenforden c.   f) avis c.   g) temporatum c.
h) recesserunt c.   i) moriebant c.   k) Magunciam c.; em. cum W.

1) 'D. Reichstagsacten' I, p. 271: Conventus Francofurti a. 1380, m. Apr.

the Rank: *sp. ...*

sp. 1: *Gite*

the rank: *Pittier*
Gallinoff

— from

L. pacific Hoff.
or *Lutovica*

L. repens (Rammf. 7) *fu in suspensio*
(*Maness*, *in ...*)

all ...
...
...

x ventosum (Rammf. 4) *...*
[copy]

no.: *recessum*

(Pentagon)

* Epitimiakis

x m

(Se vino ecalb
gumicaty d m)

forte vedemur am fosi

* iuzans
aidany

~ Dolfun
~ Dolfun

gregavit magnum exercitum, et vindicare se volens predicta damna, invasit terram ducis et suorum auxiliatorum^a, cremavit, rapuit, captivavit, et similiter multa damna intulit habitatoribus terre ducis. Longum esset scribere incommoda et mala toti terre circa Rhenum, Moganum, Necker, Dubir¹ flumina et circumvicinia illata ex dictis gwerris^b. Tandem dominus Cuno archiepiscopus Treverensis magno labore se interposuit et pacificavit.

Tunc magna pestilencia fuit in Franckfordia.

Eodem tempore rex Anglie invasit Franciam, ipsam circumquaque pervagando^c, nemine resistente².

Tunc factum est una dierum, Adolfus cepit 60 milites et armigeros ducis^d auxiliatores, 9 occisis, et antea ceperat 25.

^{*f. 123.} In Septembri et Octobri fuit valde magna pestilencia^{*f. 123.} in Franckfordia et circumquaque, que subtraxit multos pueros et eciam quosdam robustos viros, etiam multos senes homines; erat pestis ypidemialis^e.

In hoc autumpno crevit competens copia vini, sed amarum^f quia propter pruinas venientes ante festum Michaelis vites^{Sept. 29.} foliis spoliatae, uve non poterant plene maturescere, sed tamen^e vinum suum precium solvebat; et sic pruinis coherentibus botri sunt collecti; succedente eiusdem anni tempore vinum in vasis maturescebat, et erat vinum factum satis bonum in bono foro.

Anno Domini 80. primo circa octavas epiphaniae Domini^{1381, Jan. 13.} instetit frigus valde forte, durans usque ad Kalendas Februarii, cum antea a festo Michaelis usque ad predictas octavas continue fuerit aura pluvialis et tepida absque frigoribus durantibus.

Viguit pestilencia circa partes Reni usque ad predictas octavas. Ipso die Vincencii martyris Rhenus frigore vehementi^{Jan. 22.} compactus est, cum pridie nulla glacies in eo fuerit, et in vigilia purificationis glacies recessit, et sequebatur pluviosum^{Febr. 1.} tempus usque ad Marcium, et frigus continuum usque ad Maium cum magna ariditate; dominica vero Cantate venit^{Mai. 12.} pluvia copiosa irrigans aridam terram^f.

In dominica post pascha, videlicet Misericordia Domini^{April. 28.} omnibus antea per regem et principes inter archiepiscopos^{*f. 124.} Maguntinos, videlicet Ludovicum et Adolfum, complanatis, remansit Adolfus archiepiscopus Maguntinus confirmatus ab Urbano, et fuit gloriose intronisatus et susceptus in Maguncia

a) auxilia eorum d. b) gwerris c. c) pervagando c. d) duces e. e) cum e. perperam pro in; em. cum G. W. f) terram suppl.

1) Tauber fl. 2) Exercitus Anglorum hoc anno a Buckingham per Galliam septentrionalem in Britanniam minorem ducebatur.

ab omni clero et populo predicta dominica, et sic ab ambobus papis fuit confirmatus¹. Ludovicus factus est . . . patriarcha Anthiochie, et omnes sui adherentes sunt defraudati et extra compositionem relictī, quod lacrimabiliter deplorat et conqueritur Nicolaus de Grunen^{berg}, olim plebanus ecclesie Maguntine, qui totis visceribus adherebat Ludovico, et plures alii, qui sua bona propter ipsius adhesionem amiserunt et nichil rehabebunt quia singulares fuerunt et stulte egerunt, retrahentes se pauci a toto cetu cleri civitatis, et diocesis Maguntine, sperantes se glorificari et beneficiis magnificari, facti postea derisio populi. — Attende: *Vile est membrum, quod non congruit suo universo!*

Tunc temporis fuit pestilencia gravis Colonie, Maguncie, et aliis multis locis . . .²

Jun. 24. Circa festum Iohannis Baptiste Pileus cardinalis venit Magunciam. Nota, quod tunc Wentzelaus rex spoliavit clerum in Bratislavia³.

Sept. 22. Dominica proxima post Mathei Adolfus archiepiscopus fuit Erfordie susceptus. Ipse exegit a clero civitatis et diocesis Maguntinae, duodecim procuraciones, que extendunt se ad magnam summam, videlicet in rure ultra decem subsidia maiora.

Tunc fuerunt Franckfordie Wentzelaus rex, Pileus cardinalis et electores imperii⁴. Facta predicti Pilei postea sunt denudata et mendacitāta inventa.

f. 124'. Illis temporibus civitates circa Rhenum confederate sunt cum civitatibus et opidis regalibus Suevie, conducentes multos armigeros lanceatos, quos magnis expensis et stipendiis sallarunt⁵; qui volentes resistere raptoribus qui circumquaque

*) *Fragmentum Chronici Wormatiensis de civitatibus bello apud Buderum, quod ex Chron. Mogunt. excerptum est (cf. praefationem), hoc loco incipit verbis: Circa annos Domini 1381. civitates potentes Ratispona etc., quae infra (f. 138') inveniuntur, et postea ut supra pergit: conducentes multos armigeros etc.*

a) locis mortuis c.; W. conī. mortui sunt.

1) Archiepisc. Adolfus, qui iam pallium a Clemente VII. acceperat, postquam ad partes Urbani VI. transiit, etiam a rege Wenceslao legitimus archiepiscopus Maguntinus pronuntiatus est, a. 1381, Febr. 4. 'D. Reichstagsacten' I, p. 287. 2) Cf. Pelzel, 'K. Wenceslaus' I, p. 105. 3) Hic assertionis Weizsäckeri l. l. I, p. 309, conventum statuum imperii m. Sept. a. 1381. Francofurti habitum fuisse, illud quidem confirmatur, principes electores ibi cum rege Wenceslao convenisse. 4) Cf. Chron. Limb. c. 127. et Confoederationes civitatum Rhenensium et Suevicarum de a. 1381, Mart. 20. et Jun. 17, apud W. Vischer 'Gesch. des schwäb. Städtebundes' in 'Forach. z. D. Gesch.' II, Reg. 140.

~ Ramm für c. 70 (Gutst.)

- v. Suppl. 31, 263^v, v. I

[...]

~ Meyer = Magentrennung

~ ⁶⁰⁰
Meyer (am Anfang der Zeit)

~ Differenz
am Rand: Nota
subtile
clero
imp. p. 13

~ D. = Urkunde

2. facere. (am. fallen by die un.
Rann für 10 1/2 Meile.
in Holz)

Hb.:
x Cremonte.

(Facilität)

(Complex)

Hb.: Konzept
= [0.07] { 2. 2. -0.2
                  { 1. - -0.2
                          (1/2) } (Anzahl)

Anzahl:
Bromstein
Hb.

2 unter Druck: electro

Anzahl:
Ludwig
Hb.

r.Hb.

(de. unter Druck)

vagabantur, quia principes terre foverunt tales nequam raptores, quod nulli audebant secure transire per terram de loco ad locum, quia in principio se facere ? . .

Eo tempore fuit fertilitas temporalium, vini, frumenti et omnium bonorum temporalium, que pro modico estimabantur, sed pessima insultatio raptorum vigeat: maldrum siliginis 12 sol., plaustrum vini communis camenti^a 10 libras halles^b.

In hac hyeme Rhenus est congelatus infra opidum Pinguense^c, scilicet Bacharach et infra, qui in eius transitu maxima fecit dampna ibidem constitutis.

Anno Domini 80. secundo in fine Ianuarii exercitus civi- 1382.
tatum Maguntinensis^d, Wormaciensis, Spirensis, Hagnawensis^e et Argentinensis, Franckenfordensis, circa 500 lanceati, mille sagittarii^b, profecti sunt contra Iohannem de Rodenstein, opidum et castriola dicta Schotten et municionem Bommerßheim destruxerunt¹. Predictæ civitates cum opidis Swevie confederate multas exercuerunt insolencias contra clerum, valde in elationem^e erecti^c, quia aliquantulum prosperate sunt contra quosdam castra possidentes et dominos terrarum circumsedentes.

*Item anno predicto et ante Ludovicus de Missen iterum^{*, f. 125.} se intromisit de sede Maguntin^e, licet omnia primitus fuerant^d complanata: scripsit se archiepiscopum Maguntinum et novam iurisdictionem in opido Yene in Thuringia erexit, cohortemque ribaldorum posuit in opido Saltza, qui ubique circumvagantes, captivarunt omnes clericos qui domino Adolfo tanquam archiepiscopo obedientiam fecerunt; et eciam quoslibet alios qui Adolfo adhererent inhumaniter persequerentur; cui auxilium prestitit Hermannus lantgravius Hassie et alii sui fautores. Unde miserabiliter plagatus morte interiit ipse Ludovicus inprovisa, videlicet cum haberet et celebraret convivia ante carnisprivium in opido Kalben, subito domus sive palacium commune^e incensum fuit igne ex negligencia famulorum, et cum ipse vellet fugere et evadere furorem ignis, cecidit cum multis aliis a summo in preceps, et sic miserabiliter eodem momento vitam finivit².

a) camenti c. b) sagittarios c. c) clerici c., em. cum G. W. d) finierunt c., em. cum W. e) communi c., W. conf. communi — igne.

1) Rodenstein castrum et terra in Hassia - Starkenburg prope Crumbach. Schotten ad fl. Nidda in Hassia superiore. Bommerßheim prope Homburg. Cf. de expeditione contra Schotten 'Narrationem de rebus archiepisc. Mog.' ap. Bodmann, 'Rheing. Alterth.' p. 811. et Böhmer, Fontes IV, p. 366. 2) Casus et mors Ludovici de Missia in oppido Kalbe ad Salam proluxe narrata sunt in 'Magdeb. Schöppenchron. Städtechr.' VIII, p. 284.

Circa predicta tempora vulgus Parisiensis crudeliter insurrexit, quosdam de consiliariis regis Franckorum et omnes Iudeos in civitate Parisiensi occidit et interfecit¹. Puer fuit protunc rex Franckorum; sed postea Parisiensibus talionem fecit, ipsos gravissime punivit.

Ma. 35. In illis temporibus ante festum pentecostes egregia villa Brucke in Flandria capta est et depopulata, magna multitudine occisa et predis . . . deportatis per incolas Gente et suos auxilios².

In hoc anno vidimus multas rorationes in Marcio et
*f. 135. florentes rosas campestris prima die Maii, et vites quasi
Ma. 5. totaliter floruerant ante diem beati Bonifacii, que erat quinta feria post octavam Trinitatis, videlicet ipso die Corporis Christi. Marcus, Aprilis et Maius habebat tempora calidissima, acsi esset tempore Augusti; in Iunio fecimus focos ad calefaciendum pedes nostros propter frigus tunc instans.

Item circa predictum tempus Hermannus langgravius Hassie multum infestavit ecclesiam et terram Moguntinam, necnon dominum Adolffum archiepiscopum. Opidum vero Fritzlär, clerum et populum ibidem magna hostilitate invasit, omnibus eorum foris ablatis, effregitque omnes speculas in circuitu opidi constructas, et tam dicto opido quam toti terre . . . non quasi dominus, sed quasi persecutor apparuit. Ista omnia fuerunt pacificata^a in Novembri mense, sed pessime per langgravium servata.

In Septembri et Octobri agebatur magna guerra inter comitem Flandrie et opidanos Gente. Tandem opidani predicti succubuerunt, et comes cum auxilio regis Francie in bello occidit de predictis opidanis de Gente 12 milia virorum, qui omnes conportati in unum agrum, expositi^b avibus et bestiis terre³. Predictus comes eciam reacquisivit villam magnam Brucke, quam prius invaserunt opidani de Gentem, videlicet Gandenses.

1383. Anno 80. tertio dominica que dicitur Septuagesima, erat
Jan. 18. ipso die Prisce, rex Francie, comes Flandrie contra Gandavienses et Brucke . . .

a) pacifica c.   b) exposito c.

1) *Seditio Parisiensium, qui dicuntur Maillotins ('Schlegler'), Mart. 1. a. 1382. facta est. Karolus VI. rex Francorum non plus duodecim annorum erat, cum a. 1380, m. Sept. in regnum successit.* 2) *Victoria Gandensium, duce Iacobo de Artevelde, de Ludovico comite Flandriae et civitate Brugensi die 2. Maii.* 3) *Proelium ad Roosebeke die 27. m. Nov. a. 1382, in quo Artevelde et Gandenses contra regem Karolum VI. et nobiles Flandriae devicti et trucidati sunt. Id quod hoc loco apud narratum est, postea inepte repetitur.*

am Rand:
(Parsis)

-- [Mukho]

am Rand
[Brücke
x pretis. [Kamp. 6. Brücke]. Reportatis
(Erasmus)]

am Rand:
[Ligun
-- [Ligun
- (Ligun)]

L >

x effregit 93

x fecit [Kamp. 6. Brücke] non
[Ligun] [Ligun] [Ligun] [Ligun]
[Ligun] [Ligun] [Ligun] [Ligun]

gent

x 6: et Brücke [in Zeit, eben 6. Brücke]

accip
fuert,
* hoc (Ramon f. c. o. B. d. t.) conuenient

Megunice

(17. 11. 1898) *fuert* *fuert*
24. 11. 1898

(1898) *fuert* (18)

* Circa illud tempus Gandavenses miserabiliter sunt afflicti^a, *f. 126. interfecti et vulnerati a comite Flandrie auxilio regis Francie; et in uno bello occubuerunt 12 milia, omnes in unum agrum portati, negata sepultura¹.

Circa idem tempus rex Francie maxime plagavit famosam civitatem Parisiensem, muris effractis et turribus deiectis; multos potenciores occisione^b demultavit, ipsam in villam redigens sicut olim fuerat².

Postea circa mediam quadragesimam Wentzelao rege Romanorum hoc . . .^c convenerunt in Nurenberg electores imperii et maxima pars principum, baronum, nobilium et dominorum terrarum Alamanie, fecerunt invicem pacem communem³.

In diebus illis civitates potentes circa Rhenum et in aliis multis partibus, Basilea, Columbaria, Argentina, Spira, Wormacia, Maguncia, Colonia et in Sosato^d laici maximam inferebant clero persecutionem, ita ut quibusdam locis sicut in Susato extra civitatem expellerent clerum, in quibusdam, ut in Wornatia et Maguntia, communionem . . .^e et opidanorum ac opificum emendo, vendendo, pistando inhiherent, in quibusdam vero, ut in Basilea, Argentina et Columbaria, ad omnia laicorum onera supportanda compellerent; et sic ipsos magis quam Iudeos persecuti sunt, non curantes principes terrarum, sed proprias secuti sunt eorum voluntates, spretis iuribus tam legalibus quam canonicalibus, et pro nichilo reputabant incidere (in) penas canonum et legum contra tales promulgatas.*

* In diebus illis cives Maguntinenses et Wormacienses *f. 126. fecerunt statutum abhominabile, videlicet quod nullus concivium suorum deberet cum clericis dantibus antiquam men-

*) In margine manus A scripsit: ut iam temporis pre manibus est.

a) afflicta c. b) mult potenciores occis. c., W. em. multis occis. potenciores. c) procurante suppl. W. d) Sosaco et sic etiam in sequenti versu Susaco c. e) communionem communi añ (et) c.; in Chron. Wornat. f. 40, ubi hic locus excerptus est, legitur communionem et opidanorum et opificum emendo etc.

1) Cf. p. 50, n. 3. 2) Karolus VI. post introitum in civitatem Parisiensem graves poenas civibus inflixit, tum per supplicia auctorum tum per abolitionem liberorum civitatis institutorum. Cf. Félibien, 'Hist. de la ville de Paris' p. 696. et 'Preuves' I, p. 519: 'Ordonnances du roy Charles VI. contre la ville de Paris 1383, Janv. 27'. 3) Conventus statuum imperii Norimbergae a. 1383, m. Febr. et Mart., ubi pax generalis constituta est die 11. m. Mart. 'D. Reichstagsacten' I, p. 367.

suram ferre vel bibere vinum; et sic non poterant clerici vina sua vendere propter illud statutum¹.

In Augusto mense fuit magna pestilencia in partibus Alamanie, Westfalie, Saxonie, Hassie, et ibi maxima, et Thuringie et in Lympurg et aliis multis terrarum partibus, et defuncti sunt plurimi homines.

Aug. 15. In illis diebus^a circa festum assumptionis inventa est magna multitudo botrorum maturatorum, ita quod etiam mustum novum tunc in quibusdam partibus Rheni inveniebatur. Sequenti tempore fuit magna siccitas in montanis^b; et desiccati sunt multi fontes scaturientes et rivuli, ita quod homines non poterant molere et passi sunt magnam penuriam farine, quamvis siligo esset in bono foro: maldrum siliginis^c fuit 11 solidorum et farine 18 solidi.

In Octobri et circa congregatus est magnus exercitus contra dominos comites de Zweinbrücke et de Feldentze, quorum dux Barenis ductor fuit; et magna fuit formido, ne ipsis invalescentibus irrumperent omnem terram Rhenensem; tandem recesserunt.

In illis^c diebus Urbanus Rome presidens emisit edictum, quod bona post mortem clericorum cedere deberent^{*} camere apostolice. Postea idem Urbanus transtulit se Neapolin^a, unde oriundus fuit; et post breve tempus Karolus de Pacz, gerens se regem Sicilie, ipsum detinuit et libertatem abeundi abdicavit^{d. 2}. Tunc status Rome circa clerum de partibus Alamanie negociantem fuit pessimus.

In illis diebus autumnalibus dominus Adolfus^b archiepiscopus exegit subsidium sive contributionem ab incolis Rinckaw, qui viriliter se opposuerunt nullo modo quicquam dare volentes; multas occasiones evadendi quesierunt, etiam multa opprobria et convicia intulerunt, minis et diversis consiliis exquisitis, qualiter resistere et evadere possent: in quibus nil profecerunt, sed tandem secundum omnem voluntatem ipsius domini archiepiscopi oportuit ipsos solvere magnas pecuniarum summas quamvis invite.*

*) *Hic interpositum est manu B (auctoris collectionis): tu quoque fac simile, Alberte, et viyes: 'es sein böß bawern'. Cf. praefationem.*

a) dieſum¹ c. b) inmōta² c. c) in diebus Urbani c., em. cum W. d) abdicā c.

1) *Hoc statutum clero Maguntino novi gravaminis causam praebebat. Cf. eiusdem unionem, ut vocant, a. 1382, Sept. 19, ap. Würdtwein, Subs. dipl. XII, p. 368. et 'Verfassungs-Gesch. von Mainz' p. 127.*
 2) *Cf. Koenigshofen p. 597. et Gregorovius, 'Gesch. d. St. Rom im M. A.' VI, p. 516.*

+ Seep

• Nr.: Neapoli

(am Rand: In aptitudine
libri: papa

• Hilffas

$$7x - 8y = \frac{1}{5}$$

(am Rand: Schätzung der Rückge-
breit

am Rand: *creatus casti-*
scutum

In Bismarckgebirge, Höhe 1550 m, 12. 11. 1904
Bismarckgebirge, Höhe 1550 m, 12. 11. 1904
Bismarckgebirge, Höhe 1550 m, 12. 11. 1904
Bismarckgebirge, Höhe 1550 m, 12. 11. 1904
am Rand: *Asma*

a 16.: *dicta*. (Raumf. *C. 5. 1. 1. 1.*)

* in *10. 11.*. (Raumf. c. 10-12. 11. 11.)
am Rand: *Brach. 11.*

* *rotations* (am *blunk. 11.*)
in *Beginn* *11. 11.*: - (Raumf. *11.*
11. 11.)
am Rand: *11.*
11. 11.
11. 11.

d in (Raumf. c. 11. 11.) *11.*
11. 11.
11.

a 16.: *11.* (in *Beginn* *11.*,
11. 11.)

a 16.: *11.* (in *Beginn* *11.*)
11.

am Rand: *11.*
11. 11.
in *11.*

* *11.* (Raumf. c. 11. 11.) - *11.*

am Rand: *11.*
11. 11.
11. 11.

* *11.* (Raumf. c. 11. 11.) *11.*

* *11.* in *11.* leben
am Rand: *11.*
11. 11.
11. 11.

am Rand: *11.*
11. 11.
11. 11.
11.

Circa idem tempus Clemens septimus Avinion^o presidens de novo creavit undecim cardinales¹.

Wentzeslaus rex Romanorum tenens partem Urbani Rome presidentis, minime curavit scisma, nec quicquam utile egit pro regno Romano, sed mansit Pragis in Bohemia vacans suis voluptatibus.

Clerus Maguntinus et aliarum civitatum de confederatione dicta 'der bundt'^a, quam cives dictarum civitatum inter se fecerunt, maximam persecutionem, blasphemiam et iniuriam patitur, de quo longum esset scribere.

* Illis temporibus fuit tanta copia victualium, vini et ^{f. 127.} annone, quod nullius fuit reputationis, et in tantum . . . quod non curabant, quamquam clerus, milites et rustici agricole nichil valuerunt.

Anno Domini 1380 quarto, indictione septima, in fine 1384. mensis Februarii facte sunt rorationes. . . de nocte, ut aliquando fieri solet in Maio, tam suavissima aëris temperie, tribus vel quatuor vicibus, et sequenti Maio in fine ipsius mensis post festum Urbani tribus vel quatuor noctibus facte ^{Mat. 25.} sunt pruine magne et congelationes glaciei, sed tamen fuerunt optima tempora vini et frugum, qualia optari possunt. Eciam fuit congrua pax in terra Rhenense et aliis terris in . . . sive in confederatione civitatum situatis^b, et specialiter laicis^c.

Circa finem Augusti eiusdem anni, videlicet crastino ^{Aug. 25.} Bartolomei et sequentibus, fuit frigidum tempus subsolano inducente, ita quod magne pruine vise sunt super gramina et olera et glacies in quibusdam locis.

In Octobri et Novembri mensibus civitates et opida ad confederationem dictam 'der bundt' pertinentes^c obsederunt munitionem dictam 'borg Solmeß'^c et in tribus ebdomadis obtinuerunt et funditus destruxerunt². Erat ipsa municio plano sita . . . fossatis aquosis^d et muris^e et firmo turri munita, et erat *Iohannis 'Springindasleben'^c comitis^d in Solmisse^d. ^{f. 128.}

Eo tempore rex Wentzeslaus habuit parlamentum in Confluentia cum principibus et electoribus Alamanie⁴.

Ad idem tempus^e pessima liga dicta 'der bundt', predicto castro ut prescribitur subverso, in tantam superbiam elati, quod pro nichilo reputabant principes terrarum, barones et milites, animum suum convertit in clerum extirpandum,

a) vocabulum in lacuna posui, sicut infra legitur. b) situatū c. c) lacunam suppl. cum W. d) Saltzmisse c. e) prius c., corr. cum G. W.

1) Nomina decem a Clemente VII. creatorum cardinalium indicata sunt in Vita huius papae p. 509. 2) Cf. Chron. Limb. c. 129. 3) V. supra p. 43. 4) A. 1384, m. Dec. 'D. Reichstagsacten' I, p. 427.

a. Annal. brev. Selmens. t. Böhmens. Fontes 4 244
f. 11) a 1354 Katherin [Muri] fuit Augustini de curatorem.

infringentes omnes libertates ecclesiasticas in Maguncia. Sub magnis penis inhibuerunt omnibus suis concivibus, scilicet^a viniscrotariis et multis aliis opificibus, ut nullus auderet laborare clericis; et propter hoc fuit cessatum in Maguncia a divinis per multos annos, quod cives minime curabant, ymmo deridebant, quia pullulabant^b in heresi*.

1385. Anno Domini 1380. quinto, indictione octava, pontificatus

Jan. 4. Urbani sexti anno septimo, in die octava Innocentium nocte sequenti vise sunt multe chorusationes in aere, et post quamlibet chorusationem sequebatur impetus maximi ventus ad morem tonitruum cum magnis pluviis, et idem austerus ventus duravit^c per totam diem sequentem, videlicet vigiliam

Jan. 5. epiphaniae Domini, et fuerunt inundationes aquarum magne, et hyems valde lenis fuit.

Cives Wormatienses maximam violenciam intulerunt clero et inter cetera mala absecarunt^d eis in curiis et domibus eorum omnem structuram *preeminentem*^e super plateas et *f. 138' angulos platearum. Tunc clerus recessit^a a civitate, relinquens vanas omnes suas possessiones.

Eo tempore Urbanus papa cepit sex de suis cardinalibus, quos in eculeo tormentavit^f, imponens ipsis, quod se volebant tradidisse suis inimicis, duxitque ipsos cardinales in vinculis usque Ianuam maris, ubi postmodum tenuit curiam suam, postquam liberatus^g fuit de obsidione, qua vallatus fuit in castro Lucerie, Karolo de Patz ipsum obsidente et ne aufugeret cautius custodiente. Ipse Urbanus privavit Pileum qui Alaman. . . .^h

In estate sequente Adolffus archiepiscopus cum Ottone duceⁱ Saxonie et multorum aliorum principum et baronum exercitu^k intravit terram Hassie^l contra Hermannum langravium et obsedit opidum Cassel; et cum ibidem propter firmitatem trium opidorum Casslensium non proficeret, circumvallavit archiepiscopus opidum Ymenhusen. Opidani et quidam

*) In Chron. Wormat. (f. 41 codicis nostri) et in fragmento apud Buderum post pullulabant in heresi sequitur articulum haereticorum brevis expositio, quae in Chronico nostro f. 134 legitur.

a) sic scripturam ineptam cod. saltz bene em. W. b) pullulabat c., in haer. suppl. ex Chr. Worm. c) duran c. d) abserrarunt est error Buderi in excerpto suo. e) suppl. ex Chr. Worm. f) libertus c. g) suppl.; c. sine lacuna.

1) Cf. Koenigshofen p. 598. et Gregorovius l. c. VI, p. 518, 521.
2) Vide supra p. 44 sq. 3) Cf. Chron. Limb. c. 134. et Rommel, 'Gesch. v. Hessen' II, p. 216, de bello in Hassia a. 1385, m. Iunio gesto. Chron. nostrum fusius de ea re narrat.

* h.: saltz i = saltigen

* h.: qz pollelabat.

an Rand:
Cassacensis vau
placis inuention

* structura. (Lamp. f. r. 8. Buchst.) vger

* h.: liberty

* h.: privat. (an Menge d. Buchst. f. r. 5. Buchst.) Pileum
[combinator] (aus f. r.)

* h.: duci

Centen

an Rand:

15-23

Raus Vicissitud

[hat B]

n. 11: architetto ott. design: n. 11
n. 12: l. 11 - Ott. pring. positivis in pignora
tutis.

n. 13: Hoffas

nobiles^a et multi rusticorum viriliter se defenderunt et multa incommoda inimicis intulerunt. Tunc dux predictus iaculis igneis in opidum missis, totaliter opidum combustum est, et perierunt in eo circa quinque milia hominum, et pauci evaserunt. Tunc langgravius, timens similem cladem aliis suis opidis imminere, ad gratiam archiepiscopi et ductis se dedit pro solucione 20 milia florenorum pro expensis archiepiscopo, et suscepit feudalia ab archiepiscopo et homagium sibi prestitit. Et sic recesserunt ab eo, prius positus in pignus tribus opidis^b et castris^c.

* Item anno predicto 85.º dominus Adolfus archiepiscopus * f. 129. predictus recepit opida et castra Wolfhain, Grebenstein^d et Ymenhusen, quia langgravius sibi non solvit pecuniam promissam, ut premititur.

Eo tempore dux Austrie^e diffidavit confederationem dictam 'bundt', que conglobata magnum duci intulit dampnum.

Anno Domini millesimo 380.º indictione nona, pontificatus Urbani anno 8, de mense Marcii, cum cives Wormacienses citati et sepius evocati ad tribunal regis Romanorum per clerum Wormaciensem propter magnam violenciam quam cives intulerant clero, ipsique cives in sua rebellione persistentes noluerunt comparere nec se defendere, confidentes^e de confederacione 'bundt' et sic cives sententia regali fuerunt proscripti et condemnati in mille marcas auri^f. Cumque litere regales essent publicate super huiusmodi proscriptione, cives inter alia mala et insolencias clero factas quodam mane^g cum vexillis et armis de portis eruperunt^f, cum maximo insultu irruerunt et invaserunt opidum et emunitatem ecclesie sancti Ciriaci^{**} in Nuhausen, omnesque clericos quos ibidem invenerunt^g male tractando, vulnerando, percutiendo captivarunt, et omnibus eorum substanciis ablatis, captivos secum ad civitatem viriliter traxerunt turribusque^{***} manciparunt, quorum

*) Hic in Chron. Wormat. (f. 41'. codicis) dies his verbis indicatus est: mane, scilicet prima die Marcii, que fuit quinta feria ante Esto mihi anni 1386; male apud Buderum et Boehmer legitur sexta feria.

***) prope et extra Wormatiam add. Chron. Wormat.

****) turribus furum ib.

a) nobilis c. b) suppl. ex verbis sequentibus. c) LXXXVI c. d) Gebenstein c.
e) confidenter c. f) eruperint c. g) invenerint c.

1) Pacto a. 1385, m. Jul. 22, facto langgravius Hermannus archiepiscopo castra et urbes Wolfhain (Wolfhagen), Grebenstein et Immenhausen pignori dedit pro debito 20000 flor. V. Guden. III, p. 572. 2) Leopoldus.

3) V. sententiam iudicis imperialis de actione ecclesie Wormat. contra civitatem de a. 1386, Ian. 29, ap. Schannat, Hist. episcop. Worm. II, p. 196.

circa 32 de prelati, canonicis et aliis presbyteris et clericis in numero fuerunt. Postea cottidie^a cum magna cohorte armatorum in campis, villis et opidis clericos quesierunt et de munitionibus poposcerunt^b, quotquod habere poterant tanquam malefactores Wormaciam deduxerunt, promittentes^c se pecuniam daturus rusticis^d et aliis quibuslibet garcionibus qui clericos captivos adducerent¹. Longum esset scribere Wormatiensium temerarios^e ausus et insolencias quas perpetrant, eciam aput Sarracenos inauditas^c.

Maguntinenses huiusmodi eorum pessima opera iustificabant et quantum poterant necessaria et subsidia ministrabant. Unde maior pars canonicorum Maguntinorum se a civitate traxerunt, ad alia loca habitaturi. Alii clerici Magunciam cum magno timore habitantes, stantes in procinctu, quod Maguntinenses^d eadem facerent eis que Wormacienses^d fecerunt suis^e. Et ad hoc vulgus anhelando aspirabat, sperans se spolia clericorum arripere, peiores Arrianis. Sic olim eorum parentes tempore beati Albani fuerunt!²

Mai. 12.

Sabbato ante dominicam Tubilate dominus Adolfus archiepiscopus fecit compositionem inter clerum et cives Maguntinenses et restituit dominis in civitate commorantibus multis diebus in civitate . . .

*) *Chron. Wormat. plura adiecit, quae ex codice nostro f. 42. promo: sicuti et Wormacienses fecerunt. Et propter illud nefandum opus Wormacienses iterum interdicto suppositi sunt et excommunicati tam a domino Urbano secundo [?] papa, quam a Wentzelao rege Romanorum. Tandem per illustrissimum ducem Bavariae Rupertum iuniorem et comitem Henricum de Spanheim villis compositio inter clerum et cives Wormacienses facta est, vix durans ad decem annos. Et sic pace facta Nuhusa recuperata est. Continet autem illius compositionis litera hec in se: quod sacerdotes vinum vendere possunt in civitate antiqua mensura sua, quod de suis habent beneficiis vel bonis paternis, per septem septimanas incipiendo a festo pasche. Sed postea in minori licet eis vendere mensuram; de quo tamen facient sicut cives ipsi facere solent, inter se tamen propinare possunt sed non vendere etc. Item quod sacerdotes pro absoluteione civium Wormaciensium et civitatis laborent. Actum anno Domini 1386, in crastino nativitatis sancti Iohannis baptiste. Eadem in fragmento inscripto Acta antiqua ipsius codicis f. 198. verbis paululum discrepantibus (ex. gr. recte Urbano papa VI. pro U. secundo) repetita sunt. Cf. praefationem.*

Iun. 25.

a) coelidie c.   b) poposcerunt c.   c) inauditas c.   d) Maguncie, Wormacie c.

1) Cf. excommunicationis bullam Urbani VI. contra senatum et cives Wormatienses de a. 1386, Mai. 4. Schannat l. c. p. 197.   2) Secundum legendam S. Albani, Ioannis I, p. 147.

x costalis (Vlage: costalis vgl. oben S. 22-23)

x germanica

x Hörsing (Baumf. & Buchf.) tenuaris

so: starkent x th: Feinchen

x Hoffmann

x Magenta

x in cincta (Kant. Feilen, in Beginn in Zelle)

x. Jagan. (Rauuf.
c. 720/2300.) - 170

x. No.: Austria

am Rand:
more largely
prop. Austria
per dolores

inde

am Rand:
plaus. vini &
s. p. quia
copia vini

heca hecaro
the purigato

de copia vini

o. optet

Postea compositio vilis facta est inter clerum et cives Wormacienses ad sex annos¹. Tunc idem clerus propter civium importunam rebellionem passus est magnam iacturam iurium et libertatum suarum².

Postea in Iulio mense, habitis multis, conflictis, et dissensionibus inter ducem Lupoldum Austriæ magnanimum, iuvenem prudentissimum et deificum principem, et efferam gentem suam dictos 'die Schwytzer', montales et bestiales homines sine domino, *quodam die, suis in fugam conversis^b ipso *f. 130. manente, super ipsum^c irruerunt et crudeliter cum multis comitibus, baronibus, terrarum dominis et militibus, videlicet ad ducentos barones, milites et armigeros, occiderunt nulli parcendo³. Cuius principis memoria est immortalis, qui similis Iude Machabeo pro sua gente et iusticia occubuit. Non fuit tunc temporis ei similis in virtutibus et nobilitate morum in omnibus principibus Alamannie; ipse inter iustos Deo placentes estimabitur. Maledicta gens que perdidit iustum!

Item in messe saccus avene solvebat 8 solidos^d ad minus, maldrum siliginis 10 solidos^d hellen.

In autumno tanta crevit copia vini, quod homines vasa habere non poterant, et multa vina propter carentiam vasorum perierunt; sed vetus vinum, si inveniebatur, melius fuit: pro 12 antiquis hall. mensura emebatur. Novum vinum dabatur una mensura quae dicitur Maguncie 'eyn zweymaß' pro 1 hall., vas plaustrum tenens, pro tribus florenis³.

Item papa Urbanus petivit decimarum ad tres annos, et nichil sequebatur, quia clerus clam preparavit se ad contradictionem.

In hoc autumno 30 plaustra vini dabantur pro uno flor. auri, qui valuit 18 solidos antiquorum hallensium, in quadam villa Karlstadt Frankonie. Et hoc ita contigit, ut sequitur: quidam dives dominus habens multas vineas de botris prematurescentibus et putrescentibus *collectis omnia *f. 130°. sua vasa et dolia implevit^d, bonis et recentibus botris adhuc in vitibus remanentibus; cum autem vasa non haberet, voluit vina collecta in terram profundere; sed quidam suus amicus hoc sibi dissuasit^e. Tunc ille dixit: 'Oportet me habere vasa; si vis, habeas tibi gratis vina collecta'. Dedit sibi unum

a) suorum c. b) sic lacunam explevi cum W. c) ipsius c. d) deest c. lacuna non indicata. e) dissuasit c.

1) V. compositionem inter episcopum Eckhardum et civitatem per palatinum Rupertum factam a. 1386, Iun. 26, ap. Schannat l. c. p. 199. 2) Chron. Limb. c. 139. Proelium apud Sempach a. 1386, Iul. 9. 3) In Chron. Limb. c. 141. eadem abundantia et vilitas vini ad a. 1387. refertur.

florenum et recepit vina in vasis suis propriis et abduxit usque ad triginta plaustra vini.

In diebus illis detentus et captus in Traiecto quidam prevaricator, qui de ordine dicebatur esse Minorum fratrum¹. Hic falso usurpavit sibi titulum episcopi titularis, et scribebat se Iacobum^a episcopum Lavacensem²; qui ordinavit ad omnes diversos ordines minores et maiores plus quam tria milia clericorum; consecravit vel potius prophanavit^b multas ecclesias, capellas, altaria et ornamenta ecclesiastica, et tandem comperta veritate, nullam habuit consecrationem, sed per falsas literas titulum sortitus est episcopalem; unde omnes sub eo ordinati a susceptis ab eo ordinibus suspensi, donec de novo ordinati sunt.

Anno Domini millesimo tricentesimo 87. in estate iterum Adolfus archiepiscopus cum marchionibus Misnensibus et duce Saxonie intravit terram Hassie, quia langgravius irritum tenuit quicquid antea promiserat³. Et archiepiscopus cum suis auxiliariis expugnavit opidum Rodenburg cum suo castro firmissimo, item opidum Melsungen, item opidum Gudesberg, *f. 131. quod omnino fuit combustum murisque subversis, *item opidum Nydensteyn, item castrum Falckenstein prope dictum opidum; etiam obsessum fuit opidum Cassel⁴, sed non expugnatum. Et tandem treugis factis et datis obsidibus, recesserunt ad sua, retentis scilicet archiepiscopus in sua potestate opidibus expugnatis in hoc anno.

In autumpno crevit paucitas vini amari, quia non poterat maturescere propter tempus pluviosum et frigidum, quod per totam estatem precedentem durabat, et nisi vinum vetus de precedenti anno ministrasset⁴ et in subsidium venisset, non fuisset ulla consolacio in vino novo propter eius amaritudinem et paucitatem.

Eo tempore Urbanus sextus misit quendam de suis cardinalibus ad partes Alamanie, qui habitaculum tenuit in Wormacia, et fuit titulus eius Philippus de Alanconia, episcopus Hostiensis, patriarcha Aquileyensis, cardinalis apostolice sedis nuncius⁴.

Anno 88, indictione undecima, per totum annum fuerunt

a) Iacobum *bis* c.   b) prophetavit c.

1) Cf. Chron. Limb. c. 140. Iacobus Minorita de Brabantia secundum Magn. chron. Belg. die 30. Sept. 1392. Ultraiecti morte multatus est. WYSS. 2) Suffraganeus archiepiscopatus Neopatreensis. 3) Bellum in Hassia a. 1387, m. Aug. et Sept. Cf. Chron. Limb. c. 137. et Rommel II, p. 221. 4) Raynaldi Ann. XVII, p. 40: Philippus de Alenconio de stirpe regum Francorum genitus, patriarcha Hierosolymitanus, postea episcopus Sabinus et demum Ostiensis et Velletrensis.

a de Bunte.

= Zuhilfenahme

in d. Corp. (Linde f.c. 2 Buchst.)
n. d. Corp. an alle d. f. c. Räum f.c.
3 Buchst., am Beginn d. nächsten f.c. 70

2 B.: ^{opid} (Raum f.c. 7 Buchst.) et Pfenz

2 B.: duce festum

4 B.: ^{opid} (Raum f.c. 8 Buchst.) festum

1 B.: opid
2 B.: ^{opid} festum

1 B.: ^{opid} (Raum f.c. 10-12 Buchst.)
rope

* Division (Linde f.c. 10, am Beginn d.
nächsten Raum f.c. 6 Buchst.) Corp

4 B.: in Rure (Raum f.c. 4 Buchst.) et

* Abfluss

tempora bona, sed pessimi insultus gwerrarum in Alamania inter Switenses et duces Austrie, duces Bavarie, dominos de Wirtenberg et eorum auxilianos et civitates de bunde; inter regem Francie, Brabantinos et duces Iuliaci et Geldrie. Rex Francie invasit terram dictorum . . cum . . equitum, cum curribus et bigis, habuit in exercitu suo sedecim milia militum et armigerorum, qui erant amicti sindo^a et . . preciosis^b vestimentis et ornatu balteis aureis et argenteis, ^d de-^{f. 131.} vastantes terram dictorum ducum. Tandem dicti duces ad gratiam suam, scilicet regis, se contulerunt, se homagium sibi . . prestitum. Et sic recessit ab eis, datis muneribus.

In illo tempore ortus est lamentabilis gwerrarum insultus inter duces Bavarie et confederationem et opida^a de liga, qui invicem cottidianas exercebant invasiones, incendendo et destruendo omnes villas et loca non murata in Bavaria, in Suevia hinc inde et in partibus Rheni, unde nemo audebat ambulare in istis partibus per viam. Una die^c ipsi opidani de Suevia cum tota sua conglobatione de Eßlingen exierunt, volentes destruere et predare quoddam firmum opidum^d prope Wilre^e. Tunc in huiusmodi suo exercitu obviaverunt eis exercitus dominorum de Wirtenberg et ducum Bavarie cum eorum auxiliariis, qui pauci erant respectu opidanorum; tamen invaserunt eos et diviserunt exercitum^d eorum cum magno labore et captivaverunt eos, scilicet quantum poterant de militibus et armigeris, multos vero de opidanis, scilicet ad mille 500, et amplius de rusticis interfecerunt eos iugulando, captivos autem magnis cruciatibus, exactionibus et taliis punierunt. Sequitur exciosa et cottidiana gwerrarum materia; exuste sunt omnes curtes et edificia civitatum et opidorum in rure . . , et^a pauperes vim paciebantur.

Postea satellites mercenarii civitatum et opidorum 'der bundt', scilicet Swevia, Argentinenses, Spira, Wormacia, ^{f. 132.} Maguntinenses cum tota sua cohorte ac totis viribus se conglobantes, pertransierunt terras ducum Bavarie, comitum palatinorum, marchionum de Baden et comitum Wirtenberg, et omnes eorum villas conbusserunt, homines ceperunt et fugarunt, tamen eorum munitionibus modicum nocuerunt. In hiis omnibus Adolffus Maguntinus archiepiscopus dissimulando

a) sido g.   b) pretensis c., corr. cum W.   c) diei c.   d) in lac. suppl.

1) De bello Karoli VI. regis cum duobus Guilelmis, patre et filio, ducibus Iuliaci et Geldrie cf. Chron. Limb. c. 150. et Koenigshofen p. 848.
2) Doeffingen prope Weil, ubi civitates foederatae contra comitem Eberhardum et filium Ulricum dimicarunt et cladem acceperunt, sed Ulricus cecidit.

et alii episcopi supersederunt, videntes finem sive expectantes.

In autumpno Urbanus papa reversus est Romam et ibi tenuit curiam suam, legato eius, videlicet Philippo de Aleconia, in Alamania vagante¹.

Switenses homines bestiales et indomiti propriis utentes temeritatibus, clerum suum maximis multaverunt^a exactionibus, crudelius quam pagani^b eis usi sunt.

Nov. 6.

* Feria sexta ante festum beati Martini^c, cum iterum liga civitatum dicta 'der bundt' cum totis viribus se collegissent et invaderent terram Ruperti minoris^d ducis in Altzeya, idem dux cum sua^e cohorte invasit eos et plurimos de conducto^a exercitu ipsorum cum eorum capitaneis et multis civibus Maguntinis, Wormaciensibus^f et de Franckfordia^g captivavit et duxit secum in Altzeiam et eos copiose exactionavit, garciones cum ipsis currentes combussit igni in quodam fornace calcis^h; multi eciam illorum fugiendo evaserunt. Captivorum militum armigerorum et opidanorumⁱ ac civium fuit 320 et circa^j:

* f. 189.

Nov. 9.

* Feria secunda sequenti duces Bavarie cum ^{svv}50 lanceariis^k per totum diem residentes ante civitatem Maguntinam, combusserunt omnes villas circumsitae, scilicet Hexheim, Britzenheim^l etc., nullo defendente.

Dec. 28.

Item feria quarta ante nativitatem Christi duces Bavarie cum magno exercitu fuerunt ante civitatem Maguntinam, combusserunt villas Badenheim^m et Lubenheimⁿ, et quanta dampna potuerunt^o intulerunt civibus Maguntinensibus, nullo resistente. Eadem^p faciebant Wormaciensibus, Spirensibus et Franckfordensibus et aliis civitatibus et opidis ad dictum bundt^q spectantibus, que se nullatenus defendere potuerunt^r.

Apr. 30.

Anno 89. sexta post Quasimodogeniti duces Bavarie resederunt ante civitatem Maguntinam destruendo, comburendo

*) Chron. Wormat. (cod. f. 42.) pro sequenti narratione aliam ex Koenigshofen p. 844. 845. recepit. V. hanc apud Böhmer, Fontes IV, p. 381: Anno autem 1388, feria sexta ante Martini civitates confederate etc., et cf. praefationem nostram.

a) multavit c.   b) pagani c.   c) Marci c.   d) conductu c.   e) poterunt c.

1) Urbanus VI. m. Sept. a. 1388. Ianua Romam rediit. Gregorovius l. c. VI, p. 525.   2) Chron. Limb. c. 146: unde worfen den bunt nider bi Bockenhem (prope Grünstadt) unde irslugen unde fingen der bi virhondert unde worfen der bloßen buben funzig in den kalkoben unde vurbranten di zu pulver.   3) Hechtsheim, Bretzenheim prope Maguntiam.   4) Bodenheim, Laubenheim ad Rhenum.

*b. notes: minoris
[unioris:]
*b. ...

*b.: 20000. 10. 1000

500 * D. [= 500]

(ans. i. s. h. an. : d)

↳ ans.:
the relation
of the system

↳ relation of
cities

* b.: residence [Ramen f. c. Eastern
of Berlin, with rain led]

↳ relation of cities
Mag. from system etc.

omnia que fuerunt civium, sicut perendine¹ fuerunt ante Spiram et . . ante Argentinam cum 800 lanceatis et ante Wormaciam². Et nullus erat ausus egredi^a suburbanis⁶ seu menia earundem civitatum, et iidem civitatesenses nichil fecerunt neque facere valuerunt, sed vim et pudorem paciebantur qui prius presumebant suppeditare*.

In diebus illis in multis partibus Alamanie circa Rhenum regie et publice strate in tantum deserte sunt, quod gramina in eis creverunt qualia in bonis pratis.

Hyemps istius anni duravit usque ad medium mensem Aprilis.

Feria sexta post dominicam Iubilate³ opidani Franckfordenses cum armis^b, curribus et equitibus et totis viribus^{Mat. 14. *f. 138.} egressi, quoddam nemos dominorum de Cronberg destruxerunt absecando et decorticando⁷ arbores quantum potuerunt^c, tardantes usque ad vespervas. Interim domini de Cronberg congregati cum exercitu ducis Bavarie, duabus aciebus ante et retro; vix habentes trecentos equites, invaserunt eos prope villam Prumenheim³, curribus Franckfordensium in fugam conversis, ceteri fugierunt; illi autem invaluerunt. Et de opidanis 714 captivarunt et multos occiderunt, habentes 914 et . .^d pantzeria de captivis et occisis pro vendicatione, id est 'butunge'. Franckfortenses⁴ captivarunt dominum de Bickenbach . . de Buchis et quosdam alios, ut dicitur circa 10 milites et armigeros; quia in primo impetu pugne prevaluerunt, sed in fine omnino succubuerunt, quia stante . . vexillo⁵ eorum fugierunt.

Infra predicta tempora principes et civitates multa dampna invicem fecerunt; sed tamen civitates multa maiora perpassi sunt in absecatione vinearum, sulcatione pratorum et conculcatione segetum, combustione prediorum et turrium.*

Postea circa pentecosten cum civitatensibus⁸ maximas ex- Jun. 6.

*) In Chron. Wormat. f. 42. legitur: qui prius magna arrogancia omnia superruere presumebant.

a) fult c. add. inepte. b) W. corr. armatis fortasse recte, scil. stipendiariis; cf. quod infra f. 143 in fine de exercitu Herbipolensium legitur. c) poterunt c. d) et cur c., W. proposuit et circa, cui non assentior. (X. 60 e !)

- 1) I. e. perendinantes sive morantes. V. exempla apud Du Cange et Dieffenbach Gloss.
- 2) Id est dies 14. Maii, recte; cf. Chron. Limb. c. 147. cum Wyssii adnot. et Koenigshofen p. 850. Indicatio Ulmanni Stromer in 'Städtechron. Nürnberg.' I, p. 45: am Freitag, die 15. Mai, consentit cum die Veneris, qui tamen non 15, sed 14. Maii erat.
- 3) Praunheim in itinere a Francofurto versus Cronberg.

posuissent pecunias^a circa conductum exercitum et alia^b maxima dampna incurrissent, quia nichil utile egerunt, sed ubique viliter succumbebant^c, domini Adolfus archiepiscopus Maguntinus et episcopus Bambergensis necnon magister milicie hospitalis sancte Marie^a Theutonicorum qui dicebatur^c Iohannes de . . . se^d interposuerunt et pacem fecerunt^e; et civitates diversas magnas summas pecuniarum solverunt principibus pro dampnis villanis ipsorum illatis^d; et robore^e pudorum magis quam expositione^e pecuniarum attediati sunt. Tunc omnino conspiracio eorum, scilicet der bunt, annihilata est, et ad omnem voluntatem principum facta est compositio et pax predicta. Predicta liga habuit de armigeris equitibus bonis bellatoribus mille ducentos, lanceas sive cuspides, excepto vulgo innumerabili civium mechanicorum et rusticorum armatorum, et tamen nichil profecerunt et ubique hostibus terga dederunt.

In liga erant civitates Ratispona, Nurenberg, 36 opida Suevie, scilicet Augspurg, Ulm, Dincelspübel etc.; super Renum Basilea, Argentina, Spira, Wormacia, Maguncia; in Wederabia Franckfort, Frydberg, Wepflar, Geilnhusen; in Franckonia Rotenburg, et alia multa opida et civitates et barones, nobiles, milites et armigeri, scilicet Iohannes comes de Nassaw alias de Dilnberg, Rupertus comes de Nassaw et plures alii. Tedet me omnia scribere.

In diebus illis Philippus de Alenconia cardinalis³ intravit Magunciam et fuit honorifice susceptus a clero et populo, ipso tamen hoc petente. Ipse contulit omnia beneficia vacancia.

In diebus illis rex Franckorum . . . toto regno suo omnes fratres sancti Dominici de ordine Predicatorum⁴ . . .

Tunc maximus thesaurus Rome est inventus qui fuerat Iulii Cesaris quondam, extendens se ad 400 milium milia flor. et ultra.

a) deest c., suppl. ex Chr. Wormat. b) alias c. c) dicebantur c. d) illatione c. e) robore c.

1) Chron. Limb. c. 148: Also wart der bunt umbgeworfen als ein bunt strowes. 2) Cf. pactum reconciliationis die 3. Iun. a. 1389. factum per archiepiscopum Adolfum et Lampertum episcopum Bambergensem et Sifridum de Veningen magistrum ordinis Theutonicorum. 'D. Reichstagsacten II, p. 220. Chron. Wormat. cum nostro erravit in nomine magistri, quem Iohannem Feningen appellat. 3) Vide supra p. 58. 60. 4) Persecutio ordinis S. Dominici per Karolum VI. et universitatem litterariam Parisiensem, quia doctrinam de immaculata conceptione S. Mariæ, quam ordo S. Francisci tenebat, ille respuebat. Cf. Martin, 'Hist. de France' V, p. 425.

x 1/2: Expressisset. Am Ende ^{der} Lieder circa

cc. 15

ca. 1470

ca. 1: sancte. ^{— oder in alphabet. Orde}
^{um in d. Abschriften mit}
5:9 Buchst.) Theotomicorp

ca. 2: dicelant² ^{ca. 2: de [Raum f. c.]} ^{2: 10 Buchst.]} ^{2: 20}
ca. 3: illa³ ^[Veränderung]

ca. 4: ictus der Prunt

6217 jam Rente (in Coler (fol. 133)) steht: Anssi jam pecun inter se fecerunt liam.
(oder in Dicmar, 52, ¹⁴² ~~142~~ ~~142~~)

// v

~~temporane...~~
~~...~~
~~...~~

ca. 5: Sanctory ^{in 2. Best. 1488}
^{Raum f. c. 18 Buchst.]}, ^{in 156 in neuer...}

to hem
Appl. to H. G. 1

+ 2000 (Ramm. e.) Schellen
6. 10. 10. 10.

2. 10. 10. 10.

2000 (Ramm. e. 8. 10. 10. 10.) . 000. 77

von der ...
hic
21

Item idem rex Francie in Augusto celebravit magnam *solennitatem cum multis principibus et nobilibus terrarum *f. 134. christianitatis et duxit ad domum suam uxorem suam, filiam Stephani ducis Bavarie¹.

In diebus illis in mense Septembri deprehensa est heresis maxima contra^a fidem christianam, que habuit 18 articulos omnino contra fidem catholicam latrantes, et in civitate Maguntinensi circumquaque multi erant infecti tali heresi*. Habuerunt in Maguncia propriam domum dictam Spiegelberg, in qua habebant conventicula sua. Inter cetera mala menciebantur, quod nullus presbyterorum posset conficere corpus Christi, sed solum coniugati viri in secta ipsorum possent hoc facere. Item prohibebant dici Ave Maria et symbolum apostolorum et multa alia figmenta, que longum esset narrare². In crastino Clementis iudicati sunt** per inquisitorem hereticum^{Nov. 24.} pravitatis et multos alios magistros et multos peritos Sacre Scripture, et imposite sunt eis cruces glauci coloris et assute in humeris, quas^b per multos dies portare iussi sunt; tumulati vero et defuncti exhumati sunt. Fuit numerus illorum in Maguncia qui remanserunt et penitentiam assumpserunt 18, exceptis aliis qui fugam dederunt, quorum multi adhuc latent.

In diebus illis venerunt nova, quod fratres ordinis de Sepulchro Domini regem Arabie cum auxilio gentis cuiusdam^c Ruffi Iudei qui sunt eorum . . . debellata^d . . . et multas civitates et opida acquisierunt de Arabia, interfectis multis . . . 400 000.^e

Item in illis diebus erat iterum pestilencie^f epidimia in *f. 134. partibus Rheni, maxime in Pinguia et partibus circumsitis et Maguncia, et maxime infestabat iuventutem et infantes, et erat talis pestilencia in Franckonia et multis aliis terris.

Circa Omnium Sanctorum instetit hyemps cum magna^{Nov. 1.} acerbitate, nivibus et glacie, eciam inopinate durans ad festum nativitatis Christi.

*) In margine manu B (Laurentii Truchsess) adnotatum est: Lutherani, et infra: 1522. morbus invaluit.

***) In margine eadem manu: Vertitur orbis iter: o utinam Lutheranis simile eveniret! Cf. praefationem nostram.

a) totam c. b) quos c. c) quedam c. d) debellata ptmarūt c., forsas perdomuerunt W.

1) Coronatio Isabellae reginae in ecclesia S. Dionysii a. 1389, Aug. 22. celebrata est. 2) Alios articulos haeticorum Moguntinorum tradit Chron. Limb. c. 149.

Anno 89. moritur Urbanus sextus die 15. mensis Octobris in Urbe. Quo defuncto, Bonifacius nonus eligitur et in die Omnium Sanctorum coronatur in Urbe¹. Ipse fecit insolitas et infinitas gracias, sed modicum pro pauperibus.

Eo tempore facta est effluencia magna aquarum propter nimiam nivem et pluviam frequentem.

1390. Item sexta die ante dominicam Exurge² obiit Adolffus de Nassaw archiepiscopus Maguntinus, vir magnanimus, religiosus et potens; rexit ecclesiam Moguntinam honorifice suis temporibus . . . (Dominica³ Invocavit de Heilgenstadt, ubi decessit in partibus Hassie⁴, adductus, cum magna sollemnitate cleri et populi fuit sepultus in ecclesia Maguntinensi.)

Tunc vacabat sedes Maguntina; tunc iterum erecti sunt latrunculi de Ryfenberg⁵ et alii filii Belial⁶ predantes et rapientes quicquid occurrebat eis.

* f. 135. Febr. 27. Postea ipsa dominica Reminiscere in quadragesima⁷ capitulum ecclesie Moguntinensis, quorum fuerunt tunc capitulares viginti octo, concorditer elegerunt Conradum de Winsberg, scolasticum dicte ecclesie, et infra missarum sollennia posuerunt eum super altare summum.

Postea infra quindenam post mortem Adolffi mortuus est Rupertus senior dux Bavarie qui dicebatur Rufus dux⁸, vir prudentissimus⁹ et strenuus. Ipse rexit ducatum suum in magno honore et pace; suo consilio, opibus et sapientia sopiti sunt illi ribaldi de civitatibus et opidis societatis dicte¹⁰ 'der bund', potestate eorum ad nichilum redacta. In diebus senectutis sue viriliter restitit pessimis de confederatione 'bundt'¹¹ dicta, qui si prosperati fuissent, totum ecclesiasticum ordinem, clerum et religiosos omnino conculcassent. Et ergo erit utique immortalis memoria eius in benedictione¹² apud Deum et homines.

Tunc etiam obiit dux Iuliacensis¹³.

a) post Hassie verba superflua ubi mortuus fuerat c. delevi. b) XLm^a c. c) deest c., suppl. cum Schaab. (ubi decessit - videtur h. g.)

1) Dies obitus Urbani VI. recte se habet. Coronatio Bonifatii IX. secundum Theodericum de Niem facta est die S. Martini (11. Nov.). Raynaldi Ann. XVII, p. 142. 2) Auctor chronici pergit ad a. 1390, in quo dominica Exurge erat dies 6. Febr.; igitur sexta feria antea incidit in 4. Febr.; sed in epitaphio apud Ioannem I, p. 700. dies mortis Adolffi indicatus est 6. Febr. In laude archiepiscopi consentit Chron. Limb. c. 106: unde regirte den stift zu Menze herlichen als ein kuner gedorstig furste. 3) V. supra p. 38 sq. 4) Palatinus Rupertus I, cognominatus Rufus ('Brandetze' ap. 'Städtechron. Mainz' XVII, p. 37), obiit die 16. Febr. a. 1390. Etiam Chron. Limb. c. 89. eius laudes celebrat. 5) Guilelmus VI. obiit a. 1393, die 13. Dec.

1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

(non rank: Electis
 longi Hap-
 1812 scot] in cubito

[non rank: Electis
 longi Hap-
 1812 scot] in cubito
 et H.: dicti
 ia sunt
 -Bundt

et in [Bundt] Equit
 c. 5 Bundt
 et in [Bundt] Equit
 c. 5 Bundt
 et in [Bundt] Equit
 c. 5 Bundt

a wie Rantokij (collen he Rant
aktij - Rantokij - van 4- leesturen
als hetschijft - ? P³ P² P¹!
66 a 1!

a P³ Rantokij Rome 1° 2°
66 a 1!

2: —————
de vervoer
magis
a opinat (s. ver-
benaug - a -)

de jubeis
a Christianis. (Rantokij
7-10 a 1!) drom

de letromibus
—
—

de vervoer

de vervoer
acordo

2. 4. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

De anno iubileo^{a. 1.} In diebus illis multi clerici et scolares pro gratia obtinenda, multi etiam vulgares persone de diversis mundi partibus propter annum iubileum, quem Urbanus sextus in hoc anno statuerat et abbreviaverat 10 annis, iste quoque Bonifacius nonus confirmaverat, pergebant Romam, et tunc Rome fuit tanta fames caristiarum, quod annone^b, que^c facit quantum robustus homo potest portare vi competentis incolunitatis^b, vendebatur 12 ducatis florensis auri. Tunc miseri Rome male habebant. Clemens Avinione presidens et sui cardinales *cum rege Francorum et multis *f. 135. aliis regibus et principibus ipsis adherentibus omnia predicta Romanorum facta pro nichilo habebant, ymmo detestabantur et execrabantur.

Anno millesimo 390. ante festum nativitatē Christi per tres dies fuit ventus satis magnus, sed ipso die ante diluculum fuit ita validus, sicut in multis annis unquam aliquis fuit visus, et opinarentur maior quam ille qui subvertit et deiecit turrim beate Marie virginis ad Gradus Moguntinensis^{2.}

Anno predicto edictum exiit a rege Romanorum, quod omnes Iudei literas pignoracionis et omnia que a christianis, . . . status et condicionis existeret, reddere suis debitoribus deberent, quod anno eodem et in sequenti immediate factum est, quamvis alique civitates libenter contradixissent, presertim civitates Renenses^{3.}

Anno millesimo 392. multitudo latronum tanta fuit circa partes Reni, quod nemo secure per distanciam dimidii miliaris ire audebat, ac eorundem per lapsum temporis in diversis locis sunt capti et rotati multi.

Predicto etiam anno tanta fuit copia frugum sicut aliqua hominum etas meminit, quamvis etiam, tarde floruerint, et messis multum fuit serotina.

*Postea anno prescripto modicum crevit de acerbo et *f. 136. amaro vino, quia ante festum Michaelis quoddam primum fuit frigus suffocans^d, nec maturescere potuit anno eodem, propter ipsius tarditatem. Post quindenam iterum venit quoddam aliud frigus magis universale, interimens et destruens quasi

a) verba de anno iubileo eodem versu cum praecedentibus coniuncta sunt, sed inscriptionem sequentis narrationis esse apparet. b) quod . . . Rome que facit quantum robustus homo potest portare vis competentē incolunitatē c.; verba inepta emendavi. c) G. W. cont. acceperunt, cuiuscumque. d) suffocavit [e.], corr. cum G. W.

1) De iubilaero a. 1390. v. Raymaldi Ann. XVII, p. 146. 2) Anno 1367. V. supra p. 18. 3) Cf. Chron. Limb. c. 162. 'Siddesahr. (Nürnberg.) I, p. 125. et 'D. R. A.' II, p. 282. De contradicentibus civitatibus alias nil est notum.

in tota Alamania et congelans botros; et ubi primo bona spes de vino fuit, postremo quasi nulla subsecuta est. Illa enim sterilitas in Swevia, Francia et circa partes Rheni ubique dampna inestimabilia hominibus intulit¹.

1393. Anno etc. nonagesimo tercio estas multum sicca, ita quod molendo fuit multum carum et, nisi ripa notabiliter fuerit magna, aqua caruit, et Rhenus tam exiguus extitit, quod in medio Rheni circa cloacam magis siccus partim hominibus transitus patuit.

Eodem anno quasi nullum Maguncie compositum² crevit propter nimiam siccitatem et propter erucas ipsum corrodescentes.

Aug. 15. Eodem eciam anno post festum assumptionis Marie de consensu regis Romanorum principes et civitates castrum Hatzstein secunda vice obsiderunt³; de qua profectum et honorem modicum reportarunt; nam plus, ymo in decuplo maiora amicis quam inimicis dampna intulerunt, et castro relicto omnes ad sua redierunt.

Tempore vero sequenti in autumpno bona vina, quamvis pauca, creverunt.

Anno prescripto in estate infinitus paganorum numerus regnum Ungarorum potenter invasit. Rex enim Ungariorum Sygesmundus nequaquam ipsis resistere potuit.

* f. 136'.
Nov. 27. Item anno prenotato tercia die ante Andree apostoli tanta nix cecidit, quod homines ambulare non poterant et quam plures hic in partibus in ea mortui sunt inventi. Item

Dec. 6. circa festum Nicolai episcopi et per tres dies exposit tam magnum erat frigus, quod Rhenus congelabatur⁴, et ante civitatem Maguntinam⁵ vix stetit per tres dies, et in frigore et nive prefatis, in circumvicinis locis multi morte sunt preventi; eciam nive resoluta multi homines mortui inventi sunt⁴.

Eodem tempore et anno dominus Conradus de Winßberg archiepiscopus Moguntinus exaccionavit clerum, quem dare oportuit sex procuraciones, pro quibus dabantur tria subsidia maiora, per tres annos quodlibet anno unum.

1394.
Jun. 7. Item anno etc. nonagesimo quarto circa festum pente-

a) congelebatur c.

1) *Chron. Limb. c. 166*: Item da man schreip 1392 jar, da was wines gnuch an den stocken unde qwam ein groß rif unde frost uf sente Matheus dag ewangelisten (21. Sept.) in dem herbeste unde zwischen dem selben dage bit uf sente Michahelis dag etc. 2) *Compositum, germ. Kompost (Sauerkraut), Chraut, Kappis (weißer Kopfkohl)*, v. Dieffenbach, *Glossar s. v.* 3) *Cf. Chron. Limb. c. 169. et supra p. 44.* 4) *Cf. Chron. Limb. c. 166*: . . . also daz vil lude, di ober felt solden wandern, in dem snie vurdorben unde worden fonden, da der snie vurging.

de hereditate
et opibus

de castro
- Hatzstein

- regni invasione
regni

de magnitudine

de fide

de maiori sub-
silio clerici im-
posito the Conradi
tria maiora sub-
silia p. tres annos

stg
pentecost [en]
(ex. 10/20/2017)

de captivitate
Wentzelplai regy
Romanos

Combustor ms. cella
up in 1898

pentecosten

x in [Raumf. c.] in ...
ablenzibile mandre

(hundreds
afaf
x hrom [Raumf. c.] genera
hincinde

de seccom dei
de Transilvania
x @missa

costes rex Romanorum et Bohemorum Wentzißlaus in regno suo proprio a suis subditis et consanguineis fuit captus et detentus et aliunde deductus¹; quapropter multi cives Pragenses perierunt, nam traditionem ipsis impingebat.

Anno iam dicto in vigilia sancti Laurentii martyris ^{Aug. 9.} cella inferiora Maguncie cum aliquibus aliis domibus funditus sunt combusta.

Anno prenotato ipso die sancti Bartolomei apostoli ^{Aug. 24.} Conradus de Winßberg archiepiscopus Maguntinus per clerum et cives Maguntinos honorifice est susceptus.

Anno etc. nonagesimo quinto in estate circa festum pentecosten grando ita universalis in multis locis, ^{1395.} venit, sicut ^{Mai. 30.} nostris temporibus aliqua meminit etas²; ^{* f. 137.} nam uno et eodem die eadem fuit in Confluencia, in Wesalia, ubi penitus omnes palmites vinearum . . . in Ringkavia tribus vel quatuor villis

in rure Maguntino, videlicet Gugenheim, Sawelnheim, Werstadt, Heysinheim³ et in multis villis circumvicinis, item ultra Rhenum in . . . in Kamberg⁴ et quamlibet aliis pluribus locis, que omnia ad plenum scribere nequeo, et cunctas segetes prostravit. Et in valle apud castrum Weltirsberg⁵ tanta inundacio aquarum extitit, quod pastor vaccarum cum multis vaccis interiit⁶. Estimo enim, quod causa alia non fuerit rei prescripte nisi vita hominum . . . perversa et superbia prisicis temporibus invisa. Item die prescripto a grandine et tempestate hinc inde multi homines mortui sunt, et turris firmissima apud Sanctum Goarem destructa est.

Chronic. 10. f. 137.
Anno prescripto ipso die inventionis sancti Steffani ^{Aug. 8.} martyris iterum ex permissione divina quidam torrens circa completorium venit et multas domos et horrea in villa Hexheim et in Zalbach⁶ cum blado deduxit, ita quod in eisdem nichil nisi fundus mansit. In eodem torrente homines quam plures, equi, asini, vacce, porci, pulli et multorum aliorum animalium genera perierunt. Et eadem aqua inestimabile⁷ dampnum monialibus in Dalen⁷ intulerat et sculteti de Oppenheym ortum partim eciam destruxit.

Item anno prenominato, videlicet 95, clerus Franckfordensis pro libertate sua ecclesiastica per multa tempora amissa⁷ ante festum assumptionis gloriose virginis, Marie ^{* f. 137.} ^{Aug. 15.}

a) interitis c.   b) inestimabilem c.   c) ammissa c.

1) Wenceslai captivitas inde ab die 8. m. Maii usque ad ineuntem m. Aug. duravit.   2) Cf. Chron. Limb. c. 182.   3) Vici in Hassia Rhennensi. Heysinheim, nunc Heidesheim ad Rhenum.   4) Urbs in Nassovia ad fl. Ems.   5) Weltersburg in regione Wiesbadensi.   6) Hechtshaim et Zahlbach prope Moguntiam.   7) Monasterium Dalheim apud Zahlbach.

totaliter exierunt, et brevi in tempore, videlicet ante festum Michaelis, triumpho sollenni de Dei adiutorio potitus^a, cum omni gaudio reintravit.

Item anno eodem societas quedam perversa, que die Slegel dicebantur Theutonice, exorta est, in qua nisi milites et armigeri, id est 'armengir', fuerunt, et civitas Wormaciensis etiam in eadem erat propter defensionem¹. Et iidem fecerunt sibi reges, quorum unus fuit Eckardus de Elckirhusen miles, Henselinus dictus Streiff et quam plures alii, et omnino contra principes electores imperii Romani, necnon contra comites, barones et civitates aliquas. Et quomodo illud violentum terminetur, Domino volente, postea scribam, quia dicitur [secundo Celi et mundi^b]: *nullum violentum perpetuum*².

Item dominus de Wirtemberg primitus conspirationem predictorum armigerorum^c et militum destruxit; nam in Suevia illorum quam plures cepit, inter quos illi ribaldi, ut dicebatur, tres reges nomine et non re habuerunt³; quorum regnum malum et scandalosum recepit finem, similiter et omnium aliorum suorum sociorum, quia nolle velle oportuit eos suum intentum cum pudore et magno scandalo dimittere.

1396.
Aug. 10.

Anno 96. ipso die sancti Laurentii martyris cum dominus dux de Heydirberg⁴ et marchio de Baden diem placiti in Eltevil coram domino Conrado archiepiscopo Maguntinensi et domino archiepiscopo Coloniensi^{*} et multis aliis comitibus, baronibus, militibus haberent, ipsis castrum ibidem intrare volentibus, pons corruiet et duos milites, videlicet 'den Brinner' et dictum 'hern Truschiln' de Wachenheim extinxit, ita quod nunquam verbum plus loquebantur, et plus quam quadraginta homines lesit; qui tamen omnes convaluerunt. Est hic notandum diligenter unum, videlicet sanctus Martinus signum quoddam fecit: nam predictus miles, scilicet 'der Brinner', fecit contra Martinum factis et verbis necnon contra omnem clerum; ideo merito in predio sancti Martinus finem suum recepit.

Martinus

a) potito c.   b) mundo c.   c) armigerum c.

1) Cf. de societate dicta 'Schlegler' Stälin, 'Wirtemb. Gesch.' III, p. 362. Nomen est idem quod francogallice 'maillotins' (v. supra p. 50, n. 1). Conradus archiep. Magunt., palatinus Rupertus, Nicolaus episc. Spirensis et Bernhardus marchio Badensis foedere se coniunxerunt contra hanc perniciosam societatem die 23. m. Maii a. 1395; Gudenus, Cod. III, p. 613.
2) Aristoteles de coelo II, c. 14.   3) Stälin l. l. p. 363: Im Schloss Heimsheim wurden von den Wirtembergern am 24. Sept. (1395) drei Schlegelkönige: Wolf von Stein, Reinhard und Friedrich von Enzberg gefangen genommen et alia ex annis 1395. et 1396.   4) Heidelberg, civitas principalis Ruperti II. palatini.

de destructie
Elkinderen

Opdr.

aan Lamb:
(Looz voor landaie)

(te capitulatie Duc
Burgundie p. 12e Jan
reinoe de fuge. Pigi-
mundi)

1. sept. 13

14.
*Gelrie

Anno eodem dominus Conradus archiepiscopus Maguntinus, dominus Philippus de Nassaw comes et comes Dietherus¹, domicellus Philippus de Falckenstein diffidabant^a Iohannem de Cronberg militem et Eckardum de Elckirhusen militem, cuius castrum, videlicet Elckirhusen, per comitem Philippum est captum et totaliter destructum²; et merito, quia non recognovit ipsum pro domino, licet fuerit. Etiam, regnum predicti militis modicum duravit, nam in anno precedenti rex fuit dictorum 'der Slegel', in anno presenti factus est pauper miles, et bene pauper, quia propriam non habet mansionem.

Anno prenotato rex Ungarie Sigismundus, nobilissimus et mitissimus hominum, cum maxima potencia intravit terram Sarracenorum seu Turcorum, expugnatis, multis, terris et occisis infinitis, aduulorum^b, iuuenum et mulierum hominibus. Rex Turcorum innumeram multitudinem congregavit, in qua ille vilissimus dictus Lutze de Landaw cum multis aliis christianis, licet falsi, fuerunt, et victoriam contra christianos tamen paucos obtinuerunt³. Dux Burgundie captus fuit et multi alii boni homines, quos omnes rex Turcorum preter^c f. 138° quam ducem predictum met septimum fecit in^e medium dividi, et absque dubio omnes martyres fuerunt. Rex Ungariorum iniiit fugam cum suis, necessitate compulsus.

Anno eodem cives Colonienses bina vice discrepabant^d inter se, primo potenciorēs contra alios in consilio, secundo communitas contra consilium, quos omnes ceperunt et turribus mancipaverunt in primo disturbio; aliqui fuerunt decollati qui civitatem rexerunt⁴.

Anno iam dicto dux Iuliacensis, seu Gelbe⁵ Wilhelmus nomine castrum prope Aquisgrani, videlicet^e Schonfurst, obsedit et ipsum cum omnibus in ipso existentibus cepit et destruxit et captivos deduxit⁵. Et idem dominus usus fuit scientia — utinam quod eadem etiam hic esset in partibus! — unde ipse misit ad Leodium, ubi sunt homines arte illa peritissimi,

a) diffidabant c. b) aduulorum c. c) et c., cum W. em. d) discrepabant c. e) vri c., em. cum. W.

1) Dietherus de Katzenelnbogen per uxorem Elisabetham comitibus de Nassowe affinitate coniunctus erat. 2) Cf. Chron. Limb. c. 186. 3) Pugna ad Nicopolim a. 1396, Sept. 28. Non dux Burgundiae, sed filius eius Iohannes princeps Nivernensis inter captivos erat. Cf. Koenigshofen p. 854. et Chron. Limb. c. 196. 4) Seditio popularium contra potentiores et senatum Colon. a. 1396, Iun. 18. facta est. Cf. Annales Col. ('Städtechron' XIII), p. 83. 137; Koelhoff (ib. XIV), p. 731; Chron. Limb. c. 187. 5) Curtis Schönforst; cf. Koelhoff p. 726, 11.

videlicet quod fodiant^a per rupes quantumcumque firmas et magnas; et si tales essent hic, forsan quod raptores non in tantum suam maliciam exercerent sicut heu! faciunt.

Oct. 21. Anno prenotato, videlicet 96, ipso die 11 Miliun Virginum Conradus de Winßberg archiepiscopus Maguntinus in sua ecclesia est sepultus¹. Qui potuit comparari Saturno planete — nam illo regnante mundus vix est cupiens —: nempe ipso vivente semper totus clerus suus cum laicis multipliciter fuit excoriatus et ab armigeris continue oppressus, nec aliquam fecit ipsis resistenciam, id est vilem seu debilem, homo inutilis!^b Post quem dominus Iohannes de Nassawe, provisus a papa Bonifacio in Romana curia, ad ecclesiam Maguntinam venit.

Item nocte precedenti Petrus dictus Knappe in sua *f. 139. domo, sita apud Sanctam Otiliam in Moguncia, a latronibus duobus fuit occisus, et unus^c predictorum a vicinis fuit captus, iudicatus^c et rotatus, secundus exposit in opido Altzeia eciam captus est rotatus, ut promeruit.

Anno predicto quondam episcopus Argentinensis postea Traiectensis, natione de Blanckenheim, terram episcopatus suo^d olim annexam, que dicitur Keifurt², et plus quam 150 annis perditam, ecclesie sue cum potencia magna recuperavit, et milites et armigeros plus quam tringentos insuper captivavit. De dominio predicto sic expugnato omni anno, ut dicitur, decem milia florenorum, que dicuntur Theutonice 'nobiln', quorum unus solvit 2 flor. et 6 solidos de moneta Renensi, ipse et quilibet successor suus habebit.

1397.
April. 22.

Anno 97. post festum pasche multi utriusque status principes, comites, barones et veri nobiles, in numero quasi ducentorum preter milites et armigeros, in Franckfordia simul congregati fuerunt³ super diversis defectibus, que heu! hodie in mundo sunt, et specialiter propter duo, scilicet pro scismate sedando et pro rege Romanorum, ex quo ille Bohemus fuit et est inutilis. Post quorum recessum nichil fuit subsecutum.*

*) Hic manu B additum est: ut fit.

a) fodunt c. b) homo inutilis manus A in lacuna posuit c. c) unus et iudicatus manus B in lacuna posuit c. d) sul. c.

1) Secundum epitaphium apud Ioannem I, p. 708. dies obitus erat 19. m. Oct. 2) Fridericus de Blankenheim episcopatum Argentinensem abdicavit et pro eo Ultraiectensem accepit. Cf. Koenigshofen p. 696. Keifurt est Coevorden ad fl. Vechte in provincia Drenthe, castrum et feudum Ultraiect., quod episcopus recuperavit; v. Leo, 'Niederl. Gesch.' p. 942. 3) Cf. Chron. Limb. c. 200, ubi principes et comites nominibus indicati sunt, et de conventu eorum a. 1397, m. Maio, cf. 'D. R. A.' II, p. 415.

Memo of Council
to the Bishop (Hand B)

Resolutions
with the Bishop
[initials?]
with the Bishop
[initials?]

Council minutes
(for 1897-1900)

~
x hms

exam - elects - Rem f. c.
6 Buid.
- and also exam f. 6 Buid.

11/11/4

Predicto anno ante festum pentecostes dominus dux de Monte, videlicet id est 'von dem Berge', multo congregato exercitu de bonis militibus et armigeris, quorum plures de Wedderabia hic de terra fuerunt, in toto numero¹ 1600 equorum, terram nepotum suorum, videlicet comitum von Cleven und von der Marck², cum predictis invadere et devastare voluit. Postquam hoc comitibus predictis et fratribus nunciatum fuerat, ipsi duci et suis occurrerunt manu valida, eorum quam plures occiderunt necnon ducem cum omnibus suis captivaverunt. Et in succumbatione comites predicti et sui in equis et caballis pro vendicatione habuerunt 1600, preter arma et exactiones omnium captivorum, qui quasi innumerabilem pecuniam dederunt. Dedit enim dux predictus 80 milia antiquorum scutorum, dominus dictus de Heiñsberg 40 milia, et ulterius quilibet secundum posse suum, quas pecunias predicti fratres inter se diviserunt.

Expost anno 98. filii ducis predicti diffidabant nepotes suos prenomatos, videlicet comitem de Clivis et de Marchia; in quo anno iam prenato circa penthecosten comes de Marchia ante munitionem filiorum ducis iaculo percussus subito expiravit³.

Anno 96. mortuo Conrado de Winßberg archiepiscopo Maguntinensi inutili, ut prenarratum est, quam plures inter capitulares pro eodem^b habendo apud concapitulares laborabant, inter quos precipue duo fuerant, videlicet dominus Iohannes de Nassaw, frater olim Adolfi archiepiscopi Maguntini, et dictus Schafrude de Lyningen³, nobilis et bene literatus; inter quos ultimus capitularis fuit electus . . bene in finem cuius⁴ idemque misit duos capitulares pro confirmatione. Primus tamen providus et . . non inmemor fortunii, quod semper a Deo sibi fieri sperabat, literis promotoriis, pecuniis familiaribus sufficienter assumptis, se ad dominum apostolicum tunc Bonifacium nonum contulit. Qui ipsum benevole et gracieose

a) Millick c.   b) scilicet episcopatu. W. proposuit sedem.

1) *Annal. Colon. l. l. p. 83*: Item in dem jar unses heren 1397. des 7. dagz junii do streit herzog Wilhelm van den Berg mit herzog Ailf van Cleve und mit den greven van der Marke gebrodere etc. De hac pugna prope Cleve cf. *Chron. Limb. c. 205*. 2) *Ditericus de Marca occisus est prope Elberfeld, die 18. sive 19. Martii 1368. Cf. Ann. Col. l. l. p. 84; Koelhoff p. 735; Chron. Limb. c. 206*. 3) *Gotfridus de Leiningen, idem nomen quod Schaffart sive Jofrid, ut adnotavit Wyss ad Chron. Limb. c. 198*: unde der ander von Liningen genant Schaffart. De eius electione v. *Chron. de episcopis Mogunt. (ed. Zais)*: Item Gotfridus de Lyningen fuit canonicè electus a. D. 1396, 17. die mensis Nov. 4) Cf. *similia verba p. 72, l. 20*.

*f. 140. cum cardinalibus recepit ac eum ad pedes suos cum cardinalibus et inter eos sedere fecit et locum sedendi dedit; audita itaque supplicatione sua et electione quomodo celebrata fuerit et qualiter, aurem a decreto electionis canonicorum *Maguntinensium* avertit necnon predicto domino Iohanni de Nassaw de ecclesia *Maguntinensi* providit, et simplum camere pro eadem provisione recepit, cuius duplum pars adversa pro confirmatione libenter erogasset. Factaque est eadem provisio domino Iohanni anno 97.

Expost quidam curialis nomine Theodericus Burtinck, bonus baratrator, missus ad curiam per dominum de Lyningen electum ad impediendam provisionem, callide et fallaciter contra dominum Iohannem provisum multa ficticia et nugas falsissimas excogitavit, quomodo ipsum a sua provisione amoveret¹; dixit enim creditoribus Lombardis, quod omnino pauper esset in partibus nec haberet solvere, quod viderent, quod non effugeret manus eorum, et nichil reciperent. Illi semper noluerunt credere verbis suis primo. Postquam hoc vidit, quod non profecit, spopondit illis florenos 800, quod traherent ipsum ad Capitolium pro debito suo — in finem cuius non scribo, sed ipse scit et scivit qui procuravit. Sanctus tamen Martinus futurum fidelemque suum capellanum dominum Iohannem premuniri permisit; fugam iniit, per decem dies omnibus suis familiaribus incognitus fuit, usque veritas contra dictum Burtinck exuberavit^a et propalata^b per totam Romam fuit. Et idem dominus Iohannes ante exitum suum de Roma in prompta pecunia domino apostolico seu camere apostolice, Lombardis creditoribus et aliis omnibus satisfecit. Cui in ingressu dominus Mediolanensis multas curialitates fecit. In reditu per emulos suos multas insidias habuit, tamen nutu Dei semper evasit ac sanus et hilaris ad partes pervenit.

*f. 140.
1397. Anno 97. literas apostolicas et pallium secum portavit, quibus mediantibus homines^c inobedientes et rebelles tam spirituales quam seculares vigore earundem literarum privare potuit². Lectis literis apostolicis pars una capituli Magun-

a) sic c.; exsuperavit *Ioannis minus recte emendavit.* b) propalata c. c) W. legit literis.

1) Cf. *Bonifatii IX. epistolam a. 1397, Iul. 17, ap. Gudenum III, p. 637. sic incipientem*: Quia, ut displicenter percepimus, Theodericus Buttinck nonnullas litteras . . . nonnulla falsa et mendosa continentes contra venerabilem fratrem nostrum Iohannem archiep. Mog., ac etiam in magnum opprobrium nostrum, ad ipsas partes temerarie destinavit etc.
2) *Indultum Bonifatii IX. concessum Iohanni II. archiep. Mog. contra omnes ipsi rebelles de a. 1397, Iul. 7, v. Würdtwein, Nova subs. II, p. 326.*

• Burtind

Erklärung
(am Ende
- mellen)

* Kullerke B.: Burtind [i. d. Kollage mit Burtind
extant... = "Vg. and hum. (?)

* Okaejden Jarifel : Literis (Linos)

(librigen... unbekanntes in phellen-
ss. phänom. Retreat, with - homines -
* was soll: litera... et pallium, genbrg (!)

...epopolis - in B ringfist

gell
fomori 2.5.2

am...
20
Dünke Papirly

interium

(de...
Talden

tinensis, quorum 12 fuerunt, videlicet decanus, scolasticus et alii decem capitulares, mandatis apostolicis obtemperabant; pars alia, quorum ut estimo fuerunt 13, appellaverunt primo contra processum et mandata apostolica, nec confidenciam habere poterant. Termino lapso, quod mandatis non obtemperabant, dominus Iohannes archiepiscopus secundum ordinem iuris ulterius processit ipsosque omnes privavit. Et nisi dominus rex Romanorum et rex Bohemie Wentzeßlaus se interposuisset, forsan predicti capitulares sic per archiepiscopum privati pristino honori restituti non fuissent: multis magnisque predictorum privatorum laboribus et expensis circa predictum regem per dominum Albertum de Hoenloch canonicum et Nicolaum de Lapide eciam canonicum habi⁶⁷ gratiam partim domini archiepiscopi memorati sibi et suis complicitibus impetrarunt, preterquam quod quatuor ipsorum in consistorio publico ecclesie Maguntinensis per prefatum dominum Iohannem archiepiscopum sunt privati; quorum unus fuit comes de Teecken¹ canonicus et custos ecclesie, alius Albertus de Hoenloch prescriptus, tercius et quartus Dietmarus de Walen et Iohannes de Colnhusen². Qui exopt a papa Bonifacio sunt restituti, portantes secum bullas et processus ymmo multum graves, legentes eosdem per edictum in Wormacia et alibi; contra quos dominus Maguntinus appellavit, habens confidenciam tocius cleri Maguntinensis, laborans medio tempore super revocatione predictorum. Fulminatio vero processuum predictorum^a facta est per episcopum Argentinensem anno 99. post festum sancte Trinitatis, qui^{1399.} eorundem *fuit executor; predicta vero fulminatio pro^{1399.} cessuum revocata est a domino Bonifacio in mense eodem^{*f. 141.} tercia die post festum Iohannis Baptiste, et sic ir^{Jun. 27.} vanum laboraverunt.

Item (etc) anno 98⁷ tercia die post Bonifacii martyris, ^{Jun. 8.} durante scismate per viginti annos et amplius in sancta ecclesia catholica, monasterium Sancti Bonifacii in Fulda constructum ex divina permissione a fulmine preter unam

pro dictorum
a) predictorum fulminationem processuum predictorum c.; W. coniecit: predictorum. Fulminatio, quod recepi, nisi quod fulminatio vero pro fulminationem posui.

1) Teecken falsa est scriptura pro Rinecken. Cf. indicem canonicorum custodum apud Ioannem II, p. 312. 2) Iohannes de Colnhusen licentiatu et canonicus auctor fuit collectionis privilegiorum ecclesie Mag., quam archiep. Conrado II. (a. 1390—1396) dedicavit. Cod. membr. est in archivis regis Wirceburgensibus M. 20. Gudenus eodem utebatur in bibliotheca capituli maioris; v. Cod. Dipl. I, p. 339. Cf. de hac collectione 'Verfass.-Gesch. v. Mainz' p. 136 sub C.

turrim totaliter est combustum¹; altera die eiusdem monasterii muri corruerunt et multos homines obruerunt et occiderunt. Causam huius facti preter Deum quis scire poterit? Attamen salva fide nec ponendo os in celum coniecturaliter possit dici, quod forsitan apostolorum princeps sanctus Petrus per huiusmodi notabile, immo miserabile et lamentabile signum sicuti et per priora ecclesie sue in Urbe per amplius noluerit derogari. Unde ubicunque indulgentie apostolice concesse fuerunt, semper malus finis subsequutus est. Nam post iubileum in Dutzildorp² ducis de Monte idem cum mille et sexingentis bonis armigeris in bello publico cum omnibus equis et armis capti et occisi sunt³.

Post iubileum in Colonia venit inmanissima pestilencia, in qua plus quam triginta milia hominum morte preventi sunt, et cessante pestilencia in ceperunt se mutuo interficere. Nam communitas, que per multos annos ante succubuit, post predictam pestilenciam et iubileum se erexit, et quam plures captivarunt, exularunt et occiderunt, qui predictam civitatem usque tunc rexerunt⁴. Quanta mala aliis locis ubi iubileus fuerit visa sint, sciunt bene Magdeburgenses necnon duces
 *f. 141. *Bavarienses et ceteri, qui omnes modicum lucrum-reportarunt.

Anno predicto 98. dominus Bonifacius in Urbe papa quendam Cordulum, id est Minorem, qui propter dispensationem factus est Benedictinus, ad partes Alamanie ad hauriendum pecunias cum multa comitiva direxit. Qui postquam venit ad Argentinam, iusticiam suam aperuit, id est clero et civitati causam sui adventus enucleavit. Sermone suo percepto, ipsum ad metropolitanum direxerunt, nolentes trapham suam audire; qui venit ad civitatem Moguntinam cum comitiva non modica, portans secum bullas super negocio prescripto, scilicet ad colligendum pecunias pape, vel cui nescio, Deus scit! habitis literis *Vidimus* a domino Moguntino, domino Iohanne de Nassaw, et capitulo Moguntino. Idem factum suum et domini sui cum adiutorio Nicolai de Grünenberg, olim plebani in ecclesia Maguntina, sed protunc vicarii in ecclesia sancti Quintini, fideliter prosecutus est, predicans crucem in parrochia sancti Heymerami contra Turcos, faciens in eadem multos cruce signatos ac in eadem

1) Cf. Chron. Limb. c. 209. 2) Ib. c. 178. sub anno 1394: da ging daz abelaß unde Romesche fart ane zu Düsseldorf. 3) Ann. Colon. 'Städtechr.' XIII, p. 84: Item in dem jare 1390. octavo lach greve Diderich van der Marke vur Elverfelde . . wart dair erschossen . . van einem schutze von Sassen und bleif zurstund doit. 4) Regimen patriciorum abolitum est a. 1396, Iul. 18. 'Städtechr.' XIII, p. 18. XIV, p. 731. Auctor noster errat in ordine temporum.

24. d. 1398. 75f.

an der:
 In Dutzildorp
 ducis de Monte
 capis

77A
 Ann. 2.

!; ⁷²³ ~~late - est. 18. Jhr. v. Chr. in Rom. - Thucydides - vgl. Kitzling, 2. Tr. ...~~
(unvergleichbar mit der obigen Text in Latin) (Charad. 1866, 23. S.)
geschrieb

↳ Landkarte (Haut, die auf den von den Griechen in Rom (erhaltenen Text) enthaltenen
Satz. late ----- verweist)
↳ H.: est. Nem post jubileo (bis zum Jubel
festen) (erhalten)

(maxia paritatis
in Colonia &
quo x integresse

- lucif

(in predicione
Cronof fallaciu)

trius vidimus

* Speculum

ob.: cordul

fm: 1

(interdictio Nicolai
de Gelnberg
de his autem
offensis

a J

fm: J

(re magno autem
no et debet videri

hujusmodi
aspere

ob.: nec

ob.: magno

(Hr.): (Niddelege von
Rotenburg von
den Duden den
von Bamberg

x releases

x mag

ob.: (heir)

et (2. Brief der jute leu)

der i. d. wirtsch. stelle

(Hr) In anmisp,
impatrit abbatie
sancti Albani et
reclpit decimas
o die or.

colligens pecunias multas et in locis circumvicinis, que distribuende essent primo die Maii anni nonagesimi noni predictis cruce signatis, quod postea non contingebat. Attamen iidem salutis sue inmemores non extiterunt: in vigilia sanctorum Philippi et Iacobi apostolorum secundum iussum Nicolai ^{April. 30.} predicti interpretis Corduli cum magno comitatu venerunt, volentes promissa fideliter adimplere, sed propter rei infectionem non potuerunt, quod longum foret enarrare; *merum *f. 142. unum fecerunt, quod cruces dimiserunt seu deposuerunt ubi receperunt, et sic unusquisque remeavit ad sua. Et scandalum cleri heu! non modicum exinde ortum est. Ex eadem causa interpreti, id est Nicolao de Grünenberg, a domino Moguntino prefato interdicta est confessio audienda et sermo ad populum, quibus duobus die noctuque fuit, timeo propter questum, implicatus.

Item anno prenotato 98.^b tempore autumpni creverunt vina multum debilia et in magna copia, ymmo in tanta quod in aliquibus locis propter vasorum carentiam colligi et vindemiari non poterant, ut puta in Montzingen,^a et in locis circumvicinis et in Wormacia et in quam pluribus aliis locis.

In anno sequenti, videlicet 99, hyems valde fuit aspera. Renus congelabatur^c ante carnisprivium ante civitatem Moguntinam et vix stetit per octo dies: ex Omnipotentis gracia glacies absque damno est resoluta, nec^d sine hominum dampno recessit.

Item anno eodem armigeri quidam de partibus Swevie inferioris, congregata cohorte satis magna; contra emulos suos cum eadem processerunt, in qua unus nobilis de Erenberg fuit. Cumque iidem prope civitatem, videlicet Rodenberg ^{an der Duber^a,} quam molestare intendebant, venissent, cives clam premuniti nocte cum suis exierunt et ipsorum decem et septem preter hostes diffidatos in eadem cohorte existentes ceperunt; quos 17 non diffidatos de mane decollaverunt, hostes vero ipsorum turribus mancipaverunt. Ipsi enim homines *sunt *f. 142. bellicosi. Utinam quod civitates Renenses^a essent tales!

Item anno prenotato tertia die ante Albani martyris, ^{Jun. 18.} durante scismate in ecclesia sancta per viginti unum annos (heu)^a et amplius inter dominum Bonifacium, qui Rome presidebat et . . ., dominus Iohannes archiepiscopus Moguntinus, prenotatus regimen abbacie Montis Sancti Albani iuxta et extra muros Moguntin^a site, propter ipsorum monachorum ibidem vitam inordinatam per multa tempora habitam, a papa

a) I c. b) XCIX c. c) congelebatu r c. d) ac W.

1) Prope Kreuznach. 2) Rothenburg ad fl. Tauber.

in Urbe cum omnibus suis privilegiis impetravit¹, decimas prepositure iuxta Hôste² ad idem opidum presentare fecit, ac Wernherum prepositum ibidem ad claustrum ut alium monachum conventualem remisit, villam Badenheim³, Eberßheim³ cum omnibus iuribus et decimis ad se recepit. Tempore eodem fuit in monasterio predicto abbas quidam nomine Otto, de Scharpfenstein natus, qui cum suis monachis contra dominum Iohannem archiepiscopum appellationem interposuit, cui clerus Moguntinus adherere propter metum domini Maguntini⁴ nolebat. Tandem abbas et conventus compositionem cum domino Maguntino iniit sibi que tria milia florenorum et quingentos pro eadem, resumptis tamen prius decimis suis ablati, propinavit; et sic pacificati sunt⁴. Intera abbas predictus obiit, et dictum Wernherum Ring in abbatem conventus prefecit, et exposit monachi inceperunt celebrare^a divina, videlicet matutinam et alias horas, que propter ipsorum inordinatam vitam per multa tempora pretermiserunt. Quare sic sunt puniti, ut estimo.

* f. 143. * Item anno superius expresso castrum Dannenberg⁵ a domino Iohanne archiepiscopo Moguntino, domino Treverensi Wernhero, domino duce de Bavaria, comite palatino dicto 'Clem'^b ac civitatibus Renensibus potenter fuit obsessum Jul. 21. et in vigilia Marie Magdalene captum et expugnatum⁷. In quo quadraginta octo homines sunt capti et detenti, inter quos nisi quinque fuerunt qui non erant lesi, ceteri quasi omnes letaliter propter virilem resistenciam fuerunt vulnerati. In eadem captivitate fuit miles de Cronenberg nomine Hartmannus iunior, qui eandem obsidionem primitus causavit propter depredationem hominum per ipsum et suos complices factam; numerus mortuorum ante expugnationem fuit octo, sepulti in quodam stabulo. Et sic dictum Iob⁸ in predictis verificatum est, videlicet: *Opera eorum secuntur illos.*

a) celebre c.   b) Klein c.

1) Archiepisc. Iohannes comparavit bullam papae Bonifatii IX, qua abbatia S. Albani archiepiscopatu incorporabatur, postea tamen cum abbate Ottone paciens incorporationi renuntiavit. Cf. Helwich, Chron. S. Albansense p. 771 (apud Ioannem T. II) et Reuter, 'Albansgilden' p. 104.
 2) Höchst.   3) Ebersheim prope Nieder-Olm haud longe ab Bodenheim in Hassia Rhenensi.   4) Pactum inter archiepisc. Iohannem et abbatem Ottonem a. 1400, Febr. 25, apud Reuter l. l. in docum. p. 35.
 5) Tannenberg in Hassia-Starkenb.   6) Rupertus III. palatinus, postea Romanorum rex, tunc temporis Clem cognominabatur. V. Utman Stromer p. 34. et n. 4.   7) Die 11. Apr. 1399. archiep. Iohannes et Rupertus condixerunt bellum contra castellum Tannenberg. Gudeni Cod. III, p. 644.   8) Non in libro Iob, sed Apoc. 14, 13. leguntur. G. W.

- Höpfe

- Baden

↳ Otto de Haupt
Hein

Mogenthaus

an Rand:
Dannenberg

[Bonifacius adquisivit
sibi Roma et mura
billa ibi fecit

12 Galliarum

* Roma

12

Item eodem anno dominus Bonifacius Rome urbis papa eandem urbem partim callide partim potenter sibi et ecclesie subiugavit¹, quod a constitutione eiusdem urbis usque in presentem diem et tempus non est auditum; burgensium seu Romanorum aliquos exactionavit, aliquos capite truncavit, quosdam exilio damnavit secundum omnem sui voluntatem, thesauros ipsorum recepit, castrum Sancti Angeli per ipsos destructum reformavit, novas turres in eodem exstruxit, comitem Fundorum manu armata exterminavit ac totam suam terram et comitatum. Idem tantum fortunium habuit, quod ciccius scriptores deficerent et materia scripture, quam opera que in vita fecit per lapsum temporis conscribi possent.

Anno preassignato, spiritu maligno semen suum semi-^{*f. 148.} nante, inter episcopum Herbipolensem et civitatem Herbipolim tanta orta est controversia², quod omnes tam clericos seculares quam religiosos a sua civitate, omnia ipsorum vi rapientes, expulerunt, collegium dictum Hau³ funditus destruxerunt, in collegiis et in ecclesiis sedes dominorum igni combusserunt, bona ipsorum, que post recessum invenerunt, regi Romanorum videlicet Wentzibla⁴, et eius vicario scilicet Borsebo⁴ propinaverunt. Et quamdiu hoc factum est, sub tuitione ipsius detenti sunt; cessante vero propinatione, divisi sunt ab eodem. Predicti igitur cives quam plures civitates episcopi ad se traxerunt, ineuntes cum eisdem fedus, ac coniurarunt, nunquam episcopum suum velle recipere in dominum nec sibi unquam obedire. Idem vero episcopus nomine Gerhardus de Swartzburg, natus stirpe olim regia, in armis strenuus⁵, valide principes Alamanie allocutus est, quorum unus fuit archiepiscopus Maguntinensis dominus Iohannes de Nassaw, dominus dux de Bavaria, comes palatinus Rupertus . . . burgravius de Norenberg. Ipsemet burgravius et quam plures alii comites, barones et milites, litem cottidianam cum eisdem^b periuris per tempora longa tenuit, et damna non modica quelibet pars suo adversanti intulit, ut postea patebit.

Anno intrante centesimo, hoc est millesimo 400. ab incarnatione Christi Iesu, prochi dolor! adhuc scismate vilissimo inter Bonifacium in Urbe et . . .⁵ in Avinione, qui . . . cardinalis de Luna appellabatur, durante, infra octavas Jan. 11.

a) strenuus c.   b) eiusdem c., em. W.

- 1) *M. Julio et Aug. 1398. Gregorovius VI, p. 537.*   2) *Cf. Wegele, 'Fürstbischof Gerhard u. der Städtekrieg im Hochstift Würzburg'. 1861.*
 3) *Ecclesia Haug extra muros civitatis. Cf. Lorenz Fries ap. Ludewig 'Geschichtsschreiber v. Würzburg', p. 672.*   4) *Wenceslai consiliarius Borziwoy de Swinar.*   5) *Benedictum XIII.*

epiphanie, videlicet 11. die mensis Ianuarii¹, civibus *Herbipolensibus*^a non habentibus unde viverent, extra civitatem
 *f. 144. se cum centum^b et 23^c bonis armatis^{c.} contulerunt, volentes victum reportare. Quo comperto, episcopus omnes quos de predictorum^d dominorum satellitibus habere poterat, quorum in numero fuerunt 250^e lancee et non amplius, congregavit ac cum eisdem contra inimicos bellum commisit, in quo plus quam mille viri armati et amplius, ut audio dici, fuerunt^e et viginti octo occisi sunt. Et in eodem 1200 viri armati captivi deducti sunt et amplius, credo circa^f quadraginta. Et sic dominus Herbipolensis ulterius cum manu valida ante civitatem Herbipolim processit; ubi^g omnes qui remanserunt ad gratiam domini se celeriter absque contradictione dederunt. Et sic Deus omnipotens victoriam suis servulis tradidit et innumera mala que pessimi illi fecerunt vindicari permisit; non enim in multitudine populi victoria est, sed de celo, ut patet de Iuda Machabeo. Secundum istud omnibus civitatibus sit exemplar; dicit enim metrista:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum!

Hec scripta quoad Herbipolim civitatem sufficiant pronunc.

Nunc vero ad annum pretactum, hoc est ad centesimum seu 1400^h, paucula ex multisⁱ in eodem anno facta scribendo
 Jun. 6. redigimus. Nam circaⁱ festum pentecostes in Franckfordia principes et sacri imperii electores una cum multis Alamanie principibus, ducibus, comitibus, baronibus super cuiusdam rei exposit peracte^h decisione convenere³. Inter quos eciam plurimorum regum ambasiati fuerunt, videlicet regis Francorum, Hispanie, Navarrie¹, Portugalie etc., qui omnes ex parte dominorum suorum assensum principibus electoribus
 *f. 144. Alamanie plenumⁱ dederunt. In eadem vero convocatione ordinaverunt principes electores^k, citationem fieri peremptoriam contra regem Bohemie et Romanorum, videlicet Wentziblaum, quondam filium Karoli imperatoris, ad comparendum
 Aug. 10. in festo sancti Laurentii martiris in opido Lonstein, cum protestatione tali, si non compareret, nichilominus in facto suo et concepto procedere vellent⁴. Quem nuntium . . . aqua

a) manu req. suppl. c. b) centis. c. c) post armatis repetitum se deleri. d) predictis c. e) deest c. f) extra c. g) qui c. h) peracto c. i) Norvarrie s. k) electorum c. l) seu civitatem c. corrupte.

1) *Ulmair Stomer* p. 58. diem pugnae 4. Ian. 1400 indicat, quocum *Wegele* p. 33. consentit. Sed *L. Friess* l. l. 11. Ian. confirmat. 2) i. e. auxiliariis sive stipendiariis, quos *U. Stomer* illos de *Buchonia* nominat: Und heten bei in der Puchner riter und knecht mer danne 100 spißen. Totum exercitum 3000 virorum fuisse et non amplius 400 senes aut debiles domi mansisse, *L. Friess* asserit. 3) *Conventus principum et civitatum Francofurti m. Maio et Iunio 1400.* 'D. R. A.' III, p. 169. 4) *Litterae quatuor principum electorum Rhenensium ad Wenceslaum datas de a. 1400, Iun. 4. Francofurti.* 'D. R. A.' III, p. 194.

4. 11. 0

2001/10/10 ... ..

... ..
... ..
... ..

... ..

... ..

... ..

1. 2. 3. 4. 5.

42
* m
#

* 6

submersit, sicuti multos probos homines antea contra omnem iusticiam morti tradidit.

Item in pretacta convocatione principum fuerunt dux Fridericus de Brunßwig et frater suus carnalis dux in Lünenburg. ^a Qui Fridericus dum ad partes suas regredi vellet, quidam maliciosi in partibus Hassie, inter quos primicerius fuit comes de Waldeck, insidias sibi fecerunt, ipsum quoque contra omnem iusticiam occiderunt multosque letaliter vulneraverunt¹; inter quos eciam fuit episcopus Verdensis dominus Conradus Sultu, magnus magister et theologus². Omnes res, equos, pecunias vi receperunt, nichil omnibus relinquentes. In eadem comitiva ^a captus est dux Saxonie electorum unus³, et quam plures alii; quos tamen ultimate dominus Iohannes de Nassaw archiepiscopus Moguntinus fecit liberos, tamen ^b suis rebus perditis⁴.

Item anno 1400 in festo sancti Laurentii martyris, ut *Aug. 10.* prescribitur, principes electores in Lonstein et in locis circumiacentibus convenerunt super electione novi regis Romanorum, quod tamen omnes homines, saltim qui non de ^c consilio principum fuerunt, usque in idem tempus latuit; et die vicesima mensis Augusti, quae protunc fuit feria sexta post octavas sancti Laurentii, dominum Rupertum ducem Bavarie, nobilem approbatum virum, ^a principem^d electorem in Romano ^e regem unanimiter creaverunt ipsumque super sedem suam in Rens concorditer et honorifice, ut bene dignus erat, posuerunt, sibi que ut regi Romanorum debitam reverenciam fecerunt, habitis tamen prius omnibus sollennitatibus privationis de rege Wentzeßlao, rege Bohemie, antea Romanorum, sed nunc privato. In eadem privatione principes electores undecim articulos obiectivos contra eundem privatum habuerunt, quorum unusquisque ad depositionem regni Romano-^erum sufficiebat⁵. Quorum unus fuit articulus, quod civitatem

a) comit⁵ c. b) compendium scribendi legi potest eius cum sive tamen, sententiae causa praetuli cum W. tamen. c) de in c. superpositum est. d) principes electores? G. W.

1) *Relationes eiusdem temporis de hac re apud Fritslar gesta v. in 'D. R. A.' III, p. 234.* 2) *Conradus de Soltau episc. Verdensis antea sacre theologie professor, cancellarius archiepiscopi Moguntini. De vita et scriptis eius v. Krause in 'Forschungen z. D. Gesch.' XIX, p. 603 et XXII, p. 249.* 3) *Rudolphus dux.* 4) *Cf. epistolam archiepiscopi excusatoriam de a. 1400, Aug. 18, qua liberationi captivorum magnopere se studuisse gloriatur. 'D. R. A.' III, p. 243.* 5) *Hic certum invenitur testimonium pro fide eius formae undecim articularum, quam Trithemius in Chron. Sponheimensi (Opera II, p. 340) tradidit; ideo suspiciones a Lindner, 'Gesch. d. D. Reichs' II, p. 523. contra eosdem prolatae evanescere debent. Cf. Weizsäckeri inquisitionem criticam de diversis articularum recensionibus. Illi, quos auctor noster significat, sunt 1. 2. 4. 7.*

Ianuensem ab imperio alienavit, dominum Mediolanensem in duceum creavit, cum infidelibus latenter contra christianos tenuit, doctores sacre theologie occidit, innumera mala, que omnia scribere tediosum foret, peregit. Omnia prescripta facta sunt, scismate in sancta ecclesia Romana per viginti tres annos durante.

Sept. 10. Item ex post anno eodem decima die mensis Septembris rex Romanorum dux Rupertus cum principibus electoribus, videlicet domino Iohanne de Nassaw, archiepiscopo Maguntinensi, domino Wernhero archiepiscopo Treverensi et domino . . . archiepiscopo Coloniensi secundum patrie consuetudinem per sex ebdomadas et tres dies Franckfordiam potenter obsedit; quibus finitis, cives ibidem omnem sibi obedientiam ut Romanorum regi fecerunt¹. Ex post intervallo modico interiecto clerus Maguntinus cum civibus ipsum gratanter et benivole in regem receperunt², et sic consequenter omnes civitates Reni imperiales, videlicet Wormacia, Spira, Argentina, et sic de singulis.

* f. 145.
1401.
Jan. 6.

*Item anno 1400 primo idem rex in festo epiphanie Domini presentibus principibus predictis in Colonia est coronatus et a civibus Coloniensibus honorifice receptus, facientibus eidem omnem obedientiam quam debebant⁴. Cives Aquisgrani propter coronationem regis inibi receptam in indignatione regis Romanorum Ruperti existunt, et possit verisimile fore, quod omnes reges Romanorum deinceps non in civitate Aquensi, sed Coloniensi coronarentur. Et propter eandem coronationem sic factam Rupertum regem Coloniensem appellaverunt.

Mar. 14. Item ex post anno eodem in Marcio, 14. die mensis eiusdem, ante crepusculum quasi per horam integram tonitrua, tanteque³ coruscationes fuerunt acsi in medio estatis fuissent, alteraque nocte hora quasi eadem ventus tam grandis vehementer irruit, quod edificia vilia vix resistere potuerunt. Eodem tempore quidam magnus predo, videlicet Cunrat von Hatzstein, in Eppenstein morte naturali preventus est. Cuius tempore fratres sui, dicti Rumlant et Widekint, spoliationes pauperum per diversa terrarum spacia et precipue hic in locis circumvicinis exeruerunt.

a) c. t. c.

1) *Friderico.* 2) *Rupertus die 26. Oct. 1400. Francofurtum introivit. Ohmel, Reg. Ruperti regis p. 1.* 3) *Rupertus privilegia civitatum Moguntiae et Wormatiæ confirmavit die 31. Oct. Ohmel l. l.* 4) *Cf. Ann. Colon. et Koelhoff, 'Städtechr.' XIII, p. 139. XIV, p. 739. Coronatio Coloniae facta est, quia Aquisgranenses Rupertum pro rege accipere noluerunt.*

Handwritten text, possibly a title or header, including the word "Handwritten" and some illegible characters.

Handwritten text, possibly a date or a specific reference, including the word "Handwritten" and some illegible characters.

Handwritten text, possibly a signature or a name, including the word "Handwritten" and some illegible characters.

Handwritten text, possibly a list or a set of instructions, including the word "Handwritten" and some illegible characters.

x pch 30:

1 1/2

1 1/2

1 1/2

Item eodem anno quinta die Augusti rex Rupertus predictus civitatem suam Heidelberg iuxta Necarum sitam exiit¹, intencione, ut estimo, sedandi scisma quod, proch dolor! tunc temporis per viginti quatuor annos integros duravit et amplius inter papas, loquendo absurde, et eciam forsam ad recipiendam coronam imperii in Roma. Qui propter suorum emulorum in via et *extra impedimentum neutrum^{*f. 146.} predictorum perfecit et de civitate Paduana, ad quam pervenit, sanus corpore cum suis ad proprias partes remeavit.

Eodem tempore et anno post recessum regis dominus Iohannes de Nassaw archiepiscopus Moguntinensis langgravium diffidavit propter multa dampna, que ecclesie Maguntine contra iusticiam intulit². Que diffidacio per multa tempora et longa duravit, et uterque clericos sibi inobedientes cepit, exactionavit et depredavit et carceribus mancipavit. Et sic quod antiquitus dictum est iam verificatur, et verificatum est quod vulgariter sonat: 'man sol die pfaffen slahen'; non tamen manualiter et realiter occisi sunt, sed in rebus suis; cuius causa ex parte domini Maguntini fuit, quod clerus in Hassia et Thuringia mandatis suis noluit obtemperare, sed magis voluit dissentire; nam contra ipsum appellationem interposuerunt, quam eciam prosequabantur^a, et petitioni sue annuere noluerunt, videlicet dare procuraciones ab ipso petitas.

Anno 1402. rex Romanorum Rupertus de Bavaria sive Heidelberga ante festum penthecostes de Lumpardia rediit, videlicet de Paduana civitate³. Nam ulterius propter serpentem, hoc est Mediolanensem⁴, proficisci nequivit, qui antiquo regi Wentzißlao Bohemo adhesit; attamen libenter novo regi Ruperto adhesisset, si ipsum vicarium imperii in Lombardia fore permisisset; et cum hoc noluit, aurem et mentem ad papam Bonifacium nonum et ad antiquum regem Bohemum habere disposuit. Idemque papa timens, sibi de adventu novi regis aliquid mali^b evenire, cepit eciam sibi contrarius *esse, confederans se ad prescriptum Bohemum^{*f. 146.} depositum, petens, ut intret Romam cum suis, coronam

a) prosequabantur c. b) male c.

1) Rupertus diplomata et litteras edidit Heidelbergae usque ad diem 5. Augusti a. 1401, die 6. in Sunshheim; cf. Chmel, Reg. 2) Duces Brunswicenses, Henricus et Bernhardus, cum Hermannno Hassiae langravio coniuncti, bellum vindictae causa ob fratrem Fridericum occisum contra archiepisc. Iohannem et comitem de Waldeck fecere. V. excerpta chronicorum ap. Ioannem I, p. 719. Auctor noster de causa tacet. 3) Rupertus ex Padua medio Aprili a. 1402. recessit et Heidelbergam advenit die 16. Iunii. 4) Iohannes Galeatus dux Mediolanensis.

Romani imperii absque omni remuneratione sibi tradere velit; quod tamen facere noluit; nam si fecisset, regnum Bohemicum cum Romano absque dubio perdidisset.

1404. Item nota litem inter episcopum *Maguntinum* et langravium Hassie anno 1404, et duravit per tres annos¹ et Johannes Kungstein vicarius ecclesie *Maguntine* compilator huius belli².

1406, Jun. 8. Item nota, quod anno Domini 1406, in vigilia Primi et Feliciani fuit eclipsis lune.

Jun. 16. Anno Domini 1406, in festo sanctorum Auree et Iustini martyrum infra sextam et septimam horas fuit eclipsis solis de mane³.

Anno ut supra erat persecutio Lollhardorum et Beginarum in Maguncia³ per honorabilem dominum et magistrum Henricum de Lapide, qui optime novit eos et eas, scilicet vitam eorum et earum. Et notandum est, quod una Begutta fuit in clusis Nicomedis extra civitatem et muros *Maguncie*; erat capta et incarcerata propter heresim, et quam plures mulieres de Argentina. Et iuvenis⁴ quidam, qui erat natus de Rotenberg 'von der Tuber', fuit unus de 70 discipulis diaboli, non Iesu Christi, quia fuit hereticus^b et deceptus per unum antiquum Lollhardum confessorem earum, et postea penitencia ductus per magistrum Henricum prenomiatum, in ambitu ecclesie maioris coram omni populo sedens super dolium, et accepit in mantello suo crucem pro penitencia.

*f. 147. Et iste iuvenis confitebatur, manifeste illum Lollhardum audivisse confessiones, scilicet sui et aliorum Lollhardorum et Beguttarum. Et postea iste iuvenis iterum male fecit, ut dicebatur, quod furasset unam libram^c et unum dappardium⁴ eidem magistro Henrico prenomiato.

Anno ut supra crevit acerbum vinum et modicum, et nimium solvebat, quia estas fuit nimis pluviosa circa Renum, et solvebat 24 flor.

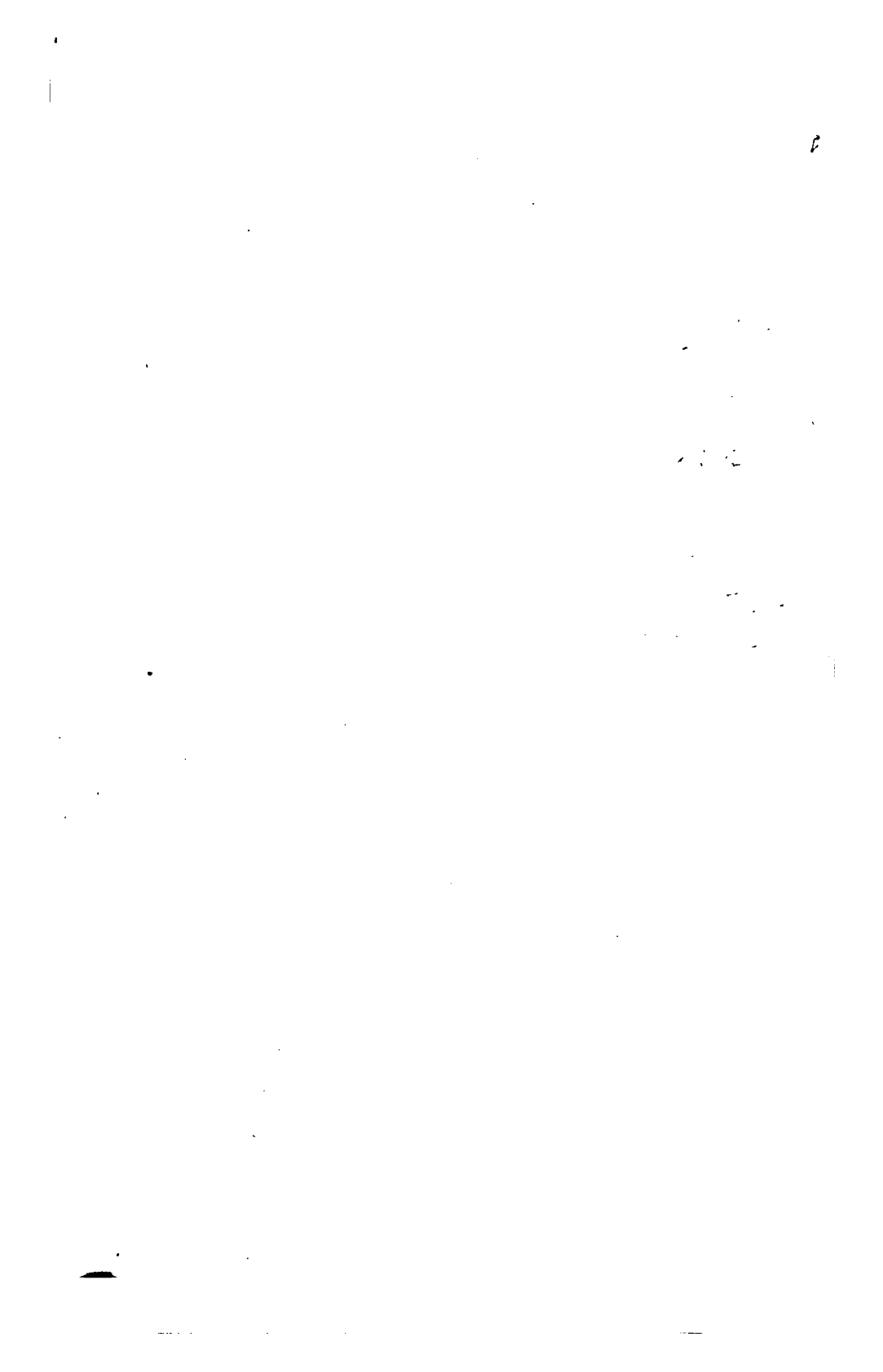
Nov. 15. Item anno prelibato, secunda feria post festum sancti

a) infra sextam et septimam c. verba repetita post de mane delevi. b) heresis c. c) W. suspicatur unum librum.

1) A. 1402—1404. Pacis conventiones factae sunt tempore veris a. 1405.

2) Bodmann in 'Rheing. Alterth.' p. 809, nota a) laudat libellum nondum editum 'de bello inter d. Iohannem archiep. Mog. et landgrav. Hassiae gesto', cuius auctorem Iohannem Hezheim, eccl. Mog. vicarium, appellat. In medio relinquo, utrum Kungstein an Hezheim verum nomen sit; Bodmanni testimonia de fontibus ineditis nullam fidem habent (cf. quae de ea re in praefatione ad 'Städtechr.' XVIII, p. 5—8. dixi). Persuasum habeo, eum notitiam illius libelli tantummodo ex hoc nostri chronici loco sumpsisse. 3) Cf. quae Ioannis I, p. 724. ex nostro chronico, quod ut Miscella Moguntina citat, refert. 4) Cf. Ducange (*Henschel*): dappardum vel caphardum, capitis tegumenti species.

Martini erat hic in civitate *Maguncia* magnum tornamentum, quia multi principes fuerunt hic et comites, milites, nobiles et armigeri, dux Austrie, dux de Monte, comes de Cleve, comes de Wirtenberg, comes Morsse¹ et filius eius, comes de Nassawe, comes de Katzenelnbogen, comes de Lyningen, comes Feldentze et quam plures alii.

Anno 1440, in die Catherine hub es an zu winthern ^{1440,} mit schnyen und friesen und was vor alles warm geweßt. ^{Nov. 25.}

Anno Domini 1374. dominus Gregorius papa XI. domino ^{1374.} Iohanni^a episcopo *Bambergensi*, qui natus fuit de Myssen, de ecclesia *Maguntina*, domino Adolfo^a de Nassaw episcopo ^{147.} *Spirensi*, tunc administratori ecclesie *Maguntinensis*, de ecclesia *Argentiniensi*, et domino episcopo *Argentiniensi* de ecclesia *Bambergensi*, et domino Eckardo episcopo *Wormaciensi* de ecclesia *Spirensi* providit^a.

Post in c triplum fit xl et ii duplicatum ^{1344.}
 Diluvium vehemens dampna multa ferens
 Praxedis festo, cuius facti memor esto³.

Anno 42, sabbato qui^b fuit dies mensis Maii⁴, intravit ^{1442,} Fredericus Romanorum rex ad *Franckfordiam* cum principibus *Maguntino*, *Treverensi*, duce Saxonie, aliis electoribus postea successive supervenientibus. Ibidem invenerunt ambasiatores domini Eugenii, dominum Andiotorum cardinalem et Nicolaum Kuso^c pro una, et pro alia parte dominos *Arelatensem*, *Sygiobiensem* et *Panormitanum* ad tractandum pro unione⁵. ^{Mat. 28.}

Anno 1439, penultima mensis Octobris was bischoff ^{1439.} Dietherich gezogen uber graff Engelbrechts sone von Nassaw, genant graff Henrich von Nassaw⁶.

a) pro nomine Iohanni deleto manus, recens Ludovico supraposuit. b) que c.
 c) Kaso c.

1) Comitatus Mörs ad Rhenum inferiorem. 2) Ludovicus marchio *Misnensis*, episc. *Bambergensis*, a. 1373. a Gregorio XI. archiep. *Moguntinensis* nominatus est; capitulum autem Adolpum de Nassowe ep. *Spirensis*, elegerat. V. supra p. 32. De Lamberto de ~~Brun~~ episc. *Argentiniensi*, qui a. 1374. episcopatum *Bambergensem* accepit, cf. *Koenigshofen* p. 677. Eckart a Ders episc. *Wormatiensis* erat a. 1370—1405, Schannat *Hist. Worm.* p. 401. 3) V. eisdem versus supra p. 34. 4) Die 26. Maii. Nimirum die 24. rex erat *Wirceburgi* et die 27. *Francofurti*; cf. *Chmel, Reg. Friderici IV*, p. 66. 5) Secundum *Patricii Historiam conc. Basil.* (ap. *Harduinum IX*, p. 1183. 1184) legati papae erant: Ioannes Carvaial, Nicolaus Cusa et Iacobus Ferrariensis, et legati concilii *Basil.*: *Arelatensis* et *Panormitanus* et Ioannes *Segobiensis* (de *Segovia*) cardinales. 6) *Henricus II*, filius *Engelberti I*, comes de *Nassowe-Dillenburg*, natus a. 1414, mortuus circa a. 1450/51.

1374. Anno 1374. Gregorius papa XI. domino etc. prius est scriptum.
- 1444,
Nov. 10. Anno 44, in profesto Martini satzt das popel zu Mentz den radt ab, und was da groß noit die zyt, umb das der radt solte ungetruwelich mit der gemeinde umgangen han und die stadt verderbet, und wurden da die burgermeister
- *f. 148. und radt den zünften⁶ globen, lib ader gut von der stat nit zu wenden, sunder umb ire ansprach yn fur einen nuwen zukunfftigen radt umb ire ansprach gerecht zu werden: das hat ir iglicher gesworen¹.
- 1444,
Jun. 24. Anno Domini 1444, circa festum beati Iohannis baptiste delphinus, primogenitus regis Francie, cum magna comitiva invasit terras Alsatie, occupando easdem^a per totas estatem et hyemem, et numerus eorum dicebatur fore sexagesies milia. Eodem tempore rex Francie, pater predicti delphini, obsedit terram circa civitatem Metensem cum comitiva triginta milium, devastando ibidem incolas et villanos, et recesserunt anno 45, circa finem Marcii².
- 1446,
Apr. 10. Anno 46, in die palmarum, que fuit decima mensis Aprilis, de mane hora octava hub es an vast kalt zu werden, sere zu winden, daruff schnyen und kyseln, das alle erde mit snehe bedeckt was, daruff gefror es furter den tag und die nacht, des montags frühe hatte es so sere gefroren ys, das man es mit einer hende nit mocht zertrucken. Uff zyt waren die reben vast gewachsen, also das es großen schaden
- Apr. 12. ted. Darnach des dinstags frühe was ein groß reyffe gefallen und hat auch gefroren, das hat auch grossen schaden am win gethan. Darnach neher dann¹⁴ tag wurden die wingarten wider grüne, und was vor nit ußer oder grün was, daz wart da grün. Darnach von stund qwamen so vil kefern, die aßen nußbaum, prumen, mandelbaum etc. ab und teden grossen schaden an dem win. Darnach von stund
- Apr. 29. in crastino Vitalis wart es aber sere reyfen und gefror es,
- *f. 148'. und werdt also das kalt wedder von der zyt mit kalten winden^{oder} weter, riffen und froesten bis uff montag nach
- Mai. 9. Iohannis ante portam Latinam, und ted grossen schaden an win, korn, welden etc., also das win und korn uff schlugen, und die zyt alle war so vil kefern, ut supra notatum est.

Est quoddam opus Rome sapienter a sapientibus et

a) eosdem c.

1) Cf. 'Mainzer Chronik, Städtechr.' XVII, p. 176. 2) Simili ratione Chronicon Spirensis ap. Mone, 'Quellensammlung' I, p. 387, de bello dicto Armaniaco refert. Fusius de eodem in Alsatia tractat narratio apud Schillerum in editione chronici a Koenigshofen compositi, adnot. XVII.

... musta ...
...
...

scilicet p[ro]p[ri]etate
reg[is] francie
p[ro] t[er]ra H[er]editaria

de n[on]is
gelib[er]is

publice
de ten[er]e
regine, marchie & quin
de aff[er]re
de reg[is]t[er]is
de p[ro]p[ri]etate

* 16.: loc' opus acus Sibille - -
(vgl. 2.15!) * 16.: 70

* Opus

(Quina hord
Somoy in
Mogel)

* 1.2.24

(Annotaciones et
pleneis magis)

(Grup hazel)

Vacu mirabiliter in modum, turris constructum et pollitum ita, ut unus lapis videatur: hoc opus Sibille vocatur. De hac ede quidam magistrorum interrogando miratur versibus:

Si lapis est unus, dic, qua sit arte levatus?

Si lapides multi, dic, ubi contigui?

In hoc opere Sibilla has literas que sequuntur scripsit et inculpsit: p. p. p. e. s. s. s. e. v. v. v. v. v. v. v. f. f. f. f. —
 10 has literas per multa dierum curricula nullus Romanorum exponere aut intelligere potuit. Accidit, ut magister, Beda nomine, Anglicus natione, Romam veniens visitandi gracia limina apostolorum et ipsum apostolicum adiret et quosdam libros proprio labore et studio editos commendando offerret; cumque post lectionem et disputationem cum Romanorum sapientibus edictam circuiret Romam — vide *Mirabilia Rome* —
 15 venit ad acum Sibille, et cum intueretur literas, Romani exclamaverunt: 'Quid spectas hic, Anglice bos?' 'Specto', ait, 'ruinam urbis vestre'; at illi: 'Nichil sentis'. Quibus ille: 'Sencio', et exposuit literas secundum ordinem: 'pater patrie profectus est, secum salus sublata est, venit victor validus, vicit vires vrbs vestre, ferro, fame, flamma, frigore'. Hec audientes sapientes Romanorum apostolico retulerunt. Qui accersitum ad se Bedam presbiterum honorifice suscepit, et libros ipsius et expositiones quas^a edidit apostolica auctoritate commendavit et ab ecclesia suscipi ac legi precepit, ipsumque Bedam, *omnium Romanorum favorabili applausu^{*f. 149.} acclamante, 'Venerabilem' nuncupavit. Sicque mos inolevit, quod in omnibus omeliis suis et expositionibus semper Venerabilis Beda intitulatur et legitur.

Anno 1445, in die sancti Valentini, post secundas^{1445, Febr. 14.} vespervas circa medium noctis novem domus simul et semel lapse sunt in latere ecclesie beate Marie virginis intra muros Moguntinos, sine omni impetu ad casum eas movente, et omnes inhabitantes ad numerum triginta vel circa^b illesi exiverant, excepto tantum uno pusillo octo vel novem annorum.

Anno Domini 1442, die ultima mensis Marcii et prima die Aprilis fuerunt coruscationes et pluvie magne, etiam per totam noctem perseverando, similiter inundacio Rheni aliquantuliter magna.

Anno 45, feria sexta post festum Marie Magdalene was^{1445, Jul. 28.} ein groß hagel hie zu Mentz und Castel etc. und ted vil schadens an win etc.

a) quos c. b) citra c.

1) *Mirabilia Romae* (ed. Parthey) p. 15.

Sept. 29. Anno 45, circa Michaelis festum¹⁾ hub es zu regen und

Nov. 30. regent allen tag oder nacht bis Andree, und um Barbare

Dec. 4. was der Rin als groß me dann knies tief in minem grossen
 + keller zum Nuwenhoff, und was groß gewynd di zyt.

Nov. 29. Anno 45, in vigilia beati Andree apostoli, als Henn
 Nußbaum zu Mentz ußgezogen was und darnach widder

*f. 149. in qwam und eyn gedinge gemacht mit dem rathe, wie er
 further steen sollte²⁾, da furen zu etlich uß den zünfften³⁾

und sagten: der radt und die zwaintzger furen nit recht,
 das sie solich gedinge uffgenommen hetten ane die zünffte⁴⁾.

Also besant der radt einen genant Sließysen, der solich
 gerucht gemacht hatte, und geboten dem uff dem radthuse
 zu bliben, si wolten in darumb straffen; der bleib also uff
 dem huße. Da das etliche erfuren uß den zünfften⁵⁾, die

lieffen uff das huß mit 100 und 30 mannen und trugen den
 mit gewalt von dem huße und täden⁶⁾ da vil trauweworte
 dem rathe, der radt muß pacienciam han. Darnach verbot
 der radt alle zünffte⁷⁾, und clagend das und wollten den radt
 uff sagen, so vil das die jhenen di yn herab genomen hatten
 mußten in widder daruff antworten.

Mar. 2. Anno Domini 1447, secunda die mensis Marcii venit

magna aqua importune horis 11. et 12. in meridie, crescens

fere ad quatuor horas, de villis Brytzenheim et Zalbach etc.

per fossas descendendo. Tam maxime crescebat, quod omnis

campus et agri cum vineis circa Sanctum Petrum⁸⁾ pleni

fuerunt aquis, et quia porta circa Sanctum Laurentium fuit

clausa, quod non potuit libere exire; quare propter reflexum

et impetum per omnes portas aqua intravit cimiterium et

consequenter ecclesiam et chorum usque ad inferiores sedes

chori et ad tercium gradum summi altaris. Et decresebat

aqua, quod altera die nichil videbatur nisi argilla in maxima

quantitate et in fossa civitatis. Et ortulanis in agris maxi-

mum dampnum intulit.

*f. 150.

Apr. 9.

*Eodem anno 1447, post festum pasche dominus Fridericus

et dominus Wilhelmus fratres et duces Saxonie, pro-

tunc inimici propter divisiones regionum et terrarum⁹⁾; quare

eciam quilibet eorum maximos populos ad alium depauper-

andum congregavit, et precipue horribiles Bohemos in

numero 24000; qui eciam multas villas et opida in Thuringia

devastarunt. Qualia damna et futura dampna considerantes

1) Cf. 'Mainzer Chronik, Städtechr.' XVII, p. 305.

2) Ecclesia

S. Petri extra muros civitatis a septentrionali parte stabat.

3) De hoc

bello fratrum, filiorum principis electoris Friderici I. cognom. Bellicosi,

et immani vastatione per Bohemos in Thuringia et Westphalia effecta

cf. Palacky, 'Gesch. v. Böhmen' IV, 1, p. 178 sq.

Theotimus and
L. ^{quis} Ludovig
Langwin

* pare (Lupa civitas)

* am. Relata de Jule. Rann. f. c. 8-10
Andst.

(mista et ingenua
mundici ager
in Kestham et
celeni villis & bop)

* bop

(Le mappe omnia
quodam Rann)

dominus Theodericus archiepiscopus Moguntinus, Ludwicus langgravius Hassie et alii quam plures principes et domini dictos duces et fratres concordarunt. Sed isti horribiles et insensati Bohemi, non gaudentes de pace, intraverunt Westvaliam contra Suzacenses et alias civitates in adiutorium domini Theoderici archiepiscopi Coloniensis¹, et hoc circa festum sanctorum Viti et Modesti, ubi primo aliquas parvas Jun. 15. civitates numero quinque cum villis destruxerunt; sed postquam venerunt ad civitatem Suzacensem, videntes defensionem civium cum pixidis etc., parvum^a bellicose attentabant, sic quod ipsi parvum^a dampnum in suis paciebantur, sed dominus Coloniensis in suis magnum; et sic nichil lucrando, sed heu! cum dampno et scandalo dominus Coloniensis recessit de civitate Suzacensi. Ipsi autem Bohemi, quando intraverunt Westvaliam, iverunt per viam uber das Eysfelt et per Gottingen, in qua via multa claustra monachorum, monialium, alias ecclesias, montem sancti . . .; montem Sancti Nicolai et multas villas spoliarunt et destruxerunt et alia infinita mala protunc perpetrarunt; sed circa festum sancti Iacobi per eandem pacifice sunt reversi viam. Jul. 25.

* Anno Domini 1447, vicesima nona die mensis Iulii de sero circa horam quartam venit aqua nimis magna, destruens *f. 150. maximam partem ville in Hexheim, submergens et deducens Jul. 29. ibidem 16 homines cum curiis, domibus, horreis et frumentis maximis; et eadem descendens ad Zalbach, ibidem totam villam deduxit et devastavit, et submersi sunt ibi novem homines. Et ultra descendens, destruxit omnia molendina et muros claustrum in Dalen cum coquina, stabulis et aliis multis habitaculis; et fuit tam magna aqua in claustrum, quod attigit chorum in magna copia et altitudine. Et submersi sunt in claustrum dominus Conradus de Eltvil confessor monialium et ancilla in coquina. Eadem aqua destruxit curiam et sancti Geleres², et ortum Hermanni Apotecarii cum suis muris et domibus totaliter destruxit, et sic consequenter innumerabilem dampnum fecit ortulanis cum cadaveribus animalium, lignis de domibus fractis et frumentis, quibus herbas et agros maculavit.

Anno Domini 1447. den gantzen winter bis nach ostern 1448. in anno 1448. was der Rhein also klein, das man yn hie zu

a) parvum c.

1) Cf. *de bello archiepiscopi Coloniensis adversus civitatem Soest Chron. Koelhoffii*, p. 788. 2) *Ecclesia S. Hilarii, sermone vulgari 'Sancti Gleriz' nominata, extra civitatem prope coemeterium sita erat. Schaab, 'Gesch. v. Mainz' I, p. 434. et II, p. 421.*

lande obwendig Mentz uß und auch unwendig Mentz durch reit von eynem lande zum andern, und sagten etlich, das man yn durchgangen hette.

Und uff die zyt buweten die von Mentz den grundt uß dem Rhyne zu dem neuem kranen.

*f. 151. Anno 1408. da gewann der konig von Krakauw den groissen streit widder die Deutschen hern¹: da ergaben die von Dantzgen, Doran, Elbingen, Konigeßberg, Straßburg und vil ander sloß dem egenanten konig; dann der von Plawe behilt die Merrenberger². Das landt kauften die Deutschen hern mit golde widder.

Anno Domini 1427, post Michaelis slugen der apt von Fulde . . . stad und landt Fulde zu dem lantgraven von Hessen widder den stift von Mentz und bischoffe Conradus, der groß gelt daruff geluhen hatte³.

Iul. 26. Anno Domini 1426, in die sancte Anne, hoc est crastino Iacobi, obiit Adolffus comes in Nassaw⁴.

Anno Domini 1400. wart konig Ruprecht zu Romischem konig erkorn und starb anno 1410. zwischen pfingsten und Iacobi⁵.

Item darnach circa festum Bartolomei ward Sigismundus zu konig gekorn⁶.

Anno 1412. was Sigismundus in Aquilegia wider die Venediger⁷.

1449, Mart. 28. Anno Domini 1449, sexta post annuntiationis Marie ließen die von Mentz Contz von Hoheim ein steurmann, Clas Schneider der lange^b, und Peter von Eych weber, alle burger *f. 151. zu Mentz, ir heubte in der ketzergruben abhawen; die wurden herinn gefurt und iglicher in siner pfarren kirchoff begraben umb Dulin guts willen.

Anno Domini 1413. da gewann könig Karle von Neapolis die stat Rome tempore Iohannis de Rossa⁸ pape.

a) d^ore c. b) langer c.

1) *Proelium ad Tannenberg die 14. Iul. a. 1410.* 2) *Henricus de Plauen, commendator de Schwetz, defendit castrum Marienburg, Voigt, 'Gesch. Preussens' VII, p. 103.* 3) *De bello archiepiscopi Conradi cum Ludovico landgravio Hassiae et Iohanne abbate Fuldensi v. Schannat, Hist. Fuld. p. 236. 298, et Ioannis I, p. 739—742. Castra et oppida ab abbate Fuldensi archiepiscopo pignori data erant ad triginta et octo floren. millia.* 4) *Adolfus II. de Wiesbaden-Idstein. Dies mortis recte indicatus est; cf. Menzel, 'Gesch. v. Nassau' I, p. 254.* 5) *Dies erat 18. m. Maii a. 1410.* 6) *Dies S. Bartholomaei est 24. m. Aug., sed electio Sigismundi fuit die 21. m. Iulii.* 7) *Bellum cum Venetis a. 1411—1413.* 8) *Rossa pro Cossa. Ladislaus rex Neapolitanus occupavit urbem a. 1413, Iuni 8; Gregorovius VI, p. 615.*

more Regis Wartpess
- Kai Bohemia

Incipit Concilii
Constantinensis

Supra de Engeldsche.
pro Franciam

Constitutio litorum
Bretanicae litorum
Sicilie

Hydrographia
Simpliciter

Inimice Ludovici
palatini ad orbem
suis dicitur fratris
palatini et petralis

Wissenschaften
Sicut fratris

omnes comite
S. apparet

(Dietrich de Giza
burg pro Mog. 180
Lynceus principis
Margareta Brande.
Et duo fratres
Jocome et Marpans
ad plures alios
suos) et.

Anno Domini 1414. starb konig Wentzeßlaus von Beheim, da erhube sich die Hußerie¹.

Anno 1415. incepit concilium Constanciense, et eodem anno in vigilia Omnium Sanctorum papa Iohannes de Rossa^{Oct. 31.} dictus intravit civitatem Constanciensem. Concilium duravit tres cum dimidio annos.

Anno Domini 1426. gewonnen die Engelschen den striit widder die Frantzosen².

Anno Domini 1458, sexta feria post Luce, que fuit pridie undecim milium Virginum, combustus fuit Bruderhenn becker, Lohardus, ut pessimus hereticus cum omnibus libris suis, qui dixit se perfectiorem Christo, beata Virgine etc., qui in multis annis non communicavit nec confessus fuit nec mandatis Dei et ecclesie obedivit etc. Hec sunt facta Maguncie per reverendum patrem dominum Heinricum Kaltysen archiepiscopum Nydrosensem, inquisitorem heretice pravitatis³.

Anno Domini 1460, circa festum sancti Valentini dux Ludovicus palatinus⁴ fuit factus inimicus cum omnibus suis ducibus Friderici palatini, patruelis sui. Exinde in eodem anno prelibato, circa principium mensis Marcii dominus de Wirtemberg etiam⁵ fuit factus inimicus dicti domini Friderici et literas diffidacionis sue misit ante castrum in Heydelberg cum tubis, buccinis et aliis multis solennitatibus. Item omnes comites de Lyningen fuerunt inimici dicti domini ducis Friderici, quibus etiam idem dux maxima damna fecit in villis et dominiis suis.

Item eodem anno, die vicesima mensis Marcii dominus Dietherus de Ysenburg episcopus Moguntinensis fuit factus inimicus etiam dicti domini ducis Friderici; item episcopus Eystatensis⁶ [qui sunt facti inimici dicti ducis Friderici]*, item domini et principes marggravius de Brandenburg et duo fratres duces Saxonie et marggravius Missnensis etiam facti sunt inimici dicti domini ducis Friderici. Et sic omnes

*) Verba unciis inclusa forsan e glossa male repetita sunt, ut observavit W.

1) Dies mortis fuit 16. m. Aug. a. 1419. 2) Fortasse proelium apud Verneuil die 17. Aug. a. 1424. 3) Episcopus tituli de Nidaros in Norwegia. V. Gams, Series Episcoporum: a. 1452. Henr. Kalteisen non admitt. post archiep. Caesariensis. Hic persecutor haereticorum concionabatur etiam contra Iudaeos et auctor erat eorum expulsionis e civitate, de qua re archiepiscopus et cives inter se dissentiebant. V. 'Verfassungsgesch. von Mainz', p. 167. 4) Ludovicus cognom. Niger, comes Veldensis. 5) Iohannes episc. Eichstet. erat socius Alberti marchionis Brandenburg. contra Ludovicum ducem Bavariae, qui cum Palatino foedere coniunctus erat.

principes et comites prescripti cum pluribus aliis simul et semel fuerunt. —

7. 152. *Anno¹ Domini 1307, pontificatus Clementis quinti secundo^a, dictus dominus papa² pro nephanda heresi Templariorum ipsos una die capi fecit et captos plurimos conburi; et bona ac possessiones eorum tradita sunt Hospitalariis.

Ante Treveris

Ante Romam Treveris stetit annis mille ducentis³,
 Ante Ihesum duo c^b minus uno milia quinque⁴.
 Treveris etate, sed rerum prosperitate
 Gaudet Agrippina, quarum Maguncia prima,
 id est dignior.

a) secundo *suppl.* b) CC c., em. cum W.

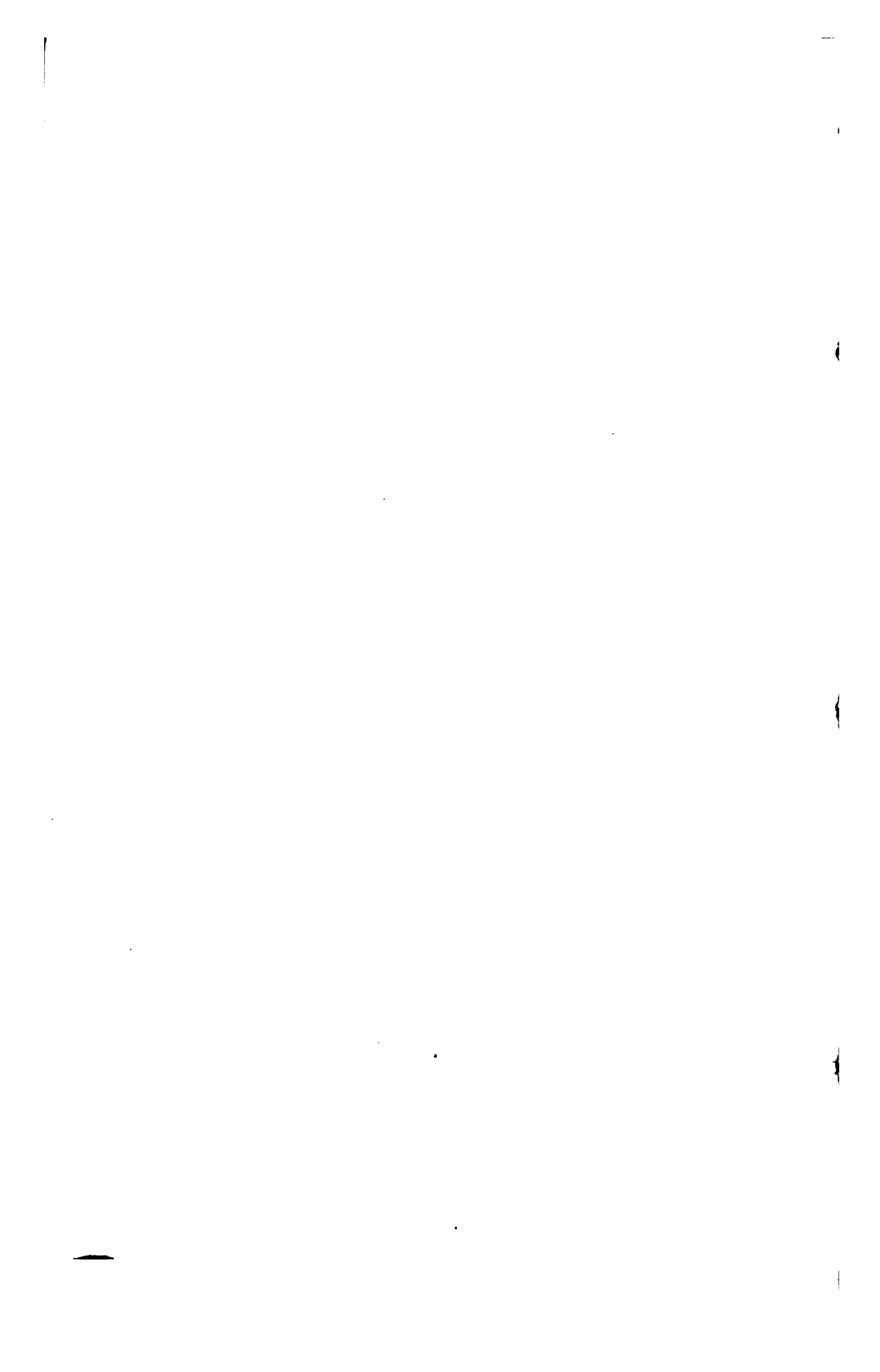
1) Quae sequuntur in ultima pagina a librario addita sunt. 2) Non papa, sed rex Franciae Philippus IV. 3) Gesta Treverorum, SS. VIII, p. 130: Anno ante urbem Romam conditam millesimo ducentesimo quinquagesimo urbs Treveris in Europa autore Trebeta — condita est. 4) 5199 sunt anni a creatione mundi usque ad nativitatem Christi; scilicet Eusebius, quem magna pars chronographorum secuta est, ab Adamo usque ad 15. annum Tiberii, ubi Christus praedicare coepit, secundum LXX interpretes 5228 annos computavit; v. Eusebii Chroniconum ed. Schoene I, p. 131. 132. Cf. Herimanni Aug. Chronicon SS. V, p. 74.

Frederick L. ...
- ...

m^o CCC VII.

(...)
planning

x/18: 27

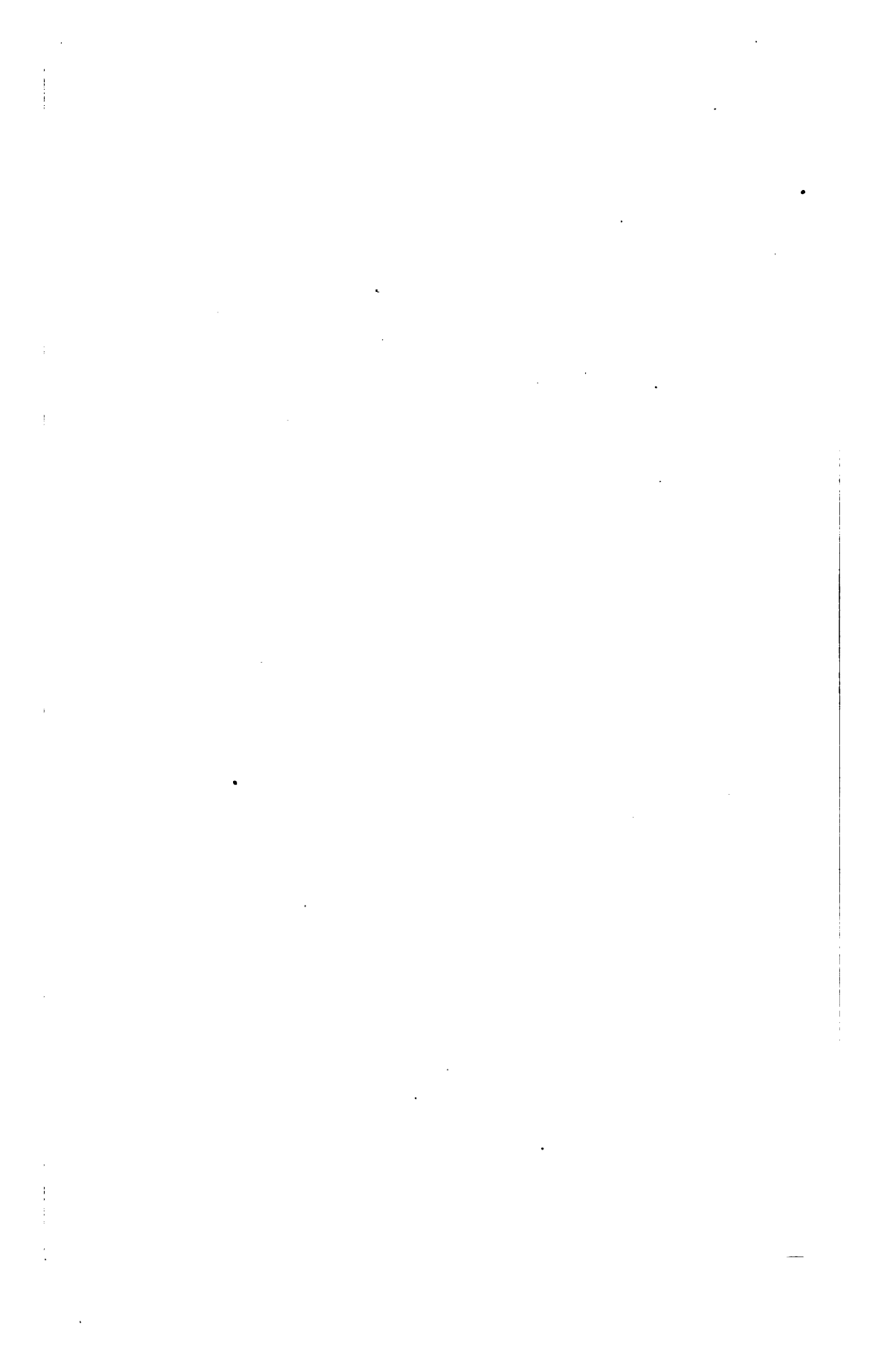

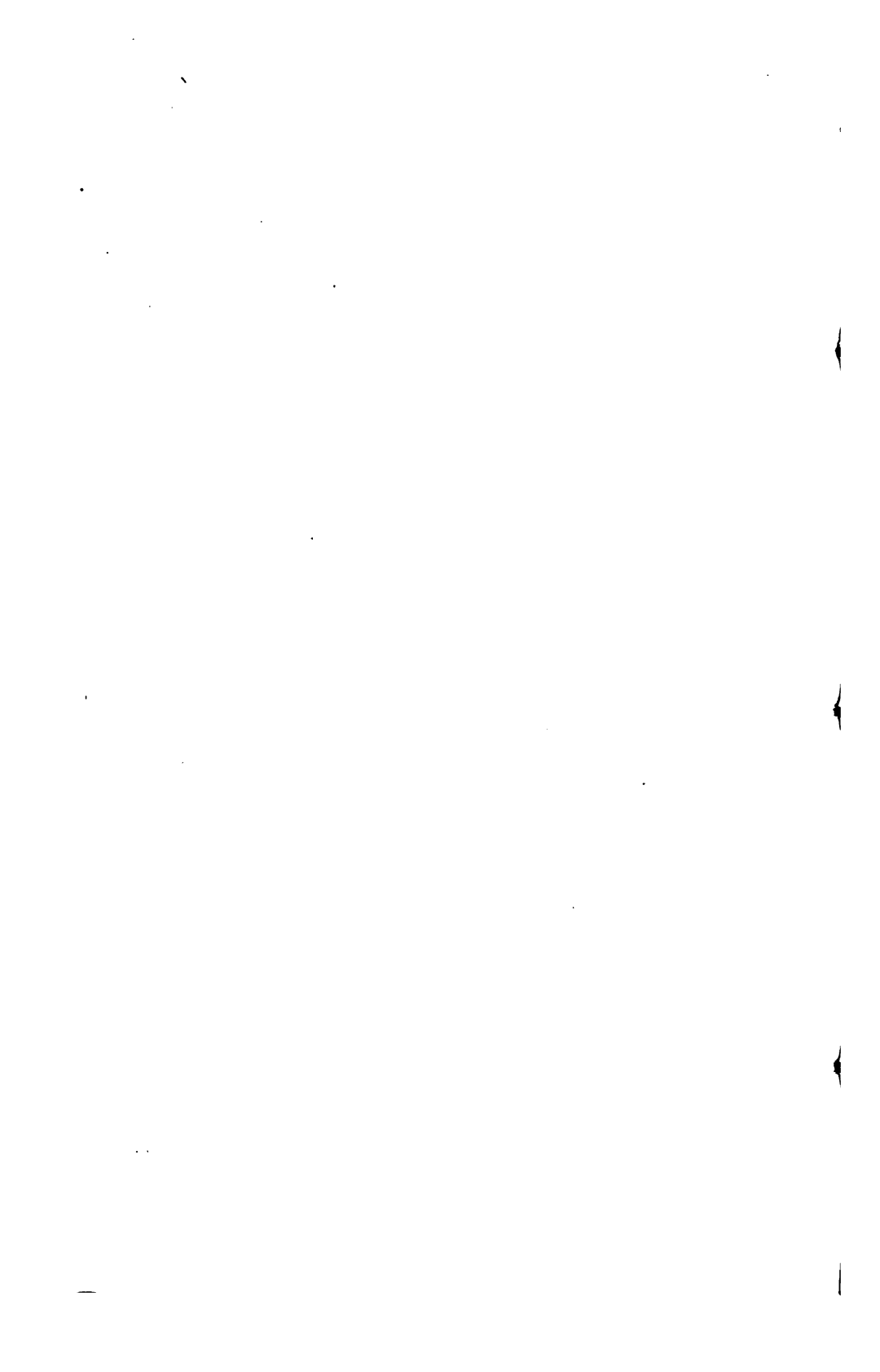
INDEX NOMINUM.

SCRIPSIT L. DE HEINEMANN.

- A**ccoen civ. 1; liber obsidionis et destructionis civ. 1.
Adolfus archiep. Magunt., episc. Spir., fil. Adolphi I. com. de Nassaw, 26. 27. 32. 35—52. 54—56. 58. 59. 62. 64. 71. 83.
Adolfus I. comes de Nassaw, fil. Gerlaci I, 23. 26; fil.: **Adolfus** archiep. Magunt.
 (Adolfus II.) comes de Cleven 71. 83.
Adolfus II. comes de Nassaw 88.
 de Agrifolio: **Guillelmus** card. presb.
Alamania, Almaniam 3. 5—9. 11. 13—15. 17. 18. 20—23. 27. 29. 33—35. 38—40. 42—44. 46. 51. 52. 59—61. 66. 74; A. electores, principes 53. 57. 77. 78. — Alamanni 30. 39; A. clerici 9.
 de **Alancohia, Alenconia**: **Philippus** card. episc. Ost.
S. Albanus 56.
S. Albani monast. Magunt. 2. 28. 75; monachi 28; abb.: **Otto** de Scharpfenstein, **Wernherus** Ring.
Albertus archiep. Magunt. 53, n.*.
Albertus episc. Herbipol. 51.
Albertus de **Hoenloch** canon. Magunt. 73.
Albertus dux **Bavariae** (Straubing), comes **Flandriae** (Hollandiae) 12. 24; filia 24.
Albertus II. dux **Brunsvic**. 15 ('*font me Saltze*'). 18 ('*zum Saltze*'). (Albertus Achilles) march. **Brandenburg**. 89.
Allexandria 14; patr.: ^{72hen} **Nippon**.
Alsacia v. **Elsacia**.
Altzaia, Altzeya, opp., *Altzei* 60. 70.
Andiotorus cardinalis 83.
S. Angeli castrum Rom. 77.
- Anglia** 33; reges: **Eduardus III.**, **Richardus II.**—**Anglici**, de **Anglia** barbarorum societas; **Engelender**, **Engelschen** 8. 9, n. 1. 13. 14. 38. 39. 89; eorum dux: **Enguerrand** de **Cussinis**.
Anthiochia patr.: **Ludovicus antea** archiep. Magunt.
Apotecarius: **Hermannus**.
Aquilegia 88; **Aquileyensis** patr.: **Philippus** de **Alancohia** card. episc. **Ostiensis**.
Aquisgrana, Aquisgrani, Aquensis civ. 2. 5, n. 6. 26. 33. 40. 69. 80; cives 80.
Arabia 63; rex 63.
Arelatensis archiepiscopus 83.
Argentina civ. 13. 14. 28. 51. 60. 62. 74. 80; episc.: **Iohannes III.** de **Luxenburg**, **Lambertus**, **Fridericus II.** de **Blanckenheim**, **Wilhelmus II.** de **Diest**. — **Argentinienses** 49. 59; de **Argentina** mulieres 82.
Arriani 56.
Augspurg 62; **Augustensis** episc.: **Marquardus**.
S. Aureus 2.
Austria 14; duces 39. 59. 83; duces: **Rudolfus IV.**, **Leopoldus III.**
Avernensis regio 8.
Avinio civ. 1. 6. 9. 10. 13. 18. 23. 25. 27. 35. 38. 41. 44. 53. 65. 77.
- B**acharach 49.
 de **Baden** marchiones 24. 59. 68.
Badenheim, Bodenheim ad Rhenum fl. 60. 76.

- (Balduinus) archiep. Trever. 4.
 Bambergensis episc.: Ludovicus
 march. Misnensis; decan.: Wit-
 ticho *postea* episc. Numburg.
 Bardo archiep. Magunt. 2.
 de Baren comicia, *Bar* 8; Barensis
 dux 52.
 Barensis (*Bari*) archiep.: Ur-
 banus VI. papa.
 Barlabo v. Bernabos.
 Basilea, Basiliensis civ. 4. 17. 51.
 62; episc.: Iohannes III.
 Bavaria 14. 59; Bavariae, Bava-
 rienses, Bavarorum duces 10. 24.
 39. 59—61. 74. 76. 77; duces:
 Stephanus I. (de Landshut), Al-
 bertus (de Straubing). *Cf.* Rheni
 palatini comites.
 Beda Venerabilis presb. Anglorum 85.
 Beguttae, Beginae, in Maguntia 82;
 Begutta quaedam 82.
 de Belditsch (*Beldisheim s. Bellers-
 heim in Hassia superiore*) barones
 20.
 Bellifortis, Gregorius XI. papa.
 S. Benedicti ordo 11; monachi 28;
 Benedictinus: Cordulus.
 Benedictus XIII. papa, card. de
 Luna 77.
 de Berg duces v. de Monte.
 Bernabos, Barlabo, Vicecomes Me-
 diolan. 12. 12, n. 1. 32.
 Berne opp., *Bern* 40.
 (Bernhardus I.) dux de Lünen-
 burg 79.
 Beyer: Theodericus episc. Metensis,
 Henricus decan. Magunt.
 de Bickenbach dominus 61.
 Bischofsgottern castrum, *Gross-
 gottern ad Unstrut fl.* 37.
 Bitervium v. Viterbium.
 de Blanckenheim: Fridericus episc.
 Traiect., Argent.
 Bockenhem *prope Grünstadt* 60, n. 2.
 (Boemundus) archiep. Trever. 7. 10.
 Bohemi 30. 31. 86. — Bohemia 8.
 21. 38. 46. 53; Bohemorum,
 Bohemicum regnum 33. 38. 43.
 82; Bohemiae pater (Karolus IV.
 imp.) 38; reges: Odovacer I,
 Karolus IV. imp., Wentzeslaus.
 de Bolandia (*Bolanden*) dominus
 22—24.
 Bommerßheim munitio 49.
 S. Bonifacii monast. Fuldense 73.
 Bonifacius IX. papa 64. 65. 70.
 71. 73—75. 77. 81.
 Bononia, *Bologna* 40.
 de Bopardiensium Bavarorum na-
 tione: Henricus Beyer decan.
 Magunt., Theodericus Beyer episc.
 Met.
 Borsebo vicarius Wentzeslai regis
 Rom. 77.
 Brabancia 36; dux: Wenzeslaus.
 — Brabantini 59.
 Brandenburgensis, de Brandenburg
 marchia 28. 33; march.: Otto,
 Albertus Achilles.
 Bratislavia, *Bresslau* 48.
 de Brinner miles 68.
 Britzenheim, Brytzenheim, *Breizen-
 heim* 60. 86.
 Brucke villa, *Brügge* 50.
 Bruderhenn Lolhardus 89.
 de Brunswick, Brunßwig, dux 44;
 Brunsvicensis duces: Albertus II,
 Otto, Fridericus. *Cf.* Luneburg.
 duces.
 de Buchis (*Buch*) dominus 61.
 Burgundiae dux 41. 69.
 Burtinck: Theodericus.
 C(a)esar: Iulius.
 Camaracensis episcopatus 42.
 Capitolium Rom. 72.
 Carolus v. Karolus.
 (Casimirus Magnus) rex Poloniae 28.
 Cassel opp. 54. 58.
 Castel e regione *Maguntiae* 85.
 Cavallicensis (*Cavillon*) episc.:
 Philippus.
 Cyprus 33; rex: Petrus I.
 S. Ciriaci eccl. in Nuhausen 55.
 Clas Schneider der lange civis
 Magunt. 88.
 Clemens IV. papa 25.
 Clemens V. papa 90.
 Clemens VI. papa 4.
 Clemens VII. papa, card. Gebe-
 nensis 41—46. 53. 65.
 de Cleve, Cleven, Clivis, comes:
 Adolfus II.
 de Colnhusen: Iohannes canon.
 Magunt.
 Colonia, Coloniensis civ. 5, n. 6.

7. 14. 21. 26. 29. 31. 36. 41.
46. 48. 51. 74. 80; cives 21. 23.
29. 41. 69; Colonienses partes
33; archiepiscopatus 17; archi-
ep.: Wilhelmus, Fridericus III.
de Saarwerden, Theodericus.
Columbaria, *Kolmar* 51.
Confluentia 2. 53. 67.

**Conradus; Cunrat, Cuno, Kuno,
Contz.**

Conradus II. de Winsberg archiep.
Magunt. 64. 66—71.
Conradus III. archiep. Magunt. 88.
Cuno de Falckenstein archiep.
Trever., vicarius Coloniensis 3.
5. 6. 10. 17. 22. 23. 26. 35. 40.
41. 44. 47.
Conradus Sultu episc. Verdensis 79.
Conradus Spiegelberg praepos. Tre-
ver. 23.
Conradus de Marburg haereticorum
persecutor 3.
Conradus de Eltvil mon. de Dalen 87.
Conradus II. imperator 2.
Conradus III. imperator 2.
Conradus marchio Montisferrati,
baiulus regni Ierosolim. 1.
Cunrat von Hatzstein 80.
Constanciensis civ., *Constanz* 89;
concilium 89.
Contz de Hoheim civis Magunt. 88.
Cordulus Minorita, *postea* Benedi-
ctinus 74. 75.
Cracovia, Krakau, regnum 4, n. 3.
12; Crackoviensis regis regio 4;
rex 88; Cracoviensis rex: Casi-
mirus Magnus. *Cf.* Polonia.
de Cronenberg, Cronberg, Cron-
berch, domini 61; dom.: Ul-
ricus Rufus, Iohannes, Hart-
mannus iunior.
S. Crucis monast. Magunt. 16.
Cus v. Kuso.
de Cussinis (*Coucy*) dom.: En-
guerrand dux Anglorum.

■ Dalen monast., *Dalheim apud Zahl-
bach* 67. 87; mon.: Conradus
de Eltvil.

Dannenberga castrum, *Tannenberg* 76.
Dantzgen, *Danzig* 88.

Delkilicheim, *Delkenheim prope
Castel* 29; dom.: Wildericus.
Dietherus de Yaenburg archiep.
Magunt. 89.
Dietherus comes de Catzenelnbogen
69.
Dietmarus de Walen canon. Magunt.
73.
de Dilnberg com.: Iohannes de
Nassaw.
Dinckelspübel 62.
Dirgarten curia Magunt., *Thier-
garten* 30.
Ditzla capitaneus Rinckawiae 29.
S. Dominici fratres de ord. Praedi-
catorum v. Praedicatorum ordo.
Doran, *Thorn* 88.
de Drodomo: Helias cantor Xancten-
sis.
Dubir fl., *Tauber* 47.
Dulin civis Magunt. 88.
Dutzildorp, *Düsseldorf* 74.

Eberhardus (dict. Greiner) comes
de Wirtenberg 8. 24. 41. 42.
Eberhardus comes de Wirtenberg
68. 83.
Eberhardus dom. in Eppenstein 33.
Eberpheim *prope Nieder-Olm* 76.
Eckardus episc. Wormat. 83.
Eckardus de Elckirhusen 68. 69.
(Eduardus) III. rex Angliae 5. 33.
(Eduardus) dux Geldriae 29. 33.
Eysfelt, *Eichsfeld* 87.
Eystatensis (*Eichstätt*) episc.:
Iohannes.
Elbingen 88.
Elckirhusen castrum 69; de E.:
Eckardus.
(Elisabetha), uxor Karoli IV. imp.,
12. 31.
(Elisabetha), uxor Karoli Roberti
regis Ungariae, 5; fil.: Ludo-
vicus Magnus.
Elsacia, Alsatia 13. 35. 39. 84.
Eltevil 45. 68; de E.: Conradus
mon. de Dalen.
Emcho comes Lyningen 30.
S. (Emmerami) Heymerami par-
rochia (Magunt.) 74.
(Engelbertus) comes de Marca 41.
Engelbrecht comes de Nassaw-
Dillenberg 83; fil.: Henricus II.

Engelländer, Engelschen v. Anglia.
(Enguerrand) dom. de Cussinis dux
Anglorum 39. 40.

Eppenstein 80; dom.: Eberhardus.
Cf. de Königstein dom.

de Erenberg (*Ehrenberg*) nobilis 76.
Erenvels castrum, *Ehrenfels* 5.

Erfordia, Erpeshurd 3, n. 1. 33.
38. 39. 48; murus 3; cives 27.

Eschbach *prope Usingen in Nassovia*
26.

Eßlingen 59.

Eugenius IV. papa 83.

Eych: Peter civis Magunt.

de Falckenberg domini 46.

Falckenstein opp. ~~ad Traunum~~ 58.

de F. domini 44; dom.: Cuno
archiep. Trever., Philippus senior,
Philippus iunior.

de Feldentze, Veldensis comites 52.
83; comes: Ludovicus Niger.

Flandria 50; com.: Ludovicus III,
falso Albertus dux Bavariae-
Straub.

Flerßheim villa, *Floersheim ad*
Moenum *f.* 26.

Florentini 2. 40.

Frankeforte opp., *Frankfurt ad*
Oderam *f.* 33.

Franckfordia, Franckefordia, Fran-
ckenfordia; Franckefordt, Fran-
ckenfordt, Franckfort; Francken-
fordensis civ. 20. 33. 43—47.
49. 60. 70. 78. 80. 83; Franck-
fordenses, Franckefortenses 60.
61; Franckfordensis clerus 67.

Francia 6. 33. 45. 47. 66; rex 84;
Francorum reges: Iohannes,
Karolus VI, Ludovicus XI.

Franconia, Frankonia, Franckonia
14. 33. 57. 62. 63.

Frauwenborn claustrum *prope Bern*
40.

Friburgum 44.

Fridberg, Frydberg, castrum 62;
castrenses, opidani 36.

Fridericus III. de Sarwerde archiep.
Colon. 30. 31. 35. 41. 68.

Fridericus de Blanckenheim episc.
Traiect., Argent. 70.

Fridericus I. imp. 2; fil.: Hen-
ricus VI, Philippus.

Fridericus III. rex Rom. 83.

Fridericus dux Brunsvic. 79.

Fridericus dux Saxoniae 86.

Fridericus (Victor) com. pal. Rheni
89.

Fritzlar civ. 28. 50.

Fulda, monast. S. Bonifacii 73;
abbas 7; abbas: Iohannes.

Fundorum comes 77.

Galiacius Vicecom. Mediolan. 32.

Gallici 13. — Gallicus phisicus 25.

Cf. Francia.

Gandavienses, Gandavenses opidani,
Gente incolae 50. 51.

Gebinensis card.: Robertus (Cle-
mens VII. papa).

Geilnhusen, *Gelnhausen* 62.

de Geißpßheim: Petrus miles.

Geldriae, Gelriae, duces: Eduardus,
Guilelmus.

S. Geleres v. S. Hilarii eccl. Magunt.

Gerhardus episc. Herbipol., comes
de Swartzburg 31. 77. 78.

Gerlacus archiep. Magunt., fil. Ger-
laci com. de Nassaw, 4—9. 14—
19. 22—26. 29.

Gerlacus I. comes de Nassaw 3. 8.
26. 33; fil.: Adolfus, Iohannes,

Gerlacus archiep. Magunt., Ru-
pertus.

S. Goar 67.

(Gotfridus) Schafrude de Lyingen
71. 72.

Gottingen 87.

ad Gradus, S. Mariae eccl. Magunt.

Greibenstein opp. 55.

Grecia 14.

Gregorius XI. papa, Bellifortis 25.
28. 29. 31. 32. 35—37. 40—42.
83. 84.

Grunenberg opp., *Grünberg prope*
Giessen? 22.

de Grunnenberg, Grunenberg: Nico-
laus vicar. S. Quintini Magunt.,
pleban. Magunt.

Gudesberg opp. 58.

Gugenheim 67.

Guilelmus v. Wilhelmus.

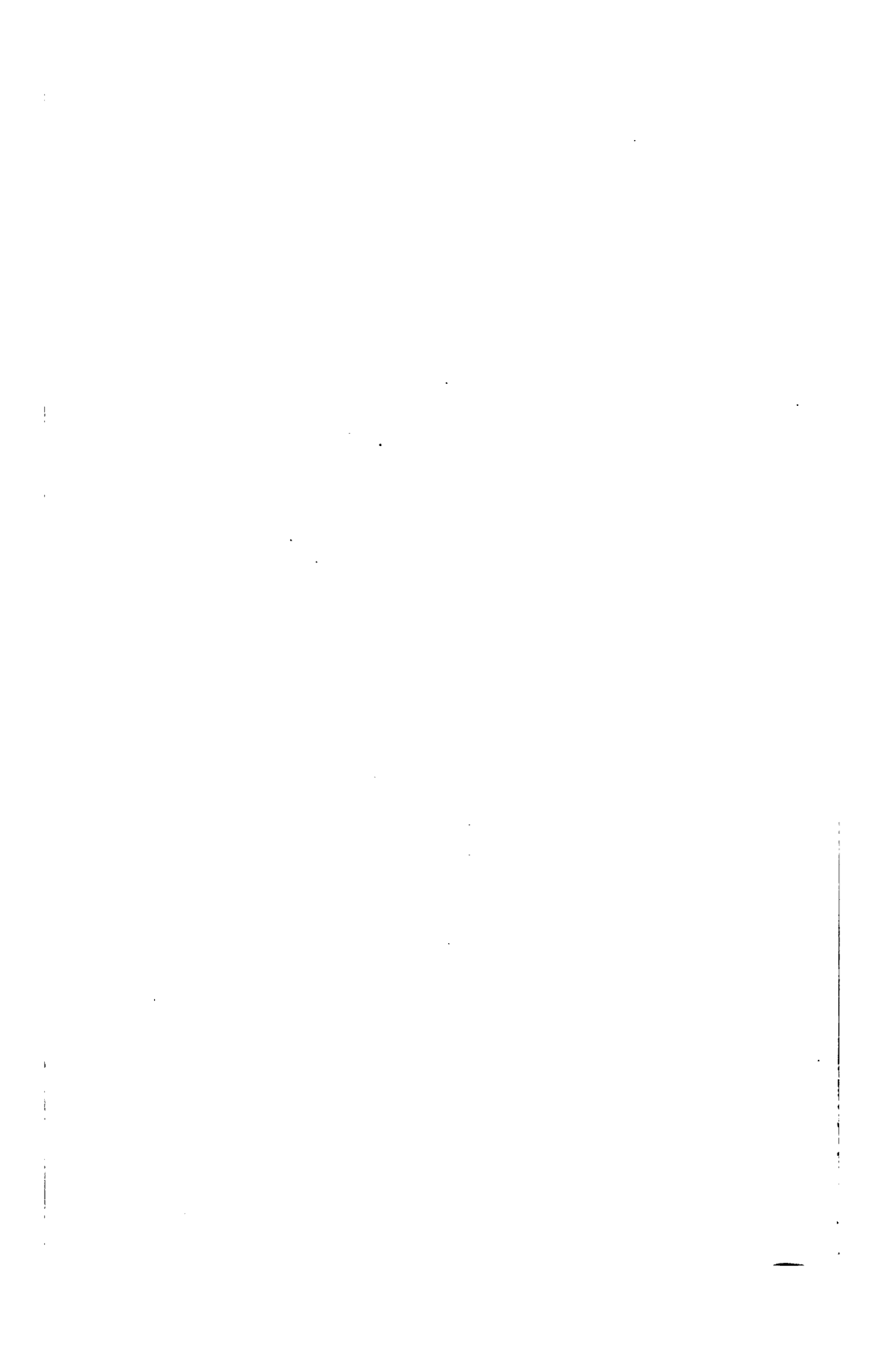
Guliche, Gulche v. Iuliacum.

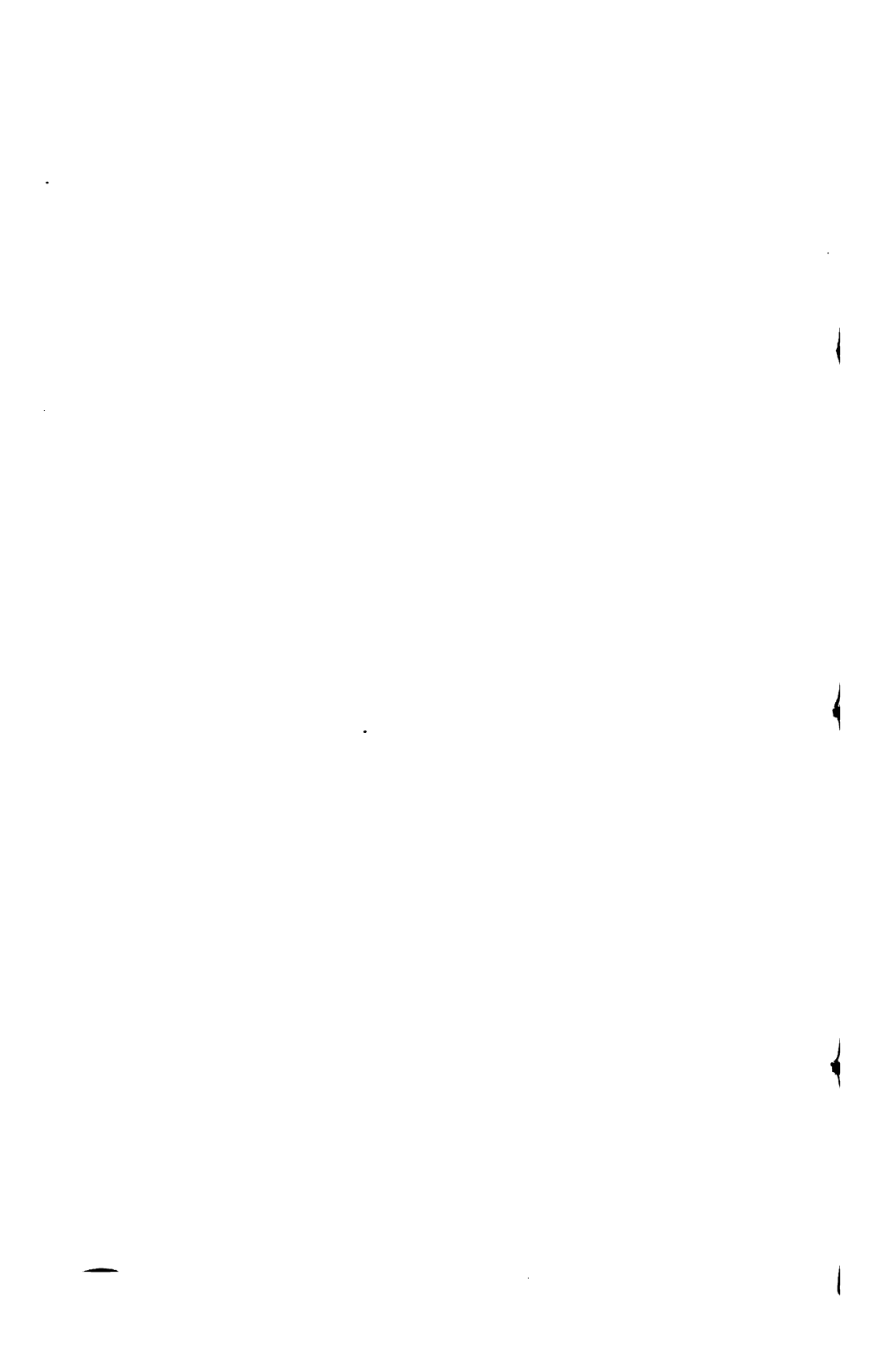
(Guntherus) comes de Swartzburg 3.

Habsperg, *Habsburg* 13.

Hagnawensis civ., *Hagenau* 49.

castrum F.
" ad opidum
L. Nydenstein
(L. 58. 1) (Hick-
man)

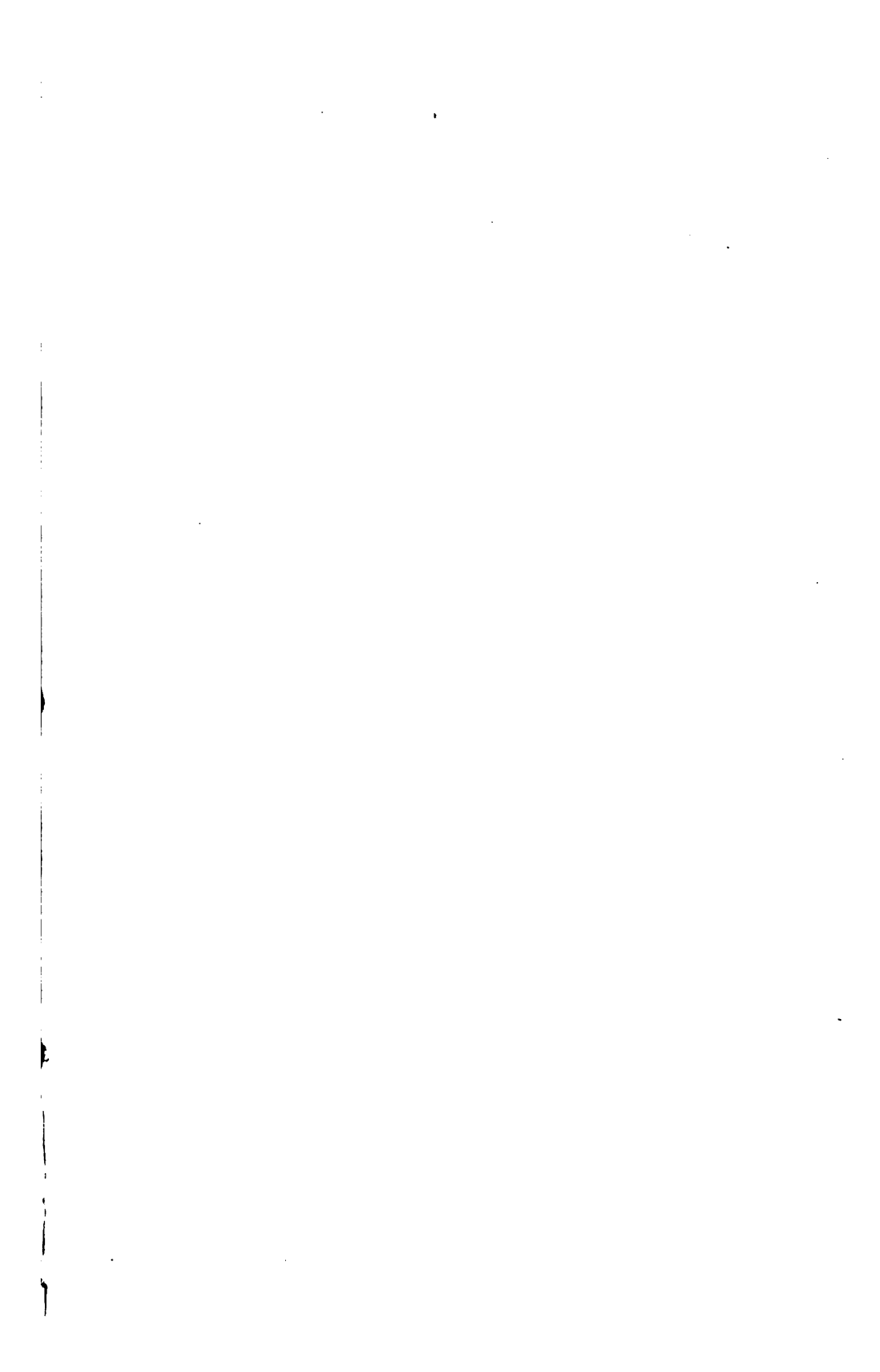

de Hanaw domini 20. 44.
 Hantstein castrum, *Hanstein prope Heiligenstadt* 27.
 Hartmannus iunior de Cronenberg 76.
 Haseloch, Haslach, Heseloch, *Haseloch prope Wiesbaden* 5.
 Hasmannshusen, *Assmannshausen* 5.
 Hassia 6. 14. 28. 32. 36. 45. 52. 54. 58. 64. 79. 81; landgravius 33; landgr.: Heinrich II. Ferreus, Otto, Hermannus, Ludovicus.
 Hatzstein castrum, *Hatzstein* 44. 66; de H.: Cunrat, Rumlant, Widekint.
 Hau eccl. extra muros Herbipolis, *Haug* 77.
 Hawenstein, *Hauenstein prope Basel* 39.
 Heidelberg, Heydelberg civ. 81. 89; de Heydirben (*Heidelberg*) dux 68. Cf. Rheni pal. comites.
 Heiligenstadt 64.
 Heymeramus v. Emmeramus.
 Henricus de Viernburg archiep. Magunt. 3. 4.
 Henricus Kaltysen archiep. Nydros. 89.
 Henricus Spiegel episc. Paderborn. 32.
 (Henricus Beyer) Bopardiensis decan. Magunt. 26.
 Henricus de Lapide magister 82.
 Henricus VI. imp., fil. Friderici I. imp., 3.
 Henricus VII. imp. de Lutzilnburg 1.
 Henricus II. (Ferreus) landgr. Hassiae 4. 7. 16. 31—33. 40; fil.: Otto.
 Henricus II. comes de Nassaw-Dilnburg, fil. Engelberti com., 83.
 Henricus comes de Spanheim 56, n.*.
 Henricus de Plawe mag. ord. Theuton. 88.
 de Heinßberg dominus 71.
 Heysinheim, *Heidesheim ad Rhenum* ß. 67.
 Helias de Drodromo cantor Xanctensis 31.
 Henn Nußbaum 86.
 Henselinus dictus Streyff 68.
 Herbach, *Erbach in Rhingavia* 5.
 Herbipolis civ. 77. 78; episcopus 31; episcopus 77. 78; episc.: Albertus de Hohenlohe, Gerhar-

dus de Schwarzburg. — Herbipol. cives 78.
 Herbodus de Hexheim 41.
 Hermannus landgr. Hassiae 40. 45. 49. 54. 55. 58. 81. 82.
 Hermannus Apothecarius Magunt. 87.
 Hexheim villa, *Hechtsheim prope Maguntiam* 25. 60. 67. 87; de H.: Herbodus.
 (S. Hilarii) S. Geleres eccl. Magunt. 87.
 Hispaniae, Yspaniae, rex 78; rex: Petrus Crudelis.
 de Hocheim: Contz.
 de Hoenloch: Albertus canon. Magunt.
 de Hoenstein (*Hohenstein prope Nordhausen*) comites 27.
 Hôte praepositura, *Höchst* 76; praepos.: Wernherus.
 Hollandia 35; comes: Albertus dux Bavariae-Straubing.
 Hospitalarii 90.
 Hostiensis v. Ostiensis.
 Hußerie 89.
 Iacobinus de Praedicatorum ordine 2.
 (Iacobus) archiep. Trever. 83.
 Iacobus episc. Lavac. de ordine Minorum fr. 58.
 Iadre: Guillelmus.
 Ianua maris, Ianuensis civ., *Genua* 54. 80; Ianueses 33.
 Yene, *Iena* 49.
 S. Iheronimus 17.
 Iherosolimitanum regnum, Terra Sancta 1. 11; patriarchatus 42; patriarcha 44. — Sepulchrum Domini 1.
 Ymenhusen opp., *Immenhausen* 54. 55.
 Innocencius VI. papa 6—9. 11.
 Iohannes XXIII. de Rossa (*falso pro Cossa*) papa 88. 89.
 Iohannes de Lutzelburg, S. Paulo, archiep. Magunt., episc. Argent. 27. 30. 32.
 Iohannes de Nassaw archiep. Magunt. 70—77. 79—82.
 Iohannes episc. Basil. 17.
 Iohannes episc. Eistet. 89.
 Iohannes abbas Fuld. 88.

[H. 7] p. n. dec. 29.

- Iohannes (*falso pro Sifrido*) mag. hosp. S. Mariae Theuton. 62.
 Iohannes Kungstein vicarius Magunt. eccl. 82.
 Iobannes de Colnhusen canon. Magunt. 73.
 Iohannes rex Franciae 5.
 Iohannes I. dux Lotharing. 44.
 Iohannes comes de Nassaw-Dillenburg 22. 62.
 Iohannes comes de Nassaw-Weilburg, fil. Gerlaci I. com., 24. 29.
 Iohannes cogn. Springindasleben comes de Solmes 43. 53.
 Iohannes de Cronberg 69.
 Iohannes de Rodenstein 49.
 Iohannes II. dom. de Westenburg 22.
 (Isabella), uxor Karoli VI. regis Franc., fil. Stephani ducis Bavar., 63.
 de Ysenburg, Ysenburgenses (*Isenburg*) barones 26; de I.: Philippus, Dietherus archiep. Magunt.
 Italia, Ytalia 2. 15. 21. 40. 41; Italicae partes 14.
 Iudei 3. 20. 50. 51. 65; Iudeus: Ruffus.
 Iuliaci, Iuliacepses; de Guliche, Gulche duces 33; duces: Wilhelmus VI, Wilhelmus VII.
 Iulius Cesar 62.
 S. Iustina 2.
- M. cf. C.**
- Kalben opp., *Kalbe ad Salam* fl. 49.
 Kaltysen: Heinricus archiep. Nydros.
 Kamberg *ad Ems* fl. 67.
 Karlstadt villa 57.
 Karolus, Carolus, IV. imp., rex Bohemiae 3. 5. 7. 8. 9. 12. 13. 15. 17. 20. 21. 24. 27—31. 33. 37—43. 78; uxor: Elisabetha; fil.: Wenceslaus.
 Karolus VI. rex Franc. 15. 43. 45. 50. 51. 59. 62. 63. 65. 78; uxor: Isabella.
 Karolus de Patz rex Siciliae, Neapol. 52. 54. 88 (*falso pro Ladislao*).
 de Katzenelnbogen comites 33. 83; comes: Dietherus.
 Keifurt, *Coeverden ad Vechte* fl. 70.
 Kelstirbach villa, *Kelsterbach ad Moenum* fl. 36.
- Knappe: Petrus.
 Konigeßberg in Prussia 88.
 Konigstein, Kunigstein, Kungstein, castrum, *Koenigstein prope Homburg* 15. 20. 37; de K. domini 12.
 Konradus v. Conradus.
 Kungstein: Iohannes vicarius eccl. Magunt.
 Kuso (Cus): Nicolaus card.
 Kuystad, Stad, rex Lithuan. 4, n. 3. 9.
- Lademar opp., *Wladimir* 31.
 (Lambertus) episc. Argent., Spir. 27. 83.
 (Lambertus) episc. Bamberg. 62—
 de Landaw: Lutze.
 de Lapide: Nicolaus canon. Magunt., Henricus magister.
 Lateranensis concilii statuta 31.
 Ladenburg opp., *Ladenburg ad Neckar* fl. 23.
 S. Laurentii eccl. Magunt. 86.
 Lavacensis episc.: Iacobus de ord. Minorum fr.
 Leodium, *Lüttich* 70.
 Leopoldus, Lupoldus, III. dux Austriae 39. 42. 55. 57.
 Lichen, *Lich ad Wetter* fl. 13.
 Lympurg, *Limburg* 52.
 de Lyingen comites 38. 83. 89; com.: Emcho, Gotfridus (Schaf-rude).
 Litoviae, Lytoviae, Liteanorum, Lituwanorum reges: Kuystad, Skirgiello.
 Lollhardi in Maguntia 82; Lollhardus quidam 82; Lolhardus: Bruderhenn.
 Lombardia, Lumbardia, Lumpardia 6. 9. 21. 81. — Lumbardi creditores 72.
 Lonstein opp. 78. 79.
 Lotharius III. imp. 2.
 Lottringi 8. — Lottringiae dux: Iohannes I.
 Lubecke civ., *Lübeck* 42.
 Lubenheim, *Laubenheim ad Rhenum* fl. 60.
 Lucani 2.
 Luceria castrum, *Nocera* 54.
 Ludovicus archiep. Magunt., episc. Bamberg., march. Misnensis 32.

35. 36. 38. 40. 43—49. 83
(*falso* Iohannes).
(Ludovicus XI.) delphinus Franc. 84.
Ludovicus Magnus rex Ungariae
5, n. 6. 28. 29.
Ludovicus landgr. Hassiae 87. 88.
Ludovicus II. (Ferrens) landgr.
Thuringiae 3 (cogn. Probus).
Ludovicus (Niger) com. pal. Vel-
densis 89.
Ludovicus III. comes Flandriae 50.
51.
Lumbardia, Lumpardia v. Lom-
bardia.
de Luna card.: Benedictus XIII.
papa.
Lunenburgenses cives 29; de Lünen-
burg dux: Bernhardus I. Cf.
Brunvic. duces.
Luther: Martinus. — Lutherani 63,
n. **.
Lutze de Landaw 69.
de Lutzilnburg, Lutzelburg: Hen-
ricus VII. imp., Iohannes archiep.
Magunt.
- Magdeburgenses** 74.
Maguntia, Maguncia, Moguntia, Mo-
guncia; Maguntina civ.; Mentz
2. 5—7. 9. 11—13. 15—18. 20.
25. 28—30. 33. 34. 37. 38.
42—44. 46—49. 51. 54. 56. 57.
60. 62. 63. 66. 67. 70. 74. 75.
83. 85. 88. 89. 90; Maguntina
eccl. 28. 36. 37. 41. 44. 45. 50.
64. 72. 73. 81. 83; eccl. et
monast.: S. Albani, S. Crucis,
S. Heymerami, S. Hilarii (S. Ge-
leres), S. Laurentii, S. Mariae ad
Gradus, S. Martini, S. Otiliae,
S. Petri, S. Quintini, S. Victoris;
loca: Dirgarten curia, Muleport,
Nuwenhof, Spiegelberg domus
haereticorum; archiepiscopatus
44; dioecesis 35. 43; archiep.:
S. Bardo, Petrus, Mathias, Hein-
ricus, Gerlacus, Iohannes, Ludo-
vicus, Adolfus, Conradus II, Io-
hannes II, Conradus III, Theode-
ricus, Dietherus de Ysenburg,
Albertus de Brandenburg; capi-
tulum 27. 35. 45. 72. 74; capi-
tulares 71—73; clerus 45. 53.
67. 73. 76. 80; clerici 56; cano-
nici 56. 72; decan.: Heinricus
Beyer; canon.: Albertus de
Hohenloch, Nicolaus de Lapide,
de Rinecken (Teecken) comes,
Dietmarus de Walen, Iohannes
de Colnhusen; pleban.: Nico-
laus de Grunenberg. — Mag-
cives 2. 15. 20. 28. 29. 51. 56.
59. 60. 67. — Moguntina men-
sura 19. 36.
de Marburg, Marpur: Conradus.
de Marchia, Marca, von der Marck
comites 71; com.: Engelbertus,
Theodericus.
Marcus de Viterbio cardinalis, gen-
minister o. fr. Minorum 16, n. 2.
S. Mariae ad Gradus eccl. Magunt.
19. 65. 85; scola 34; celleraria 34.
S. Mariae hosp. Theutonicorum
v. Theutonicorum ordo.
(Marquardus) episc. Augustensis 14.
S. Martini monast. Magunt. 2.
S. Martinus 68. 72.
Martinus Luther 11.
Massiliensis episc.: Guillelmus
Iadre; Marsiliensis abbas: Ur-
banus V. papa.
Mathias archiep. Magunt. 1.
Mediolanenses Vicecomites (*Vis-
conti*) 21; dominus 6. 72. 80. 81;
Vicecom.: Bernabos, Galicius.
Melechschasseraff soldanus 1.
Melsungen opp. 58.
Mendicantium ordo 16.
Merrenberger, *Marienburg* 88.
Metis, Metensis civ. 8. 44. 84;
Metenses partes 11; Metensium
confinium 15; episc.: Theode-
ricus Beyer de Boppard.
Minorum fratrum ordo 16; frater
quidam 8; gen. minist.: Mar-
cus de Viterbio; de M. fr. o.:
Iacobus episc. Lavac., Cordulus
postea Benedictinus.
Mintzenberg, Myntzenberg, dom.:
Philippus; domina, relicta Phi-
lippi de Falckenstein 38.
Missen, Misna 38; Misnenses mar-
chiones 32. 36—39. 41. 58. 89;
march: Ludovicus archiep. Ma-
gunt.
Moganus fl., *Main* 26. 33. 36. 47.

de Monte, von dem Berge, dux 74. 83; dux: Wilhelmus. Montzingen *prope Kreuznach* 75. Morasse (*Mörs*) comes 83; filius 83. Muleport turris Magunt. 28. Mulhusenses cives 27.

de Nassaw comites 22. 83; comites: Gerlacus I, Adolfus I, Iohannes I. de Weilburg, Gerlacus archiep. Magunt., Rupertus de Sonnenberg, Iohannes de Dillenburg, Iohannes archiep. Magunt., Heinrichus II. fil. Engelberti de Dillenburg, Philippus I. de Weilburg, Adolfus II. de Wiesbaden-Idstein.

Navarriae rex 78.

Neapolis 52; Neapolitana regina 41; rex: Karolus de Patz.

Necarus, Necker, fl. 47. 81.

Nicolaus Kuso card. 83.

Nicolaus praepos. S. Victoris Magunt. 14.

Nicolaus de Grönenberg vicarius eccl. S. Quintini, pleban. Magunt. 48. 74. 75.

Nicolaus de Lapide canon. Magunt. 73.

Nicomedis clusae extra Maguntiam civ. 82.

nl. (~~Niphon~~) patr. Alexandr. 29.

Northusenses cives 27.

Nuhusa, Nuhausen, 56, n. *; eccl.: S. Ciriaci.

Numburgensis episc.: Witticho.

Nurenberg 9. 51. 62; de Norenberg burgravius 77.

Nußbaum: Henn.

Nuweborg, *Numburg in Hassia* 45.

Nuwenhoff in Magunt. civ. 86.

Nydenstein opp., *Niedenstein* 58.

Nydrosensis (*Nidaros*) archiep.: Henricus Kaltysen.

●dovacer I. rex Bohemiae 3.

Olmen v. Ulma.

Oppenheim 40; de Oppenheim scultetus 38. 67 (*comes de Lyninga*).

Hostiensis (*Ostia*) card. episc.: Philippus de Alanconia.

S. Otiliae eccl. Magunt. 70.

Otto de Scharpfenstein abb. S. Albani Magunt. 76.

Otto 'der Quade' dux de Brunswig 27. 32.

Otto dux Saxoniae 54.

Otto marchio Brandenburg. 28. 33.

Otto (Sagittarius) landgr. Hassiae, fil. Heinrichi II, 16.

Padebornensis episc.: Henricus Spiegel.

Paduana civ. 81.

Panormitanus archiepiscopus 83.

Parisius, Parisiensis civ. 45. 51; episcopus 43; Parisienses 50.

de Patz, Pacz: Karolus rex Neapol. S. Pauli, Sympole (*S. Pol*) comes: Iohannes archiep. Magunt.

S. Petri eccl. Magunt. 86.

Petrus archiep. Magunt. 1.

Petrus I. rex Cypri 11. 12. 14. 33; frater 33.

Petrus (Crudelis) rex Hispan. (Castelliae) 14.

Petrus de Geißpüßheim miles 28.

Petrus dictus Knappe 70.

Peter von Eych civis Magunt. 88.

Philippus de Alanconia card. episc.

Ost., patr. Aquileg. 58. 60. 62.

Philippus episc. Cavallicensis, legatus apostol. 7.

Philippus rex, fil. Friderici I. imp., 3.

Philippus comes de Nassaw 69.

Philippus de Falckenstein 15. 20. 36. 38. 69; uxor: domina de Mintzenberg.

Philippus iunior de Falckenstein 86.

Philippus dom. in Mintzenberg 12. 19.

Philippus de Ysenburg 7. 10.

Pileus card. presb. S. Praxedis 44—46. 48. 54.

Pingwia, Pinguia; Pinguense opp., *Bingen* 6. 34. 49. 63.

Pisa civ. 2.

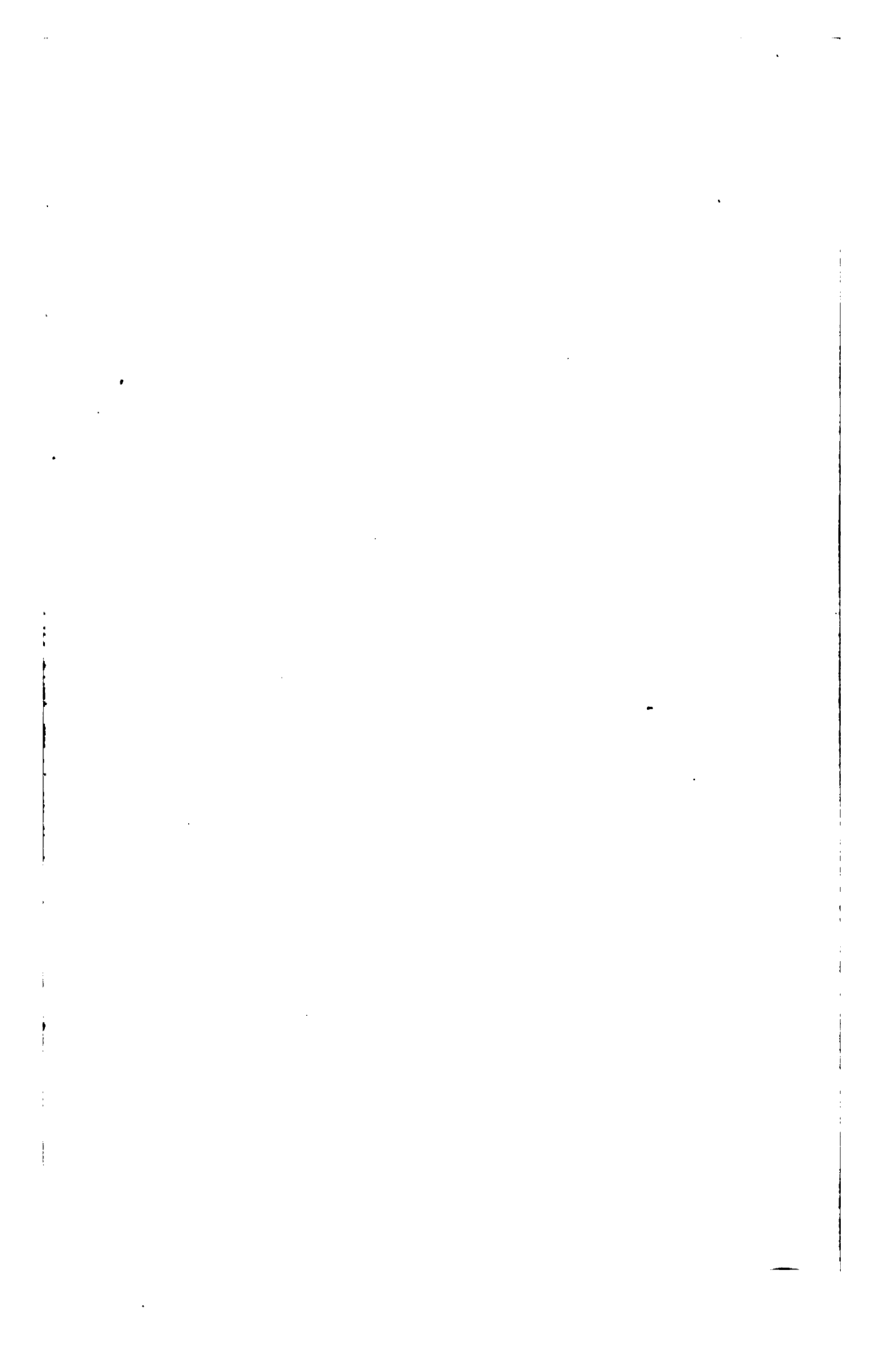
de Plawe: Henricus mag. ord. Theuton.

Poloniae regnum 28. 31; rex: Casimirus Magnus. *Cf. Crackovia*.

Portugaliae rex 78.

Praedicatorum ordo S. Dominici 16. 62; de Pr. o.: Guillelmus Iadre, Iacobinus.

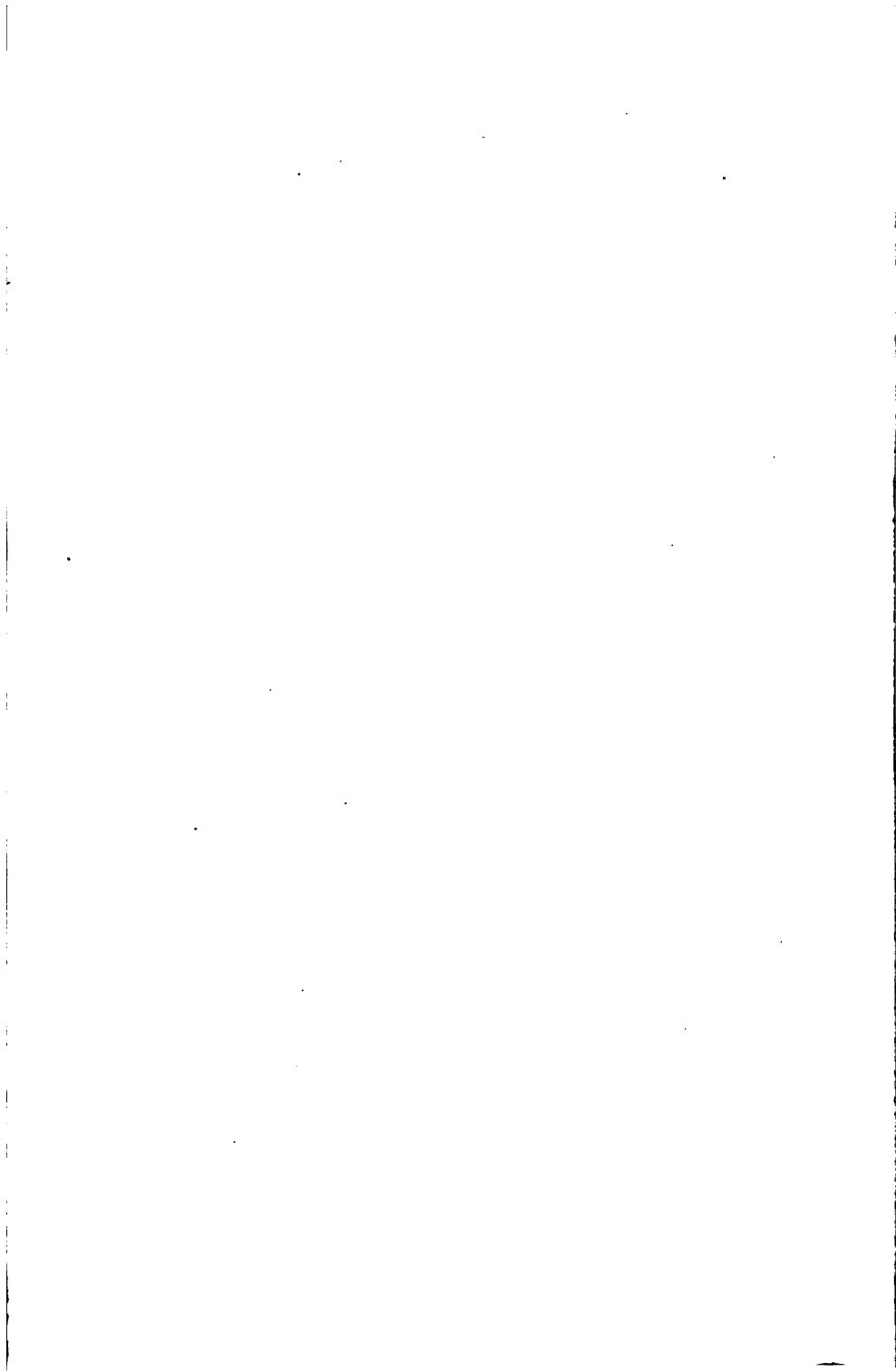
Pragae, Pragensis civ. 43. 46. 53; cives 67.

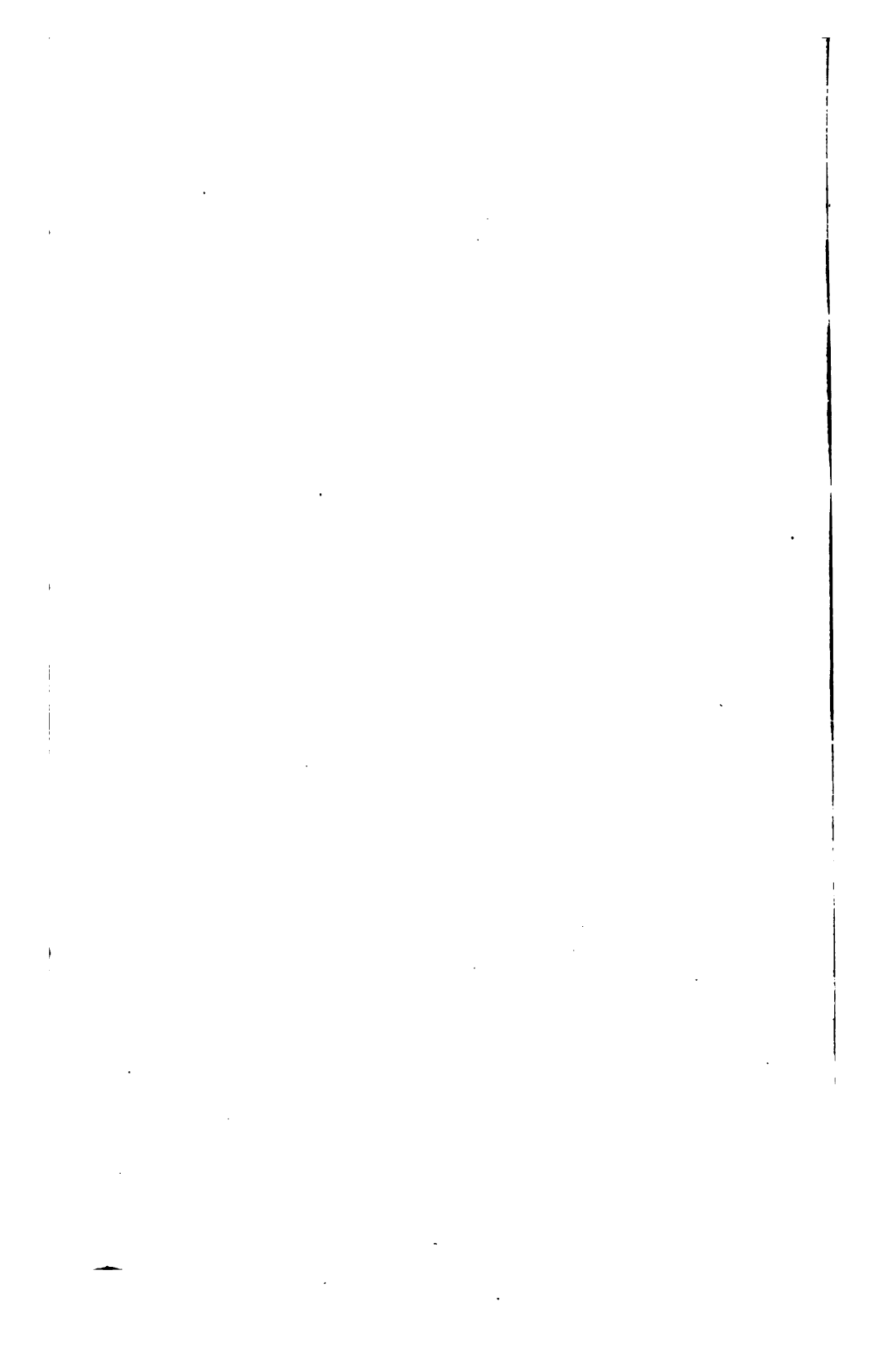

- S. Praxedis eccl. Rom. card. presb.: Pileus.
 Provincia, *Provence* 6. 8.
 Prucia 22.
 Prumenheim, *Praunheim* 61.
- S. Quintini eccl. Magunt. vicar.: Nicolaus de Grönenberg.
- Matrispona civ. 48, n. *. 62.
 de Renneberg domini 16.
 Rens civ. 79.
- Rhenus, Rhenum, Renum; Rin, Rhein, fl. 4. 5. 7. 11—13. 15—17. 19. 21. 30. 33—36. 42. 44. 47—49. 51. 52. 61. 62. 66. 67. 75. 82. 85—88. — Rhenenses partes, terra 5. 6. 11. 12. 20. 25. 33. 40. 47 52. 53. 59. 63. 65. 66; inferiores partes 10. — Renenses civitates 26. 42. 65. 75. 76. 80; principes, barones 7. 9. — Rheni pal. com.: Rupertus I. Rufus, Rupertus II, Rupertus III. Clem. Fridericus. Cf. *Bavariae duces*.
 (Richardus II) rex Angliae 47.
 de Riffenberg, Ryfenberg, Ryffenberg (*Reifenberg*) milites 26. 28. 36. 38. 64.
- Ring: Wernherus abb. S. Albani Magunt.
- Ringgauwia, Rinckaw, Rinckgauwia, Ringkavia pagus, *Rheingau* 22. 29. 52. 67.
- Roas civ., *Edessa* 2.
 Rodanus fl. 8.
 Rodenburg in Hassia 58.
 de Rodenstein: Iohannes.
- Roma civ.; Rome 17. 18. 52. 53. 60. 62. 63. 65. 72. 75. 77. 81. 84. 85. 88; loca: S. Angeli castrum, Capitolium; eccl.: S. Praxedis. — Romani 13. 42. 65. 77. 85. — Romana eccl. 80; curia 9. 20. 23. 29. 70. — Romanum imp. 7. 68. 82; regnum 43. 53. 79; Romanorum regis tribunal 55. — Mirabilia Romae 85.
 de Rossa (*falso pro Cossa*): Iohannes XXIII. papa.
- Rotenburg, Rotenberg, Rodenberg, opp., *Rothenburg ad Tauber fl.* 58. 62. 75. 82.
- (Rudolfus) dux Austriae 12.
 (Rudolphus) III. dux Saxoniae-Wittenberg. 79.
 Ruffus Iudaeus 63.
 Rumlant von Hatzstein 80.
 Rupertus rex Rom., dux Bavar., III. com. pal. cogn. Clem 76. 77. 79—81. 88.
 Rupertus I. Rufus dux Bavar., pal. com. Rheni 14. 24. 39. 40. 42. 46. 47. 64.
 Rupertus II. iunior dux Bavariae, com. pal. Rheni 56, n. *. 60. 68.
 Rupertus comes de Nassaw-Sonnenberg, fil. Geriaci I, 19. 20. 33. 38. 39. 62.
 Russia 4, n. 3. 31. — Ruteni 4.
- Saladinus soldanus 1.
 Saltza castrum, opp., *Langensalza* 37. 44. 49.
 zum, fon me Saltze (*Salze*) dux: Albertus Brunsvic. Cf. *Brunsvic. duces*.
 Sarraceni 1. 2. 56; Sarracenorum seu Turcorum terra 69; reges 1; soldanus 33; sold.: Saladinus, Melechschasseraff.
 Sawelnheim, *Saußenheim* 67.
 Saxonia 14. 36. 52; duces 83. 89; duces: Otto, Rudolphus, Fridericus, Wilhelmus.
 Schafrude v. Gotfridus.
 de Scharpfenstein: Otto abbas S. Albani Magunt.
 Schneider: Clas der lange civis Magunt.
 Schonfurst castrum, *Schönforst* 69.
 Schotten, opp. 49.
 de Schwartzburg comitia 37; de Swartzburg, Swartzberg, comites 27; com.: Guntherus, Gerhardus episc. Herbipol.
 (de Segovia) Sygobienensis card. 83.
 Selandia 35.
 Senenses 2.
 de Sepulchro Domini ordinis fratres 63.
 Sibillae opus Rom. 85.
 Siciliae rex: Karolus de Patz.
 Sigismundus, Sigismundus, Sygesmundus, rex Rom., Ungar. 66. 69. 88.

- Siria 1.**
 (Skirgiello) Schirial rex Lithuan. 28.
 'die Slegel' societas 68. 69; eorum
 reges: Eckardus de Elckir-
 husen, Henselinus dictus Streiff.
 Sließysen 86.
 Solmes castrum 53; de Solmes, Sol-
 misse comes: Iohannes Spring-
 indasleben.
 Sosatum, Susatum, Suzacensis civ.,
Soest 51. 87; Suzacenses 87.
 de Spanheim (*Sponheim*) com.:
 Walramus, Henricus.
 Spiegel: Henricus episc. Pader-
 born.
 Spiegelberg domus haeret. Magunt.
 68.
 Spiegelberg: Conradus praepos.
 Trever.
 Spira, Spirensis civ. 30. 33. 38.
 44. 49. 51. 59. 60. 62. 82; Sp.
 dioecesis 46; episc.: Lambertus,
 Adolfus. Spirenses 42. 60.
 Sprendlingen villa, *Sprendlingen*
prope Kreuznach 22.
 Springindasleben cogn. Iohannis
 com. de Solmes.
 Stad v. Kuystad.
 Stellarum societas, Stelligeri, 'die
Sternes' 33. 35.
 Stephanus I. dux Bavariae (Lands-
 hut) 12; fil.: Stephanus II.
 Stephanus II, dux Bavariae-Ingolst.
 63; fil. Isabella.
 Strassburg in Prussia 88.
 Streiff: Henselinus.
 Suetia 35. — Switenses, 'die
 Schwytzer' gens 57. 59. 60.
 Suevia, Swevia 43. 59. 66. 68.
 75. — Sueviae civitates, opp.
 40—42. 48. 49. 59. 62.
 Sultu: Conradus episc. Verdensis.
 Sunnenberg, Sunnberg, castrum,
Sonnenberg prope Wiesbaden 19.
 20; dom.: Rupertus I. comes
 de Nassaw.
 Susatum, Suzacenaes v. Sosatum.
 Sympole v. S. Pauli com.
- Templarii 90.**
 Terra Sancta v. Iherosolimitanum
 regnum.
 ad S. Theobaldum locus, *S. Theo-*
bald prope Gorziam et Mettim 12.
 Theodericus archiep. Colon. 87.
 Theodericus (de Erbach) archiep.
 Magunt. 83. 87.
 (Theodericus Beyer de Boppard)
 episc. Metensis 44.
 (Theodericus) comes Marchiae 71.
 Theodericus Burtinck 72.
 Teutonia 3, n. 3. Cf. Alamania.
 de Theutonica domo, Theotonicorum
 ordinis, fratres 9. 9, n. 5.
 22. 88 (die Deutschen hern);
 S. Mariae hosp. Theuton. mag.:
 Iohannes (*falso pro Sigfrido*),
 Henricus de Planen.
 Thuringia 14. 39. 49. 52. 81. 86
 marggravius 18; landgr.: Lud-
 dovicus II. (*falso* IV. Probus).
 Tirus civ. 1.
 Traiectum, *Utrecht* 58; Traiecten-
 ses partes 36; episc.: Frider-
 icus de Blanckenheim.
 Treveris 90. — Treverenses ar-
 chiep.: Balduinus, Boemundus,
 Cuno de Falckenstein, Wern-
 herus, Iacobus; praepos.: Con-
 radus Spiegelberg.
 Truschil de Wachenheim miles 68.
 Turci 74; Turcorum terra 69; rex 69.
- Ulm, Olmen 40. 62.**
 Ulricus Rufus dom. de Cronberg
 vicedom. Magunt. archiep. 16.
 22.
 Ungaria 2. 6; Ungarorum, Ungario-
 rum regnum 66; reges: Ludovi-
 cus Magnus, Sigismundus; dux:
 Wardiz (Boris).
 Urbanus V. papa, Wilhelmus Gri-
 moardi abbas S. Victoris Massi-
 liensis 11. 13. 15. 17. 18. 21.
 23. 25. 39. 42.
 Urbanus VI. papa, archiep. Baren-
 sis 1. 41—47. 52—54. 56, n. *.
 57. 58. 60. 64. 65.
 Urbs v. Roma.
- Velmar civ. et castrum, Villmar**
prope Runkel ad Lahn fl. 7.
- Tartari 4. 12. 31.**
 de Teecken (*falso pro Rinecken*)
 comes, canon. et custos Magunt.
 73.

- Verdensis episc.: Conradus Sultu.
 S. Victoris monast. Magunt. 16;
 praepos.: Nicolaus.
 de Viernburg: Henricus archiep.
 Magunt.
 Viterbium, Bitervium, *Viterbo* 39.
 40; de Viterbio: Marcus.
- de Wachenheim: Truschil.
 de Waldeck comes 79.
 de Walen: Dietmarus canon. Ma-
 gunt.
 Walramus, Walframus, comes de
 Spanheim 22—24. 46.
 Wardiz (Boris?) dux Hungariae 2.
 Wedderabia, Wederabia, *Wetterau*
 6. 7. 12. 15. 36. 42. 44. 62. 66.
 Wedelberg mons, *Wedelberg prope*
Numburg 45.
 Welfini 2.
 Weltirsberg castrum, *Wellersburg*
 67.
 Wentzeslaus, Wentzelaus, Wentz-
 laus, Wentzeßlaus, Wentzißlaus,
 rex, fil. Karoli IV. imp., 9. 24.
 40—43. 45. 48. 51. 53. 56, n. *.
 65—67. 70. 73. 77—79. 81. 89.
 Wentzeslaus dux Brabant. 29. 31.
 45.
 Wepflar civ., *Wetslar* 62; Wetz-
 farienses opidani 43.
 Wernherus archiep. Trever. 76. 80.
 Wernherus Ring abb. S. Albani
 Magunt. 76.
 Werstadt, *Wörstadt* 67.
 Wesalia, *Wesel* 67.
 Westerburg, Westerborg 24; domini
 24; dom.: Iohannes.
- Westvalia 14. 23. 28. 36. 52. 87;
 ducatus 30.
 de Widde (*Wied*) comes 26.
 Widekint de Hatzstein 80.
 Wildericus dom. castr. Delkilicheim
 29.
 Guillelmus de Agrifolio card. presb.
 44.
 Guillelmus Iadre cardinalis, episc.
 Massiliensis 16, n. 2.
 (Wilhelmus) archiep. Colon. 7. 10.
 (Wilhelmus II.) episc. Argent. 73.
 Wilhelmus VI. dux Iuliac. 29. 31.
 59. 64; fil.: Wilhelmus VII.
 (Wilhelmus) VII. dux Iuliac. et
 Geldriae, fil. Wilhelmi VI, 59. 69.
 (Wilhelmus) dux de Monte 71.
 Wilhelmus dux Saxoniae 86.
 Wilre opp., *Weil* 59.
 de Winsberg: Conradus archiep.
 Magunt.
 de Wirtenberg, Wertenberg, comites,
 domini 59. 89; com.: Eber-
 hardus (Greiner), Eberhardus.
 Wißbaden civ., *Wiesbaden* 19.
 (Witticho) episc. Numburg., decan.
 Bamberg. 33.
 Wolfhain opp., *Wolffhagen* 55.
 Wormatia, Wormacia, civ. 30. 38.
 44. 49. 51. 55. 56. 59. 60. 62.
 73. 75. 80; cives 51. 54—57.
 60; clerus 55; episc.: Eckardus.
- Xanctensis cantor: Helias de Dro-
 domo. = *Leinles*
- Zalbach, *Zahlbach* 67. 86. 87.
 de Zigenhain comes 33.
 de Zweibrucke comites 52.

GLOSSARIUM.

- aeris distemperies 14; intemperies 24. — temperies 25. 53.
 albus, *moneta* 21.
 ambasiati 78; ambasiatores 83.
 armati, *stipendiarii* 78.
 armengir 68.
 articuli obiectivi 79.
 attediare 62.
 sura distemperata 8.
 baratror 72.
 beneficia vacantia 62. — beneficiati clerici 9. 17.
 blada, *bladum* 34.
 butunge 61.
 calcei rostrati 37.
 calculosus 16. 25.
 capucium 10. 11.
 carentia 75.
 cardinalatus 11.
 caristia 18. 19. 20. 36. 65.
 carrata vini 23. 24. 29.
 casale 1.
 castrensis 36.
 catarractae coeli 7.
 causare, *causam praebere* 76.
 cellarium, *cellarium* 32. 34.
 comitiva, *comitatus* 74. 79; *societas, exercitus* 38. 84.
 compositum, *germ. 'kompost, kraut'* 66.
 coniecturaliter 74.
 consistorium publicum 78.
 corizare 36. 40.
 cronatica 3.
 curialitas 72.
 dappardium, *caphardum, capitis tegumentum* 82.
 diffidare 55. 69. 75. 81; diffidatio 81. *Cf. litterae.*
 dissenteria 28.
 ducati floreni auri 65.
 emunitas 31. 55.
 epidemia, epedimia 28. 39. 45. 63; pestis ypidemialis 47.
 exactionare, *pecuniam extorquere* 60. 66. 77. 81.
 excoriare, *vezare, germ. 'schinden'* 70.
 feudum 15. 18. 30; feudalia 43. 45. 55.
 finalitas 9.
 flagellatores 37.
 florenus 9. 15. 21 *etc.*; auri currentis 36; florenus auri qui valuit 18 solidos antiquorum hallensium 57.
 fori optimi, bono foro, *francogall. 'bon marché'* 7. 15. 33. 47. 52; in caro foro *francogall. 'cher'* 16.
 forum piscale 36.
 fulminatio processuum 73.
 galeati 8. 13. 14. 24.
 garcio 30. 56. 60.
 gracia, graciae 64. 65.
 gradarius, *equus militaris* 9.
 guerra, gwerra, gewerra 15. 20. 24. 36 *etc.*
 hallenses, hellenses 17. 84. *etc.* hallenses Moguntinenses 20; antiqui hallenses 21. 23. 57.
 hastiludium 9.
 homagium 36. 40. 55. 59.
 incomparabile, *tanti pretii ut emi non possit* 18.
 inundancia 17. 35.
 iusticia, *ius* 73. 79. 81; *auctoritas* 74.
 lanceati, lanciati, lancearii 32. 40. 49; lanceati et galeati 30; equites lanceati 27; lanceati armigeri 48.
 laxativum 26.
 letania 22.
 libra hallensium 20. 21. 22. 29. *etc.*; antiquorum hallensium 23.
 liga 62 *et saepius.*
 litterae auctenticae 6; diffidationis